

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKER BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

PARLAMENTER SİSTEMDE MECLİS'TE KADIN TEMSİLİ
VE
KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS ÇALIŞMALARI
(1946-2015)

İlayda ALTINAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKER BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

PARLAMENTER SİSTEMDE MECLİS'TE KADIN TEMSİLİ
VE
KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS ÇALIŞMALARI
(1946-2015)

İlayda ALTINAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Çiğdem AKSU ÇAM

ADANA, 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığım bu tez çalışmasında;

Bu tezin özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, tez kapsamında bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde bu çalışmaya özgün olmayan tüm veri ve bilgiler için bilimsel etik ve gelenek çerçevesinde kaynak gösterdiğimi; bu kaynakları da kaynakçada belirttiğimi beyan ederim. Çalışmam ile ilgili yaptığım beyana aykırı bir durum saptanması halinde tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

....../....../2024

İlayda ALTINAY

ÖZET

PARLAMENTER SİSTEMDE MECLİS'TE KADIN TEMSİLİ VE KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS ÇALIŞMALARI (1946-2015)

İlayda ALTINAY

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Çiğdem AKSU ÇAM

Ekim 2024, 179 sayfa

Kadınlar bugün sahip oldukları hakların birçoğuna tarihte büyük mücadeleler vererek sahip olmuşlardır. Bu haklardan bir tanesi de seçme ve seçilme hakkıdır. Kadınlar seçme ve seçilme hakkına sahip olabilmek için Cemiyetler Kanunu'nun çıkışından itibaren çeşitli örgütlenmeler içerisinde bulunup, seslerini duyurmaya çalışmışlardır ve bu süreç Cumhuriyet Dönemi'ne kadar devam etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde kadınlar seçme ve seçilme hakkına sahip olmuş ve siyaset arenasına çıkmaya başlamışlardır.

Kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olmasıyla, siyasette cinsiyet eşitsizliği problemi ne yazık ki çözülmemiştir. 1930'lu yıllardan başlayarak günümüz siyasetine baktığımızda kadın milletvekili sayılarının erkek milletvekili sayılarına oranla hâlâ çok daha düşük kaldığını ve kadınlara siyasette verilen görevlerin hep aynı görevler olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada 1946 yılından başlayarak parlamenter hükümet sisteminde görev yapmış olan tüm kadın milletvekillerinin özgeçmişleri incelenmiş ve eğitim düzeyleri, seçilme yaşları, seçim bölgeleri ve Meclis'te aldıkları görevler hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Tüm bu veriler incelenirken literatürde bulunan ilgili çalışmalardan, uluslararası alandaki gelişmelerden ve yapılan uygulamalardan ve ayrıca feminist bakış açısından da yararlanılmış, dönemler arasında gelişen önemli olaylarda vurgulanarak tüm bilgiler ışığında Türkiye tarihinin çok uzun bir dönemi ele alınarak derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın milletvekilleri, kadın, cinsiyet eşitsizliği, kadın örgütleri, feminizm, toplumsal cinsiyet eşitliği

ABSTRACT

WOMEN’S REPRESENTATION IN PARLIAMENT AND FEMALE DEPUTIES’ PARLIAMENTARY WORK IN THE PARLIAMENTARY SYSTEM (1946-2015)

İlayda ALTINAY

M.Sc., Political Science and Public Administration

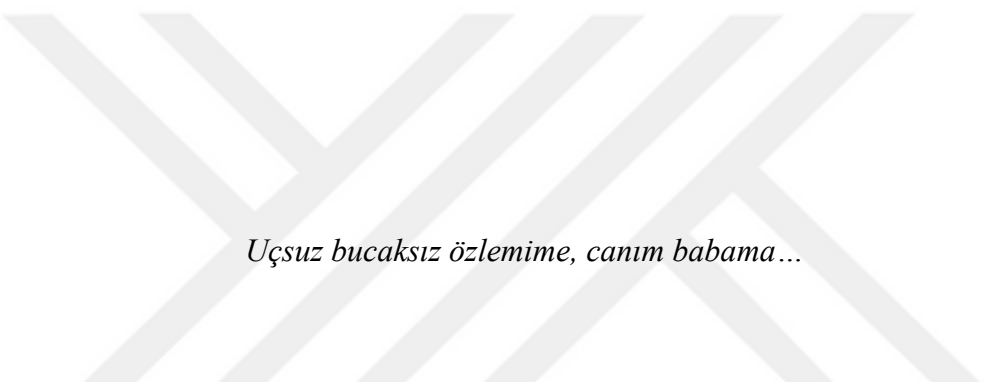
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Çiğdem AKSU ÇAM

October, 2024, 179 pages

Throughout the history, women have achieved many of the rights they have today through significant struggles. One of these rights is the right to vote and be elected. In order to obtain their political rights, women engaged in various organizational efforts since the enactment of the Associations Law, attempting to make their voices heard. This process continued until the Republican Era, when women finally gained the right to vote and be elected, marking their entrance into the political arena.

However, despite women obtaining the right to vote and be elected, the issue of gender inequality in politics unfortunately remains unresolved. From the 1930s to the present day, we observe that the number of female parliamentarians remains significantly lower than their male counterparts, and the role of women in politics continues to be evaluated in light of efforts to address this issue. Starting from 1946, this study compiles information on all women parliamentarians who have served in the parliamentary system, focusing on their roles and responsibilities, as well as their legal, social, and parliamentary duties. This study specifically examines the roles and responsibilities of women parliamentarians, the legal regulations that facilitated their participation in parliament, and the impact of these regulations on the social position of women. Additionally, it gathers information on how female parliamentarians fulfilled their duties regarding the gathering of information and delivering judgments in general events during the past thirty-two years of Turkey’s history.

Keywords: Female MPs, women, gender inequality, women’s organizations, feminism, social gender equality

Uçsuz bucaksız özlemime, canım babama...

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın tüm aşamalarında yardımcı olan ve tüm sorularıma sabırla cevap vererek beni yönlendiren danışman hocam Doç. Dr. Çiğdem AKSU ÇAM'a, lisans eğitimi dönemimden bugüne kadar beni cesaretlendiren ve hep destekleyen çok değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Emin ERENDOR'a, sevgili arkadaşlarıma, en değerlim canım anneme, kardeşime ve hayatımın her alanında arkamda ve yanımda duran rahmetli canım babama her anımda ve kararımda yanımda oldukları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ	İ
ÖZET	İİ
ABSTRACT	İİİ
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLO LİSTESİ	İX
KISALTMALAR	X
1. GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI	6
1.1. Feminist Anlayış Perspektifinden Cinsiyet Eşitsizliği	11
1.2. Türkiye’de Kadınların Siyasal Hayata Katılımının Tarihsel Süreci	14
1.2.1. Osmanlı Dönemindeki Kadın Örgütlenmeleri ve Feminist Hareketler	14
1.2.2. Cumhuriyet Dönemi’nde Kadınlara Tanınan Haklar ve Gelişmeler	15
1.2.3. 1980 Yılı ve Sonrası Türkiye’de Kadın Örgütlenmeleri ve Feminist Hareketler	17
1.3. Türkiye’de Kadınların Siyasetteki Varlığı	19
1.3.1 Türk Parlamentosunda Kadın Milletvekili Temsili	19
1.3.2. Kadınların Karar-Alma Süreçlerine Katılımına Bakış	21
İKİNCİ BÖLÜM	24
ÇOK PARTİLİ DÖNEMİN İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİ (1946-1960)	24
2.1. 1946 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili	24
2.1.2. 1950 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili	25
2.1.3. 1954 Seçimleri ve Sonuçları	26
2.1.4. 1957 Seçimleri ve Sonuçları	27
2.2. 1946-1960 Yılları Arasındaki Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
1961-1980 YILLARI ARASINDAKİ TÜRK PARLAMENTOSUNDAKİ KADIN MİLLETVEKİLLERİ	31
3.1. Arkaplan: 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesine Genel Bakış	31
3.1.1. Kurucu Meclis ve Kadın Üyeleri	33

3.1.2. Cumhuriyet Senatosu (Okumuşlar Meclisi)	34
3.1.3. 1961 Seçimleri ve Sonuçları	35
3.1.4. 1965 Seçimleri ve Sonuçları	36
3.1.5. 1969 Seçimleri ve Sonuçları	38
3.2. 12 Mart 1972 Muhtırasından 1980 Darbesine Seçimler ve Kadın Milletvekilleri	39
3.2.1. 1973 Seçimleri ve Sonuçları	41
3.2.2. 1977 Seçimleri ve Sonuçları	42
3.3. Türkiye'nin İlk Kadın Bakanı: Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol	44
3.4. 1980-1983 Askeri Yönetim Döneminde Kadın Temsilciler	44
3.4.1. Arkaplan: 1960'lı Yıllardan 12 Eylül 12 Eylül 1980 Darbesine Kadar Geçen Dönem	45
3.4.2. 12 Eylül 1980 Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması	45
3.4.3. Danışma Meclisi'nin Kurulması ve Görevleri	47
3.4.4. Danışma Meclisi'ndeki Kadın Üyelerin Genel Değerlendirmesi	48
3.5. 1961-1980 Yılları Arası Türk Siyaseti İçerisindeki Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
1983-2015 YILLARI ARASINDAKİ PARLAMENTO SEÇİMLERİ VE KADIN MİLLETVEKİLLERİ	51
4.1. 1980 Darbesi Sonrası Seçimler ve Kadın Milletvekilleri	51
4.1.1. 1983 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili	51
4.1.2. 1983 – 1988 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	53
4.1.3. 1987 Seçimleri ve Sonuçları	54
4.1.4. 1987 – 1991 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	55
4.1.5. 1991 Seçimleri ve Sonuçları	56
4.1.6. 1991–1995 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	58
4.1.7. 1995 Seçimleri ve Sonuçları	60
4.1.8. 1995–1999 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	62
4.1.9. 1999 Seçimleri ve Sonuçları	63

4.1.10. 1999–2002 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	64
4.2. Türkiye Yeni Bir Döneme Girerken: 2000 Sonrası Seçimler ve Kadın Milletvekilleri	66
4.2.1. 2002 Seçimleri ve Sonuçları	66
4.2.2. 2002–2007 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	68
4.2.3. 2007 Yılı Seçimleri ve Sonuçları	68
4.2.4. 2007–2011 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	71
4.2.5. 2011 Seçimleri ve Sonuçları	71
4.2.6. 2011–2015 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi	74
4.2.7. 2015 Seçimleri ve Sonuçları	75
4.3. Sivilleşmeden Parlamenter Sistemin Sonuna Türk Siyasetinde Kadın Milletvekilleri	78
5. SONUÇ	80
KAYNAKÇA	87
EKLER	91
ÖZGEÇMİŞ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. 1946-1950 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	25
Tablo 2.2. 1950-1954 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	26
Tablo 2.3. 1954-1957 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	27
Tablo 2.4. 1957-1960 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	28
Tablo 3.1. Kurucular Meclisi'nin Temsilciler Meclisi'ndeki Kadın Üyeleri ve Görev Süreleri	34
Tablo 3.2. Cumhuriyet Senatosu (Okumuşlar Meclisi)'nda Yer Alan Kadın Üyelerin Temsil Ettiği Kurumlar ve Görev Süreleri	35
Tablo 3.3. 1961-1965 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	36
Tablo 3.4. 1965-1969 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	38
Tablo 3.5. 1969-1973 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	39
Tablo 3.6. 1973-1977 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	42
Tablo 3.7. 1977-1980 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri.....	43
Tablo 3.8. Danışma Meclisi Kadın Üyeleri ve Görev Süreleri.....	48
Tablo 4.1. 1983-1988 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	53
Tablo 4.2. 1987-1991 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	55
Tablo 4.3. 1991-1995 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	58
Tablo 4.4. 1995-1999 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	62
Tablo 4.5. 1999-2002 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	64
Tablo 4.6. 2002-2007 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	67
Tablo 4.7. 2007-2011 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Oldukları Siyasal Partiler.....	70
Tablo 4.8. 2011-2015 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	73
Tablo 4.9. 2015-2018 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler	77

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AP	: Adalet Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
BTP	: Bağımsız Türkiye Partisi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
DEP	: Demokrasi Partisi
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTCF	: Dil ve Tarih Coğrafya Fakóltesi
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HDP	: Halkların Demokrasi Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi
HP	: Halkçı Parti
IDP	: Islahatçı Demokrasi Partisi
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MKYK	: Merkez Karar Yönetim Kurulu
MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MP	: Millet Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
SHP	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SODEP	: Sosyal Demokrasi Partisi
TDP	: Toplumcu Demokrasi Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TBP	: Türkiye Birlik Partisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKB	: Türk Kadınlar Birliği
TKP	: Türkiye Köylü Partisi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YTP	: Yeni Türkiye Partisi

1. GİRİŞ

Kadınların siyaset arenasına dâhil olmaya başlamaları öncelikle bir toplumun demokratikleşmesine katkı sağlamak konusunda atılmış önemli adımlardan biridir. Kadınların siyasal varlıklarına dair pek çok tartışma konusu ve araştırma bulunmaktadır. Bunlardan biri kadınların siyasette var olmalarının “sembolik görünürlük” olarak adlandırılmasıdır. Buna göre kadınları bilinçli bir şekilde aday göstererek siyasete dâhil eden gruplar bunlardan politik kazanç sağlamaktadırlar (Erzen, 2019). Kadınların kamusal alana ve siyasal arenaya dâhil olmaları hem öz değerlerini ve özgüvenlerini artıracak hem de kendisinin dünyaya getirdiği nesillerinde ileriki yaşamındaki faaliyetlerine rol model olarak katkı sağlayacaktır. Kadınların yalnızca siyaset alanında değil de toplumu ilgilendiren her alanda var olmaları gerekmektedir. Kadınlar her alanda var oldukça toplum bunu kendi içerisinde sindirecek ve olağan bir durum haline getirecektir.

Kadınların siyasette yalnızca ismen var olması yeterli değildir. Bu durum onların sadece sembolik olarak kalmasına neden olacak ve toplum kadınların kamusal ve siyasal alanda var olmasını benimseyip içselleştiremeyecektir. Yani kadınlar siyasal alanda yalnızca “kadın” olarak var olmamalı, nitelikleri ve yaptıkları faaliyetlerle de kendilerini göstermelidirler. Bu tez çalışmasının amacı kadınların Türkiye’de parlamenter sistem boyunca gerçekleştirilen tüm seçimlerde seçilen kadın milletvekillerini, seçilme oranlarını, Meclis’teki oranlarını ve yaptıkları faaliyetleri araştırarak ortaya çıkarmaktır. Elde edilen verilerle cinsiyet eşitsizliği kavramına değinilmiştir. Bu tez çalışmasında, seçim dönemleri temel alınarak kadın milletvekillerinin gerçekleştirdiği faaliyetler incelenmiş ve 2000’li yılların ortalarına kadar kadın milletvekillerinin çoğunun çok seslerini duyuramadıkları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nde pasif kaldıkları anlaşılmıştır. Ancak 2000’li yılların ortasından sonra kadınların sesi daha gür çıkmaya başlamış ve devlet kademelerinde de önemli makamlara gelmişlerdir. Fakat yine de, kadın milletvekillerinin erkek seçilmişlere oranı ve kadınların getirildikleri görevler erkeklere göre hep daha geri planda ve sınırlı kalmıştır.

Çalışmanın büyük bir bölümünü kapsayan, kadın milletvekillerinin dönemlere göre TBMM’de temsilleri ve özgeçmişlerine bakıldığında bugün her ne kadar sayıları eski dönemlere göre büyük artış göstermiş olsa da erkek temsilcilerin sayılarıyla karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır. Türkiye’deki kadınların siyasete katılımına genel anlamda baktığımızda partilerin

alt kademesinden gelmek, çok önemli okullar ve bölümler bitirmek veya çok önemli kitaplar, makaleler yazmak, kendi alanında çok iyi olmak ve günümüzde de “ağ ilişkileri” durumunun iyi olması belli noktalarda önemli olmuştur. Akademik ve mesleki başarılarla sahip kadınlar siyasete aday gösterilerek dâhil edilmiş olsalar da, kadın milletvekili adaylarının belirlenmesinde “ağ ilişkilerinin” de etkili olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek politikacılar arasındaki farkların bu sebepten de kaynaklandığı düşünülebilir. Kadınlar siyasete dâhil edilirken sosyokültürel durumuna, eğitim seviyesine ve ekonomik durumuna daha çok önem veriliyorken erkekler için aynı şey geçerli değildir. Diğer taraftan, politik kazanç sağlayacağı düşüncesi ile dünyada çok tanınan, kendi alanında çok iyi ve adını duyurmuş kadınlar partiler tarafından siyasete dâhil edilebilmekte ve birtakım görevlere getirilmektedirler.

Türkiye’de siyasi hayata dâhil edilen kadınlar ve erkekler arasında görevler açısından da büyük farklar olduğunu ve siyasette ataerkil bir anlayışın hakim olduğunu söyleyebiliriz. Erkek siyasetçilere çoğunlukla dış politika, iç politika, ekonomi ve adalet gibi daha “ciddi” olarak görülen alanlarda görevler verilirken kadın siyasetçiler istisnalar dışında bu alanlarda görevlere uygun görülmemişlerdir. Kadın siyasetçiler genellikle, çalışmanın eklerinde bulunan milletvekillerine ait özgeçmişlerde de görüldüğü üzere, ataerkil toplumda kadının geleneksel olarak üstlendiği sorumlulukların devamı niteliğinde görülen çocuklar, yaşlılar, aile ve engelliler gibi alanlarda görevlendirilmiştir.

Türkiye’de kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olmalarına, anayasal olarak cinsiyet ayrımcılığının yasaklanmış olmasına ve cinsiyet eşitsizliğine yol açabilecek yasal düzenlemeler bulunmamasına karşın kamusal ve siyasal alandaki varlıkları hep sınırlı kalmıştır. Üstelik Türkiye toplumunda kadınların siyasal alanda var olmasına karşı açık bir toplumsal direnç yoktur, hatta kadın siyasetçilerin azlığı eleştirilir. Örneğin, Sancar tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcıların %82’si kadın siyasetçi sayısının artmasını istediklerini belirtmiştir (Sancar, 2008).

Birçok ülkede kadın ve erkek arasında bu şekilde cinsiyet eşitsizlikleriyle karşılaşıldığı için kota uygulanması tartışılmaktadır. Kota uygulaması liberal feminizmin bir önerisidir. Günümüzde, dünyanın 81 ülkesinde sınırlı ve eksik bir şekilde de olsa uygulanmaktadır. Bu ülkelere örnek olarak Latin Amerika ülkeleri, İskandinav ülkeleri, Kuzey Avrupa ülkeleri verilebilir. Bu ülkelerde kadın temsil oranları diğer ülkelere göre çok daha fazladır. Örneğin Kuzey Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında ulusal düzeyde kadın temsil oranı %44’tür.

Günümüzde Türkiye’de ulusal düzeydeki siyasette kadın seçilmişlerin oranı %17,3’tür ve bu oranla dünya sıralamasında yüz otuz ikinci konumdadır (Sezer, 2022). Kota uygulamasını savunanlar, Kota uygulamasıyla beraber siyasal alanda cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılabilmesi için %30-%33 gibi kadınların seçilme zorunluluğu oranlar konulması gerektiğini öne sürmektedirler. Onlara göre bu uygulama ayrımcılığı ortadan kaldırır, kadınların siyasette hedefledikleri noktaya gelmelerini sağlar. Sistemler erkek egemen olarak düzenlendiği için kota uygulamasıyla bunun da minimalimize edileceği savunulmaktadır (Gökçimen, 2008). Kota uygulamasının kullanılması kadınların gerçekten de siyasal alanda önemli bir yol kat etmelerini sağlayabilir. Kota uygulamasıyla beraber siyasal alandaki kadın temsili oranı artar, böylelikle toplumun kadınları siyasal özneler olarak benimsemesinin önü açılır. Kota uygulamasının günümüzde tartışılıyor ve uygulanmaya çalışılıyor olabilmesi bile kadınların toplumun her alanında daha çok var olabilmeleri için sevindirici bir gelişmedir.

Kadın kotasının yasal olarak uygulandığı ülkelerde, kadın adayların siyasi partiler tarafından aday listelerinde seçilme şanslarının az olduğu sıralara konması, erkek adaylarınsa seçim listelerinde daha seçilebilir sıralara yazılması gibi nedenler uygulamanın amacına ulaşmasını engellemektedir. Bu nedenlerle “fermuar sistemi”, kotaya bir alternatif olarak sunulmaktadır. Kadın Adayları Destekleme Derneği’nin (KA-DER) bir raporunda kota uygulaması eleştirilmiş ve fermuar sistemi desteklenmiştir: “Kadınların karar mekanizmalarında yer alması için kota yeterli değil. Çünkü kotada yine seçilebilir sıralara erkekler, dolgu maddesi olarak da alt sıralara kadın yazılıyor. Bunu istemiyoruz.” Bu gerekçelerle fermuar sisteminin uygulanması talep edilmiştir (KA-DER, 2012). Fakat Türkiye’de KA-DER başta olmak üzere kadın örgütlerinin bu yöndeki talepleri henüz sonuç vermemiştir. Ne kota ne de fermuar sistemi siyasi partiler tarafından sistematik olarak uygulanmamaktadır. Kadınların parlamentoda temsil oranları günümüzde de çok düşük kalmaya devam etmektedir.

Bu tez çalışması, 1946-2018 yılları arasında parlamentoda görev yapan kadın milletvekillerini incelemektedir. Bu dönem içinde seçilen kadın milletvekillerinin özgeçmişleri, seçim bölgeleri, nitelikleri, siyasete girmeden önce gerçekleştirdikleri faaliyetler ve TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) çalışmaları derlenmiş ve her seçim döneminin siyasal olayları ve kadın hareketi başta olmak üzere toplumsal dinamikler bağlamında değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Bu çalışma geniş bir zaman aralığını ele almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti siyasal hayatında çok partili parlamenter hükümet sisteminin uygulandığı dönemi kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Dolayısıyla, 1946–2015 dönemini kapsayacak şekilde, milletvekili genel seçimlerinde seçilerek TBMM’de görev yapan kadın siyasetçilerin siyasal hayatları, siyasal hayata girmeden önce gerçekleştirdikleri faaliyetleri, üstlendikleri görevler derlenmiştir. Böylece yaklaşık 70 yıllık bir dönemi cinsiyet eşitsizliği açısından değerlendirme fırsatı bulunmuştur. 70 yıllık bir zaman dilimi içerisinde kadınların, Türk siyasal hayatının belli başlı dönemleri bağlamında, kadın siyasetçilerin TBMM’deki temsil sayıları, siyasal konumları ve gerçekleştirdikleri siyasal çalışmaları ortaya konmuştur. Çalışma, aynı zamanda kadınların Türk siyasetinde kaç dönem milletvekilliği yaptıklarını, getirildikleri görevleri, bakanlık yapan kadın siyasetçileri ve gerçekleştirdikleri faaliyetleri de içermektedir. Ayrıca bu çalışma kadınların dönemlere göre eğitim derecelerini, siyasete nasıl ve ne şekilde girebildiklerini, dönemlere göre bu durumun değişip değişmediğini, değiştiyse hangi yönde değiştiğini de analiz etmek açısından önemlidir. Bu çalışmada 1946–2015 döneminde seçilen kadın milletvekillerinin TBMM’deki temsil düzeyleri, biyografileri, nitelikleri, geldikleri görevler ve yaptıkları çalışmalar incelenmiştir. Bu tez çalışması, Türkiye’de çok partili parlamenter sistem döneminde gerçekleşen genel seçimlerde TBMM’de seçilmiş kadın milletvekillerinin profillerini ortaya koymakta, üstlendikleri görevler ve milletvekili olmadan önce gerçekleştirdikleri çalışmaları incelemektedir. Böylelikle, Cumhuriyet döneminde çok partili siyasal hayatta, seçim dönemleri arasında karşılaştırma yaparak, kadın milletvekillerini hem niceliksel hem de niteliksel anlamda inceleyerek, kadınların siyasal alandaki rollerinin değişimine dair çıkarımlarda bulunabilmek için bir temel sunmaktadır. Bu inceleme sonucunda toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden değerlendirmeler yapılarak, Türk siyasal hayatının 70 yıllık çok partili parlamenter döneminde siyasal alanda cinsiyet eşitliği / eşitsizliğinin durumu, aldığı biçim ve bundaki değişimler her dönemin siyasal bağlamı temelinde aktarılmaktadır. Çalışmada sunulan veriler ışığında dünyada cinsiyet eşitsizliğine ve siyasal alanda kadınların temsil oranının erkeklere göre çarpıcı bir şekilde az olmasına karşı ne gibi politika ve önlemlerin uygulandığına dair örnekler üzerinden Türkiye siyasetinde kadının temsili ve çalışmaları tartışılmaktadır.

Kadın milletvekillerinin biyografilerine ulaşmak için Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yüksek Seçim Kurulu ve siyasi partilerin resmî WEB sitelerinin arşivleri incelenerek belge analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu sayılan kaynakların yeterli gelmediği durumlarda, daha detaylı bilgilere erişebilmek amacıyla gazete, kitap, dergi ve makale gibi ikincil kaynaklar da incelenerek metin ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Milletvekillerinin özgeçmişleri için çoğunlukla TBMM ve siyasi partilerin resmi WEB sitelerini kullanılmış olup, genel seçimlerin sonuçlarıysa Yüksek Seçim Kurulu’nun arşivleri üzerinden erişilmiş ve bu erişilen veriler

kullanılmıştır. Kadın milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar, sunmuş oldukları kanun teklifleri ve faaliyetlerine ulaşabilmek amacıyla *TBMM Tutanak Dergisi* kaynak olarak kullanılmıştır.

1946–2015 yılları arasında görev yapan kadın milletvekillerinin TBMM’deki temsillerinin, biyografilerinin, niteliklerinin ve yaptıkları çalışmaların incelendiği bu çalışmanın birinci bölümünde kadınların öncelikle seçme ve seçilme hakkını kazanabilmek için verdikleri mücadeleler anlatılmış ve bunun Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemi’ndeki örneklerine, yapılan etkinliklere, örgütlenmelere ve faaliyetlere değinilmiştir. Ayrıca sadece Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemi Türkiye’si değil, dünya genelinde de kadınların özellikle siyasal haklarını elde edebilmek için yaptıkları çalışmalara bakılmış, feminist çalışmaların katkılarından faydalanılmıştır.

Birinci bölümün ardından, çok partili parlamenter sistem boyunca Türk siyasi yaşamı belirli dönüm noktaları temelinde dönemlendirilmiş ve kadın milletvekilleri ve kadın milletvekillerinin siyasal çalışmaları bu dönemlendirme takip edilerek sunulmuştur. Böylelikle, ikinci bölüm 1946–1960 yıllarını, üçüncü bölüm 1961 Anayasası’ndan 1980 darbesine kadar geçen dönemi ve dördüncü bölüm, parlamenter sistemin sonuna kadar darbe sonrası sivilleşme dönemindeki seçimleri kapsamaktadır. Tezde takip edilen dönemlendirme, 70 yıllık parlamenter sistem boyunca kadın milletvekilleri sayılarındaki ve kadınların siyasette üstlendikleri rollerdeki değişimi belirleyebilmek ve varsa bu değişimler ile her dönemin siyasal arka planın ilişkisini kurabilmek açısından tercih edilmiştir.

Sonuç bölümündeysen 70 yıllık parlamenter hükümet sisteminde kadınların temsil düzeyleri ele alınarak siyasal partiler açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Kadınların hangi kriterlere göre milletvekili adayları olarak partileri tarafından belirlendikleri, milletvekili seçildikleri yaşlar, eğitim düzeyleri, gerçekleştirdikleri çalışmalar temelinde Türk siyasal hayatında kadının rolü ve temsili hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme, siyasal alanda toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili diğer çalışmalar ve literatürle desteklenmiştir. Kadınların siyasetteki temsilini artırmak için dünyada önerilen ve/veya uygulanan farklı politikalara da değinilerek Türkiye’nin bu konudaki konumu tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

Kadınlar, çok uzun yıllar boyunca mücadele ederek siyasal hayatın bir parçası olmaya çalışmışlar, bu mücadelenin sonunda siyasal haklarını kazanmış olsalar da günümüzde dahi kadınların siyasal hayata katılımı sınırlı kalmaya devam etmektedir. Bu sınırlılık kendini en açık biçimde ulusal düzeyde siyasette göstermektedir. Kadınlar seçme ve seçilme hakkını kazanmış, meclislerde kendilerine yer bulmuşlar, seslerini bir şekilde duyurmuşlar fakat erkeklere kıyasla sayıları parlamentoda çok düşük kalmıştır. Matland'ın hipotezine göre kadınların siyasete katılmaya başladığı tarih çok önemlidir ve kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla beraber kadınların toplum karşısındaki gücü ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tarih ne kadar erken olursa kadınların ilerleyen dönemlerde siyaset içerisindeki sayıları o kadar çok artacaktır (Matland, 2003).

Birinci dalga feminizm, Batı dünyasında 19. ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bir harekettir. Bu hareket ilk olarak kadınların oy kullanma hakkını güvence altına alabilmek için ortaya çıkmıştır. Yirminci yüzyıla gelindiğinde geleneksel yaşam şekilleri yavaş yavaş değişime uğramaya başlamış ve modern yaşam şekilleri ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde, yeni toplumsal düzenlemelere olan ihtiyaç artmış ve 1960'lardan itibaren kadınların toplumsal yaşamdaki konumlarını ve rollerini eleştiren ve kadınların sosyal hakları için mücadeleyi savunan ikinci dalga feminist hareket de gelişmeye başlamıştır. Feminist hareketle beraber ataerkil toplum yapısının kurduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı eleştiriler yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. Kadınların siyasal ve sosyal hakları için mücadeleleri, Batı'da ancak 20. Yüzyılın ortalarında sonuç vermeye başlamıştır. Feminist hareketin örgütlü bir şekilde mücadele ettiği, demokratikleşme sürecinde Türkiye'ye kıyasla daha ileri adımlar atmış gelişmiş Batı ülkelerinde dahi kadınlar siyasal haklarını çok daha yakın geçmişte kazanabilmiştir. (Turan, 1996).

Birinci dalga feminizm hareketleri içerisinde yer alan ve öncelikle 20. yüzyılın ilk yıllarında ilk olarak ABD ve Birleşik Krallık ülkelerinde ortaya çıkan "süfraj" olarak adlandırılan bir kadın hareketi ortaya çıkmıştır. Kadınlar oy hakkını ve diğer siyasal haklarını elde edebilmek için eylemlere başlamışlardır ve bu feminist hareket tarihte "Süfraj Hareketi" olarak bilinmektedir. Kelime anlamı oy demektir. Daha öncelerde erkek-kadın fark etmeksizin evrensel bir seçme ve

seçilme hareketiyken zamanla kadınların siyasal haklarını elde edebilmek için başlattığı bir mücadele haline gelmiştir. Süfraj hareketi dünya geneline yayılmıştır ve dünya genelinde kadınlar örgütlenerek eylemler yapmışlar, konferanslar düzenlemişler ve yayınlar yapmışlardır. Tüm bunlar bu hareketin uluslararası bir hareket haline gelmesine neden olmuştur (Adak,2023). Süfraj hareketi dünyanın birçok ülkesinde gerçekleşmekle birlikte İngiltere’de çok fazla etkili olmuştur. İngiltere kadınlar 19. yüzyılın ortasında siyasal haklarını elde etmek için mücadelelere başlamış olsalar da, bu talepler Süfraj Hareketi’ndeki kadar geniş kapsamlı olmamıştır. Kadın mücadelesinin kapsamı zaman içerisinde gelişmiş ve demokratik bir hal almaya başlamıştır. Bunun gerçekleşmesinin en büyük nedeni ise feminist hareketlerdir. Süfraj Hareketi başladıktan bir süre sonra kadınlar, oy kullanma ve siyasi partilerin kadın kolları kurmalarıyla beraber siyasi partilere katılım hakkını kazanmışlardır. Verdikleri mücadeleden sonra bu hakları kazandıktan sonra feminist kadınlar artık gözünü milletvekili olabilmeye çevirmişlerdir. İngiltere’de yoğun bir şekilde etkisini gösteren Süfraj Hareketi kendi içerisinde de parçalanmış ve farklı gruplara ayrılmışlardır. Lobi faaliyetleri gerçekleştirmişler, konferanslar düzenlemişler ve ülkenin her yerinde toplantılar düzenleyerek seslerini daha çok duyurmaya çalışmışlardır (Adak, 2023).

Kadınlar, Süfraj Hareketi’ni takiben, bu mücadelelerinin sokağa da dökülmesini amaçlayarak Kadınların Sosyal ve Siyasi Birliği (*Women’s Social and Political Union*) adı altında yeni bir örgüt kurmuşlardır. Bu örgüt yine süfraj hareketlerinin doğduğu yer olan Birleşik Krallık’ta ortaya çıkmıştır. Bu örgüt feminist aktivist Emmeline Pankhurst öncülüğünde faaliyetlerine başlamış ve Süfraj Hareketi’ne göre çok daha radikal eylemler yaparak mücadele etmeye başlamışlardır. Açlık grevleri yapmışlar, kendilerini sokaklarda parmaklıklara zincirlemişler, caddelerde ve sokaklardaki duvarlara sloganlar yazmışlar, içerisinde insanların oturmadığı binaları yakmışlar ve kendilerini çok fazla görünür hale getirmişlerdir. Bu gerçekleştirilen eylemler nedeniyle bu örgütün temsilcileri ve çevresinde bulunan tüm kadınlar tutuklanmışlardır. Kendileri en başta siyasal hakları için mücadele eden kadınlar olarak görülürlerken gerçekleştirdikleri eylemlerle beraber “militan” gibi sıfatlarla nitelendirilmeye başlanmışlardır. Birleşik Krallık’ta olduğu gibi Amerika’da da Süfraj Hareketi’ne benzer şekilde Ulusal Kadın Partisi Kadınların Oy Hakkı Amerikan Milli Derneği (*National American Woman Suffrage Association*) kurulmuş ve bu dernek bünyesindeki kadınlar tam iki buçuk yıl boyunca Beyaz Saray’ın önünde siyasal hakları için eylem yapmışlar ve “sessiz nöbetçiler” olarak anılmışlardır. Sessiz bir eylem yapmış olmalarına rağmen dövülmüşler ve tutuklanmışlardır (Zihnioğlu, 2003).

Kadınlar öncelikle mücadelelerine kendi ülkelerinde örgütlenerek başlamışlar, daha sonra da bu örgütlenmeler uluslararası bir boyut almış ve bunu kadınların siyasal haklarını kazanmaları için bir kampanyaya dönüştürmüşlerdir. Bunun için de 1904 yılında Berlin’de Kadınların Oy Hakkı Uluslararası Birliği (*International Woman Suffrage Alliance*) isminde kadın haklarını uluslararası boyuta taşıyan bir örgüt kurulmuştur. Bu örgüt sayesinde kadınların siyasal haklarını kazanabilmek için verdikleri mücadeleler uluslararası bir boyut kazanmış ve seslerini daha çok duyurabilmişlerdir. Türk Kadınlar Birliği (TKB) de bu örgüte 1926 yılında üye olmuştur ve 1935 yılında örgüt Türk Kadınlar Birliği’nin ev sahipliğinde İstanbul’da toplanmıştır. TKB, Türkiye’de kadınların seçme ve seçilme başta olmak üzere siyasal haklarına sahip olabilmeleri için mücadele etmek amacıyla kurmuş olduğu bir örgüttür. TKB, Osmanlı Devleti döneminde kurulan ve kadınların siyasal hakları için mücadele veren Osmanlı Müdafaa-yu Hukuk-u Nisvan Cemiyeti’nden sonra Cumhuriyet döneminde kurulmuş ve onların mücadelelerini devralmıştır (Çakır, 1994).

TKB, Türkiye’de hakları için mücadele eden kadınların mücadelesini uluslararası platforma taşımış ve Türk kadınlarının kendilerini dünya çapında hakları için örgütlenen kadınların bir parçası olarak hissetmelerine vesile olmuştur. Süfraj Hareketi de günümüze kadar gelen ve kadınların haklarını aramak için mücadele eden feminist hareketlerin hem ilham kaynağı hem de öncüsüdür (Davaz, 2014).

Türkiye’de kadınlara siyasal haklar ilk olarak 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu’yla tanınmıştır. Sonrasında 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkına kavuşmuşlardır. Türk yasalarına göre kadınları siyasette erkeklerden ayıran cinsiyetle alakalı herhangi bir hüküm mevcut değildir, fakat buna rağmen kadınların siyasetteki temsili çok sınırlı kalmıştır. Bunun en büyük nedeni yasalarla yapılan düzenlemelerin topluma tam olarak sirayet edememiş olmasıdır. Her ne kadar kadınlara birçok hak verilmiş olsa da bunun somut olarak toplumun genel davranış biçimine de uyum sağlaması ve kabul ettirilebilmesi gerekmektedir (Uysal,1984).

1930’lu yıllardan bugünlere baktığımızda, kadınların siyasete katılımının hala erkeklerle eşit düzeye gelemediğini görmekteyiz. Toplumun genelinde siyasetin erkeklere özel olduğu düşüncesi hâkimdir ve bu anlayışı yıkmak maalesef mümkün olmamıştır. Tek neden erkek egemen düşünce olmamakla birlikte kadınlara yüklenen sorumluluklar da kadınların siyasete katılımının az olmasına neden olmuştur. Kadınların siyasete ilgisinin az oluşu, eğitim

seviyelerinin erkeklere göre düşük olması, gelir düzeylerinin ya hiç olmaması ya da çok az olması, aile içerisinde kadına yüklenen sorumluluklar ve siyasal bağların yetersiz olması da kadınların siyasetteki oranının oldukça düşük olmasında etkili faktörlerdendir (Çağlar, 2011). Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumda erkek ve kadınlara yüklenen sorumluluklar ve rolleri ifade etmektedir. Cinsiyetlere göre yüklenen rol ve sorumlulukların aslında biyolojiyle bir bağlantısı yoktur. Ataerkil toplumsal yaşamın düzenlenmesinde kadın ve erkeğin biyolojik farklılıkları abartılarak kültürel adetler, örfler ve gelenekler cinsiyetçi bir biçimde şekillenmiştir. Gerek farklı kültürlerin tarihsel süreçlerine gerekse Osmanlı toplumuna baktığımızda kamusal alan erkeğe bırakılmış, kadın ise daha çok özel ve mahrem alanda kalmış, çocuklara bakmakla, ev işlerini yapmakla yükümlü olmuştur. Aileye maddi olarak katkıda bulunmak dışında kalan tüm ailevi sorumluluklar kadına yüklendiği için kadınların siyasete ya da kamusal hayata katılma isteklerinin ortaya çıkmasına ve gösterilmesine de olanakları olmamıştır.

Cumhuriyetin kuruluş dönemine baktığımızda, kurulduğu tarihten itibaren Osmanlı İmparatorluğu ile kıyaslandığında toplum ve kamu alanındaki cinsiyet algısının değişime uğradığı gözle görülür bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır. Kadınların siyasete katılması her ne kadar Cumhuriyet Dönemi'nde de zaman alsa da, süreç içerisinde kadınların siyasal alana katılımları gerçekleşmeye başlamıştır, ancak bir döneme kadar oy kullanmaktan öteye gidememişlerdir (Metintaş, 2018). Her ne kadar bugün yasalarımıza bakıldığında kadın ve erkek arasında herhangi bir cinsiyet ayrımına rastlanmasa da toplumda, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanamadığından kadınların siyasal hayata katılımı açısından birtakım sınırlamalar ya da diğer bir söyleyişle engeller var olmuştur. Kadınların siyasal alandaki varlıkları dönemsel olarak artış ya da azalış gösterse de, sayıları hep erkeklere kıyasla çok düşük kalmış ve getirildikleri görevler genelde ataerkil toplumun yapısını kadının geleneksel rol algılarını yansıtan alanlarda olmuştur.

Bugün içinde bulunduğumuz 2024 yılında kadınların siyasal hayata katılımı eski dönemlere göre artmış, kadınlar siyasette söz sahibi olmuşlar ve toplumun her alanında kendilerini daha çok gösterir duruma gelmişlerdir. Yine de, kadının siyasete dâhil olmasına dair toplumsal bakış açısı tamamen değişmemiş yasalar tam anlamıyla topluma sirayet etmemiştir. Türk toplumunun içerisinde hala “elinin hamuruyla erkek işine karışmak” deyimini doğrultusunda düşünen çok fazla insan bulunmaktadır. Kadınların siyasetten uzak durması gerektiğini savunan, kadının toplum içerisindeki görevini ailesinin maddiyat dışındaki sorumluluklarını üstlenmekten öte

görmeyen bir düşünce mevcuttur. Yalnızca siyasal hayatta değil toplumsal yaşamın her alanında erkek egemen anlayış hüküm sürmektedir. Siyasal sistem açısından bakıldığında, yasama ve yürütme organlarında da bugün ezici çoğunluk yine erkeklerdedir.

Kadınların siyasette ve kamusal alanda erkeklerle cinsiyet eşitliğini sağlayamamasının altında birçok neden yatmaktadır. Kadınların siyasete katılma konusunda cinsiyetler arasında eşitsizlik sorununun temelinde sosyal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak “gelir düzeyi, eğitim düzeyi, meslek, yaş, cinsiyet, aile, yerleşim yeri, psikolojik, hukuksal ve siyasal” olarak sayabileceğimiz unsurlar yatmaktadır (Çoban, 2019).

Günümüzde kadınlar eski dönemlere oranla Meclis’te ve siyasi partilerin içerisinde çok daha fazla yer almaktadırlar. Bunu sağlayabilmek için ise çok uzun yıllar süren mücadeleler vermişlerdir. Bu mücadeleler yalnızca Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde uluslararası boyutlar kazanmış ve nispeten de olsa amaçlarına ulaşmışlardır. Fakat kadınların mücadelesi günümüzde devam etmektedir, çünkü anayasal eşitlik siyasal ve kamusal alana tam anlamıyla sirayet edememiştir. Kadınlar kazandıkları hakları tam anlamıyla kullanabilmek için, bu durumun ortadan kalkması için mücadelelerine devam etmekle birlikte, kadın oldukları için maruz kaldıkları zorbalıklarla, şiddetle, tecavüzle ve tacizle de mücadele etmektedirler.

Cinsiyet eşitliği yalnızca siyasal arenada değil hayatının her alanında olması gereken bir olgudur. Eğitim, boşanma, miras, çalışma ve seçme seçilme hakkı bunların en büyük örneklerindendir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi her ne kadar tüm olgular yasalar önünde eşit olsa da uygulamaya geldiğinde kadınlar açısından o seviyeye ulaşamamıştır. Gerçekleştirilen yeni düzenlemelerle beraber toplumsal eşitlik sağlanmaya çalışırken ortaya “fırsat eşitliği” kavramı çıkmıştır. Fırsat eşitliği kavramı liberal politikaların bir getirisidir. Her ne kadar fırsat eşitliği kavramıyla beraber toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yeni düzenlemeler getirilse de, sonuç eskisinden farklı olmamıştır ve tam anlamıyla bir eşitlik sağlanamamıştır. Bütün bunlar yalnızca cinsiyet eşitliğini sağlamaya çalışmaktan kaynaklanmaktadır. Cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için öncelikle toplumsal ve ekonomik anlamda eşitlik sağlanmalıdır. Cinsiyet eşitliği tüm bu kavramların eşitliğine dayanan bir olgudur. Toplumsal ve ekonomik anlamda kadın ve erkek arasında bu kadar fazla eşitsizlik mevcutken cinsiyet eşitliğini tam anlamıyla sağlamak hiçbir zaman mümkün olmayacaktır (Bal, 2014).

Liberal anlamda gerçekleştirilen bu düzenlemeler yalnızca cinsiyet eşitliğine dayandığı ve bunun arka planıyla ilgili hiçbir düzenleme yapılmadığı için cinsiyet eşitliğinde de çok ileri noktalara varılmasını sağlayamamıştır. Kadınlara toplumun her bölümünde kısıtlı alan tanınmış ve annelik, ev kadınlığı, eş gibi roller biçilmiştir. Biçilen bu roller de kadını birçok alandan soyutlamıştır. Habermas’a göre; kadınların kamusal ve siyasal alanda bu kadar sınırlı bulunmasının nedeni yalnızca kamusal alanın erkeklere özgü bir alanmış gibi gösterilmesi değil, kamunun yapısının cinsiyete özgü olması ve bu şekilde şekillenmiş olmasıdır. Habermas’a göre kamu; toplumsal yaşam içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturabildiği, herkesin yani tüm yurttaşların erişim sağlayabildiği bir kamusal alandır. (Habermas,1991).

1.1. Feminist Anlayış Perspektifinden Cinsiyet Eşitsizliği

Dünyada ilk kez kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1788 yılında ABD’de tanınmıştır. ABD’yi 1919 yılında Almanya takip etmiş, 1929 yılında İngiltere, 1945 yılında Fransa, 1946 yılında Belçika ve 1971 yılında İsviçre’de kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Bu saydığımız ülkelerde kadınlara siyasal haklar tanınmadan önce bu haklara sahip olabilmek için kadınlar örgütlenmiş ve bu örgütlenmenin sonunda haklarını elde etmişlerdir (Demir, 2023).

2. Dünya Savaşı bittikten sonra Birleşmiş Milletler (BM) kurulurken de toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılmış ve daha sonra BM çatısı altında kadınların statüsü ile ilgili çeşitli komisyonlar kurulmuştur. Sanayi Devrimi’ne kadar olan süreçte Toplum Sözleşmesi kadının yerini özel alan olarak belirlemiş ve kadınlara ne siyasette ne de kamusal mekanda yer verilmemiştir. Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesinin hemen ardından artık kadınlara da iş kolu açılmış ve işgücü olarak görülmeye başlanmış ve kamusal alanda yer verilmeye başlanmıştır (Çoban, 2019). Sibel Özbudun bu konuda Engels’in kadın ve aile konusundaki düşüncelerini derlemiş ve *Engels, Kadın, Aile* başlıklı bir çalışma yayınlamıştır. Özbudun çalışmasında Engels’in görüşlerini ele almıştır. Buna göre, Sanayi Devrimi döneminde kadın ve çocuklar daha ucuz iş gücü oldukları ve dokuma alanında erkeklere göre çok daha iyi oldukları için tercih edilmeye başlamışlar ve artık çalışma hayatı yalnızca erkeklerden oluşmamaktadır. İplik eğirme makinalarının başlarında yalnızca kadınlar görülmeye başlanmış ve kadınların aile geçimine katkıda bulunmasıyla beraber evde çocuklara bakan, yemek ve temizlik yapan erkek sayıları artmaya başlamıştır. Yani Engels’e göre Sanayi Devrimi ve kapitalist sanayileşmeyle beraber artık pazar alanlarında kadınlar da kendi başlarına birey olarak var olmaya başlamışlardır. Bu durumda artık ataerkil otoriteye bağlılık azalmış, kadının tek konumu ev işleri ve çocuk bakmak

olmaktan çıkmıştır. Bu da kadınlara o zamana kadar hiç sahip olamadıkları bir özgürlük sağlamıştır (Özbudun, 2020).

Tarihe bakıldığında savaşlarda ve yaşanan büyük olaylarda kadınların da her aşamada çok fazla etkisi olmasına rağmen, tarih yazılırken kadınlara yer verilmemiş ve büyük olayların tüm öznesi olarak erkekler gösterilmiştir. Feminist araştırmacılara göre; kadınlara yer verilmemesinin nedeni kadınların olaylarda aktif olarak rol almamaları değil, kadınların gerçekleştirdikleri eylemlerin, rol aldıkları savaşların, öznesi oldukları olayların resmi kayıtlara geçmemiş olmasıdır. Feminizm toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamanın kadın haklarının sınırlarının kaldırılarak genişletilmesiyle sağlanacağını savunan ve ortaya çıkan bir toplumsal harekettir. İlk olarak kadınlara temel anlamdaki hakların verilmesini sağlamayı amaçlamıştır (Akal, 1994). Feminist anlayışın ilk ortaya çıktığı zamandan bu zamana kadar savunduğu temel görüş erkek ve kadınların aynı toplumsal şartlara ve haklara sahip olması, cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkmasıdır. Seçme ve seçilme hakkı, çalışma hakkı, eşit şartlarda çalışma, maaşların eşit olması, kadınlara karşı yapılan cinsel taciz ve istismarların ortadan kalkması gibi hedefleri bulunmaktadır. Feministler cinsiyet eşitsizliğini insan haklarının ihlali olarak kabul ederken kadınlara uygulanan her türlü istismar ve şiddetin de cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını kabul ederler (Erciyeş ve Aydınoglu, 2014).

Feminizm hareketleri literatürde üç dalga üzerinden açıklanmaktadır. Birinci dalga Fransız Devrimi'nin ilk aşamalarında ortaya çıkmıştır. Birinci dalganın odaklandığı konular; seçme ve seçilme hakkı, cinsiyet eşitsizliği olmadan bir eğitim, mülkiyet hakkı, medeni haklar, siyasal ve kamusal haklar gibi konulardır. İkinci dalga ise 1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır ve bu dalga kadınların cinselliğinin sadece doğurganlık için olmadığını, bu iki kavram arasında bir ayrım yapılması gerektiğini, kadınların toplumsal haklarını ve bedenleri üzerindeki haklarını (kürtaj hakkı gibi) savunmak için ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan ve bugün etkisini devam ettiren üçüncü dalga feminizm ise; din, dil, ırk, cinsiyet, etnik köken, cinsellik ve yine siyaset konularını ele almış ve bu konuları feminist perspektiften tartışmışlardır (Şen ve Kök, 2017).

Feminizm temsilcilerinden Pateman'ın ele olduğu konulardan bir tanesi, kadınların liberal kuramcılarının bakış açısına göre yurttaş olarak kabul edilmemeleridir. Liberal toplumsal sözleşmeler kadınları kamusal ve siyasal alanda hakları olan kişiler olarak tanımamışlardır. Pateman'a göre toplumsal sözleşme, toplumu ve kamusal alanı eril bir düzen olarak kabul etmiş

ve erkekler temelinde oluşturulmuştur (Aktaran Pınarcıoğlu, 2017). Feminist perspektife göre kadınların bugün hâlâ siyasal ve kamusal alanda temsil sorunu yaşamaları ve tamamen dâhil olamamaları liberal düzenin kadınları reddettiği yurttaşlık kavramıyla alakalıdır. Kadınların yurttaşlık kavramına ve bu kategoriye dâhil olmaları hep tartışılmıştır (Acar-Savran, 2002).

Klasik feminist teorisyenlere göre yurttaşlığın önemli özelliklerinden biri evrenselliştir ve buna göre herkese aynı şekilde uygulanması gerekmektedir. Fakat feminizm, liberal toplumsal sözleşmelerin tamamen ataerkil bir düzen üzerine oluşturulduğunu iddia eder. Eleştirdikleri nokta da tam olarak burada başlamaktadır. Feminist eleştiri birey kategorisinin bedenden soyutlanması gerektiğini savunur (Çakır,2001). Fakat kadınlar bu evrensellik ilkesine dayanarak seçme ve seçilme hakkı istediklerinde kadınların siyasal alana girmesine karşı çıkanlar askerliği öne sürmüşler ve kadınların askerlik yapacak kadar fiziki güce sahip olmadıklarını savunmuşlar ve burada kadınların fiziksel güçsüzlüğüne vurgu yapmışlardır. Buradan yola çıkarak kadınların fiziksel olarak güçsüz olmalarını öne sürmüşler ve bunun devleti güçsüzleştirerek yok edeceğini savunmuşlardır. Kadınları erkek korumasına muhtaç varlıklar olarak görmüşlerdir (Pateman, 1993). Bu durumun sonucunda liberallerin cinsiyet eşitsizliğini savunan söylemlerinden daha öteye giderek bunu pratiğe çevirdikleri söylenebilir. Feminist teori, eril bir siyaseti ve erkek egemen anlayışı tamamen eleştirir ve mevcut düzene karşı yeni bir düzen arama ve oluşturma düşüncesindedir. Bu nedenle mevcut iktidarları ve yapılarını sorgular, değiştirilebilmesi için halkı bilinçlendirmeye çalışır ve bunun üzerinden ortaya çeşitli tartışmalar ortaya koyar (Çitçi,1999). Var olan klasik siyaset üslubunun tamamen dışındadır ve bu doğrultuda yol almıştır (Tekeli, 1989). Feminist teoriye göre kadın ve siyaset arasındaki ilişki görünenden çok daha farklıdır ve bu olaya yalnızca dar bir bakış açısıyla bakılmaktadır. Siyaset denildiğinde yalnızca üst düzey siyaset düşünülmemeli ve genel bir bakış açısıyla bakılmalıdır. Siyaset denildiğinde yalnızca meclisler, parlamentolar düşünülmemekte ve bu nedenle eril bir siyasi anlayış düzeni devam etmektedir. Feminist teorisyenlere göre de siyasetin algılanış şekli değişmedikçe ve siyasal katılımın alanı meclisler ile sınırlı kaldıkça kadınlar daima arka planda kalacaktır (Çakır, 2001).

Geleneksel siyaset teorilerinin dar tanımlarından sonra feminist teorinin iktidarı yeniden tanımlaması, bizlere de geniş kapsamlı düşünme olanağı vermiştir. Feminist teori siyasal alanı yalnızca yasama alanı olarak kabul etmemiş, kadınların çocukları için taleplerde bulunmalarını, ağaç kesilmemesi için toplanıp eylem yapmalarını, müstakil gecekondü evlerde oturan kadınların evlerinin yıkılmaması için toplanıp en önde yer almalarını da siyasi katılım olarak

tanımlamıştır. Geleneksel siyaset teorilerini eleştirerek siyasal katılımı çok geniş bir yelpazede ele almıştır (Pınarcıoğlu, 2017).

1.2. Türkiye’de Kadınların Siyasal Hayata Katılımının Tarihsel Süreci

Islahat Fermanı ile beraber kadınların eğitim alması adına önemli adımlar atılmış, okullar herkese açık yapılmıştır. 1870’li yıllarda kız öğretmen okulu açılmış ve 1876 yılında Kanuni Esasi’nin kabul edilmesiyle beraber kızlar için ilk lise İstanbul’da açılmıştır. Kadınların kamu, sosyal ve siyasi alanda var olması öncelikle eğitimden geçeceği için bu adımlar kadınlar için önemli adımlardır ve Türk toplumunda kadının konumunda değişim açısından ilk adımlar olarak değerlendirilir. Kadınların toplumsal hayata katılmasının önce eğitim ile başlamasının ardından, erkeklerin savaş nedeniyle askere gitmesiyle beraber iş alanları boşalmış ve işgücü arzı düşmüştür. Boşalan iş alanlarına kadınlar dâhil olmuş, hem evlerinin ve ailelerinin sorumluluklarını yerine getirmişler, hem de fabrikalarda işçi olarak dahi çalışmaya başlamışlardır (Şahin, 2018). Kadınlar ayrıca, hayır amacıyla dernekler kurarak da örgütlenmişlerdir. (Temizer, 2022). Böylelikle, kabaca 20. yüzyılın başlarından itibaren Türk toplumunda kadınların ekonomik ve toplumsal hayata katkıları belirgin bir şekilde artmış ve daha önemlisi görünür olmuştur.

Türkiye tarihinde ilk kez kadının toplumsal ve kamusal alandaki statüsü Tanzimat Dönemi’nde tartışılmaya ve konuşulmaya başlanmıştır. Bunda Tanzimat Dönemi’nde ortaya çıkan çağdaşlaşma hareketlerinin çok büyük etkisi vardır. Hemen ardından kadınların toplumsal ve kamusal alana daha fazla katılabilmeleri için çalışmalar yapılmış ve hatta ünlü ve ses getiren yazarlar dahi toplumu bilinçlendirmek amacıyla bu konunun üzerine yazılar yazmışlardır. Cumhuriyet Dönemi’nde kadınların hakları çok daha fazla ön plana çıkmış ve kadınların siyasal hayata katılmalarının önü açılmıştır (Ersöz, 2020).

1.2.1. Osmanlı Dönemindeki Kadın Örgütlenmeleri ve Feminist Hareketler

Osmanlı Dönemi’nden itibaren kadınlar bazı hakları kazanabilmek ve problemlerini duyurabilmek amacıyla birtakım örgütlenmeler içerisinde bulunmuşlardır. Bunun örneklerinden bir tanesi 1913 yılında Kadınlar Dünyası’nda *Erkekler Hakikaten Hürriyet Perver midirler? Kadınlar Ne İstiyor?* başlığıyla yayınlanan bir bildiri ve 1919 yılında yine Kadınlar Birliği’nde basılan *Kürt Kadınları Teali Cemiyeti Nizamnamesi*’dir. Bu yayınlarda kadınlar yaşadıkları sorunları dile getirmiş, erkeklere ve devlete karşı kadınların yaşadıkları

sorunların çözülmesi ve üzerindeki baskıların kaldırılması için çağrıda bulunmuşlardır (Ekmekçioğlu, 2010).

II. Meşrutiyet Dönemi'nde (1908-1920) kadınlar daha aktif olarak etkinlikler yapmaya başlamışlar ve hemen ardından başlayan Kurtuluş Savaşı'nda milli mücadele hareketine katılmışlardır. Halide Edip Adıvar, Nezihe Muhiddin ve Sabiha Sertel feminist mücadelelerine bu dönemde başlamışlardır. Yeni devletin laik yönetimini desteklemişlerdir. Kadın mücadelesinin bu üç önemli ismi, kadınların vatandaşlıklarının kabul edilmesi ve tanınması, kadınların da tıpkı erkekler gibi siyasete katılmalarını ve kamuda kısıtlanmadan özgür bir şekilde var olmayı savunmuşlardır (Tokuroğlu,2022).

1.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde Kadınlara Tanınan Haklar ve Gelişmeler

Türkiye'de kadınların siyasal hayata katılım sürecine baktığımızda Türk kadınları siyasal haklarına çoğu ülkeden daha önce kavuşmuştur. Kadınlara tanınan siyasal haklar her ne kadar Cumhuriyet döneminde kanunlaşmış olsa da, Türk kadını yaşamın her bölümünde çok önemli ve kritik bir noktada olduğu gibi, Türkiye'nin Türkiye olabilmesi için, Cumhuriyet kurulabilmesi için, kurulan Cumhuriyet'in devam etmesi için gerek savaşlarda gerekse milli mücadelede çok önemli roller almıştır. Ayrıca Meşrutiyet Dönemi'nde de Cemiyetler Kanunu'ndan faydalanarak kendi aralarında toplanmışlar, örgütlenmişler ve ses getirmeye çalışarak önemli toplumsal roller üstlenmişlerdir. Üstlendikleri bu görevlerle Milli Mücadele'ye çok önemli ve yadsınamaz katkılar sağlamışlardır. Kimisi İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiş, kimisinin adına okullar kurulmuş, kimisinin ismi ise önemli yerlere verilmiştir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ise Mustafa Kemal Atatürk, yönetimin her alanında kadınlara ve kadın haklarına çok önem verdiğini her fırsatta dile getirmiştir. Kuruluştan itibaren Türk kadının önemine her alanda vurgu yapmış, önemli etkinliklerde bulunmalarına imkân sağlamış, alanlarında kendilerini geliştirmeleri için yurtdışına eğitimlere yollamış ve zaman içerisinde kadınlar için dile getirdiği, verilmesini savunduğu başta seçme ve seçilme hakkı olmak üzere tüm siyasal haklarını kanunlaştırmıştır (Bakacak, 2009).

1923 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde kadınlara siyasal hakların tanınması konuları tartışılmaya başlanmıştır. Her ne kadar Mustafa Kemal Atatürk kadınlara siyasal hakların verilmesini savunuyor olsa da, Meclis içerisinde söz sahibi olan diğer yetkililer açısından bu konu tartışmalı olmuş ve fikir çatışmaları olmuştur. Bu çatışmalar ve eleştiriler nedeniyle kadınların haklarının tanınması yaklaşık on yıl sekteye uğramıştır (Oğuzhan, 2023).

Cumhuriyet döneminde kadınlara tanınan haklara göz attığımızda 1930 yılından itibaren gözümüze önemli gelişmeler çarpmaktadır. Kadınların örgütlenmeleri, seçme ve seçilme hakkına sahip olmak için verdikleri mücadeleler sonucunda, 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 Sayılı Belediye Kanunu'yla birlikte, kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır. Takip eden süreçte 1933 yılında Köy Kanunu'nun 20. ve 25. maddelerinde yapılan değişikliklerle beraber kadınlara köylerde muhtar ve ihtiyar kuruluna seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. 1934 yılına geldiğimizde ise kadınların siyasal hakları milletvekilliği düzeyinde genişletilmiştir ve Milletvekili Seçimi Kanunu ile seçme ve seçilme hakkı Türk kadını için tamamen kanunlaşmıştır. Bu gelişmenin devamında kadın adaylar ilk kez 8 Şubat 1935 tarihinde milletvekilliği seçimlerine katılmışlardır. Tek partili dönemde kadınların katılmış olduğu ilk seçim olmasına rağmen, milletvekili seçilen 399 kişi arasında 18 vekil kadındır ve kadın milletvekilleri o dönem TBMM'nin %4,5'ini oluşturmaktadır. Bu seçimin arkasından yapılan 1939 yılındaki seçimde 429 milletvekili arasında 16 kadın vekil seçilmiştir. İki dereceli çoğunluk seçim sisteminin uygulandığı son seçim olan 1943 seçimlerinde parlamentoya seçilen 455 milletvekili arasında 16 kadın vekil vardır. 1946 yılında gerçekleştirilen seçimlerde kadın milletvekili sayısı dokuza kadar gerilemiş ve çalışmanın devamında görecektığımız gibi bu sayı devam eden yıllarda giderek azalmıştır (Emiroğlu,2022).

Tek partili dönemdeki kadın milletvekillerinin oranı, çok partili döneme göre daha yüksektir ve çok partili döneme geçildiğinde kadın milletvekillerinin sayısı düşmeye başlamıştır. Bu düşüş sıradan bir düşüş değildir. Tek partili dönemde 18 kadın milletvekili Meclis'e girebilirken, çok partili döneme geçildiğinde bu sayı üç gibi nerdeyse yok denecek kadar az rakamlara düşmüştür. Bu durumda bulunabilecek çıkarım ise, Atatürk döneminde kadınlara, kadın haklarına, kadınların her alanda bulunması konusuna çok önem verirken ve Atatürk Türk kadınını yüceltirken, çok partili sisteme geçildiğinde kadınların haklarının öneminin yitirilmiş olmasıdır. Burada yeni bir sisteme geçişin Türkiye'ye getirdikleri sosyo-ekonomik zorlukları da göz önüne alırsak, çok partili döneme geçişte kadın milletvekillerinin sayısının düşük kalmasının nedenlerden biri olarak yeni bir sisteme ve dönüşüme girmek olabilir. Bu karmaşada kadınların hakları, siyasetteki yeri geri planda kalmış olabilir. Aynı zamanda Demokrat Parti (DP) gibi muhafazakâr bir görüşe sahip olan bir partinin de iktidara gelmesiyle beraber kadın milletvekili sayıları hiç yok denecek kadar azalmış olabilir. Kadın milletvekillerinin Meclis'teki sayısı 1990'ların ortalarına kadar ilk dönemdeki istikrarını ve coşkusu ne yazık ki devam ettirememiştir. 1990'lı yılların ortalarından sonra da belli bir döneme kadar kadın milletvekili sayılarında önceki dönemlere göre inanılmaz büyük bir değişim yaşanmamıştır. Fakat bu

dönemden sonra Türk siyasetinde kadınların sesi daha gür çıkmaya başlamış, bürokrasinin kademelerinde daha çok yer almışlardır. Başbakan, genel başkan, başbakan yardımcısı ve bakanlık gibi çeşitli görevlere getirilmeye ve ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu dönemlerde Türk siyasetine dâhil olan kadın milletvekilleri arasında bugün hala güncel olarak siyasette bulunan ve Türkiye’de güncel siyasette oldukça etkili olanlar vardır (Emiroğlu, 2022).

Bugün Türk siyasetinde her ne kadar kadınlar, Meclis’te, bürokrasi de ve farklı siyasi kademelerde çok çeşitli görevler alıyor olsalar da bu özgürlüğe kavuşmak hiç de kolay olmamıştır. Kadınlar tarihten bugüne, erkeklerle cinsiyet eşitliği sağlayabilmek için çok fazla alanda mücadele vermişlerdir ve siyasette yer almak da kadınların eşitlik anlamında vermiş olduğu büyük mücadelelerden biridir. Yaklaşık iki yüz yıllık bir mücadelenin sonunda kadınlar seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. Dünyanın birçok ülkesindeki siyasal alana baktığımızda geçmişte ve günümüzde de etkileri ciddi anlamda devam eden ataerkil yapıyı değiştirerek cinsiyet eşitliğinin hâkim olduğu bir ortam sağlamak ne yazık ki hala tam anlamıyla mümkün olamamıştır.

1.2.3. 1980 Yılı ve Sonrası Türkiye’de Kadın Örgütlenmeleri ve Feminist Hareketler

1980 yılında gerçekleşen askeri darbe sonrası tüm dernekler, partiler ve sivil toplum kuruluşları kapatılmıştır. Yalnızca spor kulüpleri ve hemşehri dernekleri darbe sonrasında tekrar en rahat şekilde açılabilen sivil toplum kuruluşları olmuş ve sivil toplumun toparlanması 1990’lı yılları bulmuştur. Ülke içerisinde kadınların örgütlenmesi ve feminist hareketler ile buna yönelik çalışmalar çoğalmıştır. Kadınlar, erkeklerin de içinde bulunduğu sivil toplum kuruluşlarında “kız kardeş”, “bacı” gibi statülerde bulunduklarını, “kadın” olarak var olmadıklarını ve hâkimiyet sağlayamadıklarını fark ederek erkeklerin baskın olduğu örgütlerden uzaklaşarak kadını ön plana çıkaran feminist örgütler kurmaya başlamışlardır. Fatma Barbaroğlu, Cihan Aktaş, Yıldız Ramazanoğlu, Hidayet Tuksal gibi İslamcı yönü ağır basan kadın yazarlarımız kadınlara yönelik başörtü yasakları, kadınların yaşadıkları zorluk ve kadınların dini inançlarının bir gereği olan giyimin özgürleşmesi gerektiğini anlatan yazılar yazmışlar, tartışmalar ve konuşmalar yapmışlardır. Bunu savunurken İslam’da kadın ve erkeğin arasında bir fark olmadığını ve eşit olduklarını her fırsatta dile getirmişlerdir (Tokuroğlu, 2022).

Yukarıda bahsi geçen İslami Kadın Hareketinin temsilcileri İslam’ın kadın ve erkek olarak ayrılmadığını insanların İslam tarafından birleşik ve bütüncül olarak tanımlandığını, “beden Allah’ındır” inancından yola çıkarak burada da emanet olarak bizlere verilen bir şeyin üzerinde

erkeklerin üstünlük kuramayacağını altını çizmişlerdir. Türkiye'nin siyaset biçimine de bir eleştiri getirmişler ve Türkiye'nin İslami şartlarla yönetilmediğini Türkiye siyasetinde İslam'ın bir araç olarak kullanıldığını ileri sürmüşler ve Türkiye'ye hâkim olan sağ siyasetin erkek hareketi olduğunu ve eril bir düzen üzerine inşa edildiğini tartışmışlardır. Bu düzen içerisinde erkekler para ve güce kadınlara oranla daha fazla sahip oldukları için kadınlar her daim geri planda kalmışlardır (Erkilet,2015).

Sol ve sosyalist ideolojilere daha yakın kadın örgütlenmeleri de 1980 yılı sonrasında hareketlenmeye başlamıştır. 1978 yılında “Evlat Acısına Son” adı altında iki yüz bin civarı kadının katılımıyla Türkiye’de feminist hareketin ilk mitingi düzenlenmiş ve Türkiye’nin içinde bulunduğu sıkıntılı döneme rağmen kadınların eril düzene karşı önemli bir başkaldırısı olmuştur (Tokuroğlu,2022). 1983 yılında Türkiye’de ilk yasak feminist örgütlenmesi olan *Kadın Çevresi* kurulmuş ve ardından kadınların sorunlarını, haklarını belirtmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği meselesini tartışmak ve halka duyurmak için 1987 yılında *Feminist Dergi* yayınlanmaya başlamıştır (Çakır, 1994). Ardından 1988 yılında, feminist teori üzerine çalışan ve feminist teoriyi derinlemesine inceleyen *Kaktüs Dergisi* yayın hayatına başlamıştır. 1975 yılında Komünist Parti’nin kadın örgütlenmesini sağlamlaştırmak ve güçlendirmek amacıyla *İlerici Kadınlar Derneği* kurulmuştur.

1980’li yıllardan 1990’lı yıllara gelindiğinde artık ideoloji, görüş, din fark etmeksizin kadınlar birlik olup toplanmışlar ve kendi aralarında toplantılar yaparak birbirlerinin sorunlarını anlamaya, kadınları ilgilendiren her konuda haklarını elde etmek için mücadele etmeye başlamışlardır. Erkekler tarafından kadınlara uygulanan hem psikolojik hem de fiziksel olarak şiddete uğrayan kadınlar bu durumu siyaset üstü bir şekilde tartışmaya başlamışlar ve devletin gerekli önlemleri alması talebiyle için çalışmalar yapmışlardır (Unat, 1979). 1980’li yıllarda gerçekleştirilen kadın hareketlerinin ve mücadelelerinin çok olumlu kazanımları olmuştur. Öncelikle kadınlarda feminist bilinç olunmuştur; kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği konularında daha fazla bilgiye sahip olmuşlar, bilinçlenmişler ve farkındalık kazanmışlardır. Kadın örgütleri bu farkındalığın kazanılmasında oldukça önemli rol oynamışlardır. İlk kez kadın sığınma evleri bu dönemde açılmıştır ve şiddet gören kadınlara güvenli alan sağlanmıştır. Aynı zamanda 1990 yılında şiddete uğrayan kadınları desteklemek amacıyla ortaya çıkan *Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı* bu dönemde kurulmuştur. Bu dönemde verilen mücadeleler 2000’lerde ortaya çıkacak olan yasal reformların önünü açmış ve kadınlarla ilgili olan

konularda insanları bilinçlendirmiş, yargıya taşınan olaylarda cezaların arttırılmasını gündeme getirmiştir (Tekeli, 1986).

1997 yılında Türkiye’de de eşit yurttaşlık hakkı mücadelesi amacıyla *Kadın Adayları Destekleme Derneği* (KA-DER) kurulmuştur. KA-DER de bu evrensel mücadelenin bir parçası olmuştur. KA-DER’in ana amacı kadınların karar alma mekanizmalarında eşit temsil edilmesidir. Her sene Dünya Kadınlar Günü 8 Mart tarihinde kadınların yerel ve genel siyasette, ayrıca kamusal alanda temsillerine ilişkin olarak istatistiki verilerle oluşturdukları karneleri halka dağıtarak farkındalık çalışması yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet ve kota eğitici eğitimleri, siyaset okulları, eğitimde ve toplumsal katılımı cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına projeler, kadın yurttaşların güçlendirmeleri projeleri gibi Türkiye’nin birçok bölgesinde faaliyet göstermektedir. Uluslararası alanda, Avrupa Kadın Lobisi gibi eşit yurttaşlık mücadelesi amacıyla kurulan birçok kuruluşa üyedir ve ortak faaliyetler gerçekleştirmektedir (KA-DER).

1.3. Türkiye’de Kadınların Siyasetteki Varlığı

Bu başlık altında Türk Parlamentosunda kadın milletvekili temsili, kadın milletvekillerinin seçilmesine ve siyasi arenada bulunmasına halk nezdinde verilen tepki ve Osmanlı’dan bugüne kadınların siyasete katılımının ne denli ve ne şekilde olduğu konuları ele alınmıştır. Ayrıca kadınların siyasi arenaya dahil olduktan ve seçildikten sonra Türkiye için yapılan politikalarda ve alınan kararlarda karar alma süreçlerine ne şekilde katılıyorlar veya katılıyorlar mı daha da ötesi katılıyorlarsa da etkileri ne boyutta bu konular detaylarıyla bu başlık altında incelenmiştir.

1.3.1 Türk Parlamentosunda Kadın Milletvekili Temsili

Kalaycıoğlu ve Toprak tarafından 2004 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada Türkiye’de kadın siyasetçilerin sayısının neden az olduğu halka sorulduğunda çoğunluğun cevabı kadınlara bu konuda fırsat tanınmaması olmuştur. Burada hala siyasetin erkeğe atfedilen bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır (Kabaoğlu, 2017). Kalaycıoğlu’na göre ise kadınların siyasete neden az katıldığına dair üç hipotez bulunmaktadır. İlk olarak erkeklerin kadınlara göre sosyo-ekonomik statülerinin daha yüksek olması kadınları geri plana atmıştır. İkinci olarak, kadınların okuma oranlarının, sosyo-ekonomik şartlarının erkeklere göre daha düşük olması onların siyasi alanla ilgili bilgilerini de azaltmış, bilgileri olmayan konuda ilgilerinin de olması mümkün olmamıştır. Son olarak ise kadınlara toplum tarafından biçilen ailevi sorumluluklar ve rollerin yükü fazla olduğu için kadınların ilgisinin başka alana kayması da zorlaşmıştır. Tüm bunların yanında

dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de siyasal yapı erkeklere uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Kadınlar siyasete giriyorsa bile erkekler gibi siyaset yapmaları beklenmiştir (Pınarcıoğlu, 2017). Bu durumun en büyük örneklerinden biri Meral Akşener’dir. Kendisine “erkek gibi kadın”, “topuklu efe” gibi unvanlar uygun görülmüştür.

Bu tez çalışmasında ilerleyen bölümlerde sunulan, farklı siyasal dönemlerdeki kadın milletvekili sayılarının ve niteliklerinin aktarıldığı kısımlara bakıldığında, günümüzde kadın milletvekillerinin sayısının önceki dönemlere artmış olduğu görülse de, kadının siyasette temsili açısından erkeklere oranla hâlâ ciddi sorunlar olduğu sonucuna varılmaktadır. Kadınların siyasal ve kamusal alanda temsil oranlarının artması açın önce kadınların bilinçlenmesi, sonra erkeklerin ve sonunda bu bilincin topluma aşılması gerekmektedir. Kadın-erkek eşitliğine dayanan bir siyasal mekanizma için kadın-erkek eşitliğinin hayata geçirildiği bir siyasal mekanizma için, kadın mücadelesinin taleplerinin öncelikle kapsayıcı yasal düzenlemelere konu olması, sonrasında bunların uygulanmasının sıkı şekilde takibinin yapılması önemlidir. Erkek egemen yapının değişmesi ve dönüşmesi ancak bu şekilde mümkün olacaktır.

Türkiye’de parlamenter sistem Cumhuriyet Dönemi’nden önce Osmanlı Dönemi’nde başlamıştır, fakat Osmanlı Dönemi’nde kurulan parlamentolarda kadınlara yer verilmemiştir. Ancak Cumhuriyet Dönemi’nde verilen haklarla beraber kadınların aşamalı bir şekilde siyasi hayata katılmaya başlaması mümkün olmuştur. Bu çalışma kapsamında incelenen 1946-2015 yılları arasında parlamentodaki kadın temsil oranlarına bakıldığında, dönemsel olarak her ne kadar yükselişler olsa da parlamentodaki kadın milletvekili sayısının erkeklere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Türkiye’de diğer dünya ülkelerine göre kadınlara seçme ve seçilme hakkı çok daha önce verilmiş olmasına rağmen, sayıların bu denli düşük olması temsil sorunuyla açıklanabilir. Bunun en büyük nedenlerinden biri de çalışmada da bahsedildiği gibi siyasetin “erkek işi” olarak görülmesi ve kadınlara aile, eş, çocuk gibi sorumlulukların yüklenmesidir. Bugün sadece siyasette değil iş hayatındaki kadınlar da çocuklarına bakabilmek ve ev işlerine yetişebilmek için çalıştıkları işlerden ayrılmak zorunda kalabilmektedir. Bu durum da kadınların ekonomik durumlarını erkeklerden daha düşük bir hale getirerek kadınların çoğu alanda geri planda kalmasına neden olmaktadır.

Kadınların temsil oranlarının düşük olması sadece kadınlara ailevi sorumluluklar yüklenmesine bağlanamaz. Siyasi partilerin de bunda çok büyük etkisi vardır. Çoğu siyasi parti, milletvekili

aday listelerinde ilk sıralara hep erkekleri yerleştirirken, kadın adayları listelerinde seçilmeyecek sıralarda göstermeye devam etmektedir. Bu da temsil oranının düşük olmasındaki en büyük faktörlerden biridir. Oysa tüm siyasi partilerin il, ilçe ve genel merkez teşkilatlarının tamamında kadın kolları ve oralarda aktif görev yapan kadın siyasetçiler bulunmaktadır. Türkiye’de partilerin kadın kollarının seçim sonuçlarını etkileyecek kadar önemli çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’de kadınların siyasal alandaki etkinlikleri zayıf olarak nitelendirilemez. Ancak, siyasi partilerin kadın kolları, kadınlar için bir tür “kapalı alan” oluşturmaktadır. Kadın kollarından yerel ve ulusal siyasette seçilmişlik konumuna geçiş neredeyse yok denecek kadar azdır (Drechlesova, 2022). Kadınlar adaylar seçim listelerinde erkek adaylara oranla çok daha az sayıda yer almakla kalmıyor, aday gösterilen kadın siyasetçiler de listelerde çoğunlukla seçilme şanslarının çok düşük olduğu sıralarda yer almaktadırlar.

Çalışma kapsamında kadın milletvekillerinden bahsedilirken bakanlık görevi üstlenen kadın siyasetçilerden de söz edilmiştir. İlk kadın bakan Türkan Akyol olmuştur. Türkan Akyol’dan sonra da birçok hükümette kadın bakanlara yer verilmiştir, fakat bu sayı neredeyse hep bir kişi ile sınırlı kalmıştır. Sayılarının çok düşük olmasının yanında kadınlara yalnızca aile bakanlığı gibi bakanlıklar uygun görülmüştür ve dış politika, iç politika, adalet gibi yerlere erkek bakanlar uygun görülmüştür. Günümüzde de yine kadın siyasetçiler yalnızca aile bakanlığı ve benzeri geleneksel rollerinin devamı niteliğinde görülen alanlarda bakanlık görevleri üstlenmeye devam etmektedir. Çalışmanın özgeçmişler kısmında da belirtildiği üzere geçmişte ekonomi, iç işleri gibi bakanlıklarda görevlendirilen, başbakanlık görevini üstlenen Meral Akşener, Işıl Saygın, Tansu Çiller, Hayriye Ayşe Nermin Neftçi, Türkan Akyol, Nimet Baş, İmren Aykut gibi kadın siyasetçiler olsa da, kadın siyasetçilerin erkeklerle denk görülen görevlere getirilmeleri istisna olarak kalmıştır. Ulusal siyasette, gerek parti içi gerekse hükümet düzeyinde, görev dağılımının tamamen cinsiyet-kör bir şekilde yapılmasını sağlayacak toplumsal ve siyasal dönüşüm gerçekleşmemiştir. Buradan yola çıkarak verilen görevlere bakıldığında kadınların toplum tarafından biçilen rollerinden çıkamadığını ve çıkartılmadığını görmekteyiz.

1.3.2. Kadınların Karar-Alma Süreçlerine Katılımına Bakış

Kadınların kamusal ve siyasal alanda varlıklarının sınırlandırılması toplumsal açıdan da bazı sorunlara yol açacaktır. Hem politikacıların politika yapmalarını hem de oy kullanan kadınların siyasal haklarını kullanmaları açısından da problemler yaratacaktır. Kadınların mücadeleler

vererek elde ettikleri siyasal hakları kullanmalarını, yalnızca siyasal hakları kullanmaları olarak değil toplumu ilgilendiren konulardaki karar-alma süreçlerine olan etkileri açısından da ele almak gerekmektedir. Kadınların toplumu ilgilendiren konularda karar-alma süreçlerine katılamamaları veya sınırlı katılımları tüm süreçlerde tıkanıklık yaratmaya yol açabilir. Ancak kadınların dile getirmesi durumunda kadınların ihtiyaçları, talepleri, istekleri anlaşılabilir ve uygun yasal ve yönetsel düzenlemeler yapılabilir. Kadının temsili önündeki engeller ve sınırlamalar devam ettikçe, kadınların kendileriyle ilgili sorun ve politika alanlarında kararların erkeklerin gördüğü ve anladığı kadarıyla ele alınması ve karara dönüşmesi söz konusu olmaya devam edecektir.

KONDA tarafından 2011 yılında yapılan bir araştırmada kadınların %84'ü, erkeklerin ise %62'si, kadınların siyasal süreçlerde ve karar mekanizmalarında şimdikinden çok daha fazla yer alması gerektiğini belirtmiştir. Bunun en büyük nedeni de yukarıda bahsedildiği gibi kadınların istek ve ihtiyaçlarını ancak kadınların dile getirebileceği inancıdır. Kadınların siyasal süreçlerde ve karar mekanizmalarında daha fazla yer almaları gerektiğine dair inancın nedenlerinden bir diğeri de, aile içi şiddet, çocuk bakımı, doğum izni, eğitim gibi konuların kadınların sayısı çok olduğu takdirde Meclis kürsüsünde daha fazla dillendirileceği düşüncesidir ve araştırmanın %84'ü bu görüşü desteklemektedir (KONDA, 2011). Yapılan araştırmadan da anlaşılacağı üzere kadınların önlerine sınırlamalar ve engeller konulması diğer kadınların da bazı haklarına ulaşmalarına engel olacaktır.

Diğer taraftan, kadınların siyasette eşit-denik temsili sadece kadın sorunlarının sadece kadınlar tarafından anlaşılabilceği için önemli değildir. Bu, esasen çok dar bir temsil anlayışı olur. Kadınlar, siyasette sadece kadın sorunlarını dile getirmek ve sadece bu alanda çalışmalar yapmak için var olamazlar. Böyle bir temsil anlayışı, kadın siyasetçileri sadece aile, çocuk, sosyal yardım gibi alanlarla sınırlayan ataerkil siyaset anlayışını güçlendirir. Kadınlar, toplumun eşit haklara sahip üyeleridir. Toplumun genelini ilgilendiren her konuda söz söyleme, fikir beyan etme, sorunları ve çözüm önerilerini belirleme ve dolayısıyla karar-alma süreçlerine katılma ve etki etme hakkına sahiptirler.

Kadınların karar-alma ve siyasal süreçlere katılımlarının sınırlı kalmasının en büyük nedenlerinden biri de temsili demokrasinin partiler üzerinden örgütlenerek ilerlemesi ve adayların partiler tarafından belirlenmesidir. Tarihsel olarak erkek egemen bir yapıda örgütlenmiş ve gelişmiş olan siyasi partiler kadınları çok fazla aday göstermediği için de

Mecliste'ki kadın temsili oranı düşük kalmaktadır. Yine KONDA'nın yapmış olduğu bir araştırmada halka sorulduğunda; halkın %39'u partilerin kadınlara yeterince destek vermemesi engel olarak yorumlanmış ve kadınların bu nedenle karar-alma süreçlerine katılamadıkları fikri belirtilmiştir. (KONDA, 2011).

KONDA'nın araştırmasında ortaya konulan bu sonuca karşı bir öneri olarak, siyasal parti örgütlerindeki kadın kolları ayrımının ortadan kaldırılması getirilebilir. Yukarıda da tartışıldığı gibi, partilerin kadın kolları bir yandan kadınların aktif siyaset yaşamına atılmalarının önünü açarken, diğeryandan bir kapan gibi kadınların oradan çıkıp, siyasette daha yüksek kademelere gelmesine engel olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOK PARTİLİ DÖNEMİN İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİ (1946-1960)

2.1. 1946 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili

Çok partili hayata geçiş çalışmaları her ne kadar 1924 yılında öncelikle Mustafa Kemal Atatürk döneminde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurularak başladıysa da, o yıllara ve dönemin koşullarına göre başarılı olamamıştır. Ülkede çıkan isyanlarla arasında ilişik kurularak kısa bir süre sonra İstiklal Mahkemeleri kararıyla kapatılmıştır. Takip eden yıllarda altı sene boyunca tekrar bir deneme olmamış, 1930 yılına geldiğinde Atatürk'ün talimatlarıyla yeni bir parti kurulmuştur. Atatürk bu partiyi çok yakın arkadaşı olan Fethi Okyar'a kurdurmuş ve partinin ismi Serbest Cumhuriyet Fırkası olmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulduktan sonra halk nezdinde gerçekten çok dikkat çekmiştir (Ahmad, 2005) Halkın gün geçtikçe partiye olan ilgisi büyümüş ve bu ilgi farklı yerlere gitmeye başladığında, Fethi Okyar partiyi kapatmak zorunda kalmıştır. Böylece ikinci çok partili hayat geçiş denemesi de başarılı olamamıştır. Bu süreçten sonra CHP tek partili yönetimine, otoritesini daha da sağlamlaştırarak devam etmiştir ve hatta Atatürk'ün vefatından sonra İsmet İnönü kendisini “Değişmez Genel Başkan ve Milli Şef” ilan etmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın etkisiyle halk ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Savaşın sonlarına yaklaşıldığında artık savaşın demokrasi yanlısı müttefikler lehine sonuçlanacağı da anlaşılmaya başlanmıştır ve dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de tek partili rejime karşı memnuniyetsizlikler ve muhalif hareketler ortaya çıkmaya başlamıştır. İsmet İnönü bütün dünyada başlayan bu demokrasi hareketlerinden dolayı, Türkiye’yi dış politikada yalnız bırakmamak ve iç karışıklığa da neden olmamak amacıyla çok partili hayata geçmek zorunda kalmıştır (Zürcher, 2003). 7 Ocak 1946 yılında Demokrat Parti (DP) kurulmuştur. DP'nin kurulmasıyla beraber ülkede siyasal alan ve seçmen tabanı da hareketlenmeye başlamıştır. Her ne kadar İsmet İnönü ve CHP yönetimi başka bir siyasi partinin varlığına değer veriyor ve önemsiyor olsalar da, DP'nin çok daha fazla güçlenmesinin ve iktidara gelmesinin önüne set koymaya çalışmışlardır. Çok partili hayata geçişle beraber atılan bu demokrasi yolundaki adımlarla muhalefeti kısıtlayacak uygulamalara son verilmesi gerekirken sadece yumuşama gerçekleştirilmiştir. (İdem, 2022).

21 Temmuz 1946 tarihinde ilk çok partili genel seçimler gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana ilk kez seçimler tek dereceli seçim ilkesiyle gerçekleştirilmiştir. Genel seçimlerin sonucunda CHP 396, DP 65 ve bağımsızlar ise yedi milletvekilliği kazanmıştır. Türkiye'nin birden fazla partiyle girdiği ilk seçim olan bu seçim açık oy, gizli sayım ve çoğunluk sistemi ilkesine göre yapılmıştır. Gizli sayımdan dolayı şaibeli olduğuna dair tepkiler de olmuştur. DP'nin ilk seçimi olmasına rağmen 65 vekil ile Meclis'e girmesi seçimlerin yapıldığı koşullar dikkate alındığında ve ilk çok partili seçim denemesine göre başarılı sayılabilir (Taylan, 2021). Meclis'e girmeye hak kazanan bu milletvekilleri arasında dokuz kadın milletvekili bulunmaktadır. Çalışmanın devamında 1946 yılında Meclis'e giren kadın milletvekillerinin özgeçmişleri üzerinden niteliklerinden bahsedilecektir.

Tablo 2.1. 1946-1950 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Zehra BUDUNÇ	Bursa	CHP
2	Latife Bekir ÇEYREKBAŞI	İzmir	CHP
3	Zekiye MOLLAOĞLU (DRANAZ)	Trabzon	CHP
4	Emine Mebrure AKSOLEY	Ankara	CHP
5	Fakihe ÖYMEN	Ankara	CHP
6	Hasene ILGAZ	Çorum	CHP
7	Benal Nevzad ARIMAN	İzmir	CHP
8	Tezer TAŞKIRAN	Kars	CHP
9	Makbule DIBLAN	Seyhan	CHP

2.1.2. 1950 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili

1950 seçimlerinin en önemli özelliklerinden biri seçime katılımın çok yüksek olmasıdır. Halk nezdinde çok partili siyasal düzen olgusu kabul görmüş ve bu da ön seçimlere katılan aday adaylarının sayılarını da artmasını sağlamıştır. Partiler seçim bölgelerinde adayların kişisel özellikleri ve bağlantıları doğrultusunda adaylarını belirlemiş ve adaylarını belirlerken her meslek grubundan adaylar olmasına özen göstermiştir (Ahmad, 2003). CHP tarafından daha önce aday olmuş olup seçimi kazanamayan kişiler listelerin ilk sıralarından gösterilmemişlerdir. Buna sinirlenen milletvekilleri ise DP'ye geçmeye başlamışlardır. 1950 seçimlerinde 1946

seçimlerinin tam tersi bir sonuç çıkmıştır ve Demokrat Parti 63 ilin 44’ünde tam liste olarak seçimi kazanmıştır. Toplamda 487 koltuktan 416’sına sahip olmuştur. CHP 69 milletvekili, Millet Partisi bir ve bağımsızlar bir milletvekili ile Meclis’e girmeye hak kazanmıştır (YSK, 1950).

DP sosyal ve ekonomik anlamda daha zgr olan kesimlerden daha çok oy alırken, CHP oyunun büyük çoğunluğunu doğıdaki aşiretlerden almıştır. Bunun sebebi de aşiretlerin olası bir iktidar değışimi durumunda kendi iktidatlarının da sarsılacağı düşüncesine sahip olmasıdır. DP, CHP iktidarının el değıştirmesine İsmet İnönü’nün ağırlığıyla askeri bir darbe yapılması konusunda korkulara sahip olduğu için, bu süreçte, askeri darbe yapılmasını önleyici düzenlemeler de gerçekleştirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez iktidar halkın oyuyla değışmiş ve yeni bir dönem başlamıştır. 27 yıldır iktidarda olan CHP, iktidarını kaybederek muhalefet konumuna geçmiştir (Koçak, 2008). DP tarihinin en yüksek oy oranını alıp en çok milletvekilini çıkartmış olmasına rağmen listelerinden yalnızca bir kadın vekil Meclis’e girebilmiştir. CHP’den bir ve bağımsız bir milletvekili olmak üzere 1950 seçimlerinde Meclis’e yalnızca üç kadın vekil girebilmiştir. Milletvekili seçilen kadın vekillerin zgemişlerinden çalışmanın devamında bahsedilmiştir.

Tablo 2.2. 1950-1954 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin ye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Hatice Nazlı TLABAR	İstanbul	DP
2	Halide Edip ADIVAR	İzmir	Bağımsız
2	Tezer TAşKIRAN	Kars	CHP

2.1.3. 1954 Seçimleri ve Sonuçları

1954 seçimlerine dört parti katılmıştır. Bunlar CHP, DP, Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Türkiye Köylü Partisi (TKP)’dir. 1954 seçimlerinde katılım yine çok yüksektir ve CHP bu seçimde de oy ve milletvekili kaybetmiştir. lke genelinde DP %57,6 oy almakla beraber, CHP %35,4, CMP ise %4,9 oy almıştır. Liste usul çoğunluk sisteminden dolayı, DP %57,6 oy almış olsa da Meclis’teki koltukların %94,82’sini, CHP’nin oy oranı çok düşük olmamasına rağmen koltukların yalnızca %5,5’ine sahip olmuştur (YSK, 1954).

Bu durum, uygulanan çoğunluk seçim sisteminin çok büyük eleştiriler almasına neden olmuştur. Meclis oylamasıyla beraber Celal Bayar dönemin Cumhurbaşkanı seçilmiştir ve İsmet İnönü ne seçim sonuçlarından ne de bu sonuçtan hiç memnuniyet duymamıştır. Bu seçimlerin diğer seçimlerden farklı olarak önemli bir noktası şudur ki; DP seçimlere ilk kez iktidar olarak, CHP’de ilk kez muhalefet olarak girmiştir. Her iki partinin de iktidarını gören halk buna göre oy kullanmıştır. 1954 seçimleri bu sebepten önem arz etmektedir. DP bu seçimden sonra egemenlik anlayışının tamamen kendi eline geçtiğini yansıtan politikalar ve düzenlemelerde bulunmaya, CHP de çok daha katı ve sert bir muhalefet anlayışıyla hareket etmeye başlamıştır (Kaya, 2018).

1954 seçimleri Türkiye tarihinde bir partinin en yüksek oranda oy aldığı seçim olmuştur. %57,6’lık oy oranıyla DP sadece kendi tarihinde değil Türk siyasal hayatında en çok oy alan parti olmuştur. Ancak, bunun karşılığında 1954 seçimleri sonucunda seçilen kadın milletvekili sayısı oldukça az kalmıştır. Yalnızca üç seçim bölgesinde toplam üç kadın milletvekili Meclis’e girmeye hak kazanmıştır. Bu da DP’nin listelerinde kadınlara yer verilmediğini, verildiyse de son sıralarda ya da çok az yer verildiğini göstermektedir. DP listelerinde yer verilerek Ankara’dan, İzmir’den ve Zonguldak’tan seçilen kadın milletvekillerinin özgeçmişleri bölüm sonunda değerlendirilmiştir.

Tablo 2.3. 1954-1957 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Aliye TEMUÇİN COŞKUN	Ankara	DP
2	Nuriye Ferhan ERDEM	İzmir	DP
3	Edibe SAYAR	Zonguldak	DP

2.1.4. 1957 Seçimleri ve Sonuçları

1954 seçimleriyle beraber DP’nin iktidarını korumasıyla beraber ikinci iktidar dönemi başlamıştır. DP ilk iktidara geldiği dönemde halka verdiği vaatleri yerine getirmeye başladığı için halkın güvenini kazanmış ve bu sürecin arkasından gerçekleşen seçimlerde DP iktidarını korumuştur. Fakat bu durum 1954 seçimlerinden sonra değişmeye başlamıştır. DP’nin ikinci iktidar döneminin üçüncü yılına gelindiğinde ülke içerisinde birtakım değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Ülke içerisinde siyasal baskı artmış, siyasal alanda sorunlar yaşanmaya başlanmış ve bunları takiben sosyal ve ekonomik koşullarda da belirgin değişiklikler yaşanmaya

başlanmıştır. Ekonomik olarak ülkede koşullar kötüye gitmiştir ve bu kötü koşullar toplumsal yaşamı da etkilemeye başlamıştır. Tüm bunların sonucunda 1957 yılında erken seçime gitme kararı alınmıştır. DP'nin karşısında seçime üç muhalefet partisi girmiştir. Bu partiler CHP, CMP ve DP'den ayrılarak kurularak Hürriyet Partisi'dir (HP). Her ne kadar seçim sonucunda, basit çoğunluk seçim sistemi nedeniyle DP yeniden Meclis'te çoğunluğu elde ederek son iktidar dönemine girmiş olsa da, önceki seçim sonuçlarıyla kıyaslandığında ciddi anlamda oy kaybetmiş, CHP ile CMP ciddi oranda oylarını artırmıştır. DP %47,88 oy alırken, CHP %41,09, CMP %7,14 ve HP %3,84 oranlarında oy almıştır. DP'den yaklaşık %4 oranında oyun HP'ye geçtiği söylenebilir (Özdurğun, 2021).

DP'nin oy oranı düşmesine rağmen şaşırtıcı bir şekilde kadın milletvekili sayısı daha fazla oy aldığı dönemlere göre artış göstermiştir. Bu artış inanılmaz büyük sayılarda olmasa da, 1950 ve 1954 seçimlerinde Meclis'e en fazla üç kadın vekil ile temsil edilen DP, 1957 erken seçimlerinde beş kadın milletvekili çıkarmıştır. 1957 seçimleri sonucunda Meclis'e toplamda altı kadın vekil seçilmiş olmakla beraber, CHP'den yalnızca bir kadın vekilin seçilmiş olması dikkate değerdir. DP'den seçilen kadın milletvekilleri 1960 askeri darbesine kadar milletvekilliği görevlerini sürdürmüşlerdir ve gerçekleşen darbe ile beraber kadın vekiller de Yassıada'da yargılanmış, kimi tamamen siyasetten men edilmiş, tamamı hapis cezasıyla yargılanmıştır. Ancak yargılanan kadın vekiller 1962 yılında çıkartılan af ile beraber serbest kalmışlardır. Aralarından yalnızca birkaçı siyasi hayatına geri dönmüş, diğerleri siyasetle bir daha ilişik kurmamışlardır. Tablo 4'te 1957 seçimleri sonucunda TBMM'de görev alan kadın milletvekilleri gösterilmektedir. Bölüm sonu değerlendirmesinde, 1957 seçimlerinde seçilen kadın milletvekilleri değerlendirilecek ve yargılama süreçleri aktarılacaktır.

Tablo 2.4. 1957-1960 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Übeyde ELLİ	Ankara	CHP
2	Emine Piraye LEVENT	Aydın	DP
3	Hilal ÜLMAN	Bursa	DP
4	Ayşe GÜNEL	İstanbul	DP
5	Arife Necla TEKİNEL	İstanbul	DP
6	Nimet Perihan ARIBURUN	İzmir	DP

2.2. 1946-1960 Yılları Arasındaki Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

1946 yılında çok partili hayata geçişle beraber Türk siyasetinde değişimler meydana gelmiştir. Halkın karşısına ilk kez CHP dışında da bir seçenek olarak DP ortaya çıkmıştır. 1946 yılında gerçekleştirilen ilk çok partili seçimlerde gerginlikler yaşanmış, açık oy-gizli sayım usulüyle yapılan seçimlere karşı tepkiler oluşmuştur. Aslına bakıldığında DP'nin zaten yeterli aday çıkaramadığı için iktidara gelme gibi bir şansı yoktu ve dolayısıyla 1946 seçimleri sonucunda CHP yeniden iktidar partisi olmaya hak kazanmıştır (Topçu, 2019).

1946-1960 yılları arasını kadın vekiller yönünden değerlendirecek olduğumuzda tek partili döneme göre kadın milletvekillerinin sayısında büyük bir düşüş görülmektedir. Tek partili dönemde kadın milletvekili sayısında on sekizli rakamlar söz konusuysa 1946 yılında yapılan çok partili hayatın ilk seçiminde seçilen kadın vekil sayısı yalnızca üçtür. Bunun sebebi yeni bir sisteme geçilmesiyle doğru orantılı olabilir. Cumhuriyetin ilk kurulduğu dönemlerde Atatürk'ün Türk kadınına her alanda verdiği önem sebebiyle kadın vekil sayısı daha yüksek olabilmıştır, hatta o dönemdeki sayılara yaklaşık altmış yıl daha ulaşılammıştır.

1946-1960 yılları arasında görev yapmış kadın milletvekillerinin çoğunluğu öğretmendir ve neredeyse tamamı iki yabancı dil konuşabilmekle beraber aralarında üç ve dört yabancı dil konuşabilenler de vardır. Hâkimlik görevi yapanlar, serbest avukatlık yapanlar ve kendi mesleğini bırakarak gazetecilik ve basın-yayın alanında çalışmaya başlayanlar mevcuttur. Neredeyse tamamı milletvekili olana kadar geçen süreçte ve devamında yardım kuruluşlarında, derneklerde ve devlete bağlı yardım kuruluşlarında aktif olarak görev yapmışlar ve bazı derneklerin, hayır kuruluşlarının kuruculuğunu da üstlenmişlerdir. Milletvekili seçilinceye kadarki yaşamlarında mutlaka ülke içerisinde isimleri duyulmuş ve yararlı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Genelde bir dönem görev yapmış olmakla beraber aralarında iki ve dört dönem seçilen kadın milletvekilleri de bulunmaktadır. Vekillerin yaş ortalaması 39'dur, bu dönemde seçilen kadın vekiller için genç denilebilir. Bu dönem kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği meseleleri gündemde olmadığı için, kadınların siyasete dâhil olabilmeleri ancak kendilerini eğitim düzeyleri, mesleki konumları ve/veya topluma yaptıkları katkılar temelinde ispatlamış olmalarına bağlı olmuştur.

Bu dönemde seçilen kadın milletvekilleri genellikle komisyonlarda görev almışlardır. Aralarında genel kurulda en fazla söz olan kadın vekil Nazlı Tılabar'dır. Genel olarak milli

eğitim bakanlığı gibi bakanlıklar ve üniversitelerin bütçe görüşmeleri konularında çalışmışlardır.

1960 darbesine gelindiğinde, bu dönemde siyasi hayata yeni katılım sağlayan kadın milletvekilleri olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Darbe yanlıları, yandaş gazetelerinde DP kadın milletvekillerinden “düşükler” şeklinde bahsetmişlerdir. DP kadın milletvekillerinin tamamına yakını darbeden sonra bir daha siyasi hayata geri dönmemişlerdir. Yassıada yargılamaları devam ederken askeri hastanede doğum yapan Necla Tekinel için dahi “doğum için hastaneye kaldırılan düşük milletvekili” şeklinde manşetler atılmıştır. (Anadolu Ajansı, 2018) Sonuç olarak seçme ve seçilme haklarına daha yeni yeni kavuşan ve ilk kez Meclis’e giren DP kadın milletvekillerinin ilk deneyimleri talihsiz olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

1961-1980 YILLARI ARASINDAKİ TÜRK PARLAMENTOSUNDAKİ KADIN MİLLETVEKİLLERİ

3.1. Arkaplan: 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesine Genel Bakış

1950 yılında gerçekleştirilen seçimlerde iktidara gelen DP, sonraki yıllarda gerçekleşen 1954 ve 1957 seçimlerini de kazanmış ve iktidara gelmiştir. İktidara gelmesinin en büyük nedenlerinden biri, CHP'nin tek parti yönetiminin sonunun gelmesi ve DP'nin halka, ekonomik anlamda kalkınma sağlayacağını ve hak ve özgürlüklerini genişleteceğinin vaatlerini vermiş olmasıdır. Her ne kadar DP iktidara gelmiş olduğu ilk yıllarda ekonomik anlamdaki gelişmeler olumlu yönde olmuş olsa, tarımda modernleşmeye gidilmiş, yeni yollar yapılmaya başlanmış ve sanayi yatırımları artırılarak önemli adımlar atılmışsa da, bu gelişmeler çok uzun sürmemiş ve 1954 yılından itibaren ekonomik sorunlar baş göstermeye başlamıştır (Karpaz, 1967).

1954 yılına kadar ekonomide başlayan hızlı büyüme artık devam edilemez ve sürdürülemez hale gelmiş, bunun arkasında da öncelikle tarımsal üretimde düşüşler yaşanmaya başlamıştır. Tarımsal üretimde düşüşün ardından ekonomik sıkıntıların artmasıyla beraber dış borçlanma artmış ve ülkede büyük bir enflasyonda baş göstermiştir. Tüm bunlarla beraber halkın refah düzeyi düşmüş, yaşam standartlarında, alım gücünde, tarım faaliyetlerinde düşüşler yaşanmış ve çok güvenerek bir umut diyerek iktidara getirdikleri DP'ye karşı güven azalmaya başlamıştır (Zürcher, 1993).

Tüm bunlarla beraber muhalefet, ülkede yaşanan sıkıntılı süreçlere tepki göstermeye başlamıştır. DP ise muhalefeti baskılamaya çalışarak karşılık vermiş, özellikle basına sansür uygulamış, aynı zamanda ifade özgürlüğünün de önünü kesmiştir. İfade özgürlüğüne karşı getirilen kısıtlamalarla beraber de toplumsal huzursuzluk artmaya başlamıştır. Tek partili dönemdeki iktidarın tekelinden ve tek başlılıktan rahatsız olan halk, DP'nin ifade özgürlüğüne karşı getirmiş olduğu kısıtlamalar, cezai yaptırımlar ve basın sansürleriyle beraber DP'ye karşı güvenini iyice kaybetmiştir. 1960 yılında DP tarafından kurulan Tahkikat Komisyonu da tamamen muhalefet partilerinin ve basının kendilerinin aleyhine karşı yapmış oldukları söylemleri ve faaliyetleri soruşturmak amacıyla kurulmuştur. Bu durum yasama ve yargıya müdahale olarak algılanmış ve demokrasi zedelenmiştir (Ahmad, 1994).

DP tüm bunları uygularken aynı zamanda olası bir darbenin önüne geçebilmek amacıyla ordu üzerindeki kontrolünü artırmak içinde hamlelerde bulunmuş ve DP'nin orduya karşı yaptığı hamleler ordu içerisinde huzursuzluk yaratmış ve orduyu rahatsız etmiştir. Özellikle genç subaylar arasında bu huzursuzluk ve DP'ye karşı memnuniyetsizlik artmış, sivil yönetime olan şikâyetlerinden dolayı kendi aralarında darbe planlamaya başlamışlardır (Ortaylı, 2017).

Ordu, muhalefet partileri ve halk tam anlamıyla DP'den huzursuzluk duymaya başlamışlardır. 1960 yılına gelindiğinde İstanbul ve Ankara gibi Türkiye'nin önemli şehirlerinde üniversite öğrencileri ayaklanmaya, örgütlenmeye ve eylemler, protestolar düzenlemeye başlamışlardır. Bu protestoların katılımcıları artmış ve kitlesel hareketlere dönüşmüştür. Protestolar esnasında öğrenciler polisle de birtakım çatışmalara girmişler ve yaralanıp ölen öğrenciler olmuştur. Olayların bu denli alevlenmesi darbenin zeminini tamamen hazırlamıştır (Karpaz, 1967). Tüm bu siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlar çığ gibi büyüyerek 27 Mayıs 1960 yılında ordunun yönetime el koyması için büyük bir bahane olmuştur. Darbenin ardından DP Hükümeti devrilmiş ve Celal Bayar, Adnan Menderes, bakanlar ve milletvekillerinden oluşan toplamda 60 sanık yargılanmıştır ve Celal Bayar ile Adnan Menderes dâhil olmak üzere 17 sanık mahkûm edilmiş ve 43 sanık beraat etmiştir. Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan, Emin Kalafat daha sonra idam edilen arasındadır. 27 Mayıs Darbesi Türkiye'nin demokrasi tarihi için bir dönüm noktası olmakla beraber, her ne kadar darbeden sonra yeni bir anayasa hazırlansa da, DP'nin demokrasiyi baltalamasından şikâyet edip darbe yapmak, Türkiye demokrasisini ve sivil-asker ilişkisini oldukça sarsmış ve derin izler bırakmıştır (Ahmad, 1994).

Çalışmanın bu bölümünde 1960–1980 yılları ele alınarak, bu dönemler arasında Türk siyasetinde yerini alan kadın parlamenterlerin özgeçmişleriyle birlikte biyografileri araştırılacaktır. 1960 ve 1980 yılları arasına çalışmada ayrı bir bölüm olarak yer verilmesinin önemli sebebi, iki darbe arası dönemde, Türkiye'de siyasal, sosyal ve ekonomik anlamda büyük değişimlerin yaşanması ve kadın milletvekillerinin de aktif olarak dönem içerisindeki siyasette ve birçok farklı alanda yer almalarıdır. 1960 Darbesi, Türk siyasetinde önemli dönüm noktalarından birisi olmuş, Türk siyasetini derinden sarsan ve köklü değişiklikler getiren bir dönem olarak tarihe geçmiştir. Öyle ki, 1960 darbesiyle beraber Türkiye'de yapılacak olan seçimler anında durmuş, 1961 Anayasasıyla birlikte yeni bir yasama sistemi oluşturulmuş ve seçim sistemlerinde değişiklikler yapılmıştır. Yeni seçim dönemleriyle beraber TBMM'nin oyladığı kanun numaraları ve milletvekillerinin sicil numaraları dahi birden başlatılarak

siyasette yeni bir başlangıç yapılmıştır. 9 Temmuz 1961 tarihinde yeni Anayasa yürürlüğe girmiştir (Aslan, 2011).

15 Ekim 1961 tarihi, darbeden sonraki ilk seçimin yapılacağı tarih olarak belirlenmiştir. Seçime, CHP, Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) partileri katılmıştır. DP'li birçok politikacı siyasete geri dönemediği gibi DP ismiyle de tekrar politikaya dönülemedi, bu partinin seçmenini temsil etmek üzere DP'nin devamı olan ve DP'nin politikalarını miras olarak alan Adalet Partisi (AP) Türk siyasetinde yerini almıştır. CKMP ise Osman Bölükbaşı liderliğinde 16 Ekim 1958 yılında kurulmuş bir parti olarak, kurulduğu günden itibaren Adnan Menderes'e muhalif bir parti olmuştur. Nitekim 1961 genel seçimleri gerçekleştiğinde, CHP % 36,7, AP % 34,8, CKMP % 14, YTP ise % 13,7 oranlarında oy almıştır (YSK, 1961).

3.1.1. Kurucu Meclis ve Kadın Üyeleri

1960 Askeri Darbesi'nin hemen ardından Anayasa'yı yapması için Kurucu Meclis görevlendirilmiştir. Kurucu Meclis; Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisi'nden olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kurucu Meclis Yasası'nın 1. maddesi şu şekildedir: “Milli Birlik Komitesi ile Demokratik Hukuk Devleti'nin kurulması yolunda ve mevcut şartlara uygun olarak milletin en geniş manasıyla temsil gayesini gözeterek ve bu kanun hükümlerine göre kurulacak Temsilciler Meclisi'nden teşekkül eder”. Toplamda 273 üyesi bulunmaktadır. İlk Anayasa toplantısı 7 Ocak 1961 yılında gerçekleştirilmiştir. “Kısmi dar bölge çoğunluk sistemi” ve “barajlı nispi temsili” olmak üzere Kurucu Meclis tarafından iki ayrı seçim sistemi kabul edilmiştir. O dönem parlamento içerisinde bulunan siyasi partiler tarafınca askeri yönetimin beklentilerinin karşılanmaması ve beklenen sonuçların alınmaması nedeniyle çıkarılan bu kanunlar yalnızca bir defa kullanılabilmektedir (Atmaca, Göç, 2020).

9 Temmuz 1961 yılında hazırlanan yeni Anayasa halk oylamasına sunulmuştur ve halk tarafından %61,7 oy oranıyla kabul edilmiştir. DP, Anayasa'nın hazırlanması sırasında dışlandığı ve hazırlıkların dışarısında tutulduğu için yeni Anayasa'ya karşı çıkmıştır. Yeni Anayasa'nın hazırlayanlar tarafından en çok demokratik yönü vurgulanmıştır. Fakat vurgulanan bu yönler 1971 Muhtırası sonrasında 1961 Anayasası'nda yapılan değişikliklerle beraber önemini yitirmiştir.

Tablo 3.1. Kurucular Meclisi'nin Temsilciler Meclisi'ndeki Kadın Üyeleri ve Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Seçen İrade	Görev Süresi
Ayşe Şükufe EKİTLER	Devlet Başkanı Temsilcisi	06/01/1961 – 25/10/1961
Emine Mebrure AKSOLEY	CHP Temsilcisi	06/01/1961 – 25/10/1961
Remziye BATIRBAYGİL	Milli Birlik Komitesi Temsilcisi	06/01/1961 – 25/10/1961
Hermine Agavni KALUSTYAN	Devlet Başkanı Temsilcisi	06/01/1961 – 25/10/1961

3.1.2. Cumhuriyet Senatosu (Okumuşlar Meclisi)

1961 Anayasası çift meclisli (bikameral) yasama organı ön görmüştür ve TBMM'nin yanısıra bir de Cumhuriyet Senatosu oluşturulmuştur. Yasama, TBMM ve Cumhuriyet Senatosu olarak çift mecliste toplanarak yasama yetkisi ikiye bölünmüştür. Cumhuriyet Senatosu, iktidarda olan hükümetlerin yaptıkları düzenlemeleri, faaliyetleri, icraatları ve uygunluklarını denetlemekle, herhangi bir sorun yaşanarak çıkmaza girildiğinde denge unsuru olarak sorunu çözümlemeye yardımcı olmakla, aşırılıklara karşı sınır koymakla ve bu tarz durumları frenlemekle yükümlü, yetkili bir organdır. Cumhuriyet Senatosu'na girmenin belli şartları olduğu için Senato *Okumuşlar Meclisi* olarak da adlandırılmıştır. 40 yaşını doldurmuş olmak ve lisans mezunu olmak Cumhuriyet Senatosu'na seçilebilmek için getirilen koşullardandır. Cumhuriyet Senatosu'nda 1961-1980 yılları arasında toplam on kadın senatör görev yapmıştır. Tablo 6'da isimleri, partileri ve görev yılları belirtilen kadın üyelerin dördü Cumhurbaşkanı kontenjanı ile atanmış ve altısı seçimle göreve gelmiştir (Candeğer ve Coşkun 2018).

Yaklaşık yirmi yıl görev yapan Cumhuriyet Senatosu'nda bu kadar az sayıda kadın üyenin görev yapması kadınların üst düzey siyaset kurumlarında temsili açısından olumsuz olarak değerlendirilebilir. Toplam yüz elli senatörden yalnızca on üyesi kadındır. Bu üyelerin yarısı halk tarafında seçiler, diğer yarısı ise Cumhurbaşkanı tarafından atanarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, kadın üyelerin ülke için verilen önemli kararlarda aktif olması, önemli kademelerde, önemli konularda verimli şekilde çalışmış olmaları ve sayıları az olsa da en azından var olarak söz konusu olan gündemlerde söz sahibi olmaları dikkate değerdir. 1924 Anayasası uyarınca kurulan Cumhuriyet Senatosu, 1961 Anayasası ile yeniden yapılandırılmış ve 1980 darbesinin ardından kapatılmıştır.

Tablo 3.2. Cumhuriyet Senatosu (Okumuşlar Meclisi)’nda Yer Alan Kadın Üyelerin Temsil Ettiği Kurumlar ve Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Temsil Ettiği Kurum	Görev Tarihleri
Nazire Özel ŞAHİNGİRAY	Adalet Partisi	15.10.1961 - 07.06.1964
Hatice Mualla AKARCA	Adalet Partisi	15.10.1961 - 05.06.1966
Emine Mebrure AKSOLEY	CHP	07.06.1964 - 14.10.1973
Fatma Hikmet İŞLEN	İşçi Partisi	05.06.1966 - 12.10.1975
Solmaz BELÜL	CHP	14.10.1973 - 14.10.1979
Aysel BAYKAL	CHP	23.10.1979 - 12.09.1980
Nimet Zerrin TÜZÜN	Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı	09.06.1964 - 10.10.1971
Bahriye ÜÇÖK	Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı	14.10.1971 - 14.10.1977
Adile AYLA	Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı	13.07.1976 - 03.07.1978
Nermin Abadan UNAT	Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı	25.07.1978 - 12.09.1980

3.1.3. 1961 Seçimleri ve Sonuçları

15 Ekim 1961’de gerçekleştirilen seçimlerde AP %35,491, CHP %37,221, CKMP %13,465, YTP % 0,394 oranlarında oy almıştır (YSK, 1961). CHP bir önceki seçimlere göre, beklentilerinin tersine oy kaybetmiştir. Çünkü CHP, darbeden sonra DP’nin kapatılmasının kendisi oylarına olumlu olarak yansıtacağını düşünürken, 1961 seçimleri sonuçları bu beklentisini karşılamamıştır. AP, DP tabanının oylarını alarak ilk girdiği seçimde başarı kaydetmiştir. Bu seçimin sonucunda DP Cumhuriyet Senatosu’nda birinci parti olmakla beraber TBMM’de de ikinci parti konumuna gelmiştir (Ahmad, 2002). 27 Mayıs darbe yönetimi seçim sonuçlarından hoşnut olmamıştır. Bunun üzerine parti ziyaretlerinde bulunmuşlar ve kendi aralarında bir takım toplantılar gerçekleştirmişlerdir. En son 21 Ekim 1961 yılında generaller, amiraller ve albayların gerçekleştirmiş oldukları toplantı da seçim sonuçlarına karşı askeri müdahale gerçekleştirme kararı alınmıştır. Bunun nedeni olarak yönetimi gerçek sahibine teslim etmek olduğu belirtilmiştir ve burada gerçek sahibi diye anılan parti ise CHP’dir. Fakat İsmet İnönü bu karara karşı çıkmış, bütün partiler bu duruma karşı ortak tutum göstermişlerdir

ve 21 Ekim toplantısında alınan müdahale kararı İsmet İnönü'nün de etkisiyle uygulanmaktan vazgeçilmiştir (Zürcher, 2003).

1961 seçimlerini önemli kılan bir nokta da darbe sonrası gerçekleştirilen bir seçim olmasıdır. Seçimlere katılım oranı %87 olarak gerçekleşmiştir. Halkın darbe sonrası seçime yüksek oranda katılım sağlaması, ekonomik, sosyal, siyasi ve hatta askeri olaylarda söz sahibi olduğunun göstergesidir. AP'nin aldığı oy oranı, halkın önemli bir kesiminin 27 Mayıs darbesine gösterdiği tepki olarak değerlendirilebilir. 27 Mayıs askeri darbesi ve Yassıada'da gerçekleştirilen yargılamalar halkın azımsanmayacak bir kısmı tarafından onaylanmamıştır (Emekder, 2020).

1961 seçimlerinin sonuçlarına baktığımızda kadın milletvekillerinin TBMM'ye girmesi konusunda yine farklı bir durum ortaya çıkmamıştır. İki AP, biri CKMP'den olmak üzere toplam da üç kadın vekil TBMM'ye seçilmiştir. CHP'den hiç kadın vekil seçilmemesi dikkat çekicidir. Atatürk'ün cumhurbaşkanı olduğu tek parti döneminde bir seçimde seçilen kadın vekil sayısı 18'li rakamlara ulaşırken, yıllar ilerledikçe kadın temsiliyetinin artması beklenirken, aksine düşmesi, Türk siyasi hayatı dinamikleri bağlamında açıklanması gereken bir durumdur. 1961 seçimlerinde TBMM'ye seçilen ve 1965 yılına kadar milletvekilliği görevine devam eden kadın vekiller Tablo 3.7'de sunulmaktadır.

Tablo 3.3. 1961-1965 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Melahat GEDİK	Aydın	AP
2	Fatma Saadet Evren	İstanbul	CKMP
3	Zehra Neriman Ağaoğlu	Manisa	AP

3.1.4. 1965 Seçimleri ve Sonuçları

AP, 1964 yılında genel kongre yapmıştır ve Süleyman Demirel genel başkanlığa seçilmiştir. Genel başkanlığa seçildikten sonra TBMM'de bulunan diğer partilerle de anlaşarak İsmet İnönü tarafından bağımsız milletvekilleri ile kurulan azınlık hükümetinin düşürülmesini başarmıştır. Daha sonra İsmet İnönü'nün başkanlığında 28. Hükümetin TBMM'ye sunmuş olduğu 1965 mali yılı bütçe tasarısı 197 evet oyuna karşılık 225 hayır oyuyla reddedilmiştir. İnönü bu oylamanın sonucunda başbakanlıktan istifa etmiştir. Daha sonra Cemal Gürsel tarafından

Kayseri bağımsız senatörü olan Suat Hayri Ürgüplü başbakan olarak atanmış ve onun başkanlığında AP, YTP ve CKMP ve MP partilerinin içerisinde bulunduğu koalisyon hükümeti kurulmuş, Süleyman Demirel başbakan yardımcısı olmuştur. Suat Hayri Ürgüplü 1965 yılında gerçekleşecek olan seçimlere kadar görevinde kalmıştır. 1965’li yılların başlarında AP’nin karşı çıkmasına rağmen CHP öncülüğünde ve diğer partilerin de katılımıyla “partilerin seçimlerde aldıkları oy oranıyla TBMM’de kazandıkları sandalye sayılarının oranlarının birbirine çok yakın olmasını sağlayacak olan Milli Bakiye Sistemi getirilmiştir. Milli Bakiye Sistemi yalnızca 1965 seçimlerinde uygulanmış, sonraki seçimlerde bir daha uygulanmamıştır (Kırmit, 2022).

Önceki seçimlere kıyaslandığında 1965 seçimlerine katılım oranı %71’lere düşmüştür. TBMM’ye AP’den 240, CHP’den 134, YTP’den 19, Türkiye İşçi Partisi’nden (TİP) 15, CKMP’den 11 vekil girmiştir (YSK, 1965). Demirel’in genel başkanlığında AP’nin iktidara gelmesi, 1950’de DP’nin ikinci katıldığı seçimde iktidar olması durumuna çok benzemektedir. Bu seçimle beraber AP iktidarı başlamıştır. O zamanlar seçimlerle ilgili çalışmalar yapan kurumlar tarafından yapılan araştırmalara göre yaklaşık beş milyon seçmen sandığa gitmemiştir ve bu da seçimin kaderini etkilemiştir. AP oyunu çok artırarak iktidar partisi olduğu için, sandığa gitmeyen kesimin aslında CHP seçmeni olduğu konusunda araştırmalar yapılmış ve bulgular ortaya konmuştur. İsmet İnönü seçim sonrası yaptığı toplantılar neticesinde seçim sonuçlarının CHP yönünden başarısız olmasını ortanın solu kavramının tam olarak halka anlatılmaması olarak değerlendirilmiş ve halkın CHP’ye aşırı sol ve komünist parti olarak baktığı için sandığa gitmediğini ve oy oranlarının düştüğünü dile getirmiştir. (Zürcher, 2003) Demirel 1960 yılından sonra ilk tek parti hükümetini kurmuştur. Meclis’te çoğunluğun sahibi olan AP iktidarında Seçim Kanunu değişmiş ve d’Hondt sistemi tekrar uygulanmaya başlanmıştır (Savcı, 1965).

1965 seçimlerini kadın vekiller açısından değerlendirecek olursak çok gözle görülür olmasa da önceki seçimlere göre olumlu gelişmeler saptanabilir. Bir önceki seçimden CHP listelerinden seçilen hiç kadın vekil yokken bu seçimde CHP listelerinden üç kadın vekil girmiştir. Üçü AP ve biri de TİP’den olmak üzere 1965 seçimlerinde yedi kadın vekil seçilmiştir. Bir önceki seçimlerde TBMM’de yer alan kadın vekil sayısı üçü geçmediği için 1965 seçimleri sonuçları kadın temsili açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. 1965 seçimlerinde seçilen kadın milletvekilleri Tablo 3.8’de gösterilmektedir.

Tablo 3.4. 1965-1969 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Zarife KOÇAK	Bitlis	CHP
2	Nilüfer GÜRSOY	Bursa	AP
3	Türkan SEÇKİN	Edirne	CHP
4	Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL	Kars	YTP
5	Zehra Neriman AĞAOĞLU	Manisa	AP
6	Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ	Muş	CHP
7	Melahat GEDİK	Samsun	AP
8	Behice BORAN (HATKO)	Urfa	TİP

3.1.5. 1969 Seçimleri ve Sonuçları

1969'da gerçekleşen genel seçimlere katılım, 1965 yılı seçimlerinin de altında kalarak %64 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek oy alan iki parti olan AP ve CHP, 1965 yılına kıyasla ciddi anlamda oy kaybetmiştir. AP %52,8 olan oy oranını %46.5'e, CHP ise %28.2 olan oy oranını %27.3'e düşürmüştür. Burada en çok oy kaybının AP'de olduğu görülmektedir. 1967 yılında kurulan Güven Partisi ise %6,58 oy almıştır. TİP oran bazında çok fazla oy kaybetmiş olmasa da Milli Bakiye Sistemi sayesinde 1965 seçimleri sonucunda aldığı 15 milletvekili sayısı 1969 seçimlerinde d'Hondt sistemine geçilmesiyle ikiye düşmüştür (YSK,1969). Seçimlerden sonra hükümeti kurma görevi Süleyman Demirel'e verilmiştir, fakat Demirel bu süreçte parti içerisinde yaşanan iç çatışmalar, gruplaşmalar ve anlaşmazlıklar nedeniyle partisinin bölünmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun en büyük sebeplerinden parti içerisinde bulunan bir grubun, AP'nin, DP'nin yargılama sürecinde onun boşluğunu doldurduğu düşüncesine sahip olarak tamamen DP'nin yolundan ilerlemelerini istiyor olmalarıdır. Fakat Süleyman Demirel tam olarak bu düşünceye sahip değildir. Bu nedenle de parti içerisinde çekişmeler ve sıkıntılar meydana gelmiştir. (Ahmad, 2005)

Süleyman Demirel'in üzerinde DP'den yargılananların serbest bırakılması için af çıkarmasına yönelik ciddi anlamda parti baskısı oluşmuştur. Fakat Demirel, bunun orduyu kızdıracağı kanaatindeydi ve yeni bir askeri müdahaleyle karşı karşıya kalmak istemiyordu. Sonuçta TBMM af kararı aldı, ancak bu kararın sadece TBMM'den geçmesi yetmiyordu, Senato'nun da onayı gerekiyordu. Süleyman Demirel, Senato oylamasının seçimlerden sonraya bırakılması

kararı alarak güvenoyu tazelemek istiyordu ve öyle de oldu. 1969 seçimlerinden sonra AP içerisindeki ayrışma daha da derinleşerek devam etmiş ve bu ayrışmanın sonucu 1970 yılında AP'den ayrılan parti içi muhalifler, Demokrat Parti'yi kurmuştur (Savcı, 1965).

1969 seçimlerinde kadın milletvekilleri sayısında bir sıçrama gerçekleşmemiştir. Bir önceki döneme göre TBMM'ye seçilen kadın vekil sayısı beşe düşmüştür. CHP'den iki, AP'den iki ve MP'den bir milletvekili olmak üzere toplamda beş kadın milletvekili TBMM'ye seçilmiştir. 1969 seçimleri sonucunda TBMM'de görev alan kadın milletvekilleri Tablo 3.9'da gösterilmektedir.

Tablo 3.5. 1969-1973 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Fatma Suna TURAL	Ankara	MP
2	Zekiye GÜLSEN	Çanakkale	AP
3	Naime İkbâl TOKGÖZ	İstanbul	AP
4	Hatice Mualla AKARCA	Muğla	CHP
5	Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ	Muş	CHP

3.2. 12 Mart 1972 Muhtırasından 1980 Darbesine Seçimler ve Kadın Milletvekilleri

Türkiye 1971 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen bir muhtıraya şahit olmuştur. Muhtıranın beraberinde getirdiği yönetim iki yıl boyunca devam etmiş ve bu da seçim dönemlerinde aksamalara ve değişiklere sebep olmuştur. Muhtıranın gerçekleştiği sıralarda üniversitelerde var olan siyasal çatışmalar alevlenirken, asker duruma müdahale etmiş ve gerçekleştirilen eylemlere, grevlere, etkinliklere çeşitli müdahalelerde bulunmaya başlamıştır. Hükümet tarafından çatışmaları alevlendirdiği düşünülen sol görüşlü sanatçıların yaptıkları işlere son verilmiş ve ardından Genel Kurmay Başkanlığı tarafından okullarda komünizm ile mücadele yöntemleri ders olarak anlatılmaya başlanmıştır (Karataş, 2019).

Süleyman Demirel, bu durumu TBMM'de çoğunluğa sahip olan partinin her şeyi yapabilme yetkisine de sahip olduğu şeklinde yorumlamıştır. Muhtıra ile beraber ülke içerisinde

karışıklıklar çözülmez bir duruma gelmeye başlamıştır. Ekonomik, siyasi, sosyal ve daha birçok alanda sorunlar yaşanmaya başlanmıştır (Karataş, 2020).

1969 yılındaki genel seçimler gerçekleşmeden önce 1968 yılında, İnönü Hükümeti tarafından daha önce getirilmiş olan ve 1965 seçimlerinde uygulanan Milli Bakiye Usulü kaldırılmış ve bu sistemin kaldırılmasıyla beraber oy oranı az olan küçük partilerin TBMM’de temsil edilmesi zorlaşmıştır. Milli Bakiye Usulü kaldırıldıktan sonra bölge barajlı d’Hondt sistemi yeniden uygulanmaya başlanmış, ancak “serbestlik ilkesini etkilediği” gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kaldırılarak seçimlerin barajsız olması sağlanmıştır (Sunay, 2017).

Ülkede siyasi sorunlar devam ederken üniversitelerde de sağ ve sol görüşlü öğrenci grupları arasında çatışmalar yükselmiştir. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü’nün işgal edilmesi sonrasında üniversite bir süre kapatılmıştır.. Olaylar İstanbul Üniversitesi ile sınırlı kalmamış, Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi’nin ODTÜ ziyareti sırasında aracı yakılmıştır. Öğrenci olayları ve farklı görüşteki öğrenci grupları arasındaki çatışmalar toplumsal tehlike oluşturmaya başlamıştır (Abanoz, 2023).

Tüm bu olaylar gerçekleşirken Necmettin Erbakan tarafından 1970 yılında Milli Nizam Partisi (MNP) kurulmuştur. Ardından Ankara Üniversitesi’nde görev yapan bir doktor öldürülmüş, TBMM’de de partiler arasındaki gerilim yükselmiştir. Bu iç karışıklıklar bitmediği takdirde ordunun yönetime el koyacağı iddiaları ortaya çıkmıştır. Genel Kurmay tarafından solcu propaganda yaptıkları iddia edilen bazı askeri tıp öğrencilerinin okulla ilişkileri kesilmiş ve ardından Amerikalı dört subay sol görüşlüler tarafından kaçırılmıştır. Tüm bu gelişmeler yaşanırken ekonomik sorunlar da ciddileşmiştir. Türk parasındaki değer kaybı hızlanmış, bunun sonunda tüm temel gıda maddelerinin ve temel ihtiyaçların fiyatları yükselmiştir (Abanoz, 2023).

Tüm bu sorunlar ve gerilimler yaşanırken 12 Mart 1971 günü Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanı’na ordu tarafından muhtıra verilmiş ve bu muhtıra radyolardan yayımlanmıştır. Muhtıranın yayımlanmasının hemen ardından Demirel Hükümeti tarafından savunulan “anayasal hakların sınırlandırılması” durumu hayata geçirilmiş ve ardından Nihat Erim Hükümeti iktidarı devralmıştır (Sunay, 2017).

3.2.1. 1973 Seçimleri ve Sonuçları

1973 seçimleri Türk siyasi tarihindeki önemli seçimlerden biridir. 1961 Anayasası ile birlikte Türk siyasetinde yeni bir dönem başlamıştır ve yeni anayasal düzen toplumun yapısı üzerinde de etkili olmuştur. 1973 seçimlerinin önem arz etmesinin bir diğer sebebi de, 12 Mart 1971 muhtırasından sonra bu muhtıranın gölgesinde gerçekleşmiş olmasıdır. Muhtıra nedeniyle başlayan olağanüstü hal dönemi, 1973 seçimleriyle son bulmuştur. Sekiz siyasi partinin katılmış olduğu 1973 seçimlerinde partiler arasındaki çekişmeler ve tartışmalar sokağa da yansımıştır. Halkın görüşleri birbiriyle çatışmaya başlamış ve kavgalara neden olmuştur. 1973 seçimleri sonucunda hiçbir siyasi parti tek başına iktidar olabilecek temsilci sayısına ulaşamamış ve 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine kadar devam edecek olan koalisyon hükümetleri dönemi başlamıştır. Koalisyon hükümetleri artık bir zorunluluk haline gelmiştir ve bu da partiler arasındaki çekişmelerin, ideoloji uyuşmazlıklarının, kavgaların ülke için kötü sonuçlar doğurmasına ve kriz dönemlerinin gerçekleşmesine neden olmuştur. 12 Eylül darbesine giden süreç aslında 1971 muhtırasıyla beraber bu seçimlerle tam anlamıyla başlamıştır. 1969 seçimleri ile tek başına iktidara gelmiş olan Süleyman Demirel'in başkanlığını yaptığı AP hükümetinin görevi 12 Mart 1971 muhtırasına kadar devam etmiştir. 1971'deki muhtırayla beraber Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının Demirel hükümetinin istifasını istemesiyle beraber Demirel, aynı gün içerisinde istifa etmiştir. Bu olayla beraber ordunun politika üzerindeki etkisinin ciddi anlamda devam ettiği ortaya çıkmıştır ve 1973 seçimlerine kadar temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmış olduğu olağanüstü hal dönemi başlamıştır. Bu süreçte CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit'in partiler-üstü hükümetlere katılmak istememesi ve İsmet İnönü'nün buna karşı çıkması üzerinde CHP içerisinde ayrışma ve tartışma güçlenerek CHP'nin yeniden kurultaya gitmesine neden olmuştur. Ecevit'in desteklenmesi üzerine İnönü istifa etmiş ve CHP'nin 3. Genel Başkanı Bülent Ecevit olmuştur (Akıncı, 2014).

1973 seçimlerine sekiz parti katılmıştır. Türk siyasi tarihinde katılımın en düşük olduğu ikinci seçimdir. En yüksek oyu %33.30 oy oranıyla CHP almıştır. İkinci sırada %29.82 ile AP, üçüncü sırada tekrar siyaset sahnesine dönen ve %11.89 oy oranı olan DP bulunmaktadır. Dördüncü sırada %11.80 ile Erbakan'ın liderliğindeki Milli Selamet Partisi (MSP), beşinci sırada %5.26 oy ile Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP), altıncı sırada %3,38 oy oranıyla Alparslan Türkeş liderliğindeki Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) bulunmaktadır. Yedi ile sekizinci sıralarda sırasıyla %1,10 oy oranıyla Türkiye Birlik Partisi (TBP) ve %0,70 oy oranıyla Millet Partisi (MP) bulunmaktadır (YSK,1973). CHP, 1961 seçimlerinden bu yana ilk kez birinci parti

seçilmiştir. AP'nin oylarının bu kadar düşmesinin en büyük nedenlerinden biri de DP ve MSP'nin sağ seçmenin oylarını bölmüş olmasıdır. Yeterli çoğunluk sağlanamadığı için koalisyon zorunlu hale gelmiştir ve I. Ecevit Hükümeti olarak anılacak olan, CHP-MSP koalisyonu kurulmuştur (Akıncı, 2014).

1973 seçimleri sonucunda altı kadın milletvekili seçilmiştir. Bir önceki seçimle karşılaştırıldığında dikkate değer bir değişim yaşanmamıştır. 1969 seçimleri sonucunda beş olan kadın milletvekili sayısı 1973 seçimlerinde altı olarak gerçekleşmiştir. Bu vekillerden üçü CHP ve üçü AP'den seçilmiştir. Tablo 3.10'da 1973 seçimlerinde seçilen kadın milletvekilleri gösterilmektedir

Tablo 3.6. 1973-1977 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Feriha Fatma ÖZTÜRK	Ankara	CHP
2	Zekiye GÜLSEN	Çanakkale	AP
3	Ayşe Aliye KÖKSAL	Eskişehir	CHP
4	Nilüfer GÜRSOY	İstanbul	AP
5	Fatma Gülhis MANKUT	İstanbul	AP
6	Şükriye TOK	İstanbul	CHP

3.2.2. 1977 Seçimleri ve Sonuçları

1974 yılında yaşanan küresel petrol krizi sonrasında Türkiye'de de dış ticaret açığı çok yüksek seviyelere ulaşmış ve bu da ülkede ekonomik krize neden olmuştur. Ülkede yaşanan ekonomik kriz sol dernekleri ve grupları harekete geçirmiştir ve eylemler başlamıştır. Sol grup eylemlere başladıktan sonra sağ görüşlü gruplar da sokaklara inmiş ve sağ-sol çatışmaları hareketlenmiştir. Normalde 1977 yılının Ekim ayında gerçekleştirilmesi gereken seçimler bu olayların gitgide büyümesiyle beraber Nisan ayına alınmıştır. Seçim gerçekleşene kadar da ülke içerisindeki çatışmalar devam etmiştir. Bu dönemde Ecevit'in seçim konvoyuna saldırı düzenlenmiş ve kendisine karşı suikast girişimi olmuştur. Süleyman Demirel'in Ecevit'i Taksim'de gerçekleştireceği miting konusunda uyarmasına ve kendisine o mitingde suikast düzenleneceğini söylemesine rağmen Ecevit miting alanına gideceğini belirtmiş ve halktan hiç

kimsenin katılmaması yönünde çağrıda bulunmuştur. Yine de CHP tarihinin en kalabalık mitinglerinden biri gerçekleşmiştir (Gülen, 2019).

1977 seçimlerine de 1973 seçimlerindeki gibi sekiz parti katılmıştır ve seçim sonucunda yine hükümeti kurmak için çoğunluk sağlanamamıştır. Oyların çoğunluğu iktidar olmaya yakın olan iki partide birleşmiş, önceki seçimlere göre katılım oranı ciddi oranda artmıştır. Bu durumda, halkın koalisyon hükümeti yerine tek parti iktidarını tercih ettiği yönünde yorumlanabilir. Seçimlerden CHP birinci parti olarak çıkmıştır ve önceki seçimlerine göre oy oranını sekiz puan arttırmıştır, ancak bu sonuç da CHP'ye tek başına hükümet kuracak meclis çoğunluğunu sağlamamıştır. Seçimin başarılı partilerinden biri MHP'dir; oylarını önceki seçime göre ikiye katlamıştır (YSK,1977). Birinci parti olduğu için hükümeti kurma görevi Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından Ecevit'e verilmiştir, fakat Ecevit diğer partilerle uzlaşa sağlayamadığından hükümeti kuramamıştır. Daha sonra Ecevit'in sunduğu azınlık hükümeti teklifi Cumhurbaşkanı Korutürk tarafından kabul edilmiştir. Bu durum, AP Genel Başkanı Süleyman Demirel tarafından çok eleştirilmiştir ve Ecevit'in oluşturduğu azınlık hükümetini "Çankaya Hükümeti" olarak nitelendirmiştir (Akalin, 2017).

1977 seçimleri kadın milletvekilleri yönünden önceki seçimlere kıyasla önemli bir değişimle sonuçlanmamıştır. 1973 seçimlerine göre kadın vekil sayısı iki azalmıştır. 1980 askeri müdahalesinden önce gerçekleşen bu son genel seçim, toplumsal karmaşa ortamında gerçekleşmiştir. Halk artık birbirine karşı görüşlerinden dolayı düşmanlaşmaya ve şiddet uygulamaya başlamıştır. Böyle bir ortamda kadın haklarından ve kadın haklarının ön plana çıkmasından ve kadın temsiline artmasından söz edilemezdi. Çünkü Türkiye'de kaos yokken ve siyasal bir karmaşa ortamı yokken de kadın haklarından çok fazla söz edildiği söylenemezdi.

Tablo 3.7. 1977-1980 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Üye Olduğu Siyasal Partiler ve Seçim Bölgeleri

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Makbule ÇAĞLAYAN	İstanbul	CHP
2	Nilüfer GÜRSOY	İstanbul	AP
3	Sevil KORUM	İstanbul	CHP
4	Aysel UĞURAL	İzmir	AP

3.3. Türkiye'nin İlk Kadın Bakanı: Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol

Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol'a ayrı bir başlık açılmasının nedeni kendisinin Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk kadın bakanı olmasıdır. Akyol, 1928 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunudur. Mezun olmasının hemen ardından asistan olarak göreve başlamış ve daha sonra Göğüs Hastalıkları alanında uzman olmuştur. Sonraki yıllarda Amerika'ya giderek Albert Einstein Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmeye devam etmiş ve önce doçent daha sonra profesör olarak yurda Türkiye'ye geri dönmüştür. Kendisi öğretim görevlisi olarak binlerce doktor ve uzman yetiştirmiştir bir hekimdir. 1971 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak görev yapmış ve bir süre bu görevi yerine getirdikten sonra istifa ederek üniversitedeki kliniğinde tekrar çalışmaya başlamıştır. Kendisi Türkiye'de "ilk kadın bakan" unvanını alan kadın siyasetçilerimizdendir. Kendisi daha sonra SODEP, Halkçı Parti ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti kadrolarında da yer almış ve İzmir milletvekili seçilmiştir. 49. Demirel Hükümeti Döneminde Devlet Bakanı olarak dışarıdan atanmıştır ve 2 yıl bu görevi sürdürmüştür. (Anadolu Ajansı,2017).

12 Mart 1971 yılında Silahlı Kuvvetler muhtırasının hemen ardından kurulan Nihat Erim Hükümeti Dönemi'nde Meclis dışından partisiz seçilen reformist bakanlardan biri olmuştur. Bakanlık döneminde Atatürk'ün kadınlarla ilgili reformlarından ve kadınlara verdiği önemden her fırsatta bahsetmiş ve kendisinin de Atatürk'ün yolunda reformlar yapacağını dile getirmiştir. Nihat Erim'in istifası ile birlikte diğer bakan arkadaşlarıyla beraber istifa etmiştir (Şahin, 2010).

3.4. 1980-1983 Askeri Yönetim Döneminde Kadın Temsilciler

1980-1983 yılları arası kadın temsilciler açısından çok parlak bir dönem olmamıştır. Türkiye için bir darbe yönetimi dönemi olduğundan dolayı karmaşanın hakim olduğu bir ortamın etkisiyle kadın meseleleri ele alınmamıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi'nden önce de darbeye giden dönemde iç karışıklığın, sosyal ve ekonomik sorunların baş gösterdiği bir dönem olduğu için aslında yalnızca 1980-1983 yılları arası değil 1960-1980 yılları arasında geçen dönemde iki darbe arası bir dönem olduğu için kadın meselelerin gündeme gelmesi ne yazık ki söz konusu dahi olamamıştır. 1980-1983 yılları arasındaki askeri yönetim dönemi de kadın meselelerin en arka planda kaldığı ve dile dahi getirilmediği dönemler arasındadır. Tüm sivil toplum örgütleri de kapatılmış olduğundan dolayı mücadele edebilecek olgular da ortadan kalkmıştır. Ancak 1990'lı yılların başında sivil toplum örgütlerinin tam olarak geri dönüp faaliyetlerine

başlamasıyla kadın meseleleri de önceki dönemlere göre daha yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır.

3.4.1. Arkaplan: 1960'lı Yıllardan 12 Eylül 12 Eylül 1980 Darbesine Kadar Geçen

Dönem

1961-1977 arası dönem genel olarak ele alındığında, kadın milletvekillerinin TBMM'ye girmesi açısından AP ile CHP arasında kayda değer bir fark olmadığı görülmektedir. Bu dönemde kadın milletvekillerinin TBMM toplam üye sayısına oranı çok düşük seyretmiştir. Kadın milletvekillerinin sayısı az olduğu için kabinede de çok az kadın bakanlık görevi yürütebilmiştir. Bu dönemde görev alan yalnızca iki kadın bakan olmuştur. Her iki kadın bakanın da ortak noktası sivil siyaset dönemlerinde değil darbe ya da muhtıra dönemlerinde görev almış olmalarıdır. 1961-1977 arası dönemdeki kadın vekillerinin büyük çoğunluğu üniversite mezunudur ve mutlaka bir meslek sahibidirler. Ayrıca, en az bir yabancı dil de bilmektelerdir.

3.4.2. 12 Eylül 1980 Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması

1960 darbesinden tam yirmi yıl sonra, Türkiye bir askeri darbe daha yaşamıştır. 1971'deki muhtıra gibi 1980 darbesinden önceki dönemde de Türkiye'de ekonomik, siyasi, sosyal alanlarda çok fazla sorun ve iç karışıklık yaşanmaya başlanmıştır. Siyasal alanda da seçimlerin ardından hükümeti kurma ve koalisyon konusunda CHP ve AP uzlaşamamışlardır. Siyasilerin anlaşamaması olayların daha da büyümesine neden olmuştur. 1974 yılı itibariyle olaylar alevlenmeye başlamıştır. CHP ile Milli Selamet Partisi (MSP) arasında bir koalisyon kurulmuştur ve sorunlar da tam olarak burada başlamıştır. Koalisyon tartışmalardan dolayı bitme noktasına gelirken tam o sırada Kıbrıs Barış Harekâtı gerçekleşmiş ve burada milliyetçilik duyguları ağır basmaya başlamış ve koalisyon bozulmayarak bir süre daha devam etmiştir. Kıbrıs'ın kuzeyinin bu sırada kontrol altına alınmasıyla beraber Bülent Ecevit hem siyasal alanda, hem de halkın gözünde büyük bir saygınlık kazanmıştır. Sonuçta, tek başına iktidara gelmek için istifa etmiş, fakat seçimlerde hükümeti kuracak çoğunluğu elde edememiştir (Tunçay, 1967).

Hükümetin kurulamaması ile beraber CHP'yi temsilen Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ve Sadi Irmak hükümeti kurmak için görevlendirilmiş ve 17 Kasım 1974 tarihinde Başbakan Sadi Irmak olmuştur. Halk ve parlamento nezdinde bir destekleri olmadığı için bu hükümetin yerine Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulmuştur. Liderler ise Alparslan Türkeş, Süleyman Demirel ve Necmettin Erbakan'dır. Bu süreçte sağ sol çatışmaları artarak devam etmiş ve 1978 yılına

gelindiğinde hem siyasette hem de halk nezdinde ciddi kutuplaşmalar başlamıştır. Ardından 1978 yılında sıkıyönetim ilan edilmiş ve Polis Birliği kurularak çatışmalar hafifletilmeye çalışılmış, ancak polislerin de taraf ve partizan olmasıyla olaylar daha da büyümüştür (Ahmad, 1994).

Tüm gelişmelerle beraber ülkede ekonomik anlamda da bir çöküş yaşanmış, insanlar işsiz kalmış, ekonomik sıkıntılar artarak devam etmiş ve çatışmalar çok şiddetli boyutlara ulaşmıştır. Bunlara en büyük örneklerden biri, 1977 yılında DİSK tarafından düzenlenen 1 Mayıs etkinliğine 34 kişinin ölümüyle sonuçlanan silahlı saldırı olmasıdır. Yine 1971 muhtırasındaki gibi siyasiler kendi aralarında hiçbir sonuca varamamışlar ve üniversitedeki akademisyenler, öğrenciler, gazeteciler terör saldırılarına kurban giden hale gelmiştir. Sağ-sol çatışmaları ile birlikte birçok ilde mezhep çatışmaları da baş göstermeye başlamış ve 19 Aralık ve 26 Aralık 1978 yılında Maraş'ta Aleviler, Kürtler, solcular ve sağcılar arasında çatışmalar ortaya çıkmış, ordu tarafından müdahale edilmiştir. Bunların üzerine hükümet istifa etmiş ve Süleyman Demirel tekrar başbakan olmuştur. Olaylar siyasi arenaya sıçramış ve sonucunda 19 Temmuz 1980 tarihinde Dev-Sol militanları tarafından eski Başbakan Nihat Erim öldürülmüştür (İnsel ve Bayramoğlu, 2009).

Ekonomi üretim dahi yapılamayacak derecede kötü bir duruma gelmiştir. Bununla beraber enflasyon çok yüksek rakamlara ulaşmış ve işsizlik ciddi boyutlara gelmiştir. Ekonominin toparlanması güç derecede kötüleşmesi ve enflasyonun yükselmesinin en büyük nedenlerinden biri siyasi istikrarın sağlanamamasıdır. Tüm bunların yanı sıra ülke, küresel petrol krizinden de etkilenmiştir, halk bir şeyler alabilmek için uzun kuyruklara girmek zorunda kalmıştır. Ülkenin uluslararası yardım kaynakları da Kıbrıs Barış Harekâtı ile birlikte ambargo uygulanması nedeniyle tükenmiştir. Tüm bu olaylar gerçekleşirken siyasilerin birbiriyle asla uzlaşamamaları, bir araya gelememeleri ve hiçbir çözüm üretememeleri sonucunda darbe yanlısı askerler bu durumu fırsat bilmiş ve 12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yönetime el konulmuştur (Ahmad, 1977).

Darbenin ardından devlet başkanı, dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren olmuş ve 28 Ekim 1980'de geçici bir Anayasa ilan edilmiştir. Bu sırada basın-yayın organlarına yasaklar getirilmiş ve 1 Mayıs ile 27 Mayıs resmi bayram olmaktan çıkarılmıştır (Ahmad, 1994). Tüm gelişmeler yaşanırken 1980 yılında terör örgütü PKK'nın örgütlenme faaliyetleri artmış ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde örgütlenmeye başlayan örgüt, silahlanma

hazırlıklarına girişmiştir. Aynı zamanda 1980 yılında Ermeni terör örgütü ASALA da Türk diplomatlarına yönelik suikastlar düzenlemiş ve yurtdışındaki Türk büyükelçiliklerine ve konsolosluklarına yönelik saldırılar düzenlemiştir (Dışişleri Bakanlığı, 1984). Bu dönem darbenin yanı sıra aynı zamanda terör örgütlerinin toplumsal ve siyasi anlamdaki etkinliklerinin öne çıktığı ve derinleştiği bir dönem olarak karşımıza çıkmıştır. Bu gelişmeler Türk siyasetini uzun süre meşgul etmiştir. Darbeyle beraber parlamentodaki partiler kapatılmıştır. Ardından 1983 yılında 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu kabul edilmiş ve siyasi partilerin faaliyetlerine kademeli olarak izin verilmeye başlanmıştır. Sonrasında, emekli generallerden Turgut Sunalp tarafından Milliyetçi Demokrasi Partisi, eski Başbakanlık Müsteşarı Necdet Celp tarafından Halkçı Parti ve Turgut Özal tarafından Anavatan Partisi kurularak vetolara takılmadan 1983 seçimlerine katılmıştır. Anavatan Partisi (ANAP), 1983 seçimlerini kazanmış ve çok partili sistemde DP'den sonra en yüksek oy oranıyla iktidar olmuştur. 1982 Anayasası'nda Turgut Özal tarafından düzenlemeler yapılmıştır ve bugün hala yürürlüktedir. 1987 yılında yasaklı liderlere siyasete geri dönme izni verilmiştir (Mardin, 1991).

3.4.3. Danışma Meclisi'nin Kurulması ve Görevleri

Darbe Hükümeti'nin oluşturmuş olduğu Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından Kurucu Meclis Kanunu'nun çıkartılmasıyla beraber 160 kişiden oluşacak bir Danışma Meclisi kurulmasına karar verilmiştir. Bu meclisin oluşturulma amacı ise yeni bir anayasa yapılmasıdır. Hemen ardından, 22 Nisan 1983 tarihinde siyasi partiler ve seçim kanunları kabul edilmiştir. MGK'de görülen kanun teklifleri ve tasarılar artık Danışma Meclisi'ne devredilmiş ve kendi tüzüğünü yapma hakkı verilmiştir (Şahin, 2010).

Yasama Yetkisi MGK'ye, yürütme yetkisi de MGK başkanına devredilmiş ve yeni anayasanın oluşturulması için Kurucu Meclis oluşturulmuştur (TBMM Tutanak Dergisi, 1981). Kurucu Meclis'in Anayasa yapma dışındaki bir diğer görevi de darbenin gerçekleştirilmesiyle son verilen siyasi partilerin ve faaliyetlerinin tekrar başlatılması ve ardından genel seçimlere gidilerek sivil yönetime geçişin sağlanmasıdır. Danışma Meclisi üyeleri MGK tarafından, valinin belirlediği adaylar valilik il temsilcileri arasında seçilmiştir. Anayasa Komisyonu tarafından 1982 Anayasası'nın taslağı hazırlanmıştır. 1982 Anayasası, 7 Kasım 1982 tarihinde halkoyuna sunulmuş ve %91,37 oy oranıyla kabul edilmiştir. Daha sonra Danışma Meclisi'nin üyeleri kendi aralarında toplanarak Büyük Türkiye Partisi'ni kurmuşlardır, fakat parti kısa sürede kapanmıştır. Daha sonra yine Danışma Meclisi üyeleri tarafından Muhafazakâr Parti kurulmuş, ancak o da MGK'nın vetosu ile kapatılmıştır. Son olarak, yine Danışma Meclisi

Denizli üyesi Yıldırım Avcı'nın da içinde bulunduğu bir grup tarafından Doğruyol Partisi (DYP) kurulmuş ve Danışma Meclisi'nin görevi sonlanmıştır (Şahin, 2010).

Tablo 3.8. Danışma Meclisi Kadın Üyeleri ve Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Seçen İrade	Görev Süresi
Nermin ÖZTUŞ	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 – 06.12.1983
Tülay ÜNEY	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 – 06.12.1983
İmren AYKUT	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 – 06.12.1983
Türe TUNÇBAY	İzmir Üyesi	15.10.1981 – 06.12.1983
Cavidan TERCAN	Ordu Üyesi	15.10.1981 – 06.12.1983

3.4.4. Danışma Meclisi'ndeki Kadın Üyelerin Genel Değerlendirmesi

12 Eylül 1980 Darbesi'nin ardından MGK'nin inisiyatifi ile seçilmiş olan kadın üyelerin profilleri incelendiğinde, Danışma Meclisi'ne seçilmeden önce hepsinin başarılı kariyerlere sahip olduğu görülmektedir. Meslek ve eğitim hayatlarında imza attıkları başarılar Danışma Meclisi'ne seçilmelerinin önünü açmış olabileceğini düşündürebilir. Daha önceki seçimlerde kadın vekillerinin özgeçmişleri incelendiğinde de çoğunun üniversite mezunu ve belli alanlarda kendini kanıtlamış kişiler olduğu görülmüştü. Danışma Meclisi kadın üyelerinin profilleri incelendiğindeyse, çoğunun akademik alanda başarılı olduğu söylenebilir. MGK, Danışma Meclisi üyelerini belirlerken kendi alanında kendini kanıtlamış, lisans eğitimi almakla kalmayıp gerek yurt içi, gerekse yurt dışında öğrenimine devam etmiş, alanında kendisini olabildiği kadar geliştirmiş kişileri seçmiştir. Bu anlamda seçkinci bir meclis yapısı oluşmuştur ve bu seçkinci yapı kadın üyeler için de geçerlidir. Seçilen kadın üyelerin tamamı en az bir yabancı dil bilmektedir. Kadın üyelerin çoğu yurt dışında öğrenim görmüş ve uzun yıllar alanları ile ilgili çalışmalar yapmış, makale ve araştırmalarıyla kendi uzmanlık alanlarına katkı sağlamışlardır. kadın temsilci sayısı bakımından önceki dönem seçimleriyle Danışma Meclisi'nde görev alan kadın üyeler arasında bir fark yoktur. Tek fark, Danışma Meclisi üyelerinin, önceki seçimlerde TBMM'ye seçilen kadın vekillere göre daha yüksek kariyerli olmaları ve öncesinde siyasal faaliyetlerinin olmamasıdır.

Ancak, Danışma Meclisi seçimlerinin demokratik ilke ve usullere göre gerçekleştirdiği ileri sürülemez. Tamamen ordunun kontrolünde gerçekleştirilmiştir. Kadınlar eğitim ve mesleki başarılarla sahip seçkinlerden belirlenirken erkek üyelerin %95'i asker kökenli kişilerden seçilmiştir. Tıpkı kadınlar gibi erkekler de seçilirken özen gösterilmiş ve donanımlı kişilerden seçilmişlerdir. Emekli hakimler, eski adalet bakanı, tiyatro sanatçıları, emekli general ve albaylar, emekli büyükelçiler, akademisyenler gibi oldukça donanımlı ve üst düzey görevler yapmış kişilerden belirlenmiştir (Eroğlu, 2007).

3.5. 1961-1980 Yılları Arası Türk Siyaseti İçerisindeki Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

1946 ve 1980 yılları arası ele alındığında kadınların Türk siyasetinde bir şekilde var olduklarını, ancak kadın temsilci oranının her yenilenen seçimde çok düşük kaldığı görülmektedir. Bu dönemde Türkiye'de iki askeri darbe ve bir muhtıra olmak üzere üç kere ordu siyasete doğrudan müdahale etmiştir. Bu dönem, Türk siyaseti için hem siyasi arena hem de halk nezdinde çok hararetli bir dönem olmuştur. Olaylar çok büyük boyutlara ulaştığı için kadının siyasetteki yerinin tartışılmasına fırsat kalmamış ve kadınlar arka planda kalmaya devam etmişlerdir. Kadınların bu yirmi yıllık dönemde TBMM'ye, Danışma Meclisi'ne ve Senato gibi yerlere girmeleri erkeklerle kıyaslandığında çok daha zor olmuş, buralara seçilebilen kadınların mutlaka bir yerde veya bir alanda kendilerini kanıtlamış olmaları gerekmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde kadın siyasetçilerin biyografileri incelendiğinde üç vekil dışında tamamının üniversite düzeyinde lisans mezunu olduğunu, yarısının yurtdışında eğitim gördüğünü ve en az bir yabancı dili iyi derecede bildikleri görülmektedir. Bu sayılan özelliklere sahip olmayan kadın vekillerinse lise mezunu veya hatta ev hanımı olmalarına karşın sivil toplum kuruluşlarında veya parti kademelerinde kendilerini gösteren çalışmalarda bulundukları, ayrıca işletme ya da ticaretle uğraşan iş kadınları olduklarını görülmektedir.

1960-1980 yılları arasında parlamentoda görev yapan kadın milletvekillerinin önceki dönemlerde de olduğu gibi yabancı dil biliyor olma oranı oldukça yüksektir. Nilüfer Gürsoy dört yabancı dil, Melahat Gedik ve Behice Boran iki yabancı dil, diğer kadın vekiller bir yabancı dil bilmektedir. Bu dönem seçilen kadın vekiller arasında yedi avukat bulunmaktadır. Ayrıca öğretmen ve akademisyenlik de kadın milletvekillerinin sahip olduğu meslekler arasında dikkat çekmektedir. Kadın vekillerimizin görev yapmış oldukları komisyonlar önceki dönemlerden çok da farklı olmamıştır. Yine yaygın olarak Milli Eğitim, Turizm, Tarım, KİT gibi

komisyonlarda görev almışlar, yalnızca Aysel Uğural İçişleri Komisyonu'nda görevlendirilmiştir. Bu dönemde seçilen kadın milletvekillerinin yaş ortalaması 40'ın üzerindedir. Sevim Korum 37 yaşında, Behice Boran 38 yaşında, Fatma Sevinç Düşünsel 39 yaşında ve Türkan Seçkin 39 yaşında seçilmiş olmakla beraber, diğer kadın vekilleri 40 ve 50'li yaşların üzerinde seçilmişlerdir.

Çalışmanın bu bölümünde ele alınan 1960-1980 yılları arasındaki dönemde kadınların ulusal meclislerdeki temsil oranlarının bu kadar düşük olmasının en önemli nedenlerinden biri, 1960 ve 1980 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de iç karışıklığın hat safhada olmasıdır. Ekonomik, sosyal ve politik anlamda ülke içerisinde büyük bir karmaşa ve geriye gidiş söz konusu olmuştur. Türkiye bu kadar önemli ve büyük sorunlarla boğuşup çözüm ararken ve hatta bulamazken, kadınların kamusal ve siyasal alanda var olması konusu söz konusu dahi olmamıştır. Hem kıyafet sorunu, hem de ülkemizde yaşanan sosyal, politik ve ekonomik sorunlar kadınların siyaset alanında ileriye gitmesine engel olmuş, kadınlar bu dönemde arka planda kalmaya devam etmişlerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

1983-2015 YILLARI ARASINDAKİ PARLAMENTO SEÇİMLERİ VE KADIN MİLLETVEKİLLERİ

4.1. 1980 Darbesi Sonrası Seçimler ve Kadın Milletvekilleri

Çalışmanın dördüncü bölümü olan bu bölümde 1983 ve 2015 yılları arası ele alınacaktır. 1983 yılına kadar iki darbenin etkisiyle Türkiye’de kadın temsilcilerle ilgili büyük gelişmeler yaşanmamış ve hatta iki darbe döneminin etkisiyle Türkiye’de oluşan karmaşadan ve iç karışıklıklardan dolayı kadın konuları neredeyse söz konusu dahi edilememiştir. Sivil toplum kuruluşlarının ve derneklerinde kapatılmasıyla beraber kadınların örgütlenerek haklarını savunabilecekleri bir atmosfer bulmaları çok zor bir hale gelmiştir. 1983’te darbe yönetiminden sonra kadının siyasette temsili konusunda ne gibi değişiklikler yaşanmış, Meclis’teki seçilme oranları ne kadar artmış veya artmamış ve bunların kaynaklandığı nedenler bu bölüm altında incelenecektir.

4.1.1. 1983 Seçimleri ve Sonuçlarında Kadın Temsili

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri’nin yönetimine el koyması ile beraber Türk siyaseti yeniden şekillenmeye başlamıştır. Askeri yönetim Türk siyasetini yeniden yapılandırmayı hedeflemiştir ve buna yönelik olarak 16 Ekim 1981 yılında “Siyasi Partilerin Feshine Dair Kanun” ile birlikte TBMM’de bulunan ve bulunmayan bütün siyasi partiler feshedilmiştir. Ayrıca, 1982 yılında gerçekleşen referandumda 1982 Anayasası %91,37 evet oyuyla kabul edilmiş ve 1982 Anayasası’nın geçici maddesiyle beraber 1980 yılından önce siyasetin içerisinde olanlara beş ve on yıl süreyle siyasi yasaklar getirilmiştir. 1980 darbesi ile getirilmiş olan birtakım yasaklar 1983 Tarih 2820 Siyasi Partiler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle beraber aşamalı olarak serbest bırakılmaya başlamıştır. Buna göre, yeni kurulacak olan partiler Milli Güvenlik Kurulu’nun (MGK) onayından geçmiş olmakla şartıyla en az otuz kişilik kurucu üyeleri olması durumunda faaliyete geçebileceklerdir. Tüm bunların yanında milletvekili listeleri MGK’nın elindedir ve MGK uygun bulmadığı milletvekilli adaylarını listeden çıkarabilmektedir. Dolayısıyla, her ne kadar bir serbestlik gelmeye başladığından söz edilse de aslında askeri yönetimin baskısı bu süreçte halen devam etmektedir. Siyasi partilerin ve adayların gerçekleştirilen 1980 darbesine karşı herhangi bir söz söylemesi de ayrıca yasaktır. Askeri yönetimin 1980 öncesi koalisyonlarından olan Milli Selamet Partisi (MSP) ve Milliyetçi

Hareket Partisi (MHP) ile anlaşmazlık ve fikir çatışması yaşaması nedeniyle de seçim sistemine baraj uygulaması getirilmiştir. Seçimin yaklaşmasıyla siyasi partilerin kurulmasındaki engeller ve seçim yasakları kaldırılmaya başlanmış ve siyasi faaliyetler kademeli olarak aktifleşmeye başlamıştır. Yapılan yeni yasal düzenlemelere göre sistem, merkez sağ ve merkez sol olmak üzere iki siyasi partinin oluşmasına izin vermektedir. Merkez sağ parti başkanlığı için Bülend Ulusu uygun görülmüştür, fakat Bülent Ulusu öncelikle Süleyman Demirel'in desteğini almak istemiş ve aradığı desteğe ulaşamayınca yeni bir isim aramaya başlamıştır (Kösece ve Paşaoğlu, 2021).

Bu sırada Turgut Sunalp başkanlığında Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) kurulmuş ve hemen arkasından MGK'nın beklemediği bir gelişme olarak, Anavatan Partisi (ANAP) Turgut Özal başkanlığında kurulmuştur. Turgut Özal, 1982 yılında Bülend Ulusu Hükümeti'nde başbakan yardımcısı olarak görev yaparken "Bankerler Krizi"nden sonra görevinden istifa etmiştir. Turgut Özal başkanlığında kurulan ANAP'ın vizyonu liberalleşme ve ekonomi konusunda istikrar sağlanarak ekonominin düzelmesidir. Bu hedeflerle Turgut Özal iktidar hedeflerini halka anlatmaya başlamış ve hiçbir partinin devamı olmadığını ve her görüşü içinde barındırdığını özellikle vurgulamıştır. Merkez solda ise Bülent Ecevit siyasi yasaklı olduğu için bir lider belirsizliği yaşanırken merkez solu temsilen Halkçı Parti (HP) kurulmuş ve başkanlığını Necdet Calp üstlenmiştir. Hemen ardından yine MGK'nın beklemediği bir şekilde Erdal İnönü'nün başkanlığını yaptığı ve CHP'den siyasetçileri barındıran Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) kurulmuştur. Devam eden süreçte yine MGK'nın öngördüğü raporlar dışında beklenmeyen bir parti olarak Süleyman Demirel tarafından yönlendirilen Büyük Türkiye Partisi (BTP) kurulmuştur. BTP Kenan Evren tarafından çok ağır eleştirilere ve sözlere maruz kalmıştır ve hemen ardından da MGK kararıyla parti kapatılarak aralarında Süleyman Demirel ve Deniz Baykal gibi isimlerin de bulunduğu siyasetçilere siyasi yasak getirilmiştir. Bu boşluğu hemen ardından kurulan Doğru Yol Partisi (DYP) kapatmıştır ve çok kısa bir sürede ülke içinde örgütlenmiştir. Eskiden Milli Selamet Partisi (MSP)'nde yer alan siyasetçiler de Refah Partisini (RP) kurmuşlardır. SODEP ve DYP MGK tarafından veto edildiği için seçimlere katılamamıştır. MDP, HP ve ANAP seçimlere katılma hakkı elde etmiş, fakat içerisinde bulunan bazı milletvekili adayları MGK tarafından veto edilmiştir. Bu nedenle listelerinden isim eksiltmek durumunda kalmışlardır. ANAP seçim boyunca iyi bir propaganda süreci yürütmüştür ve yeni kurulmuş olmasına rağmen seçimlerde oyların %45,14'ünü alarak iktidar partisi olmuştur. Merkez solu temsil eden HP ise oyların %30,46'sını almış, MDP de %23,27 oy almıştır. Turgut Özal, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından hükümeti kurmakla

görevlendirilmiştir ve MGK'nın görevi sona ererek ANAP hükümeti kurulmuştur (Çavuşoğlu, 2022).

Tek partili dönemden sonra kadın milletvekili sayısında ilk kez 1983 seçimlerinde sıçrama yaşanmıştır. Tek partili dönemdeki 18 gibi rakamlara henüz ulaşamamış olsa da, 12 kadın milletvekili bu seçimlerde TBMM'ye girmeye hak kazanmışlardır. Her ne kadar 12 çok büyük bir sayı olmasa da tek partili dönemden 1983 yılına kadar yapılan incelemelerde her seçim döneminde ortalama üç-dört kadın milletvekilli seçilebilirken 1983 seçimlerinde bu sayının neredeyse üç katına ulaşması olumlu bir gelişmedir. Tablo 3.13'te 1983 genel seçimlerinde TBMM'ye seçilen kadın milletvekilleri gösterilmektedir.

Tablo 4.1. 1983-1988 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Neriman ELGİN	Ankara	HP
2	Göksel KALAYCIOĞLU	Ankara	ANAP
3	Fatma Zehra ŞAHİNKAYA	Ankara	ANAP
4	Türkan TURGUT ARIKAN	Edirne	ANAP
5	Fatma Mihriban ERDEN	Isparta	ANAP
6	Arife Necla TEKİNEL	İstanbul	MDP
7	İmren AYKUT	İstanbul	MDP
8	Leyla YENİAY KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
9	Tülay ÖNEY	İstanbul	HP
10	Günseli ÖZKAYA	İstanbul	HP
11	Işıl Saygın	İzmir	MDP
12	Bahriye ÜÇÖK	Ordu	HP

4.1.2. 1983 – 1988 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

1983 yılında gerçekleştirilen seçimlerde seçilerek, 1988'e kadar görev yapan kadın milletvekillerini genel olarak incelendiğinde aralarında iki lise mezunu vekil olduğu görülmektedir. Lise mezunu olanlarsa, milletvekili seçilene kadar gerek siyasal gerekse sosyal

hayatta çeşitli konumlarda aktif olarak çalışmışlardır. Aktif olarak görev yaptıkları için ve parti kademelerinde görevde bulundukları için aday olarak gösterilmişlerdir. Lise mezunu olan kadın vekillerden Günseli Özkaya iki yabancı dile sahiptir. Bu dönem görev yapan kadın milletvekilleri en az bir yabancı dil bilmektedir. İki ve üç yabancı dile sahip vekiller de bulunmaktadır. Bu seçimde kadın milletvekilleri arasında meslek çeşitliliği çok fazladır. Akademisyen, öğretmen, avukat, mimar, maliye uzmanı, gazeteci ve mühendis olmak üzere neredeyse her biri farklı mesleklerden gelmektedirler. Türkiye, 1983 seçimlerinden önce buhranlı bir dönemden geçtiği için 1983 seçimleri de aynı şekilde buhranlı geçmiştir. Her ne kadar siyasi yasaklar kalkmış olsa da ve siyasi partilerin faaliyetlerine izin verilmiş olsa da, bunların hepsi kısmîdir. Tam bir özgürlük ve rahatlama bu seçimlere kadar sağlanamamıştır. 1983 seçimleriyle beraber ANAP'ın beklenmeyen ve ezici üstünlüğü ile askerin ülke üzerindeki etkisi azalmıştır. Tek partili dönemden sonra ilk kez 1983 seçimlerinde seçilen kadın milletvekili sayısı onu geçmiştir.

Bu dönem seçilen kadın milletvekilleri arasında siyasi geçmişi olanlar da bulunmaktadır. Tülay Öney ve İmren Aykut, darbe döneminde kurulan Danışma Meclisi üyeliği görevinde bulunmuş, Bahriye Üçok ise 1971-1990 yılları arasında Cumhuriyet Senatosu'nda görev yapmıştır. Işıl Saygın da belediyenin çeşitli kademelerinde görev yapmış ve Buca Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Bu dönem seçilen kadın milletvekillerinin beşi ANAP'tan, dördü HP'den, üçü de MDP'den seçilmişlerdir. ANAP yeni kurulan bir parti olmasına rağmen aday gösterdiği kadın milletvekili sayısı dönemin şartlarına göre öne çıkmaktadır. Basın ve yayın organlarında ayrıca kamuoyunda kadınlara ve kadın vekillere çok yer verilmemesine rağmen üç, dört gibi rakamlardan 12'ye sıçrayış olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Ayrıca, bu dönem seçilen kadın vekiller Meclis faaliyetlerinde oldukça etkin yer almışlardır.

4.1.3. 1987 Seçimleri ve Sonuçları

1987 seçimlerinde 1982 Anayasası'nda yapılan değişikliklerle beraber seçmen yaşı 20'ye indirilmiş, milletvekili sayısı da 400'den 450'ye çıkarılmıştır. 1980 Darbesi döneminde siyasi yasak getirilen siyasetçilerin yasakları kaldırılmıştır ve en az altı aydır yurtdışında bulunan ve seçmen olarak kaydı olmayan vatandaşlara da gümrük kapılarında oy kullanma hakkı tanınmıştır. Yapılan değişikliklerle beraber 1987 seçimleri daha önce gerçekleştirilen seçimlerden farklı olarak daha geniş kapsamlı bir seçim olmuştur. 1987 seçimlerinde

Türkiye’de ilk kez “çoğunluk” ve “barajlı d’Hont” sistemi uygulanmıştır. Bu sisteme göre, ülke genelinde toplam geçerli oyların %10’unu geçemeyen siyasi partiler TBMM’de temsil edilememiştir. 1987 seçimlerine yedi siyasi partiden 3.214 milletvekili aday ve 64 bağımsız aday katılmıştır (YSK, 1987). 1987 seçimleri Türkiye’de gerçekleştirilen üçüncü erken seçimdir. 12 Eylül Darbesi’nden sonra siyasi yasak konulan partilerin ve adayların siyasi yasaklarının kalktığı ve seçime katıldıkları ilk seçimdir. Bu nedenle de tarihî bir katılım sağlanmıştır. Seçmenin %93.3’ü oy kullanmıştır. Önceki seçimlerde aldığı oy oranına göre dokuz puan gerilemiş olsa da Turgut Özal liderliğinde ANAP, 292 milletvekilliği alarak yeniden tek başına hükümet kurarak iktidara gelmiştir. ANAP’tan sonra Erdal İnönü liderliğinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) de barajı aşarak 99 milletvekili ile Meclis’e girmiştir. Arkasından 59 milletvekili ile Süleyman Demirel liderliğinde DYP gelmiştir. RP ve MHP’nin devamı olarak kurulan Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) ve İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) seçimlerde barajı aşamadıkları için Meclis’e girememişlerdir (Abadan, 2015).

Tablo 4.2. 1987-1991 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Göksel KALAYCIOĞLU	Ankara	ANAP
2	İmren AYKUT	İstanbul	ANAP
3	Leyla YENİAY KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
4	Peyman Türkan AKYOL	İzmir	SHP
5	Birgen KELEŞ	İzmir	SHP
6	İşıl Saygın	İzmir	ANAP

4.1.4. 1987 – 1991 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin

Değerlendirmesi

Kenan Evren’in süresinin dolmasıyla beraber 1989 yılında Cumhurbaşkanı olarak Turgut Özal seçilmiştir. 1987 yılında gerçekleşen erken seçimde ANAP tek başına iktidar olmuştur ve ülke tamamen sivil bir yönetime geçmiştir. Sivil yönetime geçişle beraber ülkede çeşitli yenilikler gerçekleşmiş, öncelikle yönetim kadrolarında revizyonlar yapılmış, insan hakları konusunda gelişmeler sağlanmış, ulaşım sektöründe, ekonomide, sosyal yaşantıda, belediyelerde çok çeşitli gelişmeler ve değişimler gerçekleştirilmiştir. Tüm bu değişimler kadınlar ve kadın haklarıyla ilgili de pek çok olumlu gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri artık imam

hatip liselerine girişlerde kadınlara %10 kontenjan getirilmesidir. Daha önce yabancı uyruklu bir kadından çocuğu olan erkek vatandaşın çocuğuna vatandaşlık verilirken, kadın herhangi bir yabancı uyruklu erkekten çocuk dünyaya getirdiğinde çocuğa vatandaşlık verilemiyordu. Bu dönemde bu konuda da çifte vatandaşlık yasasında değişiklik yapılarak yeniliğe gidilmiş ve artık yabancı uyruklu birinden çocuğu olan kadınların çocuklarına da vatandaşlık verilmesi mümkün olmuştur. Başörtülü kadınlar üniversitelere başörtüsüyle giremediklerinden dolayı eğitim haklarından vazgeçmek zorunda kalmışlardır ve çok uzun dönemler bu durum bu şekilde devam etmiştir. Bu süreci takiben 1990 yılında Türk Medeni Kanunu'ndan “evi koca seçer” hükmü değiştirilmiş, kadınların da eve gelir getirebileceği eklenmiştir. Kadınlara yönelik halk eğitim merkezleri açılmıştır.

1987 seçimleri sonrası kadınlar için yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem pozitif gelişmelerle dolu bir dönemdir. Bugün 2024 yılında bu çalışmayı yaparken her ne kadar verilen haklar küçük gibi görünse de, Türkiye'nin atlattığı buhranlı yılların ardından, kadınlar çoğu konuda söz sahibi olamazken bu gelişmeler o döneme göre çok büyük ve sevindiricidir. Bu gelişmelerin ardından kadınlar birçok konuda daha fazla seslerini duyurmaya başlamışlar, bulundukları siyasi partilerin içerisinde oldukça daha etkin faaliyetlerde bulunmaya başlamışlar, kalabalık toplantılar yapmaya ve mahalleleri, evleri dolaşarak özellikle kadınları partilerine kazandırmaya çalışmışlardır.

1983 seçimlerinde seçilen kadın milletvekili sayısı 12 iken, bu sayı 1987 seçimlerinde tekrar düşmüştür. 1987 seçimlerinde yalnızca altı kadın milletvekili Meclis'e girebilmiştir. Kadın milletvekillerinin dördü ANAP'tan, ikisi SHP'den seçilmiştir. Bu altı milletvekilinin beşi daha önceki dönemlerde milletvekilliği yapmış isimlerdir. Bunlar dışında SHP'den Birgen Keleş ilk defa TBMM'ye girmiştir. Kendisi California, Harvard gibi üniversitelerde ekonomi alanında eğitimini tamamlayarak ekonomi alanında uzman olmuştur. Diğer kadın milletvekillerinin çoğunluğu gibi başarılı bir özgeçmişe sahiptir.

4.1.5. 1991 Seçimleri ve Sonuçları

1987 yılında tekrar iktidara gelen ANAP'ta 1989 yılında gerçekleştirilen yerel seçimlerden sonra birtakım değişiklikler yaşanmıştır. ANAP'ın oylarının yerel seçimlerde %21'e inmesiyle beraber dönemin başbakanı Turgut Özal bu durumu protesto etmiş ve 1989 yılında gerçekleştirilen oylamayla Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Turgut Özal Cumhurbaşkanlığı makamına seçildiği için başbakanlık koltuğu boşalmıştır. Başbakan olarak Yıldırım Akbulut

atanmış, kendisi daha sonra da ANAP Genel Başkanı olmuştur. Ardından Mesut Yılmaz 1991 yılında gerçekleştirilen kongre ile beraber ANAP Genel Başkanı seçilmiştir. 1991 genel seçimleri sonrasında ANAP'ın iktidar olmasıyla Yıldırım Akbulut başbakanlık görevinden istifa etmiştir ve yerini Mesut Yılmaz'a bırakmıştır. Aslında 1992 yılının Kasım ayında yapılması planlanan seçimler Ekim 1991'de erken gerçekleştirilmiştir. Bunun nedenlerinden biri de Mesut Yılmaz'ın halk tarafından beğenilen, sevilen ve yeni göreve geldiği için yıpranmamış bir lider olmasıdır. Bir başka nedeni ise yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle dönemin Merkez Bankası Başkanı Rüştü Saraçoğlu'nun iki yıllık sıkı istikrar politika uygulanması gerektiği tavsiyesidir. Bu tavsiyeye göre, 1992 yılında uygulanması planlanan kemer sıkma politikalarının seçimlere etkisi de göz önünde bulundurularak seçimler erkene alınmıştır. 1991 seçimlerinde 1987 seçimlerinde uygulanan seçim sisteminde iki değişiklik yapılmıştır. Birincisi seçim bölgelerinde barajların indirilmesi, ikincisi ise tercihli oylarla belirlenen kontenjan milletvekilliğidir. Yani bu demek oluyor ki; 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 4. maddesi değiştirilmiş, bir partiden çıkarılacak olan milletvekili sayısı altıya kadar olduğunda tüm iller bir seçim bölgesi sayılmış ve milletvekili sayısının altıdan fazla olduğunda ise birden fazla seçim bölgesine bölünmüştür. Çift barajlı sistemden olumsuz etkilenecek oy oranı düşük olan partiler de genel seçim için birleşme kararı almışlardır. MÇP ile IDP, RP çatısı altında birleşirken, Halkın Emek Partisi (HEP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti de Sosyal Demokrat Halkçı Parti çatısı altında birleşmiştir (Metin, 2021).

1991 seçimlerinde seçim sisteminden olumlu olarak yararlanan parti DYP olmuştur ve %27.03 oranında oy almasına karşılık 178 milletvekili ile TBMM'deki koltukların %40'ını kazanmıştır. ANAP, %24 oy olarak 115 milletvekili kazanmış ve ikinci parti konumuna gerilemiştir. Sosyal Demokrat Halkçı Parti 88 ve RP 62 milletvekili Meclis'e girmiş, DSP %10,74 oy almış olmasına rağmen seçim çevresi barajlarından olumsuz etkilenecek yalnızca yedi milletvekili kazanabilmiştir (YSK, 2021).

1991 seçimlerinde 12 Eylül 1980 Darbesi öncesinde siyaset arenasında bulunan liderlerden Bülent Ecevit, Süleyman Demirel ve Alparslan Türkeş tekrar Meclis'e dönmüşlerdir ve yine bu liderlerin partilerinden 12 Eylül 1980 öncesi görev yapan 32 milletvekili de Meclis'te yerini almıştır. Seçimlerde hiçbir parti tek başına iktidar olabilecek kadar oy alamadığı için koalisyon kurulması gerekmiştir. DYP ve SHP bir koalisyon hükümeti oluşturmuşlar ve Süleyman Demirel Başbakan olurken Erdal İnönü de Başbakan Yardımcısı olmuştur (Çakır, 2020).

1991 seçimlerinde kadın milletvekilleri sayılarında yine çok bir değişim yaşanmamıştır. Bu dönem sekiz kadın milletvekili seçilmiştir. Bu seçimde siyasete yeni kadın vekiller dâhil olmuştur.

Tablo 4.3. 1991-1995 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Leyla ZANA	Diyarbakır	SHP
2	İmren AYKUT	İstanbul	ANAP
3	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
4	Melike Tugay HASEFE	İstanbul	ANAP
5	Leyla YENİAY KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
6	Işıl Saygın	İzmir	ANAP
7	Fethiye ÖZVER	Tekirdağ	DYP
8	Güler İLERİ	Tekirdağ	SHP

4.1.6. 1991–1995 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

1991 yılında siyasete yeni katılan ve ilk kez milletvekili seçilen kadın siyasetçiler vardır. Bunlar Leyla Zana, Tansu Çiller, Melike Tugay Hasefe, Fethiye Özver ve Güler İleri'dir. Tansu Çiller ve Fethiye Özver ileri seviye eğitimleriyle dikkat çekmektedir. Lisans eğitimlerini Türkiye'de tamamladıktan sonra yurtdışına giderek lisansüstü eğitimlerini tamamlamışlar, çalışmalar yapmışlar ve kendi alanlarında uzmanlaşmışlardır. Leyla Zana ise eğitim alanında çok kendini geliştirmemiş ilköğretim, ortaöğretim ve liseyi açık öğretimden tamamlamıştır. Burada bölgesel bir farklılık ortaya çıktığı da düşünebilir. Daha büyük kentlerde dünyaya gelen ve belirli mesleklerle uğraşan ailelerin çocukları donanımlı eğitimler alırken, tamamını kapsamasa da daha küçük kentlerde dünyaya gelen ve ailesi çiftçilik, hayvancılık gibi mesleklerle uğraşanlar eğitimden daha uzak kalabilirler. Bu yalnızca bir yorumdur fakat çalışmanın farklı yerlerinde, farklı özgeçmişlerde bu duruma rastlandığı görülmektedir. Bu durum bölgeler arasındaki eşitsizliği de yansıtmaktadır.

1991 yılında seçilen kadın milletvekilleri arasında Leyla Zana'nın dokunulmazlığı 1994 yılında düşürülmüş ve ardından tutuklanmıştır. Kendisinin Meclis faaliyetleri kapsamında 15 yazılı soru önergesi bulunmaktadır ve bunlardan en tepki çekenlerinden biri yaşanan terör olaylarında

güvenlik güçlerinin masum halkı öldürdüğüne dair verdiği önergedir. Kendisi ve Demokrasi Parti'lilerin (DEP) Meclis'teki konuşmalarının çoğu demokrasi ve insan hakları üzerinedir; Kürt-Türk ayrımının yapıldığını dile getirmişler, Meclis kürsüsüne çıkmama protestosu dahi yapmışlardır. DYP, ANAP, SHP, CHP ve MHP, Zana'nın ve partisinin ifadelerine tepki göstermişler ve bu konuda bir bütün olarak hareket etmişlerdir (BBC, 2017).

Leyla Zana vermiş olduğu yazılı önergelerini genellikle Doğu'da işlendiğini iddia ettiği faili meçhul cinayetler üzerine hazırlamış ve vermiştir. Burada güvenlik güçlerinin sivil halkı katlettiğini iddia etmiş ve önergelerini doğrudan İçişleri Bakanı'na yöneltmiştir. İçişleri Bakanı verdiği cevaplarda güvenlik güçlerinin asla sivil halka işkence yapmadığı, bu söylentilerin ve yazılı önergede belirtilen durumların tamamen asılsız olduğunu belirtmiş ve PKK ile mücadelenin devam ettiğini ifade etmiştir. Tansu Çiller'in Başbakan olduğu dönemde Leyla Zana'nın güvenlik güçleri ve yukarıda bahsedilen konularla ilgili soru önergeleri ve konuşmaları artınca PKK yandaşlığı ile itham edilmiştir. Tansu Çiller terör örgütünü destekleyen milletvekillerinin dokunulmazlıklarının düşürülmesi için yazılı soru önergesi vermiştir. Bu önerge TBMM tutanaklarında mevcuttur (TBMM Tutanak Dergisi).

Leyla Zana'nın terör örgütünü alenen destekleyen ifadelerinin bulunması, TBMM'de gerçekleştirdiği faaliyetler ve söylemler dokunulmazlığının kaldırılmasını gündeme getirmiştir. Beraberinde aralarında Ahmet Türk ve Sırrı Sakık'ın da bulunduğu beş DEP'li milletvekilinin dokunulmazlıkları düşürülmüştür. Leyla Zana'nın milletvekilliği "silahlı çetenin üyesi olmak, devletin bölünmezliği aleyhine propaganda yapmak" suçlarından düşürülmüştür (Kocaman, 2003).

Tansu Çiller'in başbakanlığında terörle mücadele konusundaki faaliyetleri öne çıkmaktadır. Şehitler için düzenlenen cenaze törenlerine halk tarafından atılan sloganlara destek vermiş ve birçok kez TBMM'de bulunan "PKK sempatzanı" olarak nitelendirdiği milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması gerektiği konusunda konuşmalarda bulunmuş ve yazılı önergeler vermiştir. Tansu Çiller siyaset tarihindeki en aktif ve en çok görevde bulunan kadın siyasetçilerden biridir. Parti genel başkanlığı ile başlayan serüvenini, Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı ve Başbakanlık görevleriyle devam ettirmiştir. Kısaca siyasi özgeçmişinden bahsedelim. 1990 yılında siyasete dahil olmuş ve DYP'ye katılmıştır. Katıldıktan sonra mesleğiyle bağlantılı olarak ekonomiden sorumlu genel başkan yardımcılığı görevini yapmıştır. Partiye girdikten 1 sene sonra 1991 seçimleri gerçekleşmiş ve Tansu Çiller

İstanbul Milletvekili olarak seçilmiştir. Ardından 1999 ve 2002 yıllarında da milletvekili seçilmiş ve toplamda 3 dönem milletvekilliği yapmıştır. 1993 ve 2002 yılları arasında DYP genel başkanlığı görevini yapmış olmakla birlikte 1993 ve 1996 yılları arasında Başbakanlık görevini de sürdürmüştür. Kendisi ilk kadın başbakanımızdır. 1996 yılından sonra Başbakan yardımcılığı görevi yapmış ve daha sonra Dışişleri Bakanı olmuştur. 1991 ve 1993 yılları arasında Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevini de yapmıştır. Kendisi en aktif ve en çok adını duyuran kadın siyasetçilerimizdendir. (Yılmaz, 2016).

1991 seçimleri kadın milletvekilleri açısından değerlendirildiğinde, kadınların siyasette önceki yıllara göre çok daha fazla öne çıktığı yorumu yapılabilir. Her ne kadar seçilen kadın milletvekili sayısı çok yüksek olmasa da seçilen kadın vekillerinin bu dönemdeki Meclis faaliyetleri onları gündeme getirmiş ve adlarından söz ettirmişlerdir. İmren Aykut da, Tansu Çiller gibi bahsi geçen dönemde ön plana çıkan kadın siyasetçilerden biridir. Kendisi Meclis kürsüsünde kadın haklarını sıklıkla dile getirmiş ve savunmuştur. Devlet Bakanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuştur.

Melike Tugay Hasefe de kadın hakları konusunu Meclis kürsüsünden dile getiren milletvekillerindendir. Aynı zamanda kadınların çok zorluklar yaşayarak Meclis'e girdikleri halde birbirini kollamamaları durumundan yakınmıştır. Hasefe, kadın haklarının yanı sıra turizm, sanat ve kültür konularında da konuşmalar yapmış ve yazılı önergeler vermiştir (Gökçimen, 2009).

4.1.7. 1995 Seçimleri ve Sonuçları

1991 seçimlerinin sonucunda Sosyal Demokrat Halkçı Parti ve DYP'nin beraber kurdukları koalisyon hükümeti, 1993 yılından itibaren CHP ve DYP koalisyonu olarak Tansu Çiller liderliğinde devam etmiştir. 1995 yılında gerçekleştirilen kurultayda CHP Genel Başkanı olarak Deniz Baykal seçilerek göreve başlamıştır. Deniz Baykal göreve geldikten sonra CHP'li Devlet Bakanı Algan Hacaloğlu, İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir'in hakkındaki söylemlerinden rahatsız olmuş ve görevden alınmasını talep etmiştir. Bu talebi Tansu Çiller tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine Tansu Çiller hükümetin istifasını dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e iletmıştır. 5 Ekim 1995 yılında Tansu Çiller tarafından azınlık hükümeti kurulmuş, ancak güvenoyu alamamıştır. Bu nedenle CHP ve DYP, erken seçim koşuluyla tekrar bir araya gelerek koalisyon oluşturmuşlardır. Nitekim 24 Aralık 1995 erken seçim tarihi olarak belirlenmiştir (Çavuşoğlu, 2014).

1995 seçimlerinden hemen önce kanun değişikliği yapılmış ve seçmen yaşı 20'den 18'e indirilmiştir. Aynı zamanda cezaevinde bulunanlara da oy kullanma hakkı tanınmıştır. TBMM üye sayısı 450'den 550'ye çıkartılmış ve seçim çevresi barajları %10'a indirilmiştir. 1991 yılında uygulanan kontenjan sistemine son verilmiştir. 24 Aralık 1995 yılında gerçekleşen genel seçimlerde RP seçimi birinci parti olarak tamamlamıştır. %21,4 oy olarak 158 milletvekili ile Meclis'e girmiştir. DYP 135, ANAP 132, DSP 76, CHP de 49 milletvekili kazanmıştır (YSK,1995).

Hiçbir siyasi partinin oy oranı tek başına hükümeti kurmaya yetmediği için seçimlerden hemen sonra koalisyon hükümeti kurma girişimleri başlamıştır. RP öncelikle ANAP ile hükümet kurma girişiminde bulunmuş fakat anlaşamamışlardır. Daha sonra DYP-ANAP koalisyonu kurulmuştur, ancak iki siyasi partinin genel başkanlarının birbirleriyle uzlaşamaması sonucunda Anayasa Mahkemesi'nin de güven oylamasını iptal etmesi nedeniyle ve bu koalisyon çok kısa bir süre sonra sona ermiştir. Daha sonra, 28 Haziran 1996 yılında RP ile DYP arasında Refahyol Hükümeti kurulmuştur ve güvenoyu da almıştır. Fakat yaklaşık bir yıl sonra bu hükümet MGK tarafından istifaya zorlanmıştır. Tüm bunların sonucunda Refahyol Hükümeti istifa etmiş ve yerine Mesut Yılmaz'ın başbakan olduğu ANAP, DSP, ANAP ve Demokratik Türkiye Partisi (DTP)'nin de içinde bulunduğu ANASOL-D Hükümeti kurulmuştur. Deniz Baykal başkanlığındaki CHP de bu koalisyon hükümetini arka planda desteklemiştir (Çavuşoğlu, 2014).

CHP Genel Başkanı olarak Deniz Baykal'ın da katıldığı, ANASOL-D Hükümeti tarafından gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde 2000 yılında gerçekleştirilmesi planlanan genel seçimlerin, 1999 yılında gerçekleşecek olan yerel seçimlerle birleştirilerek 18 Nisan 1999 yılında gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Erken seçim kararından hemen sonra Türkbank Skandalı ortaya çıkmıştır ve bunun üzerine Deniz Baykal, ANASOL-D Hükümeti üzerinden desteğini çekmiştir. Hemen üzerine CHP, Fazilet Partisi (FP) ve DYP'nin TBMM'ye verdiği gensorunun genel kurulda kabul edilmesiyle beraber ANASOL-D Hükümeti düşmüştür ve Mesut Yılmaz, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e istifasını sunmuştur. Sonrasında, 18 Nisan 1999 yılında gerçekleşen seçimlere kadar Bülent Ecevit Başkanlığındaki 56. Hükümet kurulmuştur (Sezgin, 2014).

Tablo 4.4. 1995-1999 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	İmren AYKUT	Adana	ANAP
2	Sema TUTAR PİŞKİNSÜT	Aydın	DSP
3	Ümran AKKAN	Edirne	DYP
4	Oya ARASLI	İçel	CHP
5	Ayfer YILMAZ	İçel	DYP
6	Meral AKŞENER	İstanbul	DYP
7	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
8	Şekibe Gencay GÜRÜN	İzmir	DYP
9	Birgen KELEŞ	İzmir	CHP
10	Işıl Saygın	İzmir	DYP
11	Zerrin YENİCELİ	İzmir	DSP
12	Hatice AKSELİ GÖKSOY	Manisa	DYP
13	Lale AYTAMAN	Muğla	ANAP

4.1.8 1995–1999 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

1995 seçimlerinde kadın milletvekili sayılarında artış yaşanmıştır. Yaşanan artışla beraber siyaset meydanına, daha önce karşımıza çıkmayan yeni isimler dâhil olmuştur. İmren Aykut, Tansu Çiller, Birgen Keleş ve Işıl Saygın gibi önceki dönemlerde de aktif ve etkin siyaset yapan kadın siyasetçiler 1995 seçimleri sonrasında da siyasetteki yerlerini korumuşlardır. Bu dönem seçilen kadın milletvekillerinin çoğu lisans mezunu olmakla beraber, aralarında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlayarak akademik anlamda ciddi başarılarla imza atmış olanlar da bulunmaktadır. Aynı zamanda Gencay Gürün ve Ayseli Göksoy sanatla uğraşan kadın siyasetçilerdir. Ekonomist, öğretmen, hukukçu, eczacı, diplomat, doktor, akademisyen, ticaret gibi farklı mesleklerden kadın vekiller bulunmakla beraber hepsi kendi alanlarında uzman kişilerdir ve başarılı mesleki kariyerlere sahiptirler.

Bu seçimlerde kadınların siyasetteki yeri açısından Türkiye’de önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelerden biri ANAP Muğla milletvekili Lale Aytaman’ın milletvekili olmadan önce Türkiye’nin ilk kadın valisi olarak görev yapmış olmasıdır. Günümüzde de hala

Türk siyasetinde önemli bir yere ve konuma sahip olan Meral Akşener de 1995 seçimlerinde ilk dönemi için milletvekili seçilmiştir (Kiriş, Köklü 2012).

4.1.9. 1999 Seçimleri ve Sonuçları

1999'da yerel seçimlerle beraber erken genel seçimler de gerçekleşmiştir. Bu, yerel ve genel seçimlerin aynı anda yapıldığı ilk seçimdir. %10 ülke barajlı d'Hondt seçim istemi uygulanmış ve genel seçimler sonucunda 550 milletvekili seçilerek TBMM'ye girmiştir. 1999 seçimleri de Türkiye'de gerçekleşen olumsuz olaylar gölgesinde gerçekleşmiştir. 28 Şubat olaylarının hemen ardından Erbakan'ın istifası, ANASOL-D koalisyonunun Türkbank skandalıyla anılması gibi yolsuzluk iddiaları, dönemin başbakanı olan Mesut Yılmaz ve kabinesinde bulunan Devlet Bakanı Güneş Taner'in adının yolsuzlukla anılması nedeniyle hükümet düşmüştür. Tüm bunların sonunda, Mesut Yılmaz Yüce Divan'da yargılanan ilk başbakan olmuştur. Diğer taraftan, 1999 yılında PKK terör örgütünün lideri Abdullah Öcalan'ın Kenya'nın Nairobi kentinde yakalanmasıyla terör olayları tetiklenmiştir. Ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın hapis cezası alması ve ülkedeki ekonomik kriz 1999 seçim sonuçlarını etkileyen unsurlardır. Tüm bu olayların gölgesinde Türkiye'de genel seçimler erken yapılmış ve bu erken seçimde merkez sağ partilerin oy oranlarında büyük düşüşler yaşanmıştır (Balcı, 2007).

1999 genel seçimlerinde Bülent Ecevit'in genel başkanlığını yaptığı DSP %22,18 oy olarak birinci parti olmuştur. Ardından ikinci parti olarak %17,98 oy oranıyla MHP gelirken Fazilet Partisi (FP) oyların %15,41'ini alarak üçüncü parti olmuştur. ANAP %13,22 oy oranıyla dördüncü parti olarak takip ederken, Tansu Çiller'in DYP'si %12,01 oy olarak beşinci parti konumunda bulunmuştur. MHP bu seçimde kuruluşundan bu yana en yüksek oy oranını almıştır. Bu seçimin dikkat çeken önemli bir sonucu da CHP'nin %10 ülke barajının altında kalarak Meclis'e girememiş olmasıdır. CHP'nin %8, DSP'nin %14 oy alması merkez sol oyların bu seçimlerde DSP lehine kaydığını göstermiştir. Merkez sağın en önemli iki temsilcisi olan ANAP ve DYP'ye karşı, yukarıda bahsedilen olumsuz gelişmeler nedeniyle halkın tepki gösterdiği iddia edilebilir. Seçimin sonucunda DSP-ANAP-MHP koalisyon hükümeti kurulmuştur (YSK, 1999).

1999 genel seçimlerinde bir önceki genel seçime göre kadın milletvekillerinin sayısında artış gerçekleşmiştir. Bir önceki seçimde Meclis'e 13 kadın vekil girerken, bu seçimde 22 kadın vekil

seçilmiştir. Tablo 17’de 1999 genel seçimlerinde milletvekili seçilen kadın siyasetçiler gösterilmektedir.

Tablo 4.5. 1999-2002 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Tayyibe GÜLEK	Adana	DSP
2	Gönül Saray ALPHAN	Amasya	DSP
3	Oya AKGÖNENÇ	Ankara	FP
4	Melda BAYER	Ankara	DSP
5	Ayşe GÜROCAK	Ankara	DSP
6	Esvet ÖZDOĞU	Ankara	DSP
7	Nesrin ÜNAL	Antalya	MHP
8	Sema PİSKÜNSÜT	Aydın	DSP
9	Sebahat VARDAR	Bilecik	DSP
10	Melek KARACA	Çorum	MHP
11	Ayfer YILMAZ	İçel	DYP
12	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
13	Yücel ERDENER	İstanbul	DSP
14	Ayşe Nazlı ILICAK	İstanbul	FP
15	Nazire KARAKUŞ	İstanbul	DSP
16	Nesrin NAS	İstanbul	ANAP
17	Sulhiye SERBEST	İstanbul	DSP
18	Perihan YILMAZ	İstanbul	DSP
19	Güler ASLAN	İzmir	DSP
20	Işıl Saygın	İzmir	ANAP
21	Sevgi ESEN	Kayseri	DYP
22	Meral AKŞENER	Kocaeli	DYP

4.1.10. 1999–2002 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

Bu dönemde gerçekleştirilen seçimlerde 22 kadın siyasetçi seçilerek milletvekili olmuştur. DSP 12, FP iki, MHP iki, DYP dört, ANAP ise iki kadın milletvekiliyle Meclis’te yerini almıştır.

Kadın milletvekillerinin TBMM üye tam sayısına göre oranı %4 olarak gerçekleşmiştir. 1999 seçimlerinde DSP-ANAP-MHP koalisyon hükümeti kurulmuştur, fakat kabinede hiçbir kadın bakana yer verilmemiştir.

1999 genel seçimleri kadınların Meclis'te 1935 yılından sonra en yüksek sayıyla temsil edildiği seçim olmuştur. Fakat her ne kadar sayı olarak yüksek olarak görünse de TBMM üye tam sayısına oranlandığında, kadın temsili %4'te kalmaktadır. Yıllar içerisinde TBMM üyes sayısı artmış, ancak kadın milletvekillerinin sayısı TBMM üye sayısının artışıyla koştur artmamıştır. Öte yandan, bu dönem kadınlar açısından tartışmalı konuların yaşandığı bir dönemdir, başörtüsü konusu bu dönemde sıklıkla gündeme gelmiştir.

Bu dönemde başörtüsü ve laiklik tartışmaları çok ön plana çıkmıştır. Özellikle Fazilet Partisi'nden milletvekili seçilen Merve Kavakçı bu konuyu Nazlı Ilıcak vasıtasıyla Meclis'e taşımış ve kendisini alkışlayan milletvekilleri arasında başörtüsüyle TBMM Genel Kurulu'na girmiştir. Bunun ardından tartışmalar alevlenmiş ve sonuç olarak Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla "laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmak" nedeniyle Fazilet partisi kapatılmıştır. TBMM İçtüzüğünde; "genel kurul salonunda kadın milletvekilleri tayyör giyerler" hükmü bulunduğu için ve Merve Kavakçı'nın bu maddeye aykırı davranması gerekçesiyle hem yemin etmesi engellenmiş, hem de gerçekleştirdiği bu eylemden sonra kendisinin milletvekilliği düşürülmüş, beş yıl siyaset yasağı gelmiştir. Sonrasında, Bakanlar Kurulu tarafından 11 Haziran 1999 yılında Kavakçı'nın Türk vatandaşlığından çıkarılmasına karar verilmiştir. Merve Kavakçı bu karara karşı Danıştay'a iptal davası açsa da, davayı kaybetmiş ve sonuç olarak vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Kendisine Türkiye Cumhuriyeti'ni tahkir ve tezyif etmek suçundan dava açılmış ve yargılanmıştır (Başkan, 2009).

Merve Kavakçı dışında başörtülü bir kadın milletvekili daha bulunmaktadır: MHP Antalya milletvekili Nesrin Ünal. Ünal, Merve Kavakçı gibi bir eylemde bulunmamış, başörtüsü takmakta diretmemiştir. Aksine, "milletvekili oldum diye başımı açacağım diye bir şey yok ama Meclis İçtüzüğü başka bir imkân vermiyorsa, Meclis çalışmalarına katılamayacaksam, partimin de kararı doğrultusunda ve çok gerekiyorsa açarım. Meclis dışında türbanımı kullanırım." şeklinde ifadede bulunmuştur.

4.2. Türkiye Yeni Bir Döneme Girerken: 2000 Sonrası Seçimler ve Kadın Milletvekilleri

4.2.1. 2002 Seçimleri ve Sonuçları

2002 yılında gerçekleşen genel seçimlerinden 2001 yılının Ağustos ayında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) %34,2 oy oranıyla birinci parti olarak çıkmış ve TBMM’de 363 milletvekili sandalyesine sahip olmuştur. Ak Parti’yi %19,3 oy oranıyla CHP takip etmiştir. Bu seçimde birçok parti Meclis’e girememiştir. Seçim sistemi değişmemiştir. 2002 genel seçimlerinde toplam 550 milletvekili içinde yalnızca 24 kadın milletvekili seçilmiştir. Ak Parti, 13 kadın milletvekili ile en çok kadın vekile sahip parti olmuştur. 11 kadın vekil de CHP’den temsil edilmiştir (YSK, 2002).

2002 seçimlerinin önceki seçimlerden farklı sonuçları olmuştur. 2001 yılında kurulan Ak Parti’nin en yüksek oy oranıyla birinci parti olmasının yanı sıra Ak Parti ve CHP dışında diğer siyasi partiler %10 seçim barajını geçecek oy oranına erişememiş, dolayısıyla Meclis’te temsil edilememiştir. Sonuçta, 1990’lar boyunca devam eden koalisyon hükümetleri dönemi sonlanmış ve Ak Parti tek başına iktidar olmuştur. Seçimler her ne kadar Ak Parti’nin iktidarıyla sonuçlansa da genel başkan Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi yasaklı olması nedeniyle milletvekili adaylığı reddedilmiştir. Ancak, seçimlerin ardından Anayasa değiştirilmiş ve gerçekleştirilen ara seçimlerde Erdoğan, milletvekili seçilerek ve başbakan olmuştur (Gökçe, Akgün, Karaçor, 2002).

1999 depremi ve devamında yaşanan 2001 ekonomik krizi halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır. 2002 seçimlerinden önceki yıllarda yaşanan bu olumsuzluklar ANAP, MHP ve DSP’nin seçmen desteğini kaybetmesine yol açmıştır. Her ne kadar 2001 ekonomik krizi sonrasında Ecevit Hükümeti, Dünya Bankası Başkan Yardımcılığı da yapmış olan Kemal Derviş’i ekonomi bakanı olarak atasa da, Derviş’in başlattığı yeni ekonomik programın seçimlere kadar sonuçlarını vermesi için yeterli zaman olmadığı için seçim sonuçları DSP için olumlu olmamıştır. Diğer taraftan, koalisyon ortağı MHP lideri Devlet Bahçeli’nin koalisyondan çekilme kararı almasıyla erken seçim kaçınılmaz olmuştur (Kapusızoğlu, 2011). Tüm bu nedenlerin yanı sıra, 2002 genel seçimlerinden önce Türkiye’yi yöneten koalisyon hükümetlerinin bir türlü uzlaşa sağlayamaması, kendi aralarında sürekli çekişmeleri, ideolojik farklılıkları koalisyon hükümetlerinin başarısız olmasına neden olmuştur. Ayrıca, FP’nin kapatılmasının ardından, FP içinden siyasetçilerle birlikte Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan Ak Parti’nin kendini önceki siyasal islam çizgisindeki partilerden ayırması ve farklı

siyasi geçmişlerden gelen siyasetçileri de bünyesine almasıyla “*Catch-all party*” görüntüsüne sahip olması seçimde karşılık bulmuştur (Kapusızoğlu, 2011).

Tablo 4.6. 2002-2007 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No.	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Gaye ERBATUR	Adana	CHP
2	Ayhan Zeynep TEKİN	Adana	AK PARTİ
3	Reyhan BALANDI	Afyon	AK PARTİ
4	Oya ARASLI	Ankara	CHP
5	Ayşe Gülsün BİLGEHAN	Ankara	CHP
6	Remziye ÖZTOPRAK	Ankara	AK PARTİ
7	Özlem ÇERÇİOĞLU	Aydın	CHP
8	Semiha ÖYÜŞ	Aydın	AK PARTİ
9	Fatma ŞAHİN	Gaziantep	AK PARTİ
10	Güldal AKŞİT	İstanbul	AK PARTİ
11	Sıdika AYDOĞAN	İstanbul	CHP
12	Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul	AK PARTİ
13	Zeynep Damla GÜREL	İstanbul	CHP
14	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK PARTİ
15	Birgen KELEŞ	İstanbul	CHP
16	Güldal OKUDUCU	İstanbul	CHP
17	İnci Gülser ÖZDEMİR	İstanbul	AK PARTİ
18	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP
19	Gülseren TOPUZ	İstanbul	AK PARTİ
20	Zeynep Armağan USLU	İstanbul	AK PARTİ
21	Canan ARITMAN	İzmir	CHP
22	Nükheth HOTAR GÖKSEL	İzmir	AK PARTİ
23	Türkan MİÇOOĞULLARI	İzmir	CHP
24	Serpil YILDIZ	İzmir	AK PARTİ

4.2.2. 2002–2007 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

2002’de seçilen kadın milletvekillerinin profilleri üzerine gerçekleştirilen araştırmada ortaya çıkan en önemli özelliklerinden biri çoğunluğunun milletvekili olmadan önce parti örgütlerinden geliyor olmalarıdır. Mutlaka il ya da ilçe teşkilatlarında görevde bulunmuş olan kişilerdir. Parti kadın kollarında eğitim verenler, partilerinin danışma meclisi üyeliği, parti meclisi üyeliği, parti kurucu üyeliği, kadın kolları teşkilat başkanlığı, genel başkan yardımcılığı, disiplin kurulu üyelikleri ve merkez yönetim kurulu üyelikleri gibi parti örgütünde birçok görevde bulunmuş kadın siyasetçiler, 2002 seçimlerinde milletvekili adaylığı listelerinde kendilerine yer bulmuşlardır.

2002 yılında seçilen kadın milletvekillerinin parti örgütünde çeşitli pozisyonlarda görev almış olmalarının yanı sıra bir diğer ortak özellikleri de mesleki kariyerlerinde de üst düzey noktalara ulaşmış olmaları ve özellikle literatüre katmış oldukları eserlerin var olmasıdır. Örneğin bu dönemde milletvekili seçilen İnci Özdemir, kadınların yasaları dikkatli bir şekilde inceleyip hâkim olmaları gerektiğini, Meclis’in yalnızca el kaldırıp indirme yeri olmadığını, kadınların kürsüde çok daha fazla söz almaları ve seslerini duyurmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bir diğer örnek Serpil Yıldız; kadın milletvekillerinin kendilerine sahip oldukları donanımına güvenmelerini ve sırtlarını kimseye yaslamamalarını ifade etmiştir.

2002 seçiminde, daha önceki seçimlere kıyasla, kadın milletvekili sayısında belirgin bir artış gerçekleşmiştir. Ancak yine de 550 kişilik Meclis’te kadın vekil oranı hala düşük kalmıştır. İki partili olarak oluşan TBMM’de Ak Parti’den 13, CHP’den 11 kadın vekil temsil edilmiştir.

4.2.3. 2007 Yılı Seçimleri ve Sonuçları

2007 seçimleri de erken yapılan genel seçimlerdendir. Görev süresi dolan Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in yerine Meclis tarafından 11. Cumhurbaşkanı seçilememesi nedeniyle milletvekilliği seçimlerinin erkene alınarak 3 Mayıs 2007 tarihinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Diğer seçimlerde uygulandığı gibi bu seçimde de %10 barajlı d’Hondt sistemi uygulanmıştır. Seçim sonucunda Ak Parti %46,6 oy oranıyla birinci parti olmuş ve toplam 341 milletvekili ile Meclis’teki çoğunluğa sahip olmuştur. Ak Parti’yi %20,7 oy oranıyla CHP takip etmiş ve 112 milletvekili ile Meclis’e girmiştir. MHP %14,2 oy oranıyla üçüncü parti olmuştur ve 71 milletvekili ile Meclis’te yerini almıştır. Bu üç partinin dışında toplam 26 milletvekili bağımsız aday olarak seçimi kazanmış ve milletvekili seçilmişlerdir (YSK, 2007). Önceki seçimlere göre bağımsız milletvekillerinin sayısında gözle görülür bir artış olduğu aşikârdır.

2007 seçimlerinde Meclis'e giren kadın milletvekili sayısı Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en yüksek sayıdır. Fakat oransal olarak bakıldığında TBMM üye sayısının yalnızca %9,1'lik oranına tekabül etmektedir.

2007 seçimleri Ak Parti'nin üstün başarısıyla sonuçlanmıştır. Bağımsız adaylar nedeniyle Demokratik Toplum Partisi (DTP)'nin oylarının bir kısmı da Ak Parti'ye kaymıştır ve çıkan sonuç üzerinde kısmen etkili olmuştur. DTP %7 barajının altında kalmıştır ve Meclis'e girememiştir. %7'lik seçim barajını geçemediğini öngören DTP bağımsız adaylarla seçime katılmış ve Meclis'e girdikten sonra bu adaylar DTP grubunu kurmuşlardır. DTP grubunu kuran milletvekillerinin %8'i kadındır ve bu kadın milletvekillerinin siyasi geçmişleri alışıldık siyasetçi profilinin dışındadır. Örneğin Sebahat Tuncel bağımsız milletvekili olarak seçilmeden önce cezaevinden yeni tahliye edilmiştir. "Terör örgütüne üye olmak" suçundan cezaevine girmiştir ve delil karartma ve kaçma olasılığı bulunmadığından tahliye edilmiştir. Sebahat Tuncel bugün yine "terör örgütüne üye olmak" ve benzeri suçlardan cezaevinden yatmaktadır (Anadolu Ajansı, 2015). Yine bağımsız olarak seçilen kadın milletvekillerinden Fatma Kurtulan'ın eşi PKK terör örgütü içerisinde yer almıştır ve bu durum o dönem basında oldukça yer bulmuştur. PKK terör örgütünün eylemlerine devam ettiği bir dönemde Meclis'e bağımsız aday olarak seçilen DTP'li milletvekilleri bir kesim seçmenin ve bazı siyasilerin tepkisine neden olmuştur. DTP 2009 yılında Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılmıştır.

Tablo 4.7. 2007-2011 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Oldukları Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Fatoş GÜRKAN	Adana	AK PARTİ
2	Nevin Gaye ERBATUR	Adana	CHP
3	Fatma SALMAN KOTAN	Ağrı	AK PARTİ
4	İlknur İNCEÖZ	Aksaray	AK PARTİ
5	Aşkın ASAN	Ankara	AK PARTİ
6	Nesrin BAYTOK	Ankara	CHP
7	Zeynep DAĞI	Ankara	AK PARTİ
8	Özlem ÇERÇİOĞLU	Aydın	CHP
9	Ayşe AKBAŞ	Balıkesir	AK PARTİ
10	Ayla AKAT ATA	Batman	BAĞIMSIZ
11	Canan CANDEMİR ÇELİK	Bursa	AK PARTİ
12	Selma Aliye KAVAF	Denizli	AK PARTİ
13	Gülten KIŞANAK	Diyarbakır	BAĞIMSIZ
14	Aysel TUĞLUK	Diyarbakır	BAĞIMSIZ
15	Fazilet DAĞCI ÇİĞLİK	Erzurum	AK PARTİ
16	Özlem MÜFTÜOĞLU	Gaziantep	AK PARTİ
17	Fatma ŞAHİN	Gaziantep	AK PARTİ
18	Pervin BULDAN	İğdir	BAĞIMSIZ
19	Ayşe Jale AĞIRBAŞ	İstanbul	CHP
20	Meral AKŞENER	İstanbul	MHP
21	Güldal AKŞİT	İstanbul	AK PARTİ
22	Necla ARAT	İstanbul	CHP
23	Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	İstanbul	AK PARTİ
24	Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul	AK PARTİ
25	Alev DEDEGİL	İstanbul	AK PARTİ
26	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK PARTİ
27	Canan KALSIN	İstanbul	AK PARTİ
28	Birgen KELEŞ	İstanbul	CHP
29	Mesude Nursuna MEMECAN	İstanbul	AK PARTİ
30	Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE	İstanbul	AK PARTİ
31	Fatma Nur SERTER	İstanbul	CHP
32	Edibe SÖZEN	İstanbul	AK PARTİ
33	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP
34	Sebahat TUNCEL	İstanbul	BAĞIMSIZ
35	Canan ARITMAN	İzmir	CHP
36	Şenol BAL	İzmir	MHP
37	Nükher HOTAR GÖKSEL	İzmir	AK PARTİ
38	Şükran GÜLDAL MUMCU	İzmir	CHP
39	Azize Sibel GÖNÜL	Kocaeli	AK PARTİ
40	Ayşe TÜRKMEÑOĞLU	Konya	AK PARTİ
41	Öznur ÇALIK	Malatya	AK PARTİ
42	Emine AYNA	Mardin	BAĞIMSIZ
43	Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Mardin	AK PARTİ
44	Birnur ŞAHİNOĞLU	Samsun	AK PARTİ
45	Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	Şanlıurfa	AK PARTİ
46	Sevahir BAYINDIR	Şırnak	BAĞIMSIZ
47	Dilek YÜKSEL	Tokat	AK PARTİ
48	Safiye SEYMENOĞLU	Trabzon	AK PARTİ
49	Fatma KURTULAN	Van	BAĞIMSIZ
50	Gülşen ORHAN	Van	AK PARTİ

4.2.4. 2007–2011 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

Kadın milletvekili sayısındaki artış sonraki dönemler için oldukça umut verici olmuştur. İkinci seçimine katılan Ak Parti, en çok kadın milletvekiline sahip olana partidir. Fakat bu durum Ak Parti'den Meclis'e giren milletvekili sayısı ile de doğru orantılı olabilir. Nitekim artık kadın milletvekillerinin siyasi ve meclis faaliyetlerinin daha görünür olduğu, kadın vekillerin Genel Kurul'da varlıklarını daha çok belli ettikleri, tartışmalarda söz hakkına sahip oldukları bir döneme giriş yapılmıştır. TBMM'de kadın sayısının artması, kadın milletvekillerinin önemli projeler içerisinde yer alması, uluslararası platformlarda ülkeyi temsil edebilme olanağı bulmaları bu dönemde kadın temsili açısından olumlu gelişmelerdir.

22 Temmuz 2007 erken genel seçimlerinde Cumhuriyet tarihinin en çok kadın milletvekili Meclise girmiştir. Bunun yanı sıra Güldal Mumcu ve Meral Akşener Meclis Başkanvekili olmuş, Selma Aliye Kavaf Devlet Bakanı olurken, Nimet Çubukçu önce Devlet Bakanı sonra da Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Bu dönem görev yapan milletvekillerinden siyaseten en deneyimli olanı Meral Akşener'dir; öncesinde DYP ve MHP'den milletvekili seçilmiştir. Meral Akşener Meclis kürsüsündeki hemen hemen her konuşmasında kadınların Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana siyaset arenasına çok geç atıldığını, imkânlarının, özgürlüğünün ve yeterliliğinin ataerkil toplum dayatmasından dolayı çok daha kısıtlı olduğunu, her şeyin yanı sıra evli kadınların çocuk yetiştirme görevini de üstlendiklerini dile getirmiş ve bununla ilgili konferanslar vermiştir (Anadolu Ajansı, 2007). Ak Partili Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu da görev süresince öne çıkan kadın siyasetçilerdendir.

23. Dönem kadın milletvekillerinin ortak noktalarından biri seçildikleri partinin örgütünde, il ve ilçe yönetimlerinde ve belediye meclislerinde görev almış olmalarıdır. Aynı zamanda, aralarında çok fazla akademik kariyere sahip vekiller de bulunmaktadır. Hukuk Fakültesi mezunu olup bu alanda çalışmış olan kadın vekillerin de sayısı fazladır.

4.2.5. 2011 Seçimleri ve Sonuçları

2011 seçimleri öncesinde YSK partilerin ve bağımsız milletvekili adaylarının incelemesini tamamlamamış ve adayların adli sicil kayıtlarının incelenmesi kararını vermiştir. İncelemenin sonunda 12 bağımsız milletvekilinin sabıka kayıtları olduğu ortaya çıkmıştır ve bu 12 kişinin adaylıkları iptal edilmiştir. Sonrasındaki tartışmalar ve YSK'nın kurul toplantısı sonunda altı adayın seçime katılabileceği kararı verilmiştir. Seçimden sonra Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) milletvekillerinden Hatip Dicle'nin milletvekilliğinin düşürülmesi de tartışmalara yol

atmıştır. CHP Parti Sözcüsü Bihlun Tamaylıgil bu kararı “bir milletvekilinin mazbata aldıktan sonra düşürülmesini hukuken ve siyaseten doğru bulmuyoruz.” sözleriyle eleştirmiştir. MHP Lideri Devlet Bahçeli de mahkûmiyeti olan bir adayın YSK tarafından seçim öncesinde adaylığının düşürülmemesini eleştirmiştir (MHP, 2011). Bu durum PKK terör örgütü tarafından “savaş nedeni” gibi sözlerle alevlendirilmiş ve başta Diyarbakır ile Taksim olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde eylemlere ve protestolara neden olmuştur (BBC,2011). Olaylar sadece protesto ve oturma eylemleri boyutunda kalmamış, Meclis’e de sızramıştır. Seçimlerin hemen ardından milletvekili seçilen bazı vekillerin tutuklanması ve yapılan baskılara ve terör örgütü tarafından edilen tehditlere rağmen çıkartılmaması ve Hatip Dicle’nin milletvekilliğinin düşürülmesi Meclis’te yemin krizine yol açmıştır (BBC, 2011).

2011 seçimleri 34 yıldır ilk kez erken yapılmayan genel seçimdir. 24. dönemde bir önceki seçimlere göre oy oranını artıran Ak Parti %49,83 oy ile Meclis’te 327 sandalye kazanmış ve yeniden iktidar partisi olmuştur. Ak Parti’yi %25,98 oy ve 135 milletvekili ile Kemal Kılıçdaroğlu liderliğindeki CHP takip etmiştir. %13,01 oy oranı ve 53 sandalye ile Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP üçüncü parti olmuştur. Üç siyasi partinin dışında %6,57 oy oranıyla 35 bağımsız milletvekili de TBMM’de yerini almıştır. Bunlar dışında seçime giren siyasi partilerin hiçbirisi seçim barajını geçememiş ve Meclis dışı kalmışlardır (YSK, 2011).

TBMM’ye giren kadın milletvekilleri sayısında belirgin bir artış gerçekleşmiştir. Bir önceki 2007 genel seçimlerinde Meclis’e 50 kadın milletvekili girerken bu seçimlerde kadın milletvekillerinin sayısı 78’e yükselmiştir. Meclis üye tam sayısına oranı açısından değerlendirildiğinde düşük kalsa da kadın milletvekili sayısının birkaç seçim dönemi boyunca istikrarlı bir şekilde yükseldiği görülmektedir. O dönemde milletvekili sayısı 550 sandalyeydi ve kadın temsilcilerin oranı yalnızca Meclis’in %5,5 gibi az bir oranına tekabül ediyordu. Bu dönemdeki kadın milletvekilleri de gerek faaliyetleri gerek Meclis kürsüsündeki konuşmaları ve almış oldukları görevlerle oldukça siyasette ön plana çıkmışlardır.

Tablo 4.8. 2011-2015 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Fatoş GÜRKAN	Adana	Ak Parti
2	Fatma SALMAN KOTAN	Ağrı	Ak Parti
3	İlknur İNCEÖZ	Aksaray	Ak Parti
4	Tülay SELAMOĞLU	Ankara	Ak Parti
5	Ülker GÜZEL	Ankara	Ak Parti
6	Nurdan ŞANLI	Ankara	Ak Parti
7	Emine Ülker TARHAN	Ankara	CHP
8	Aylin Nazlı AKA	Ankara	CHP
9	Gülsün BİLGEHAN	Ankara	CHP
10	Zühal TOPÇU	Ankara	MHP
11	Gökçen ÖZDOĞAN ENÇ	Antalya	Ak Parti
12	Semiha ÖYÜŞ	Aydın	Ak Parti
13	Tülay BABUŞÇU	Balıkesir	Ak Parti
14	Ayşe Nedret AKOVA	Balıkesir	CHP
15	Ayla AKAT ATA	Batman	Bağımsız
16	Tülin ERKAL KARA	Bursa	Ak Parti
17	Canan CANDEMİR ÇELİK	Bursa	Ak Parti
18	Sena KALELİ	Bursa	CHP
19	Nurcan DALBUDAK	Denizli	Ak Parti
20	Mine LÖK BEYAZ	Diyarbakır	Ak Parti
21	Leyla ZANA	Diyarbakır	Bağımsız
22	Emine AYNA	Diyarbakır	Bağımsız
23	Nursel AYDOĞAN	Diyarbakır	Bağımsız
24	Sermin BALIK	Elazığ	Ak Parti
25	Fazilet DAĞCI ÇİĞLİK	Erzurum	Ak Parti
26	Ülker CAN	Eskişehir	Ak Parti
27	Ruhsar DEMİRAL	Eskişehir	MHP
28	Fatma ŞAHİN	Gaziantep	Ak Parti
29	Derya BAKBAK	Gaziantep	Ak Parti
30	Pervin BULDAN	İğdır	Bağımsız
31	Mihrimah Belma SATIR	İstanbul	Ak Parti
32	Alev DEDEGİL	İstanbul	Ak Parti
33	Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul	Ak Parti
34	Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	İstanbul	Ak Parti
35	Türkan DAĞOĞLU	İstanbul	Ak Parti
36	Sevim SAVAŞER	İstanbul	Ak Parti
37	Halide İNCEKARA	İstanbul	Ak Parti
38	Tülay KAYNARCA	İstanbul	Ak Parti
39	Gülay DALYAN	İstanbul	Ak Parti
40	Ayşe Eser DANIŞOĞLU	İstanbul	CHP
41	Şafak PAVEY	İstanbul	CHP
42	Fatma Nur SERTER	İstanbul	CHP
43	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP
44	Sedef KÜÇÜK	İstanbul	CHP
45	Melda ONUR	İstanbul	CHP
46	Binnaz TOPRAK	İstanbul	CHP
47	Sebahat AKKİRAZ	İstanbul	CHP
48	Meral AKŞENER	İstanbul	MHP
49	Sebahat TUNCEL	İstanbul	Bağımsız
50	İlknur DENİZLİ	İzmir	Ak Parti
51	Nesrin ULEMA	İzmir	Ak Parti
52	Güldal MUMCU	İzmir	CHP
53	Hülya GÜVEN	İzmir	CHP

54	Birgöl GÜLER	İzmir	CHP
55	Sevde BEYAZIT KAÇAR	Kahramanmaraş	Ak Parti
56	Mülkiye BİRTANE	Kars	Bağımsız
57	Pelin GÜNDEŞ BAKIR	Kayseri	Ak Parti
58	Sibel GÖNÜL	Kocaeli	Ak Parti
59	Ayşe TÜRKMEÑOĞLU	Konya	Ak Parti
60	Gölai SAMANCI	Konya	Ak Parti
61	Öznur ÇALIK	Malatya	Ak Parti
62	Sakine ÖZ	Manisa	CHP
63	Gönöl BEKİ ŞAHKULUBEY	Mardin	Ak Parti
64	Gölser YILDIRIM	Mardin	Bağımsız
65	Çiğdem Münevver ÖKTEN	Mersin	Ak Parti
66	Tölai BAKIR	Samsun	Ak Parti
67	Ayşenur İSLAM	Sakarya	Ak Parti
68	Gölten KİŞANAK	Siirt	Bağımsız
69	Nursuna MEMECAN	Sivas	Ak Parti
70	Zeynep ARMAĞAN USLU	Şanlıurfa	Ak Parti
71	Selma IRMAK	Şırnak	Ak Parti
72	Özlem YEMİŞÇİ	Tekirdağ	Ak Parti
73	Candan YÜCEER	Tekirdağ	CHP
74	Dilek YÜKSEL	Tokat	Ak Parti
75	Safiye SEYMENOĞLU	Trabzon	Ak Parti
76	Dilek AKAGÜN YILMAZ	Uşak	CHP
77	Gölşen ORHAN	Van	Ak Parti
78	Aysel TUĞLUK	Van	Bağımsız

4.2.6. 2011–2015 Yılları Arasında Görev Yapan Kadın Milletvekillerinin Değerlendirmesi

2011 yılı genel seçimleri kadın milletvekillerinin siyasete katılması açısından çok önem arz etmektedir. 2011 yılına kadar en fazla elli kadın vekil (2007 Genel Seçimleri) Meclis’e girmeye hak kazanmışken, 2011 yılında bu sayının belirgin şekilde artmasıyla 78 kadın milletvekili seçilmiştir. 1945 yılından bu yana gerçekleştirilen genel seçimlerde kadın milletvekili sayıları dikkat çekici bir ivmeyle değişmezken / artmazken, son iki seçimde belirgin artışlar gözlemlenmiştir. Bir önceki seçime göre 28 kadın daha Meclis’e girmiştir. Bu sayı, toplam 550 üyelik TBMM’nin %14,3’üne tekabül etmektedir.

2000’li yıllardan itibaren kadın siyasetçilerin Meclis’teki temsili daha görünür olmaya başlamış ve daha önce milletvekili seçilen kadın siyasetçiler Meclis içi faaliyetlerinde ve çalışmalarında çok fazla öne çıkmazlarken, 2000’li yıllardan itibaren kadın vekillerin Meclis içinde ve dışında siyasi çalışmaları dikkat çekmeye başlamıştır. Tek partili dönemdeki kadın milletvekili sayılarında çok partili döneme geçişle beraber ciddi bir azalma olduğunu tespit etmekle beraber, 2000’li yıllara gelindiğinde bu durum kademeli olarak değişmeye başlamıştır. Ak Parti iktidarıyla beraber Meclis’e giren kadın milletvekili sayısında ciddi bir artış görülmüştür. Kadınlara çok daha fazla bakanlık ve üst düzey görev verilmeye başlanmıştır. Bunların

nedenleri çalışmanın devamında ideolojiler, teoriler ve modernleşen dünya göz önüne alınarak tespit edilmeye çalışılacaktır.

Önceki dönemlerde de olduğu gibi 2011 yılında seçilen kadın milletvekilleri çok farklı alanlarda mesleki deneyime sahiptirler: Akademisyenler, avukatlar, doktorlar, iş insanları, ev kadınları, sivil toplum aktivistleri, mühendisler, gazeteciler ve öğretmenler. Bu dönem seçilen kadın milletvekillerinin yaşları da oldukça farklılık göstermektedir (TBMM,2011). Ak Parti İstanbul milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı, CHP İstanbul milletvekili Binnaz Toprak, CHP Ankara milletvekili Emine Ülker Tarhan, Ak Parti Gaziantep milletvekili Fatma Şahin, BDP Iğdır milletvekili Pervin Buldan, CHP İstanbul milletvekili Şafak Pavey 2011 yılında seçilen kadın milletvekilleri arasında öne çıkan isimlerdendir. Hukukçu kariyeri ve kimliğiyle tanınan Ayşe Nur Bahçekapılı, Ak Parti Grup Başkanvekili ve TBMM Başkanvekili olarak görev yaparak önemli görevlerde bulunmuştur (Ak Parti, 2011). CHP İstanbul milletvekili Binnaz Toprak, akademik kimliğiyle tanınmış olmakla birlikte kendisi aynı zamanda siyaset bilimcidir ve laiklik – demokrasi konularındaki atılımları ve söylemleriyle ön plana çıkmış, aynı zamanda kadın hakları ve azınlık hakları savunuculuğu yapmıştır (CHP, 2011). CHP İstanbul milletvekili Emine Ülker Tarhan, TBMM Grup Başkanvekili olarak görev yapmış ve kendisi sert, popülist tavrıyla dikkat çeken kadın milletvekillerinden olmakla beraber, 31 Ekim 2014 yılında CHP’den istifa etmiş ve kendi partisi olan Anadolu Partisi’ni kurmuştur (TBMM, 2011). 14 Kasım 2014 yılından 12 Aralık 2015 yılına kadar parti genel başkanlığını sürdürmüş ve daha sonra parti kazanmıştır. Ak Parti Gaziantep milletvekili Fatma Şahin, 2011 seçimlerinden sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görev almıştır. Daha sonra 2014 genel seçimlerinde Gaziantep Belediye Başkanı olmuş ve görevi hala devam etmektedir (Ak Parti, 2011). BDP Iğdır milletvekili Pervin Buldan, Kürt siyasetinin öne çıkan isimlerinden olup, 15 Ekim 2012 yılında kurulan Halkların Demokratik Partisi (HDP)’nin de eş genel başkanı olarak görev yapmıştır (HDP, 2020). CHP İstanbul milletvekili Şafak Pavey, daha önce BM’de diplomat olarak çalışan bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın, engelli hakları ve insan hakları savunuculuğu çalışmalarıyla ön plana çıkmıştır (Bloomberght, 2017). Bu kadın milletvekilleri aktif Meclis çalışmalarıyla dikkat çekmiştir ve birçoğu 2011 dönemi sonrasında aktif siyaset içerisinde etkin görevlerde bulunmaya devam etmişlerdir.

4.2.7. 2015 Seçimleri ve Sonuçları

2015 yılı genel seçimlerinin Türkiye siyaseti üzerine önemli sonuçlar olmuştur. 7 Haziran 2015’te gerçekleşen seçimlerde hiçbir siyasi parti Meclis çoğunluğuna ulaşamamış ve tek

başına hükümet kuramamıştır. 2002 yılından 2015'e kadar iktidar olan Ak Parti, Meclis çoğunluğu kaybetmiş ama %40,9 oy oranı ve 258 milletvekili ile yine birinci parti olmuştur. Ak Parti'yi %25 oy oranı ve 132 milletvekili sayısı ile CHP takip etmiş, MHP ise %16,3 oy ve 80 milletvekili ile bir önceki seçimlere göre oy oranını %3,28 ve milletvekili sayısını 27 artırarak üçüncü parti olmuştur. HDP ise, bu seçimlere bağımsız adaylarla değil, parti olarak girmiş ve %10 ülke barajını geçmiş, %13,1 oy olarak 80 milletvekili ile Meclis'e dördüncü parti olarak girmiştir (YSK,2015).

Seçim sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, hükümeti kurma yetkisini Başbakan Ahmet Davutoğlu'na vermiştir. Davutoğlu MHP, CHP ve HDP ile koalisyon görüşmeleri gerçekleştirmiş, fakat bu görüşmeler olumsuz sonuçlanmıştır. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, bu koalisyon ya Ak Parti-CHP ya da Ak Parti-CHP-HDP arasında kurulacak diyerek MHP'nin içinde olacağı bir koalisyon hükümeti olasılığını sonlandırmıştır. Koalisyon görüşmelerinin sonuçsuz kalmasından sonra Davutoğlu erken seçimi tek seçenek olarak değerlendirmiştir. Daha sonraki süreçte Meclis'te seçimin yenilenmesi kararı alınmış ve yeni seçim tarihi 1 Kasım 2015 olarak belirlenmiştir (BBC,2020).

2015 Haziran seçimlerinin ardından Türkiye'de birtakım önemli siyasi gelişmeler yaşanmıştır. Bu olaylardan ilki 2013 yılından beri devam eden çözüm sürecinin sona ermesidir. Çözüm sürecinin sona ermesinin ardından Suruç ve Ceylanpınar saldırıları başlamış ve terör eylemleri artmıştır. PKK terör örgütü durmaksızın ülkenin farklı noktalarında terör eylemlerine devam etmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan bu durumu sert bir şekilde eleştirmiş ardından bölgede ve HDP'de gözaltılar başlamıştır. Daha sonra birçok sivil toplum örgütünün bir araya gelerek Ankara Garı'nda düzenlenen "Barış Mitingine İŞİD ve PKK tarafından düzenlendiği öne sürülen bir saldırı gerçekleşmiş ve mitinge katılan 104 kişi hayatını kaybetmiştir. Tüm çatışma süreci sonunda 1 Kasım 2015 seçimlerinde Ak Parti %49,5 oy alarak ve 317 milletvekili çıkararak tek başına iktidar olmuştur. Bu olayların ve güvenlik kaygısının 1 Kasım 2015 seçim sonuçlarında en önemli etken olduğu söylenebilir (BBC, 2020).

Kasım 2015 seçimlerinde Ak Parti %49,5 oy alırken CHP %25,31 oy oranı ile 134 milletvekili çıkarmıştır. MHP'nin oy oranı %11,90'a düşmüş ve 40 milletvekiliyle Meclis'e girmiştir. HDP ise %10,76 oy oranıyla ve 59 milletvekili ile Meclis'te temsil edilmiştir. Bu partilerin dışında hiçbir siyasi parti %10 ülke barajını geçememiştir (YSK, 2015).

Tablo 4.9. 2015-2018 Yılları Arasında Seçilen Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Üye Olduğu Siyasal Partiler

Sıra No	Adı ve Soyadı	Seçim Bölgesi	Partisi
1	Fatma Güldemet SARI	Adana	Ak Parti
2	Elif Doğan TÜRKMEN	Adana	CHP
3	Jülide SARİEROĞLU	Adana	Ak Parti
4	Meral DANIŞ BEKTAŞ	Adana	HDP
5	Hatice Dudu ÖZKAL	Afyonkarahisar	Ak Parti
6	Burcu KÖKSAL	Afyonkarahisar	CHP
7	Leyla ZANA	Ağrı	HDP
8	Dirayet TAŞDEMİR	Ağrı	HDP
9	İlknur İNCEÖZ	Aksaray	Ak Parti
10	Gülsün BİLGEHAN	Ankara	CHP
11	Aylin NAZLIAKA	Ankara	CHP
12	Lütfiye Selva ÇAM	Ankara	Ak Parti
13	Zühal TOPÇU	Ankara	MHP
14	Sena Nur ÇELİK	Antalya	Ak Parti
15	Gökçen ÖZDOĞAN ENÇ	Ankara	Ak Parti
16	Deniz DEPBOYLU	Aydın	MHP
17	Sema KIRCI	Balıkesir	Ak Parti
18	Belgin UYGUR	Balıkesir	Ak Parti
19	Ayşe ACAR BAŞARAN	Batman	HDP
20	Saadet BECEREKLİ	Batman	HDP
21	Mizgin IRGAT	Bitlis	HDP
22	Bennur KARABURUN	Bursa	Ak Parti
23	Orhan YEŞİM	Bursa	Ak Parti
24	Emine Yavuz GÖZGEÇ	Bursa	Ak Parti
25	Lale KARABIYIK	Bursa	CHP
26	Sema RAMAZANOĞLU	Denizli	Ak Parti
27	Melike BASMACI	Denizli	CHP
28	Nursel AYDOĞAN	Diyarbakır	HDP
29	Çağlar DEMİREL	Diyarbakır	HDP
30	Feleknas UCA	Diyarbakır	HDP
31	Sibel YİĞİTALP	Diyarbakır	HDP
32	Ayşe KEŞİR	Düzce	Ak Parti
33	Zehra TAŞKESENOĞLU	Erzurum	Ak Parti
34	Emine Nur GÜNAY	Eskişehir	Ak Parti
35	Gaye USLUER	Eskişehir	CHP
36	Canan CANDEMİR	Gaziantep	Ak Parti
37	Selma IRMAK	Hatay	HDP
38	Mihrimah Belma SATIR	İstanbul	Ak Parti
39	Ravza KAVAKÇI	İstanbul	Ak Parti
40	Şafak PAVEY	İstanbul	CHP
41	Gamze AKKUŞ İLGEZDİ	İstanbul	CHP
42	Hüda KAYA	İstanbul	HDP
43	Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	İstanbul	Ak Parti
44	Fatma Betül SAYAN	İstanbul	Ak Parti
45	Fatma BENLİ	İstanbul	Ak Parti
46	Canan KALSIN	İstanbul	Ak Parti
47	Selina DOĞAN	İstanbul	CHP
48	Gülay YEDEKÇİ	İstanbul	CHP
49	Didem ENGİN	İstanbul	CHP
50	Filis KERESTİCİOĞLU	İstanbul	HDP
51	Tülay KAYNARCA	İstanbul	Ak Parti
52	Serap YAŞAR	İstanbul	Ak Parti
53	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP

54	Sibel ÖZDEMİR	İstanbul	CHP
55	Pervin BULDAN	İstanbul	HDP
56	Arzu ERDEM	İstanbul	MHP
57	Selin SAYEK BÖKE	İzmir	CHP
58	Zeynep ALTIOK	İzmir	CHP
59	Nükhet HOTAR	İzmir	Ak Parti
60	Nursel REYHANLIOĞLU	Kahramanmaraş	Ak Parti
61	Hülya NERGİS	Kayseri	Ak Parti
62	Radiye Sezer KATIRCIOĞLU	Kocaeli	Ak Parti
63	Fatma KAPLAN HÜRRİYET	Kocaeli	CHP
64	Leyla ŞAHİN USTA	Konya	Ak Parti
65	Öznur ÇALIK	Malatya	Ak Parti
66	Gülser YILDIRIM	Mardin	HDP
67	Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI	Mardin	Ak Parti
68	Burcu ÇELİK ÖZKAN	Muş	HDP
69	Fikriye GÜRER	Niğde	CHP
70	Besime KONCA	Siirt	HDP
71	Dilek ÖCALAN	Şanlıurfa	HDP
72	Leyla BİRLİK	Şırnak	HDP
73	Aycan İRMEZ	Şırnak	HDP
74	Ayşe DOĞAN	Tekirdağ	Ak Parti
75	Candan YÜCEER	Tekirdağ	CHP
76	Ayşe SULA KÖSEOĞLU	Trabzon	Ak Parti
77	Özlem ZENGİN	Tokat	Ak Parti
78	Figen YÜKSEKDAĞ	Van	HDP
79	Bedia ÖZGÖKÇE ERTAN	Van	HDP
80	Tuğba Hezer ÖZTÜRK	Van	HDP
81	Gülşen ORHAN	Van	Ak Parti

4.3. Sivilleşmeden Parlamenter Sistemin Sonuna Türk Siyasetinde Kadın Milletvekilleri

2015 yılı içerisinde 7 Haziran'da ve 1 Kasım'da olmak üzere iki genel seçim yapılmıştır. 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde 98 kadın vekil seçilirken, 1 Kasım 2015 yılında tekrarlanan seçimlerde ise seçilen kadın milletvekili sayısları 81 düşmüştür. Bu sayı TBMM üye tam sayısının %14,7'sine tekabül etmektedir (TBMM,2015).

1 Kasım 2015 seçimlerinde seçilen kadın milletvekilleri meslekleri hukuk, eğitim, sağlık, iş dünyası, medya alanlarında yoğunlaşmıştır. 2015 yılında seçilen kadın beraber yaş ortalaması 46'dır. Her ne kadar Meclis üyeleri arasında cinsiyet eşitliği sağlanamasa da kadın milletvekilleri açısından sayısal ve niteliksel anlamda bir ilerleme kaydedilmiştir. Bu dönemde öne çıkan kadın milletvekilleri arasında Fatma Betül Sayan Kaya, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görev yapmıştır(Ak Parti,2015). Ak Parti İstanbul milletvekili Ravza Kavakcı ise, Kavakçı ailesinin bir mensubu olarak, 1999'da milletvekili Merve Kavakçı'nın yaşadığı başörtüsü kriziyle gündeme gelmiştir. HDP İstanbul milletvekili Filiz Kerestecioğlu, Meclis'te gerçekleştirdiği konuşmalarla öne çıkmıştır (HDP, 2015). Yine HDP milletvekili Meral Danış Beştaş TBMM'de aktif olarak gerçekleştirdiği konuşmalarla dikkat çeken kadın

milletvekillereindir (HDP,2015). 2017 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak atanan Jülide Sarieroğlu da kadın istihdamı konularında yaptığı çalışmalarla dikkat çekmiştir. HDP Milletvekili Dilek Öcalan, terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın yeğeni olarak ve konuşmalarıyla isminden söz ettirmiştir (HDP,2015). Ak Parti Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta , TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkan Vekili olarak görev yapmış ve daha önce de başörtüsü sorunu konusu üzerine de yaptığı çalışmalarla ön plana çıkmıştır (TBMM, 2015).

5. SONUÇ

Bu çalışmada 1946-2018 yılları arasında parlamenter hükümet sisteminde milletvekili olarak görev yapmış 355 kadın siyasetçilerin özgeçmişleri ve profilleri incelenmiştir. Kadın milletvekillerinin eğitim durumları ve alanları, mesleki ve kariyer yaşamları, siyasete ne şekilde dâhil oldukları ve siyasi hayata dâhil olduktan sonra yapmış oldukları çalışmalar derlenmiş ve aktarılmıştır. Ayrıca her dönemin sonunda, ele alınan dönemin kadın milletvekilleriyle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmalar ve veriler elde edilirken nitel araştırma yöntemleri olan veri analizi, veri toplama ve yazılı doküman analizinden faydalanılmıştır.

Tüm dünyada kadınların haklarını aradığı, örgütlendiği, seslerini duyurmaya çalıştığı feminist hareketler olurken bu durum ülkemizde de aynı şekilde gerçekleşmiş ve kadınlar Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren haklarını aramak, eşitlik ve özgürlük için mücadele etmişlerdir. Bu mücadelelerin sonucunda birtakım kazanımları olmuştur. Türkiye'de kadınlara seçme ve seçilme hakkı çoğu gelişmiş Batı ülkesine göre daha erken tanınmıştır. Fakat seçme ve seçilme hakkının tanınması Türkiye'de kadınların siyasal haklarına tam erişimlerinin gerçekleştiği anlamına gelmemektedir. Yasalar önünde tanınan siyasi haklardan kadınlar hiçbir zaman tam olarak yararlanamamışlar, cinsiyetler arasındaki toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler siyasi alanda da devam etmektedir.

Türkiye'de kadınlar gerek kamusal gerekse siyasal alanda belirli başarılarla ulaşmış, birçok makamda çeşitli görevlere gelmiş olsalar da, kamusal ve siyasal alanda erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların görev aldıkları alanlar ve verilen yetkiler belirli alanlarla sınırlandırılmış ve Meclis'teki sayıları her zaman sınırlı bir sayıda kalmıştır. İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi örnek verilebilecek bakanlıklara erkek bakanlar görevlendirilirken, kadınlara Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi faaliyet alanları kadınlara atfedilen geleneksel rollerle örtüşen, aileyi, yaşlıları, engellileri, çocukları içeren görevler verilmiştir. Kadınların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi görevlere getirilmesi bir yandan olumlu olarak değerlendirilebilse de erkek siyasetçilerle kıyaslandığında kadın milletvekillerinin büyük çoğunluğunun ekonomi, iç ve dış siyaset, adalet gibi alanlarda donanıma sahip oldukları görülmektedir. Bu donanım ve potansiyel, ataerkil siyaset yapısı içerisinde göz ardı edilmektedir.

Çalışmada incelenen kadın milletvekillerinin özgeçmişleri değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi lisans ve üzerindedir. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim almış olan kadın milletvekili sayısı azımsanmayacak oranlardadır. Çalışmanın geneline bakıldığında TBMM’de görev yapan kadın milletvekilleri arasında lise düzeyinde eğitim gören kadın siyasetçi sayısı çok düşüktür. Kadın milletvekillerinin çoğunluğu milletvekili seçilene kadarki yaşamlarında eğitim gördükleri alanlarda kendilerini geliştirmişler, birçok sivil toplum örgütünde görev almışlar ve bazıları partilerinin örgütlerinde görev dahi üstlenmeden, kendi alanlarında yapmış oldukları çalışmalarla milletvekili seçilmişlerdir. Milletvekili seçilme yaşları istisnalar olmakla birlikte genellikle 40’lı yaşlardır. Dolayısıyla, kadın milletvekillerinin eğitimlerini bitirdikten sonra çalışma hayatlarında da belli bir aşamaya geldikten sonra siyasete atıldıkları sonucu çıkartılabilir. Kadın milletvekilleri yabancı dil bilgileriyle de dikkat çekmektedir; çoğunluğu en az bir yabancı dile sahiptir.

Çalışma kapsamında kadın milletvekillerinden bahsedilirken çeşitli dönemlerde bakanlık görevi üstlenen kadın siyasetçilerden de söz edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kadın bakanı Türkan Akyol olmuştur. Türkan Akyol’dan sonra da birçok hükümette kadın bakanlara yer verilmiştir, fakat bu sayı neredeyse hep “bir kadın bakan” ile sınırlı kalmıştır. Sayılarının çok düşük olmasının yanında kadınlara bazı dönemlerdeki istisnalar dışında yalnızca aile bakanlığı gibi bakanlıklar uygun görülmüştür. Dış politika, iç politika, adalet gibi bakanlıklara erkek bakanlar görevlendirilmiştir. Günümüzde de bu eğilim devam etmektedir; kadın siyasetçiler geleneksel rollerine koşut alanlardaki görevlere getirilmektedir. Öte yandan bu duruma istisna oluşturan kadın siyasetçilere de yer verilmiştir. Meral Akşener, Işıl Saygın, Tansu Çiller, Hayriye Ayşe Nermin Neftçi, Türkan Akyol, Nimet Baş, İmren Aykut gibi başbakanlık yapan, iç işleri, adalet, ekonomi, eğitim gibi gerek siyasi etki alanları gerekse bütçeleri bakımında “daha ciddi” addedilen politika alanlarında görev alan kadın siyasetçiler olmuştur. Ancak, kadın siyasetçilerin bakanlık görev genelde sürelerinin normale göre daha kısa sürdüğü de dikkat çekmektedir. İmren Aykut ve Işıl Saygın beş dönem bakanlık yaparak, Nimet Baş ise altı yıl görev yaparak en uzun süreli görev yapan kadın bakanlar olmuşlardır. Buradan yola çıkarak, kadın siyasetçilerin üstlendikleri görev alanları değerlendirildiğinde, kadınların toplum tarafından biçilen rollerinden çıkamadığını ve çıkartılmadığını görmekteyiz. Bu çalışma kapsamında incelenen yasama alanı da bu ataerkil yapıyı yansıtmaktadır.

2000’li yıllardan itibaren milletvekili seçilen kadınların sayısında belirgin bir artış görülmüştür. Özellikle Ak Parti’nin kuruluş aşamasında parti örgütünde çok fazla kadın görev almış ve bu

kadınlardan öne çıkanlardan bir kısmı milletvekili adayı olarak gösterilmiştir. Ak Parti'nin muhafazakâr seçmen tabanına daha fazla hitap etmesi ve başörtüsü sorununu çözeceği vaadiyle bu seçmen kitlesinde yer alan kadınlardan destek göstermesi bu artışın nedenlerinden olabilir. Önceki dönemlerde Türkiye'de siyasi gündemin ana başlıklarından biri olan başörtüsü ve başörtülü kadınların eğitim ve siyasal haklarının kısıtlanması, Ak Parti iktidarları döneminde çözülmüştür. Günümüzde, Cumhurbaşkanlığı Kabinesi'nde başörtülü kadın bakanlar görev yapmaktadır.

Diğer taraftan, 2000 sonrası dönemde, kadın milletvekillerinin eğitim seviyesinde geçmiş dönemlere az da olsa düşüş görülmektedir. Lise mezunu olarak siyasete dâhil olan kadın milletvekillerinin sayısı çoğalmıştır. Bu durumun altında yatan nedenlerin ortaya konması ve yorumlanabilmesi için farklı saha çalışmalarının tasarlanması ve yürütülmesi gerekmektedir. Burada yalnızca, yakın dönemlerde kadınların siyasete girmek için kendilerini mesleki ve eğitim olarak ispat etmeleri gereğinin yanında belirli kesimlerde “ağ siyasetinin” artık kadınlar için de işlemeye başladığı yönünde bir varsayımdan bahsedilebilir. Tanıdıklık, hemşehrlik ve benzeri ilişki ağları artık sadece erkekler lehine çalışmıyor, kadınlar da bu gibi ilişkiler aracılığıyla belirli konumlara gelebiliyor.

Bu açıklamalar, Ak Parti döneminde kadın milletvekillerinin sayısının artmasının bir nedeni olabilse de kadının siyasal temsilinin artması yalnızca bunlara bağlı değildir. Lucie Drechselova'nın *Türkiye'de Yerel Siyasette Kadınlar Dışlanma Döngüleri* başlıklı kitabında kadının siyasal temsilinin artmasının demokrasi ile doğrudan bağlantısının olmayabileceği, otoriter yönetimlerin büyümesine paralel de büyüebileceğinden söz edilmiştir (2022). Deniz Kandiyoti de, toplumsal cinsiyetin Ak Parti'nin temel söylemi ve aracı olduğunu söylemiştir (2016). Ak Parti'nin kadınlara yönelik politikalarının daha çok din ve milliyetçilik üzerine kurulu olduğu ve Kemalizm'in paternalist zihniyetinin devam ettiği de kadının siyasal temsilinin artmasına dair görüşlerdendir (Coşar ve Yenenoğlu, 2011). Kadının aile kurumunun yapıtaşı olduğu düşüncesi değişmemiş ve Ak Parti de aslında kadınlara yönelik politikalarını bu olguya göre şekillendirmiştir. Buna örnek olarak maddi durumu yetersiz olan ailelere verilen yardımların resmî yararlanıcısının kadın olması verilebilir (Ayata ve Tütüncü, 2008). Aslında yıllar geçse de kadının ailenin yapıtaşı olduğuna ve aile içinde sorumlulukları ve görevleri olduğuna dair inanç çok da değişmemiştir. Bürokraside kadınlara verilen görevler de aile olgusundan henüz ayrılmamıştır.

Çalışma kapsamında 2007 yılından itibaren siyasete bağımsız olarak dahil olan ve neredeyse tamamı kadınlardan oluşan bir grup bulunmaktadır. Aralarında Ayla Akat Ata, Gülten Kışanak, Aysel Tuğluk, Pervin Buldan, Sebahat Tuncel, Emine Ayna, Fatma Kurtulan, Sevaahir Bayındır, Mülkiye Birtane, Gülser Yıldırım'ın bulunduğu bağımsız kadın milletvekilleri adayları, milletvekili seçildikten sonra DTP'ye geçmişlerdir. Bu isimlerin birçoğunun terör örgütüne dair çeşitli suçlamalarla milletvekilliği düşürülmüş ve çoğu cezaevine girmiştir. İlk adı HEP, sonra DEP olan ve daha sonra DTP olarak siyaset arenasına çıkan partiler kapanma kararlarıyla ve kapanma durumuna karşı defalarca isim değiştirmiştir. Günümüzde de DEM Parti olarak Meclis'te yer almaktadır. Bu partilerin tamamında eş başkanlık sistemi uygulanmış ve kadınlar burada çok fazla ön plana çıkmışlardır. Eş başkanlık hem siyasi parti genel başkanlığı, hem de yerel yönetimlerde belediye başkanlığı makamları için, bu makamları ve dolayısıyla tüzel kişiliği bir kadın ve bir erkeğin birlikte temsil etmesi anlayışıyla ortaya çıkmıştır. Bugün hala Kürt siyasi hareketinden gelen siyasi partilerde eş başkanlık uygulaması sürmektedir (Drechselova, 2022). Dünyada ilk kez eş başkanlık uygulaması Alman Yeşiller Partisi'nde “toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi” amacıyla uygulanmıştır (SETA, 2016).

Kadınlar dünyanın birçok yerinde bugün hâlâ cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılıklara, eşitsizliklere ve birçok alanda engeller ve sınırlamalara maruz kalmaktadır. Yalnızca Türkiye'de değil dünyanın birçok ülkesinde ve hatta uluslararası birlikler, uluslararası parlamentolar ve örgütlerde erkeklerin çoğunlukta olduğu yapı korunmakta ve devam ettirilmektedir. Kadınlar bu konuyu ve kendi konumunu tartışmaya açmışlar ve yasaların öngördüğü kadın-erkek eşitliğinin toplumsal yaşama, geleneklere ve değerlere de yansımaları için mücadele vermeye devam etmektedirler (Gökçimen, 2008).

Toplumun genelinde kadınlara karşı, kadınların ailenin düzeni sağlamakla yükümlü olduğuna, çocukların bakımıyla ilgilenmesi gerektiğine, siyasetin “erkek işi” olduğuna ve kadınların duygusal varlıklar oldukları gerekçesiyle birçok işi yapamayacağına dair düşünceler mevcuttur. Araba süren bir erkeğin yaptığı herhangi bir yanlış hareket eleştirilmezken, kadınlar araç sürerken herhangi bir hata yapsa “kadın işte” gibi nitelendirilmelere bugün hâlâ maruz kalmaktadırlar. Bu örnek, toplumun düşünce şeklinin ortaya çıkarılması açısından çok basit bir örnektir. Toplumun tamamı olmasa da yadsınamayacak bir kısmı kadınların siyaset ve kamusal alandaki faaliyetlerini de hakkıyla yapamayacağını düşünmektedir.

Eski yıllara göre Türkiye'nin toplumsal yapısında kadınların eşitlik ve özgürlük hakları açısından birtakım iyileşmeler olsa da bu durum ne yazık ki siyaset arenasına tam olarak sirayet edememiştir. Çalışmada ele alınan yetmiş yıllık parlamenter döneme bakıldığında önceki dönemlere göre kıyasla kadın milletvekili sayılarında belirgin bir artış gözlemlense de, kadın milletvekillerinin Meclis üye sayısına oranı hala oldukça düşüktür. Çalışmada göze çarpan noktalardan bir diğeri de, istisnalar dışında kadın milletvekillerinin seçilmeden önce eğitimlerinde, mesleklerinde, kariyerlerinde başarılı olmuş, kendilerini kanıtlamış olmalarıdır. Genel olarak 2000'li yıllara kadar, kadın milletvekilleri için geçerli olan kendilerini siyaset dışında da mesleki, eğitim, toplum çalışmaları gibi alanlarda kanıtlamış olma “zorunluluğu”, adaylık listelerini dolduran erkek milletvekilleri için geçerli değildir. Mesleki ve kariyer alanlarında kendilerini siyaset dışında da kanıtlamış olan erkek siyasetçiler olsa da, bu durum kadın vekillerde olduğu gibi seçilmek için bir fiili bir zorunluluk hâline gelmemiştir. Sonuç olarak, yasalarca tanınan kadın ve erkek eşitliği kadınların kamusal ve siyasal alana tam olarak sirayet etmesini sağlamamıştır. Yasal düzenlemelerin yanında kadınların her alanda, her görevi, faaliyeti ve rolü hakkıyla yerine getirebileceği toplum tarafından özümsemelidir. Siyasal partiler bu amaçla da çalışmalar gerçekleştirmelidir. Burada siyaset kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Siyasal partiler listelerinde daha çok kadın adaya yer vermeli ve daha çok kadın milletvekilinin Meclis'te yer almasını sağlamalıdır, siyasal iktidarlar ise kadınları yalnızca aile, çocuk, yaşlı, engelli gibi, kadına atfedilen geleneksel rollere koşut alanlara sıkıştırmak yerine ülke siyasetinin geneline yön verebilecekleri tüm alanlarda ilgilerine, uzmanlıklarına, taleplerine göre görevlendirmelidir. Bu gerçekleştirilirse, halkın kadınların siyasette olmaması gerektiğini savunan kesiminin de bu durumu özümsemesi çok daha kolay olacaktır.

Kalaycıoğlu ve Toprak tarafından 2004 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada Türkiye'de kadın siyasetçilerin sayısının neden az olduğu halka sorulmuştur. Çoğunluğun cevabı kadınlara bu konuda fırsat tanınmaması olmuştur. Burada hala siyasetin erkeğe atfedilen bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır (Kobaoğlu, 2017). Kalaycıoğlu'na göre ise kadınların siyasete neden az katıldığına dair üç hipotez bulunmaktadır. İlk olarak erkeklerin kadınlara göre sosyo-ekonomik statülerinin daha yüksek olması kadınları geri plana atmıştır. İkinci olarak, kadınların okuma oranlarının, sosyo-ekonomik şartlarının erkeklere göre daha düşük olması onların siyasi alanla ilgili bilgilerini de azaltmış, bilgileri olmayan konuda ilgilerinin de olması mümkün olmamıştır. Son olarak, kadınlara toplum tarafından biçilen ailevi sorumluluklar ve rollerin yükü fazla olduğu için kadınların ilgisinin başka alana kayması da zorlaşmıştır. Tüm bunların yanında dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de siyasal yapı erkeklere uygun olacak

şekilde düzenlenmiştir. Kadınlar siyasete giriyorsa bile erkekler gibi siyaset yapmaları beklenmiştir (Pınarcıoğlu, 2017). Bunun en çarpıcı örneklerinden biri Meral Akşener'dir. Kendisine “erkek gibi kadın”, “topuklu efe” gibi unvanlar uygun görülmüştür.

Günümüzde Türkiye’de kadın milletvekillerinin sayısı önceki dönemlere göre büyük bir artış göstermiş olsa da, kadının siyasette temsili açısından erkeklere oranla hâlâ ciddi problemler bulunmaktadır. Kadınların siyasal ve kamusal alanda temsil oranlarının artması açın önce kadınların belirli konuları talep etmesi, sonra erkeklerin ve sonunda bu bilincin topluma aşılması gerekmektedir.

Türkiye’de parlamento sistem Cumhuriyet Dönemi’nden önce Osmanlı Dönemi’nde başlamıştır, fakat Osmanlı Dönemi’nde kurulan parlamentolarda kadınlara yer verilmemiştir. Ancak Cumhuriyet Dönemi’nde verilen haklarla beraber kadınların aşamalı bir şekilde siyasal hayata katılmaya başlaması mümkün olmuştur. Bu çalışma kapsamında incelenen 1946-2015 yılları arasında parlamentodaki kadın temsil oranlarına değerlendirildiğinde, dönemsel olarak her ne kadar yükselişler olsa da parlamentodaki kadın milletvekili oranının erkeklere göre oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Türkiye’de diğer dünya ülkelerine göre kadınlara seçme ve seçilme hakkı çok daha önce verilmiş olmasına rağmen sayıların bu denli düşük olmasını temsil sorunuyla açıklayabiliriz. Bunun en büyük nedenlerinden biri de çalışmada da bahsedildiği gibi, siyasetin “erkek işi” olarak görülmesi ve kadınlara aile, eş, çocuk gibi sorumlulukların yüklenmesidir. Bugün sadece siyasette değil, iş hayatındaki kadınların da çocuklarına bakabilmek ve ev işlerine yetişebilmek için işlerinden ayrılmak zorunda kalmaları bir gerçektir. Bu durum da kadınların ekonomik durumlarını erkeklerden daha düşük bir hale getirerek kadınların çoğu alanda geri planda kalmasına neden olmaktadır.

Kadınların temsil oranlarının düşük olmasındaki sebepler yalnızca kadınlara ailevi sorumluluklar yüklenmiş olması değildir. Siyasal sistemin ve özelde siyasi partilerin de bunda sorumlulukları vardır. Çoğu siyasi parti, milletvekili aday listelerinde seçilebilecek yerlere erkekleri yerleştirirken, kadın adayları listelerinde seçilmeyecek sıralarda göstermiştir. Tüm siyasi partilerin il, ilçe ve genel merkez teşkilatlarının tamamında kadın kolları aktif olarak çalışmakta ve bu kollarda oldukça etkin ve başarılı siyasi çalışmaları olan ve seçim bölgesinde öne çıkabilme potansiyeli olan kadın siyasetçiler bulunmaktadır. Az sayıda aday gösterilen kadınların da listelerde seçilme olasılığının düşük olduğu sıralarda aday gösterilmeleri siyasal yapının kurulu olduğu ataerkil yapının bir yansımasıdır.

Kadınların kamusal ve siyasal alanda varlıklarının sınırlandırılması toplumsal açıdan da bazı sorunlara yol açmaktadır. Hem politika-yapma aşamasında, hem de oy kullanan kadınların siyasal haklarını kullanmaları açısından da sorunlar yaratmaktadır. Kadınların mücadeleler vererek elde ettikleri siyasal hakları kullanmalarını, toplumu ilgilendiren konulardaki karar-alma süreçlerine olan etkileri olarak da ele almak gerekir. Kadınların toplumu ilgilendiren konularda karar-alma süreçlerine katılımlarının sınırlandırılmasının kamusal sonuçları vardır. Nüfusunun yarısını oluşturan kadınların taleplerinin, gereksinimlerinin, sorunlarının belirlenmesi, dile getirilmesi ve bunlara yönelik etkin ve başarılı olacak politika önerilerinin geliştirilmesi kadınsız bir siyaset alanında düşünülemez.

KAYNAKÇA

KİTAP, DERGİ ve MAKALELER

- Ahmad, F. (1976). *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Kronolojisi*. İstanbul: Bilgi.
- Ahmad, F. (2005). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak.
- Akal, C. B. (1994). *Siyasi İktidarın Cinsiyeti*. Ankara : İmge Yayınları.
- Akalın, M. (2017). 1908-1977 Arası Seçimleri. *Şehir ve İrfan Araştırmaları Dergisi*, 60-65.
- Akıncı, A. (2014). Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1-55.
- Aslan, Z. (2011). *Türk Parlamento Tarihi*. Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Atmaca, Y., & Göç, E. (2020). Türkiye'de 1960 ve 1980 Kurucu Meclisleri: Demokratik Nitelikleri Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1524-1540.
- Ayata, G. (1998). Laiklik, Güç ve Katılım Üçgeninde Türkiye'de Kadın ve Siyaset. A. B. Hacımiraçoğlu içinde, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Berktaş, F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çağlar, N. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 56-79.
- Çakır, E. M. (2020). 1991-2002 Yılları Arasında Koalisyon Hükümetleri Yönetimi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 19-27.
- Çavuşoğlu, H. (2022). 1983 Genel Seçimleri ve Anavatan Partisi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1-40.
- Çoban, E. (2019). Çok Partili Döneme Geçişin İlk Kadın Milletvekilleri ve Faaliyetleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 361-394.
- Çolak, F. (2021). Demokrat Parti'nin İlk Kadın Milletvekili: Hatice Nazlı Tılabar (1913-1971). *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 60-70.
- Demir, E. (2023). Kadın ve Siyasal Katılım İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Antalya Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 294-296.
- Doğramacı, E. (1993). *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi.
- Drechlesova, L., & Köse, E. (2022). *Türkiye'de Yerel Siyasette Kadınlar Dışlanma Döngüleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duman, O. Ö. (2020). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yüzüncü Yılında Tek ve Çok Partili Dönemde Kadın Temsilîyetinin Karşılaştırmalı Analizi (1935-1960). *Atatürk Yolu Dergisi*, 369-401.
- Ekmekçioğlu, L. (2010). *Bir Adalet Feryadı: Osmanlı'dan Türkiye'ye Beş Ermeni Feminist Yazar*. İstanbul: Aras Yayıncılık.
- Emekder, S. (2020). 1961 Anayasa Rerandumu Ve Propaganda Faaliyetleri. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 50-100.
- Emiroğlu, A. (2022). 1923 ve 1960 Arası Türkiye'de Kadın Hakları ve Türk Kadınının Edindiği Hakları Kullanmaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1189-1196.
- Emiroğlu, B. A. (2022). 1980-2000 Arası Türkiye'de Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi. *Mevzu:Sosyal Bilimler Dergisi*, 205-224.
- Erdoğan, N. (2015). Muş'un İlk Kadın Milletvekili, Nermin Neftçi (1924-2003). *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15-30.
- Erkilet, A. (2015). *Eleştirellikten Uyuma-Müslümanların Kamusal Alan Serüveni*. İstanbul: Büyeyenay Yayınları.

- Eroğlu, İ. (2007). Türkiye Büyük Millet Meclisi Danışma Kurulu Tarihi Süreci ve İşleyişi. *Yasama Dergisi*, 78-108.
- Ersöz, F. G. (2020). Tanzimat ve Meşrutiyet Döneminde Kadın Haklarına İlişkin Basın Odaklı Genel Değerlendirme. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 229-232.
- ERZEN, M. Ü. (2019). Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25-30.
- Gökçe, O., Akgün, B., & Karaçor, S. (2002). 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10-20.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. *Yasama Dergisi*, 1-59.
- Gökçimen, S. (2009). *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları.
- Gülen, A. (2019). Siyasî Partilerin Propagandaları Ekseninde 1977 Genel Seçimi. *Atatürk Yolu Dergisi*, 70-100.
- İdem, T. (2022). Seçim Kanunları ve Uygulamalar Üzerinden 1946 ve 1950 Seçimlerine Bakış. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1372/1389.
- İlter, E., & Bulut, A. T. (2020). Türk Siyasetinde Kadının Niteliksel Temsili: Meclis Faaliyetleri Üzerinden Sayısal Bir Analiz. *SİYASAL: Journal of Political Sciences*, 175-187.
- İnsel, A., & Bayramoğlu, A. (2009). *Bir Zamanlar 12 Eylül*. Ankara: Birikim Yayınları.
- İsmail Sevinç, P. E. (2021). Türk Siyasetinde Kadınlar İntihap (Seçme ve Seçilme) Hakkı Elde Etme Süreci ve Ekokon Gazetesine Yansımaları. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4/14.
- Kalaycıoğlu E., & Toprak, B. (2004). *İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1998). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Siyasal Eylemlerin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kapani, M. (2009). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karpat, K. (1967). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kartal, C. (2010). Türk Siyasal Hayatında "Beyaz İhtilal" 1950 Seçimleri. *Atatürk Dergisi*.
- Kaşıkcı, A., & Karaoğlu, N. (2021). Kadın Milletvekillerinin Yasama Performansına Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Bir Bakış. *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 156-162.
- Kaya, Y. (2018). Türk Siyasal Yaşamında 1954 Genel Seçimleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2276-2291.
- Kırmıt, Ö. F. (2022). 1965 Seçimlerinde Siyasi Partiler Arası Çekişmelerin Akis Dergisi'ne Yansıması. *İnsan ve İnsan*, 34-45.
- Kocaman, S. (2003). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "Zana/Türkiye Davası" Hakkında Verdiği Kararın Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 307-318.
- KONDA. (2011). *Siyasette Kadın Temsili Araştırması*. KONDA Araştırma ve Danışmanlık.
- Kösece, Y., & Paşaoğlu, M. T. (2021). 1980 Öncesi ve Sonrası Türkiye'de Vesayet. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2153-2178.
- Kurnaz, Ş. F. (2018, Temmuz 12). Mağdur ve Sembol: 1.Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti'nde Kadına Yönelik Propaganda. *SUTAD*, 10-13.
- Mardin, Ş. (1991). *Türk Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Melike ÇAKIR, F. K. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nde Parlamentoda Kadın Temsili. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 285-290.

- Metin, B. (2021). Türkiye Cumhuriyeti'nde 1991 Genel Seçimleri ve Erdal İnönü'nün Başbakan Yardımcılığı Görevi Sırasındaki Siyasi Faaliyetleri. *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 80-102.
- Muhammet ÖRTLEK, S. T. (2013). Türkiye'de Siyaset ve Kadın. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 280-286.
- Murat, K. (2019). Türkiye'de Asker ve Sivil İlişkileri Bağlamında 12 Mart Muhtırası ve Partiler Üstü Hükümet Modeli Üzerine Bir Değerlendirme. *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 75-90.
- Oğuzhan, M. (2023). Erken Cumhuriyet Döneminde Kadınların Siyasal Katılımı: Türk Kadın Birliği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 410-420.
- Onay, A. (2023). Türk Kadın Hareketinde Latife Bekir Çeyrekbaşı (Işıkdöğdu). *Tarih Kritik Dergisi*, 270-272.
- Ortaylı, İ. (1983). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı ve Cumhuriyet Dönemi Üzerine Çalışmaları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özdurğun, Y. (2021). Türk Siyasi Hayatında 1957 Seçimleri: Beyanatlar ve Tartışmalar. *Yüüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 465-480.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1-13.
- Savcı, B. (1965). 1965 Milletvekilleri Seçimleri Üzerine Bir Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.
- zgin, M. (2014). Siyasal Nitelikli Kamuoyu Araştırmaları ve 24 Aralık 1995 Genel Seçimler Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 40/50.
- Şahin, Z. (2022). Türkiye'de Seçimlerin Cinsiyeti: Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Milletvekili Genel Seçimleri ve Kadın Temsili (1935-2018). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-24.
- Şimşek, D. Ç. (2022). Parlamentoda Türk Kadınının Siyasal Temsil Tarihi (1935-1980). *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 613-631.
- Şimşek, D. Ç. (2022). Parlamentoda Türk Kadınının Siyasal Temsil Tarihi (1935-1980). *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 613-631.
- Taylan, Ö. (2021). 1946 Genel Seçimlerinin Demokrasi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 62-74.
- Tekeli, Ş. (1988). *Birinci ve İkinci Feminist Hareketlerin Karşılaştırmalı İncelemesi Üzerine Bir Deneme: 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Tekeli, Ş. (1993). *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. İstanbul: İletişim.
- Tekeli, Ş. (1995). *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar*. İstanbul: İletişim.
- Temizer, N. C. (2022). 19.Yüzyılda Batı'da ve Osmanlı'da Kadının Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 7-10.
- Topçu, İ. (2019). Demokrat Parti'li Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Faaliyetleri (1950-1960). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 143-162.
- Topçu, İ. (2019). Demokrat Parti'li Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Faaliyetleri (1950-1960). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 143-162.
- Tunçay, M. (1981). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Yaraman, A. (1999). *Bir Demokrasi Tartışması, Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999)*. İstanbul: Bağlam.
- Yüzbaşı, E. (2021). Zonguldak İlk Kadın Milletvekili Edibe Sayar'ın Meclis Çalışmaları (1954-1957). *Atatürk Dergisi*, 205-232.
- Zürcher, E. J. (1993). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*.
- Zürcher, E. J. (2003). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim.

İNTERNET KAYNAKLARI

AA Arşivi. (tarih yok). Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/milletvekilleri> adresinden alındı

Ak Kadro Milletvekilleri. (tarih yok). Ak Parti: <https://www.akparti.org.tr/ak-kadro/milletvekilleri> adresinden alındı

CHP Parti Yönetimi. <https://chp.org.tr/parti-yonetimi/milletvekilleri>

Halkların Demokratik Partisi Raporlar. <https://www.hdp.org.tr/tr/meclis-calismalari/20/sayfa/79/>

MHP Milletvekili Arşivi. (tarih yok). Milliyetçi Hareket Partisi: <https://www.mhp.org.tr/htmldocs/medya/medya/mhp/index.html> adresinden alındı

Milletvekili Genel Seçim Arşivi. (tarih yok). T.C. Yüksek Seçim Kurulu: <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644> adresinden alındı

Parti Yönetimi. (tarih yok). Cumhuriyet Halk Partisi: <https://chp.org.tr/parti-yonetimi> adresinden alındı

Sezer, A. (tarih yok). *Hacettepe Üniversitesi.* [ait.hacettepe.edu.tr: https://ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arvis/kadin.htm](https://ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arvis/kadin.htm) adresinden alındı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kurumsal İnternet Sayfası. (tarih yok). Milletvekili Arama Formu: <https://www.tbmm.gov.tr/milletvekili-arama/form> adresinden alındı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c025/tbmm22025112.pdf>

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. (2023, HAZİRAN). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı: <https://www.tccb.gov.tr/kabine/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakani> adresinden alındı

EKLER

Kadın Milletvekillerinin Özgeçmişleri (1946-2015)

1946 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Zehra BUDUNÇ

1896 yılında Selanik'te doğmuştur. 1905 yılında Üsküp Rüştîyesinden mezun olmuş ve çok genç yaşlarındayken öğretmenlik mesleğini icra etmeye başlamıştır. İlerleyen yıllarda bir özel okul açmıştır. Kendisi topraklarımız Yunan işgali altındayken buna seyirci kalamamış ve kurduğu özel okulla beraber Milli Mücadele döneminde etkili ve önemli bir isim olmuştur, bu süreçte istihbarat görevlerinde bulunmuştur. Bu görevi daha sonra işgalciler tarafından fark edilmiş ve kendisi sürgün edilmiştir. Bir yıla yakın sürgün kaldıktan sonra eğitimci hayatına devam etmiş ve Milli Mücadele dönemine katkılarından dolayı “İstiklal Madalyası” ile ödüllendirilmiştir. Bursa Belediyesinde Meclis üyeliği ve belediye başkan yardımcılığı yaptığı dönemden sonra 1946 seçimlerinde CHP'den Bursa milletvekili seçilmiştir. TBMM kürsüsünde özellikle eğitim ve ekonomi alanında etkili konuşmalar yapmış ve hatta TBMM raporları okunduğunda bu konuşmaların büyük tartışmalara neden olduğu görülmüştür. TBMM Sayıştay Komisyon üyeliği yapmış, Bursa il kongrelerine katılım sağlamıştır. Toplamda 127 oylamaya katılmıştır. Yalnızca bir dönem milletvekilliği yaptıktan sonra siyasi hayata bir daha dahil olmamış ve 1956 yılında hayata gözlerini yummuştur (Mine, 2019).

Latife Bekir ÇEYREKBAŞI

1901 yılında İstanbul'da doğmuştur. Fransa'ya gitmiştir ve eğitimini Fransa'da tamamlamıştır. Fransızca ve Rumca dillerini konuşabilen Latife Bekir Çeyrekbaşı farklı şehirlerde ve farklı okullarda Fransızca öğretmenliği yapmış olmakla beraber birçok sivil toplum kuruluşunda sosyal faaliyet yürütmüştür ve faaliyetlerinden dolayı Mustafa Kemal Atatürk tarafından “Işık gibi doğdu. Işık doğdu olsun” denerek “Işıkdöğdü” soy ismini almıştır. Dünya Kadınlar Birliğinin ikinci başkanlığına getirilmiştir. 1946 yılına geldiğimizde Çeyrekbaşı, 1946 yılı genel seçimlerinde CHP'den İzmir Milletvekili seçilmiş ve Türk siyasetine dâhil olmuştur. Meclis'te ilk olarak TBMM Ekonomi Komisyonun da yer almıştır. Verem hastalığının alkolden kaynaklandığını belirtmiş ve bunun önüne geçilmesi için alkol fiyatlarının arttırılması gerektiğini dile getirmiş, alkol fiyatlarının arttırılmasından dolayı oluşacak bütçe açığının bir şekilde kapatılabileceğini savunmuştur (Asumannur, 2023).

Zekiye MOLLAOĞLU (DRANAZ)

1911 yılında Trabzon'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinin Matematik bölümünden mezun olmuştur. Fransızca ve İngilizce yabancı dillerini konuşabilmektedir. Eğitim hayatı bittikten sonra çeşitli okullarda öğretmen olarak görev yapmıştır. 1946 yılında seçimlere CHP'den aday olarak girmiş ve milletvekili seçilmiştir. 1960 yılında hayatını kaybetmiştir (TBMM, 2010).

Emine Mebrure AKSOLEY

1902 Selanik doğumludur. 1922 yılında Milli Mücadele için babasıyla beraber Ankara'ya gelmiştir. Ankara Üniversite Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Almanca ve Fransızca yabancı dillerini konuşabilmektedir. Üniversiteden mezun olduktan sonra Yardım Sevenler Cemiyeti'nin Umumi Kâtipliği görevini yapmıştır. İlk olarak milletvekili seçildiği 1943 yılında bu cemiyetin umumi müfettişliği görevini yapmaktaydı. Sadece 1946 yılında değil 1943 yılında da milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçilmeden önce CHP'nin Çankaya temsilciliğinde üyelik ve başkanlık yapmıştır. Genel Kurul'da yapmış olduğu toplam 65 konuşması olmakla beraber 7 sözlü, 25 yazılı soru önergesi ve vermiş olduğu 3 kanun teklifi bulunmaktadır. Vermiş olduğu kanun tekliflerinden bir tanesi kabul olmuştur. Bu kanun teklifi kadın devlet memurlarının 20 yıl çalıştıktan sonra emekli olabilmelerini sağlayan bir kanun teklifidir ve Meclis'e sunulduktan sonra kabul edilmiştir. Siyaseti bıraktıktan sonra da sosyal faaliyetlerine devam eden Aksoley, 1984 yılında vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Fakihe ÖYMEN

1900 yılında Işkodra'da dünyaya gelmiştir. İnas Darülfünunu (Kadın Üniversitesi) Edebiyat bölümünde başlamış ve İstanbul Darülfünunu Coğrafya bölümünde bitirmiştir. Coğrafya öğretmenliği yapmaya başlamıştır. İlk başkanının İsmet İnönü olduğu Türk Maarif Cemiyeti'nde dernek başkanlığı yapmıştır ve bu sırada CHP Ankara milletvekili seçilerek iki görevi bir arada yürütmüştür. 4 kez ve son olarak 1946 seçimlerinde milletvekili seçilmiştir ve son kez Meclis'e girmiştir. Seçim Tutanaklarını İnceleme Komisyonu ve Bütçe Komisyonu'nda üyelik görevi yapmıştır. Öymen askeri personelin maaşı ile ilgili olan kanunla ilgili değişikliğe gidilmesi ve çiftçiler için kredi kooperatifleri kurulması ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Meclis kürsüsünde birçok değişik konuda konuşmalar yapmıştır. Görev yaptığı sürede çeşitli kanun görüşmelerini de katılmıştır. Aktif kadın milletvekillerimiz arasındadır (Atatürk Ansiklopedisi, 2024).

Hasene ILGAZ

1902 yılında İstanbul'da doğmuştur. Kız Öğretmen Okulu'nu bitirmiştir. Yirmi yıl boyunca öğretmenlik ve başöğretmenlik görevlerinde bulunmuştur. 1943-1950 yılları arasında iki dönem olmak üzere Hatay ve Çorum milletvekilliği yapmıştır. Milletvekili olduğu döneme kadar Anneler Birliği, Sivil Genel Emekli Derneği, Öğretmenler Derneği gibi derneklerin idare kurullarında yer almıştır. Ankara ve İstanbul'da yayım yapan dergilerin çoğunda çeşitli konularda yazılar yazmıştır. Kadın gazetesi kapanana kadar orada yazılar yazmıştır. Halkevlerinde yapılan çalışmalara katılmıştır. Çorum Vilayet gazetesinin başyazarlığını yapmıştır ve Kıbrıs'ı anlattığı yazısından sonra Kıbrıs'ta bir sokağa "Hasene Ilgaz Sokağı" adı verilmiştir (Akis Dergisi, 1954).

Benal Nevzad ARIMAN

1903 yılında İzmir'de doğmuştur. Halit Ziya Uşaklıgil'in kızıdır. Lise eğitimini İzmir Fransız Lisesi'nde tamamlamıştır ve lisans eğitimi için Paris'e giderek Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirmiştir. Fransızca, Rumca dillerini bilmektedir. Çeşitli sivil toplum örgütlerinde aktif Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildikten sonra İzmir Belediye Meclisi'ne seçilen ilk kadın üye olmuştur. Atatürk, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildikten sonra Benal Nevzad Hanımın bizzat milletvekili seçilmesini istemiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet Halk Fırkasından aday gösterilerek İzmir Milletvekili seçilmiştir. 4 dönem milletvekilliği yapmıştır. (1935,1939,1943,1946) İktisat Encümeni üyeliği, Gümrük Kanunu Muvakkat Encümeni üyeliği, Bayındır Komisyonu üyeliği gibi görevlerde bulunmuştur. İzmir'de çeşitli geziler düzenleyerek bölgenin eksikleri ve sorunlarıyla ilgili çeşitli raporlar hazırlamıştır. TBMM'de sözlü ya da yazılı bir açıklaması bulunmamaktadır. 1990 yılında vefat etmiştir (Atatürk Ansiklopedisi, 2021).

Tezer TAŞKIRAN

Tezer Taşkiran 2 Şubat 1903'de Kafkasya' (Şuşa Karabağ) da dünyaya gelmiştir. İstanbul Darü'lifünun Edebiyat Fakültesi Felsefe zümresine girmiştir. (Çoban, 2017) Taşkiran İngilizce, Fransızca ve orta düzeyde Almanca bilmektedir. Kendisi 1943 seçimlerinde de Kastamonu'dan milletvekili seçilmiş olmakla beraber IX.Dönem seçimlerine katılarak ve Cumhuriyet Halk Partisi'nden milletvekili seçilerek parlamentoya yeniden girmeye hak kazanmıştır. Milli Eğitim Komisyonu'nda çalışmış ve 6 kanun teklifi vermiş ve Genel Kurulda değişik 17 konuda 28 konuşması vardır. Kendisi çok fazla sivil toplum kuruluşunda aktif görev almıştır. CHP'den Kars milletvekili seçildikten sonra bağımsız milletvekili olarak yoluna devam eden Taşkiran,

parlamentoda en çok teklif veren ve konuşma yapan millevkilleri arasında olarak, kadın millevkilllerinin profilinin incelenmesinde önemli bir rol model teşkil etmektedir. 1 Kasım 1951’de emekliye ayrılan Tezer Taşkiran, 4 Mayıs 1979’da vefat etmiş ve İstanbul Feriköy Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir (Yazıcı, 2019).

Makbule DIBLAN

1913 yılında Adana’da dünyaya gelmiştir. Tıp Fakültesi mezunudur. Dâhiliye uzmanı olarak görev yapmıştır. Yabancı dili İngilizce’dir. CHP’den Seyhan milletvekili seçilmiştir. Meclis’te milletvekili olarak görev yaparken Sağlık Komisyonu ve Sosyal Yardım Komisyonu Üyesi olarak görev yapmıştır. Meclis kürsüsünde 9 kez farklı konularda konuşma yapmıştır. Türk Kadınlar Birliği’nin kurucularındandır (Ulus, 1949).

1950 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Hatice Nazlı TLABAR

Meclis kayıtlarında ismi Nazlı, nüfus kayıtlarında ise Hatice Nazlı olarak geçmektedir. İstanbul Beşiktaş’ta dünyaya gelmiştir. Heidelberg’de felsefe okumuştur. İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rumca dillerini konuşabilmektedir. Birçok hayır kuruluşu ve dernekte gönüllü faaliyet sürdürmüş ve daha sonrasında kendisi bir çocuk bakımevi kurmuştur. Demokrat Parti’nin kuruluşuyla beraber partinin çeşitli kademelerinde farklı görevlerde bulunmuştur ve gazeteci kimliğinden olacak ki; partinin İstanbul Yayın ve Propaganda Bürosu Başkanlığı ve Beyoğlu İlçe Başkanlığı görevlerini icra etmiştir. Hatice Nazlı Tlabar daha sonra IX. Dönem yani 1950-1954 seçimlerine İstanbul milletvekili adayı olarak katılmış ve seçim sonucunda milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliği sırasında, Başkanlık Divanı Katip Üyeliği, Çalışma ve Dışişleri Komisyonlarında, Dolmabahçe Sarayı’nın incelenmesi komisyonunda, Dilekçe ve Emekli Sandığı Kanunu’nun değiştirilmesi ile ilgili kurulan komisyonda görevler almıştır. Nazlı Tlabar’ı diğer milletvekillerinden ayıran bir olay bulunmaktadır ki bu olay Tlabar’ın milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasıdır. İstinat olunan suç neticesinde yargılama sonuçlanana kadar Tlabar’ın dokunulmazlığının kaldırılması yüksek başkanlık tarafından kabul edilmiştir. 1960 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koymasıyla beraber Tlabar’da tutuklanmış ve parlak siyasi hayatı son bulmuştur. Yargılama sonucunda 4 yıl 2 ay hapis cezası verilmiştir. Daha sonra kısmi af yasasından yararlanarak cezaevinden çıkmış ve ailesinin yanına dönmüştür. Cezaevinden çıktıktan sonra bir daha aktif siyasette hiçbir şekilde bulunmamıştır. Daha sonra yakalandığı lenfoma hastalığı neticesinde 1971 yılında, erken yaşta hayata gözlerini

yummuştur. Döneminde kendisinden ‘‘on erkeğe bedel kadın’’ olarak söz edilmiştir (Çolak, 2021).

Halide Edip ADIVAR

Halide Edip Adivar, 1882 yılında İstanbul’da doğdu. Amerikan Kolejinde okumuştur ve 1901’de Amerikan Kolejinden mezun olmuştur. 1908 yılında Meşruiyetin ilanı ile beraber yazım hayatına başlamıştır. Bir süre böyle devam ettikten sonra yazdığı yazılar sebebiyle çocuklarıyla birlikte Mısır’a kaçmıştır. Daha sonra olayların yatışmasıyla beraber ülkeye geri dönmüş ve öğretmenlik görevine atanmıştır. Devam eden süreçte cemiyet faaliyetlerinde görev almış ve hatta kendisi de bir cemiyet kurmuştur. Kurduğu cemiyetin her alanında aktif görev almış ve bu sırada Devletin kendisini gönderdiği yerlerde de görevlerini yerine getirmiştir. Kendisinin kurucusu olduğu birden fazla cemiyet bulunmakla beraber Halide Edip, Türk milletinin yaşamış olduğu tüm zorluklara ve acılara rağmen hala ayakta olduğunu göstermek için Wilson Prensiplerini savunmuştur ve hatta savunmakla kalmayıp, ‘‘Wilson Prensipleri Cemiyeti’’ni kurmuştur. Devam eden süreçte Sultanahmet Mitingi gibi çok önemli mitinglerde çok önemli konuşmalar gerçekleştirmiş ve hatta Mustafa Kemal’le görüşen ve onunla fikir alışverişi yapmış olan aydınlar arasına girmiştir (Anadolu Ajansı,2023).

Halide Edip’in milletvekilliği süreci çok partili döneme geçişle beraber başlamıştır ve IX.Dönem seçimlerinde yer alarak, yapılan seçim sonucunda Demokrat Parti listesinden bağımsız İzmir milletvekili seçilmiştir. Milli Eğitim Komisyonu, Meclis Kitaplığı Komisyonu, Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu ve Anayasa Komisyonlarında yer almıştır. Farklı konularda arkadaşlarıyla birlikte sunmuş oldukları kanun teklifleri ile beraber 8 değişik konuda da konuşması bulunmaktadır. Liberal iktisadı savunmuş, tek parti zihniyetinden kalmış olan her şeyin tamamen yok edilmesi gerektiği düşüncelerini dile getirmiştir. Halide Edip çok ciddi bir Atatürkçü olmakla beraber Meclis kürsüsünde de Atatürk’le ilgili bir konuşma yapmış ve Atatürk ile ilgili, Atatürk’e dair ne varsa korunması gerektiğini savunmuş ve hatta bir konuşmasında Atatürk heykellerinin başına muhafız dikilmesini bile teklif etmiştir. 1955 yılına gelindiğinde eşini de kaybetmesiyle beraber Halide Edip siyasetten ayrılmış ve 9 Ocak 1964’te İstanbul’da hayatını kaybetmiştir. Kendisi Türk siyasetinin, Milli Mücadele Döneminin, Meşruiyetin İlanı, Kurtuluş Savaşı gibi Devleti ilgilendiren birçok büyük olayın önemli isimlerinden biridir (Sakallı,2012).

Meclis Tezer Taşkiran ve Halide Edip Adıvar arasında dilin sadeleştirilmesi konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Taşkiran, dilin sadeleştirilmesinin ve Türkleştirilmesinin Kemalizm'in bir gereği olduğu savunmuş ve Meclis kürsüsünde de birçok kez bunu dile getirmiştir. Halide Edip Adıvar ise Taşkiran'ın tam tersine dilde sadeleşmeye karşı olduğunu pek çok kez dile getirmiştir ve Kemalizm'in bir gereği olduğu kanısına da "dil meselesi şahıs meselesi olamaz" şeklinde yanıt vermiştir. Adıvar, Devlet büyükleri her ne kadar büyük ve saygıdeğer olursa olsun dili şahsileştiremeyeceklerini savunmuştur (Şahin,2023).

Bu iki önemli kadın vekilimiz her ne kadar bazı konularda farklı görüşlere sahip olsalar da Meclis'te en çok "kadın" konusunu dile getiren iki vekildir. Kadın haklarının korunmasını ve kadınların haklarının her kademede iyileştirilmesini savunmuşlar.

Aliye TEMUÇİN COŞKUN

1912 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Evli ve 2 çocuk annesidir. İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü'nden sonra sırasıyla Kız Meslek Öğretmen Okulu ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunu bitirerek öğretmen olmuş ve çeşitli okullarda öğretmenlik mesleğini icra ettikten sonra müdürlük gibi görevlerde de bulunmuştur. X. Dönem seçimlerine katılma kararı almış ve 1954'te yapılan seçimlerde milletvekili seçilerek Meclis'e girmiştir. Milletvekilliği görevini yalnızca bir dönem yaptıktan sonra öğretmenlik mesleğine geri dönmüştür. Müsteşar Yardımcılığı ve Talim-Terbiye Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Kendisi 2006 yılında hayata gözlerini yummuştur (Duman, 2020).

Nuriye FERHAN ERDEM

1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Fransa'ya gitmiştir ve eğitimine orda devam etmiştir. Nuriye Ferhan Erdem Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilmektedir. Yüksek lisans ve doktorasını da tamamladıktan sonra jeoloji alanında doçentlik unvanını almıştır. Doçentlik ataması yapılmıştır ve meslek hayatına başlamıştır. Litaratüre de çok fazla katkı sağlamıştır. X. Dönem seçimlerine de katılarak Demokrat Parti listelerinden İzmir milletvekili seçilmiştir. Dünya Parlamentolar Birliği'nin Viyana'daki gerçekleştirilen toplantısına Türk Grubunun Genel Sekreteri olarak, Unesco'nun Ankara'daki toplantısına katılmıştır. Nuriye Pınar Ferhan Erdem milletvekilliği görevine iki dönem etmiştir. Kendisi Türkiye'nin ilk kadın Jeoloğu ve Deprem Uzmanıdır. Mecliste Milli Eğitim Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Üyeliğinde bulunmuş olmakla birlikte uzman alanı olan Avrupa Sismoloji Komisyonu Üyeliği

görevinde de bulunmuştur. Nuriye Pınar Erdem, 30 Eylül 2006'da 92 yaşında iken beyin kanaması nedeniyle vefat etmiştir (Anadolu Ajansı,2023).

Edibe SAYAR

1912 yılında Safranbolu'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite eğitimini tamamlamıştır. Eğitiminden sonra stajını da tamamlayarak hâkim olarak görevine başlamıştır. Daha sonraki süreçte basın hayatına da merak salmış ve yaklaşık 12 sene basın alanında çeşitli çalışmalar yapmıştır. Sosyo-ekonomik, edebiyat ve politika alanlarında çeşitli yazılar ve makaleler yayınlamıştır. Birden fazla yardım derneğinde aktif görev almıştır.. X. Dönem seçimlerine katılarak 1954 yılında gerçekleştirilen seçimi kazanmış ve DP'den milletvekili olmuştur. Kendisini diğer kadın vekillerden ayıran bir özellik ise ön seçimleri kazanarak milletvekili seçilen ilk kadın vekil olmasıdır. Meclis'te Arzuhal Encümeni'nde Kâtip, Maarif Encümeni'nde üye olarak görev yapmış olmakla beraber. 1 Kasım 1955'te TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliği 'ne, gerçekleştirilen son toplantı yılında ise görev yapmış olduğu hakimlik ve serbest avukatlık mesleğine göre olacak ki, Adliye Encümenliğine seçilmiştir. 1970 yılında hayatını kaybetmiştir ve Ankara'da defnedilmiştir (Yüzbaşı, 2021).

1954 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Aliye TEMUÇİN COŞKUN

1912 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Evli ve 2 çocuk annesidir. İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü'nden sonra sırasıyla Kız Meslek Öğretmen Okulu ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunu bitirerek öğretmen olmuş ve çeşitli okullarda öğretmenlik mesleğini icra ettikten sonra müdürlük gibi görevlerde de bulunmuştur. X. Dönem seçimlerine katılma kararı almış ve 1954'te yapılan seçimlerde milletvekili seçilerek Meclis'e girmiştir. Milletvekilliği görevini yalnızca bir dönem yaptıktan sonra öğretmenlik mesleğine geri dönmüştür. Müsteşar Yardımcılığı ve Talim-Terbiye Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Kendisi 2006 yılında hayata gözlerini yummuştur (Duman, 2020).

Nuriye FERHAN ERDEM

1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Fransa'ya gitmiştir ve eğitimine orda devam etmiştir. Nuriye Ferhan Erdem Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilmektedir. Yüksek lisans ve doktorasını da tamamladıktan sonra jeoloji alanında doçentlik unvanını almıştır. Doçentlik ataması yapılmıştır ve meslek hayatına başlamıştır. Litaratüre de çok fazla katkı

sağlamıştır. X. Dönem seçimlerine de katılarak Demokrat Parti listelerinden İzmir milletvekili seçilmiştir. Dünya Parlamentolar Birliği'nin Viyana'daki gerçekleştirilen toplantısına Türk Grubunun Genel Sekreteri olarak, Unesco'nun Ankara'daki toplantısına katılmıştır. Nuriye Pınar Ferhan Erdem milletvekilliği görevine iki dönem etmiştir. Kendisi Türkiye'nin ilk kadın Jeoloğu ve Deprem Uzmanıdır. Mecliste Milli Eğitim Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Üyeliğinde bulunmuş olmakla birlikte uzman alanı olan Avrupa Sismoloji Komisyonu Üyeliği görevinde de bulunmuştur. Nuriye Pınar Erdem, 30 Eylül 2006'da 92 yaşında iken beyin kanaması nedeniyle vefat etmiştir (Anadolu Ajansı,2023).

Edibe SAYAR

1912 yılında Safranbolu'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite eğitimini tamamlamıştır. Eğitiminden sonra stajını da tamamlayarak hâkim olarak görevine başlamıştır. Daha sonraki süreçte basın hayatına da merak salmış ve yaklaşık 12 sene basın alanında çeşitli çalışmalar yapmıştır. Sosyo-ekonomik, edebiyat ve politika alanlarında çeşitli yazılar ve makaleler yayınlamıştır. Birden fazla yardım derneğinde aktif görev almıştır.. X. Dönem seçimlerine katılarak 1954 yılında gerçekleştirilen seçimi kazanmış ve DP'den milletvekili olmuştur. Kendisini diğer kadın vekillerden ayıran bir özellik ise ön seçimleri kazanarak milletvekili seçilen ilk kadın vekil olmasıdır. Meclis'te Arzuhal Encümeni'nde Kâtip, Maarif Encümeni'nde üye olarak görev yapmış olmakla beraber. 1 Kasım 1955'te TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliği'ne, gerçekleştirilen son toplantı yılında ise görev yapmış olduğu hakimlik ve serbest avukatlık mesleğine göre olacak ki, Adliye Encümenliğine seçilmiştir. 1970 yılında hayatını kaybetmiştir ve Ankara'da defnedilmiştir (Yüzbaşı, 2021).

1957 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Übeyde ELLİ

Übeyde Elli 1905 yılında İstanbul'da doğmuştur. Evli ve iki çocuk annesidir. Kendisi lise mezunudur. Fransızca dilini konuşabilmektedir. Birçok yardım kuruluşunda aktif görev almıştır. Türk Kadınlar Birliği de görev aldığı bir diğer kuruluştur. CHP'nin il, ilçe başkanlıkları ve il idare kurulu üyeliğinde 19 sene aktif görev yapmıştır. Çankaya Belediyesinde belediye meclis üyeliği de yapmıştır. Tüm bu görevlerine ve faaliyetlerine devam ederken 1957 yılında seçimlere girmiş ve CHP Ankara Milletvekili seçilmiştir. Milli Eğitim Komisyonunda görev yapmıştır. Kendisi TBMM kayıtlarındaki kâğıtta bulunan 'iş ve gücü' bölümünü 'ev işi' olarak doldurmuştur. Übeyde Elli Meclis'te Milli Eğitim Komisyonunda Üyelik görevinde

bulunmuş ve bu sürede 1 kanun teklifi, 2 değişik konuda konuşması bulunmaktadır. 8 Aralık 1995 yılında hayatını kaybetmiştir (Akis, 1957).

Emine Piraye LEVENT

1915 yılında İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde üniversite eğitimine başlamıştır. Bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra serbest eczacılık mesleğini icra etmiştir. Bu süreçte Demokrat Parti İl İdare Heyetinde görev almaya başlamış ve 1957 seçimlerinde milletvekili seçilene kadar DP'deki görevine devam etmiştir 1957 yılında DP'den seçimlere katılarak Aydın milletvekili seçilmiştir. Bu süre zarfında TBMM'de Sağlık ve Sosyal Komisyonu üyeliğinde bulunmuştur. 27 Mayıs 1960 yılında gerçekleşen askeri darbeden sonra DP'den Yassıada'da yargılanan 7 kadın milletvekili arasındadır. Bu yargılama sürecinde 5 sene hapis cezası ve para cezası almıştır. Aynı zamanda kamuya ait görevlerde bulunmasına da yasak getirilmiştir. Meclis'te görev yaparken Sağlık Komisyonu ve Sosyal Yardım Komisyon'larında üyelik yapmıştır. Emine Piraye Levent 1992 yılında hayatını kaybetmiştir (Belen, 2018).

Hilal ÜLMAN

Hilal Ülman 1918 yılında İzmit'te dünyaya gelmiştir. Fransızca İngilizce dillerini bilmektedir. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezundur. Bir süre tarih öğretmenliği mesleğini icra etmiştir. 1957 seçimlerinde DP'den milletvekili adayı olmuş ve seçilmiştir. Mecliste görevde olduğu sürede Milli Eğitim Komisyonu üyeliği görevinde bulunmuştur. 27 Mayıs 1960 darbesinde milletvekili arkadaşlarının tek tek yargılamaya alınmasını gördükten sonra kendisi için gelmediklerinde, ilgililere telefon ederek kendisinin unutulduğunu dile getirmiştir. Kızı kayıtlarda bu konudan bahsederken annesinin cesaretiyle gururlandırmıştır. Daha sonra kendisi de yargılanmış ve 4 yıl 2 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. 1962 yılında aftan yararlanarak serbest kalmıştır ve bir daha siyasete asla geri dönmemiştir. Meclis'te görev yaparken Milli Eğitim Komisyonu ve Çalışma Komisyonu'nda üyelik yapmıştır. Hilal Ülman 2000 yılında hayata gözlerini yummuştur (Fikriyat, 2023).

Ayşe GÜNEL

1903 yılında Selanik'te dünyaya gelmiştir. Kendisi İstanbul Kız Muallim Mektebinde öğrenimini bitirdikten sonra Çanakkale Fransız Mektebi'nde 3 yıl eğitim görmüştür. Çeşitli okullarda öğretmenlik mesleğini icra etmiştir. Evlendikten sonra öğretmenlik mesleğini bırakmış ve daha sonra Çanakkale Umumi Meclis seçimlerine girip bu seçimleri kazanarak encümen üyesi olmuştur. Çok fazla yardım kuruluşunda aktif faaliyette bulunmuştur. 1946

yılından itibaren Demokrat Parti’de idare kurulu üyeliği, ilçe meclisi üyeliği ve başkanlık gibi görevleri yerine getirdikten sonra 1957 seçimlerine milletvekili adayı olarak katılmış ve nitekim seçilmiştir. Meclis’te Milli Eğitim Komisyonu üyeliği yapmıştır. Ayşe Günel’in ablası Emine Kalafat’ta kendisi gibi 9. 10 ve 11.dönemlerde DP’de milletvekilliği yapmış ve bakanlık görevini de yerine getirmiştir. (Tekel Bakanlığı) Ayşe Günel’de Yassıada’da yargılanan 7 kadın milletvekili arasındadır. Yargılama sonucunda 5 yıl 2 ay ağır hapis cezası almış ve ömür boyu kamu hizmetlerinden men edilmiştir. O da 1962 yılındaki aftan yararlanarak serbest kalmıştır ve bir daha siyasete dâhil olmamıştır. Meclis’te milletvekilliyken Milli Eğitim Komisyonu’nda Üye görevinde bulunmuş 2 farklı konuda da konuşma yapmıştır. 1988 yılında da hayata gözlerini yummuştur (TBMM,2000).

Arife Necla TEKİNEL

Arife Necla Tekinel 1921 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonra serbest avukatlık görevi yapmaya başlamıştır. 1946 yılında Demokrat Parti’de siyasi faaliyetlere katılmış ve öncelikle İstanbul Belediye Meclis Üyesi seçilerek görev yapmıştır. Daha sonraki süreçlerde encümen üyeliği ve idare heyeti reisliği gibi görevlerde bulunmuştur. Arife Necla Tekinel hem 11. Hem de 17. Yasama dönemlerinde milletvekili olarak görev yapmıştır. Adliye Komisyonu üyeliği, 17. Dönemde Dilekçe Komisyonu, Parlamentolar arası Birlik Türk Grubu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonlarında görevde bulunmuştur. Kendisi Yassıada’da yargılanan kadın milletvekilleri arasındadır ve hatta üçüncü çocuğunu tutukluluk hali devam ederken askeri hastanede dünyaya getirmiştir. Meclis’te İmar Komisyonu, Ulaştırma Komisyonu, Turizm Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu’nda Üyelik yapmış ayrıca Parlamentolar arası Birlik Türk Grubu Üyeliği görevinde de bulunmuştur. Kendisinin Meclis’e sunmuş olduğu 1 kanun teklifi olmakla birlikte 4 değişik konuda da konuşması bulunmaktadır. 4 yıl 2 ay hapis cezası almış ve o da 1962 yılından aftan yararlanarak serbest kalmış fakat yargılanan diğer kadın vekillerden farklı olarak siyasi hayattan elini ayağını çekmemiş 17. Dönemde tekrar aday olarak Milliyetçi Demokrasi Partisinden İstanbul milletvekili seçilmiştir (Topçu, 2019).

Nimet Perihan ARIBURUN

1913 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Kendisi İngilizce, Fransızca ve Farsça dillerini bilmektedir. Daha sonra Mustafa Kemal Atatürk tarafından kısa süreli olarak İngiltere’ye gönderildikten sonra yurda geri dönüp Adliye de hâkimlik stajı yaptıktan sonra ceza dairesinde görev yapmıştır. 1946 da ve 1948’de

Washington Kızıl Haç Kan Bankasının kuruluşunda yer almıştır. Türk Hava Kuvvetlerinde de rol alarak kadın askerlerin yetiştirilmesine katkıda bulunmuştur O da Yassıada'da yargılanan kadın milletvekilleri arasındadır fakat farklı olarak Arife Necla Tekinel gibi siyasete Adalet Partisi ile geri dönmüştür. Yargılama sürecinde 4 yıl 2 ay hapis cezası almıştır ve o da 1962 yılında çıkan af ile beraber serbest kalmıştır. Meclis'te görev yaparken Milli Eğitim Komisyonu ve Milli Savunma Komisyonu'nda Üyelik yapmış ve ayrıca sunmuş olduğu da 2 kanun teklifi bulunmaktadır. Sonraki devam eden süreçte yardım kuruluşlarında aktif görevlerde bulunmuştur. 2001 yılında hayata veda etmiştir (Çolak,2021).

Kurucular Meclisi'nin Temsilciler Meclisi'ndeki Kadın Üyeleri ve Özgeçmişleri

Ayşe Şükufe EKİTLER

1904 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dili vardır. Avukatlık stajını yerine getirdikten sonra avukatlık mesleğini icra etmeye başlamış ve yaklaşık 30 yıl serbest avukat olarak çalışmıştır. 1935 yılında ise İstanbul Barosu'nda İdare Meclisi Üyeliği ve Genel Sekreterlik görevine getirilmiştir. Kurucu Meclis'teki görev süresi boyunca sunmuş olduğu yalnızca 2 kanun teklifi bulunmaktadır (Atatürk Ansiklopedisi,2023).

Emine Mebrure AKSOLEY

Aksoley, 1902 Selanik doğumludur. Kendisi 1922 yılında Ankara geliş sebebinin babasıyla beraber Milli Mücadele için geldikleri olarak ifade etmiştir. CHP temsilcisi olarak Kurucular Meclisi'nde yer almıştır. Kendisi Kurucular Meclisi temsilciliği görevinden sonra Cumhuriyet Senatosu'nda da senatör olarak görev almış ve milletvekilliği de yapmıştır (Atatürk Ansiklopedisi,2023).

Remziye BATIRBAYGİL

1911 yılında Kayseri'de dünyaya gelmiştir. Ankara Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Tarih Bölümünü kazanmış ve lisans eğitimini orada tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra çeşitli okullarda Tarih öğretmeni olarak çalışmıştır. 1955 yılında öğretmenlik mesleğinden istifa etmiş ve CHP'de aktif siyasete başlamıştır. CHP Ankara bağımsız adayı olarak Milletvekili seçimlerine katılmış, kazanamamış ve 1960 yılında gerçekleşen darbeye kadar CHP'nin farklı kollarında siyasi görevler almıştır. Siyasetten sonra öğretmenlik mesleğine geri dönmüştür ve 1998 yılında vefat etmiştir (Atatürk Ansiklopedisi,2023).

Hermine Agavni KALUSTYAN

1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir ve Ermeni asıllıdır. Yüksek Kız Öğretmen Okulu Matematik Bölümünü bitirmiş ve daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde eğitimine başlamıştır. Fransızca, İngilizce ve Ermenice bilmektedir. İstanbul Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamlamış ve "Fen Bilimleri Doktoru" unvanını almıştır. Daha sonra çeşitli okullarda matematik öğretmenliği yaparak mesleğini icra etmiştir. Daha sonra mezun olduğu lise olan Eseyan Lisesi'nden Yetişenler Derneği kurucu başkanı olmuştur. Bu başkanlık görevinden sonra Kalfayan Kız Yetimhanesi Yönetim Kurulu'nda çalışmıştır. Kurucu Meclis'te sunmuş olduğu 1 kanun teklifi bulunmaktadır. 1989 yılında vefat etmiştir (Atatürk Ansiklopedisi,2023).

Cumhuriyet Senatosu (Okumuşlar Meclisi)'nda Yer Alan Kadın Üyeler ve Özgeçmişleri

Nezire Özel ŞAHİNGİRAY

Nezire Hanım 1916 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Sümeroloji bölümünden mezun olmuştur ve daha sonra aynı ilmi yardımcı olarak atandıktan sonra okutman kadrosuna alınmıştır. Bir süre fakültede görev yaptıktan sonra fakültedeki görevinden istifa etmiştir ve Cumhurbaşkanlığı Kitaplık Memurluğu görevine ataması yapılmıştır. Bu göreve başladıktan sonra Cumhurbaşkanlığı Kitaplığını, Atatürk Arşivini ve Celal Bayar Özel Kitaplığı ile Arşivini kurmuştur. Daha sonra 1960 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle beraber hemen ardından gerçekleşen 1961 genel seçimlerinde Adalet Partisi'nin adayı olarak Cumhuriyet Senatosuna seçilmiştir. Uzun yıllar çalıştığı için tecrübesiyle beraber Senato'ya seçildikten sonra da Milli Eğitim ve Kitaplık Komisyonlarında üyelik yapmıştır. İki adet sözlü önergesi, iki adet kanun teklifi ve Gelen Kurulda toplam 12 konuşması bulunmaktadır. 1964'te gerçekleşen yenileme seçimiyle beraber üyeliği sona ermiştir ve bu süreçten sonra da tekrar siyasetle, politikayla ilgilenmemiştir. Kendisi politikada bulunduğu süre içerisinde kadınların siyasette ön plana çıkabilmesinin çok zor olduğunu bunun için maddi yeterlilik gerektiğini dile getirmiş ve buna rağmen kadınların bir şekilde siyasetin farklı kanatlarında az da olsa var olarak seslerinin duyulmasının olumlu ve pozitif olarak değerlendirmiştir. Siyaseti bıraktıktan sonra Enerji Bakanlığında bir süre müşavir olarak görev yaptıktan sonra 1990 yılında hayata gözlerini yummuştur (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Hatice Mualla AKARCA

1923 yılında Bursa'da dünyaya gelmiştir. 1942 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nden Yüksek Ziraat Mühendisi olarak mezun olmuştur. 1942 yılında Kocaeli İl Tarım Müdürlüğü'ne

Tarım öğretmeni olarak atanmıştır. 1951 yılında Amerika'ya giderek Maryland Üniversitesi'nde Gıda Teknoloji alanında yükseköğrenimini tamamlamıştır. Aynı zamanda Türkiye'ye döndükten sonra da DTCF'de Alman Filolojisi bölümünü bitirmiştir. 1954'te Ankara Teknik Tarım Müdürlüğü'nde Uzman kadrosuna atanmıştır. Demokrat Parti'de politikaya girerek il teşkilâtında çalışmıştır. 20 Mart 1961'de Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nde Uzman olarak görev almıştır. 15 Ekim 1961'de yapılan seçimde Adalet Partisi Adayı olarak Cumhuriyet Senatosu Muğla Üyeliği'ne seçilmiştir. 12 Ekim 1969'da yapılan genel seçimde Cumhuriyet Halk Partisi Adayı olarak Muğla Milletvekilliği'ne seçilmiştir. Sonra da partisinden istifa ederek Millî Güven Partisi'ne katılmıştır. 14 Ekim 1973'te süresi dolduğundan Meclis'ten ayrılmıştır. 6 Mart 1975–7 Mayıs 1979 arası Sağlık Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü emrinde Uzman olarak sosyal etkinliklere katılmıştır. Emeklilik yaşamını Milas ve İzmir'de geçirmiştir. 17 Eylül 1944'te Ömer Faruk Akarca (1918–1997) ile evlenmiş olup bu evlilikten iki çocukları olmuştur (Şahin,2010).

Emine Mebrure AKSOLEY

1902 Selanik doğumludur. Ankara Üniversite Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Sadece bir dönemde değil farklı dönemlerde milletvekilliği ve Cumhuriyet Senatosu üyeliği yapmıştır. 1964 yılında gerçekleştirilmiş olan Cumhuriyet Senatosunun üçte bir yenileme için yapılan seçiminde CHP'nin adayları olarak Cumhuriyet Senatosuna seçilmiştir. Senato'da görev yaptığı süre boyunca Milli Eğitim Komisyonu ve Sosyal İşler Komisyonunda üyelik görevi yapmıştır. Genel Kurul'da yapmış olduğu toplam 65 konuşması olmakla beraber 7 sözlü, 25 yazılı soru önergesi ve vermiş olduğu 3 kanun teklifi bulunmaktadır. Vermiş olduğu kanun tekliflerinden bir tanesi kabul olmuştur. Bu kanun teklifi kadın devlet memurlarının 20 yıl çalıştıktan sonra emekli olabilmelerini sağlayan bir kanun teklifidir ve Meclis'e sunulduktan sonra kabul edilmiştir. Siyaseti bıraktıktan sonra da sosyal faaliyetlerine devam eden Aksoley, 1984 yılında vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Fatma Hikmet İŞLEN

1918 yılında Yunanistan Yanya'da dünyaya gelmiştir. Üniversite eğitimini Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde tamamlamış ve stajını bitirerek mezun olmuştur. Daha sonra asistan olarak kadro verilmiş ve ataması gerçekleştirilmiştir. Bölge Tarım Uzmanlığı, Başasistanlık ve Devlet kadrolarında mühendislik yaptıktan sonra burs kazanarak İngiltere'ye gitmiş ve alanı ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Toronto Üniversitesinde master eğitimini tamamlayarak yurda geri dönmüştür ve yurda döndükten sonra da yine Devlet kademelerinde Ziraat Mühendisliği alanı

ile ilgili görevlerde bulunmuştur. Görevinde Senato seçimine katılmak için istifa etmiştir ve TİP listesinden bağımsız aday olarak seçime katılmıştır. Senato'ya seçildikten sonra da yine kendi alanı ile ilgili olarak, Tarım, Bayındırlık, Ulaştırma, İmar-İskân ve Sosyal İşler Komisyonlarında üyelik görevlerinde bulunmuştur. Yazılı olarak vermiş olduğu 31 önergesi bulunmakla beraber Genel Kurul'da yaptığı 102 konuşması bulunmaktadır. Kendisi Senato'da yer alan en aktif ve faal kadın olarak kabul edilmiş ve 2006 yılında hayata gözlerini yummuştur (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Solmaz BELÜL

1930 yılında Adapazarı'nda dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite eğitimini tamamlamış olup avukatlık stajını bitirdikten sonra serbest avukat olarak çalışmıştır. Daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi'ne katılmış ve siyasi faaliyetlerine gençlik ve kadın kollarında görev yaparak başlamıştır. CHP'de İl Genel Meclis Üyeliği görevinde bulunmuştur ve 1973 yılında gerçekleştirilen üçte bir yenileme seçiminde CHP adayı olarak seçime katılmış ve seçilmiştir. Senato'da Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Sosyal İşler Komisyonlarında üye olarak görev yapmıştır ve Genel Kurul'da yapmış olduğu 9 konuşması bulunmakla beraber 6 yazılı soru önergesi bulunmaktadır. Daha sonra gerçekleştirilen yenileme seçimlerinde üyeliği sona ermiştir ve Senatörlüğü sona erdikten sonra Enerji Bakanlığı Müşaviri olarak ataması yapılmıştır. Burada da bir süre Müşavir olarak görev yaptıktan sonra emekliye ayrılarak avukatlık mesleğini devam ederken, CHP'nin yeniden siyasi faaliyetlerine başlamasıyla beraber tekrar parti içerisinde görev almıştır. Dönemin CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'a adaylar konusunda ağır eleştirilerde bulunmuştur, DİSK gibi sendikalarda aktif görev almıştır ve eylemlerine katılmıştır. Kadın hakları ve özellikle kürtaj konusu ile ilgili çeşitli etkinliklerde rol alarak kürtajın serbest bırakılmasını savunmuştur. Hayatını CHP'ye adayan Solmaz Belül aktif bir siyasi hayat geçiren kadın siyasetçilerimiz arasındadır (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Aysel BAYKAL

1938 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite eğitimini tamamladıktan sonra mezun olmuş ve daha sonra Ankara Sigorta Şirketinde memur olarak görev yapmaya başlamıştır. Bir süre de Raportör ve Uzman görevlerinde bulunduktan sonra asıl mesleği olan avukatlık görevini icra etmeye başlamıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Avukatlık görevine devam ederken CHP'ye girerek orda da siyasi faaliyetlere başlamıştır ve İlçe Yönetim Kurulu Üyeliği, İstanbul İl Genel Meclis'i Üyeliği ve aynı zamanda

Başkanvekilliği son olarak İstanbul Belediyesi Meclis Üyeliği yaptıktan sonra il kadın kolları başkanlığı görevinde bulunmuştur. Senato'nun üçte bir yenileme seçimlerinde CHP adayı olarak girdiği seçimlerde İstanbul Üyeliğine seçilmiştir. Senato'da görev yaparken İçişleri Komisyonunda çalışmıştır ve ayrıca yurt dışında gurbetçi olarak çalışan işçilerin yaşadığı sorunların araştırıldığı komisyonda görev almıştır. Genel Kurulda yapmış olduğu 2 konuşması olmakla beraber 1980'de gerçekleşen Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyması ile beraber üyeliği sona ermiştir. Partilerin siyasi faaliyetlerine tekrar izin verildikten sonra Sosyal Demokrat Halkçı Parti'ye girerek tekrar politikaya dâhil olmuştur. Aysel Baykal Tansu Çiller kabinesinde gerçekleşen istifa ile boş kalan Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevine parlamento dışından ataması yapılmıştır. Yeni hükümetin gelmesiyle beraber bakanlık görevi sona eren Baykal, 2003 yılında vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Nimet Zerrin TÜZÜN

1917 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ankara Kız Meslek Lisesinde bir süre Moda Öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra aynı okula müdür olarak atanmıştır. Yabancı dili Fransızca'dır. Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosu Üyesi olarak atanmıştır. Burada da mesleğiyle bağlantılı olarak Milli Eğitim Komisyonu'nda görev yapmış olmakla beraber Başkanlık Divanı'nda Kâtip Üyelik yapmıştır. Genel kurulda genellikle eğitim ve kadın hakları konusunda gerçekleştirmiş olduğu 39 konuşması bulunmaktadır. Özel okullarının durumunun araştırılması konusunda vermiş olduğu önerge kabul edilmiştir. Hayatını eğitim alanına adanmış bir Senatör olan Nimet Zerrin Tüzün 2003 tarihinde vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Bahriye ÜÇÖK

1919 yılında Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Üniversite eğitimini Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) Ortaçağ Türk ve İslam Tarihi bölümünde tamamlamıştır. DTCF'de eğitimi devam ederken Devlet Konservatuvarı Opera bölümünde dört yıl lisans eğitimi görmüştür. Tarih öğretmeni olarak ataması yapılmıştır. Yabancı dilleri Fransızca, orta derecede Farsça ve az derecede Arapça'dır.. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine İslam Tarihi Kürsüsü asistanı olarak atanmıştır ve böylelikle akademik hayata başlamıştır. Bir süre uzmanlık eğitimi için Fransa'ya gidip geldikten sonra yurda dönerek akademik kariyerine devam etmiş ve doçentliğe yükselmiştir. Daha sonra dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından 1971 yılında Cumhuriyet Senatosu görevine atanmıştır. Başkanlık Divanında Katip Üyelik yapmıştır bu görevini yeniden seçilene kadar korumuştur. Genel kurulda yapmış olduğu 23 konuşması

bulunmakla beraber 1977’de süresi dolarak Senato’dan ayrılmıştır. Askeri müdahaleden sonra 1982 yılında kurulmuş olan Halkçı Parti’nin içerisinde siyasete başlamıştır ve 1983 yılında darbeden sonra gerçekleştirilen ilk seçimle beraber Ordu Milletvekilliğine seçilmiştir. Milletvekilliği süresi dolduktan sonra Sosyal Demokrat Halkçı Parti saflarına dâhil olarak buradan siyasi faaliyetlerine devam etmiştir ve devam ederken laiklik ve Atatürkçülük üzerine birçok yazı yazmış olmakla beraber ilgili konuda konferanslar da vererek laiklik savunuculuğu yapmıştır. 6 Ekim 1990 yılında evine gönderilen bombalı paketi açması sonucu acı bir şekilde vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Adile YAYLA

1913 yılında Rusya’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Dil Tarih ve Coğrafya Fakültelerinden mezun olmuştur. Kendisi 1932 yılında Dışişleri Bakanlığının açmış olduğu sınavı kazanarak ‘‘ilk kadın diplomat’’ unvanını almıştır. Konuşabildiği yabancı diller Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca’dır. Daha sonra diplomatlık mesleğini bırakarak Fransızca Öğretmenliğine atanmıştır ve bir süre öğretmenlik görevini yaptıktan sonra DTCF Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde doçent olarak atanarak çalışmaya başlamıştır. 1960 yılında Belgrat Büyükelçiliği Müsteşarlığına atanmıştır ve daha sonra Bakanlık Daire Başkanlığı görevine getirilmiştir. Devlet kademesinde bu görevlerini yerine getirirken dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından Cumhuriyet Senatosundan edilen istifa üzerine boşluk açılması nedeniyle Adile Yayla’yı Cumhuriyet Senatosu Üyesi olarak atamıştır. Süresi dolduktan sonra üyeliği sona ermiştir ve bu süreçten sonra Dışişleri Bakanlığı görevinden de emekliye ayrılmıştır. 1992 yılında vefat etmiştir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

Nermin ABADAN UNAT

1921 yılında Viyana’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitimini tamamladıktan sonra Ankara Ulus Gazetesinde ilk iş hayatına başlamıştır daha sonra Ankara Barosuna kabul edilerek kendi mesleği olan avukatlık mesleğini icra etmeye başlamıştır. Avukatlık mesleğine devam ederken Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora eğitimini tamamlamıştır ve gazetelerde çalışmaya devam etmiştir. Daha sonra burs kazanarak ABD’ye gitmiş ve lisansüstü eğitimine ABD’de devam etmiştir. Yabancı dilleri Fransızca, İngilizce ve Almanca’dır. Eğitimini tamamlayıp yurda döndükten sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde İdare Hukuku Bölümüne asistan olarak atanmıştır. Nermin Abadan Unat uzun yıllar boyunca akademik kariyer alanında büyük başarılarla imza etmiştir ve Türk literatürüne katkı sağlayacak ciddi ve önemli çalışmalarda bulunmuştur. Harvard

Üniversitesi, Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi gibi dünyanın ileri ve önde gelen üniversitelerinde çalışmalar yaparak seminerlere aktif katılım sağlamıştır. Bütün bu çalışmalarının sonucu olarak Anayasa Kürsüsünde profesörlük unvanına yükselmiştir ve aynı zamanda Siyasal Davranış Kürsüsü Profesörü unvanını da almıştır. New York City, Denver gibi önemli üniversitelerde de profesör olarak ders vermiştir ve daha sonra UNESCO Türkiye Milli Komitesi Üyesi olarak seçilmiştir. 1980 yılında gerçekleşen Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansına da Türkiye'yi temsilen katılmıştır. Bütün bu çalışmalarıyla adını duyurduktan ve Türkiye için önemli çalışmalara imza attıktan sonra dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine atanmıştır. Senatoda Milli Eğitim, Gençlik ve Spor, Kültür Komisyonu gibi komisyonların üyeliği görevinde bulunmuştur ve Genel Kurul'da 13 konuşma yapmıştır. 1980 gerçekleşen askeri müdahale ile beraber Senato Üyeliği görevi sona ermiştir. Görevi sona erdikten sonra Siyasal Bilgiler Fakültesindeki profesörlük görevine geri dönmüştür. Daha sonra yaş nedeniyle emekliye ayrılmıştır. Yaptığı çalışmalarla dünyada da Türkiye'yi temsil ederek adımızı duyurmuş ve yaptığı çalışmalarla ülkemize büyük katkılar sağlamıştır. Nermin Abadan Unat yaşamına devam etmektedir (Ümmügülsüm, Mehmet, 2018).

1961 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Melahat GEDİK

1915 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunudur. Mezuniyetinden sonra bir yıl hâkim yardımcısı olarak görev yapmış ve ardından avukatlık mesleğini icra etmeye başlamıştır. Eşi İsmail Namık Gedik 3 dönem milletvekilliği yapmıştır. 1961 yılındaki seçimlerde AP'den Aydın milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Fransızca ve Rumca dillerini konuşabilmektedir. Ardından 13.Dönemde de Samsun Milletvekili olarak seçilmiş ve Meclis'te olduğu süre boyunca Milli Eğitim ve İçişleri Komisyon'larında görev yapmıştır (Şahin,2010).

Fatma Saadet EVREN

1920 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş ve avukat olarak uzun yıllar görev yapmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Demokrat Parti'de Kadın Kolları'nda çeşitli görevlerde bulunmuş ve daha sonra partiden ayrılarak Millet Partisi'ne geçmiş orada çeşitli kademelerde görevlerde bulunmuştur. Millet Partisi'nin kendisini feshetmesinden sonra CKMP'de kurucu üye olmuş ve daha sonra 1961 yılı seçimlerinde CKMP'den milletvekili seçilmiştir. Fransızca konuşabilmektedir. Meclis'te

Avrupa Komisyonu üyeliği görevinde bulunmuştur ve toplam 5 kanun teklifi vermiştir (Şahin,2010).

Zehra Neriman AĞAOĞLU

1914 yılında İzmir’de dünyaya gelmiştir Fransa’da bir yıl hukuk eğitimi aldıktan sonra ülkeye geri dönmüştür. Yabancı dili Fransızcadır. 1961 seçimlerinde Manisa milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilerek Meclis’e girmiştir. Kendisi çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif görev almıştır. Meclis’te kaldığı süre boyunca Turizm Tanıtma Komisyonu ve Dilekçe Komisyon’larında görev yapmıştır (Şahin,2010).

1965 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Zarife KOÇAK

1914 yılında Kayseri’de dünyaya gelmiştir. Sivas Kız Öğretmen Okulu’nu tamamladıktan sonra öğretmen olarak görev yapmaya başlamıştır. Öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladıktan bir süre sonra ayrılmış ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif görev yapmıştır. Daha sonra CHP Kadın Kolları, Merkez Yönetim Kurulu ve Parti Meclis’i gibi kademelerde görev yapmaya başlamış ve Bitlis milletvekili olarak aday gösterilerek seçilmiştir. İngilizce bilmektedir (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

Nilüfer GÜRSOY

1921 yılında Bursa’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde (DTCF) Klasik Filoloji Bölümü’nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı bölümde doktora eğitimi yapmaya başlamıştır. Daha sonra 27 Mayıs Darbesi’nde evinden alınarak gözaltına alınmış ve bu sırada görev yaptığı fakültede görevi sonlandırılmıştır. İngilizce, Fransızca, Latince ve Eski Yunanca dillerini konuşabilmektedir. Demokrat Parti’nin arkasından ortaya çıkan AP’de üç dönem üst üste milletvekili seçilerek görev yapmıştır. Kitaplık, Karma ve Dışişleri ile Milli Eğitim Komisyon’larında görev yapmıştır (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

Türkan SEÇKİN

1926 yılında Malkara’da dünyaya gelmiştir. Beyoğlu İlköğretmen Okulu’nu bitirdikten sonra 10 yıl öğretmenlik görevi yapmıştır. Daha sonra özel okullar ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlarda yönetim kademesinde çeşitli görevler yapmıştır. Almanca bilmektedir. Milletvekili

seçildiği döneme kadar CHP Kadın Kolları'nda çeşitli görevlerde bulunmuştur. Meclis'te Milli Eğitim, Gümrük ve Tekel Komisyon'larında görevlerde bulunmuştur (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL

1926 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Hukuk Fakültesi'ni tamamladıktan sonra avukat olarak görev yapmaya başlamıştır. 1965 yılında YTP'den Kars Milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Milletvekili seçilmeden önce YTP'nin çeşitli kademelerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Yabancı dili İngilizce'dir YTP 1969 yılında dağıldıktan sonra CHP saflarına katılmış fakat tekrar milletvekili seçilememiştir. Meclis'te İmar ve İskân Çalışma Komisyon'larında görevde bulunmuştur (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

Behice BORAN (HATKO)

1927 yılında Bursa'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini İstanbul Üniversite Felsefe Bölümü'nde tamamlamış ve daha sonra Amerika'ya giderek Sosyoloji alanında yüksek lisans ve doktorasını tamamlamıştır. Geri döndükten sonra Ankara Üniversitesi DTCF'de doçent olarak görev yapmaya başlamış ve 1965 seçimlerinde yine Milli Bakiye Sistemi ile Urfa'dan aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Yabancı Dilleri İngilizce Fransızca'dır. Kendisi 1970 yılında Türkiye İşçi Partisi (TİP) Genel Başkanı olarak Türkiye'de ilk genel başkan olarak bir ilke imza atan kadın milletvekillerimizdendir. 12 Mart Muhtırası olduğunda hapis cezası almıştır. Daha sonra çıkan aflla birlikte tahliye olmuştur. Kendisi bunu bir af olarak değil 'yapılan hatanın düzeltilmesi' olarak nitelemiştir. 1981 yılında kendisi Türk vatandaşlığından çıkarılmış ve TİP kapatılmıştır (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

1969 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Fatma Suna TURAL

1927 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nden mezun olmuş ve daha sonra öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Daha sonra 1960 yılında MP saflarına katılmış ve aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Fransızca konuşmayı bilmektedir (Şahin,2010).

Zekiye GÜLSEN

1918 yılında Lapseki’de dünyaya gelmiştir. Gazi Eğitim Enstütüsü’nü bitirdikten sonra Almanya’ya giderek Pedagoji bölümünde özel eğitim eğitimi almış ve tekrar yurda dönerek öğretmenlik mesleğini icra etmeye başlamıştır. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Bölümü’nde uzman olarak çalışmıştır. Uzman olarak görev yaparken siyasete katılmış ve 1969 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde AP’den Çanakkale milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Almanca bilmektedir. Meclis’te görev yaptığı süre boyunca Milli Eğitim ve Maliye Komisyonları’nda görev almıştır (Şahin,2010).

Naime İkbāl TOKGÖZ

1912 yılında Selanik’te dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde tamamlamış ve kurum avukatı olarak görevlerde bulunduktan sonra serbest avukat olarak çalışmaya başlamıştır. Daha sonra AP saflarına katılmış ve AP’de çeşitli kademelerde ve teşkilatlarda çok fazla yüksek kademelerde görevlerde bulunmuştur. Uzun yıllar AP’de çeşitli görevler aldıktan sonra 1969 yılında İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Fransızca bilmektedir. Meclis’te Milli Eğitim Komisyonu’nda görev yapmıştır (Şahin,2010).

Türkiye’nin İlk Kadın Meclis Başkanvekili: Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ

1924 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamlamış ve avukatlık yapmaya başlamıştır. Daha sonra CHP’nin çeşitli il ve ilçe teşkilatlarında görevler almış ve o da 27 Mayıs Darbesi’nde gözaltına alınmıştır. Kendisi Milli Bakiye Sistemi ile Muş milletvekili seçilmiş ve Doğu Anadolu Bölgesi’nin ilk kadın milletvekili olmuştur. Meclis’te Başkan Vekilliği görevine milletvekillerinin oy çokluğu ile seçilmiş ve bu açıdan da bir ilke imza atmıştır (Gökçimen ve Diğerleri 2009).

Daha sonra kendisine Sadi Irmak Hükümeti döneminde Kültür Bakanlığı verilmiş ve burada da yine bir ilke imza atmıştır. Kendisi de Türkan Akyol gibi üst düzey görevlere getirilen kadın milletvekillerimizdendir. Bu da kadınlara çeşitli haklar verilmesinin söz konusu olduğu dönemlerde demokrasi açısından önemli bir adım olmuş. Neftçi Fransızca ve İngilizce dillerini bilmektedir. Meclis’te ise Ticaret, İmar ve İskân ile Anayasa Komisyon’larında yer almıştır (TBMM,2009).

1973 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Feriha Fatma ÖZTÜRK

1928 yılında Ankara’da dünyaya gelen Öztürk, lise mezunudur. Kendisi 8 yıl boyunca Ankara Belediye Meclisi’nde Meclis Üyeliği görevinde bulunmuş ve ardından çeşitli sivil toplum kuruluşlarında gönüllü görevlerde bulunmuştur. 1973 yılında Ankara’dan CHP milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilerek Meclis’e girmiştir. Meclis’te KİT Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur (TBMM, 2009).

Ayşe Aliye KÖKSAL

1924 Yılında Kula’da dünyaya gelmiştir. İzmir Kız Enstitüsü’nü bitirmiştir. Milletvekili olmadan önce 20 yıl CHP’de çeşitli görevlerde bulunmuştur ve milletvekili seçilmeden önce 1965 ve 1969 seçimlerinde de aday olmuş fakat seçilememiştir. Çok fazla sivil toplum kuruluşunca yönetim kurulu başkanlığı ve üyeliği gibi görevler yapmıştır. Meclis’te kaldığı sürede Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu’nda görev yapmıştır (TBMM, 2009).

Fatma Gülhis MANKUT

1928 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra avukatlık yaparken aynı zamanda da öğretmenlik yapmıştır. Adalet Partisi’nin kuruluşunda ve sonrasında birçok kademesinde görev almış ve daha sonra aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Fransızca bilmektedir. Meclis’te kaldığı sürede KİT Komisyonu Üyeliği görevini yerine getirmiştir. Sunmuş olduğu 7 kanun teklifi bulunmaktadır (Şahin, 2010).

Şükriye TOK

1927 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. İzmir Kız Lisesi’ni bitirdikten sonra öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Meclis’te ise, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Üyeliğinde bulunmuş ve 6 kanun teklifi sunmuştur (TBMM, 2009).

1977 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Makbule Çağlayan EGE

1931 yılında Ordu’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde lisans eğitimine başlamış fakat yarım bırakmıştır. Okuduğu sürede İstanbul Üniversitesi’ndeki öğrenci derneklerde bir takım görevlerde bulunmuştur. Daha sonra CHP’nin il ve ilçe

kademelerinde birçok farklı görevlerde bulunmuştur. 1977 genel seçimlerinde İstanbul ilinde CHP'den aday gösterilerek Milletvekili seçilmiştir. Meclis'te bulunduğu süre boyunca KİT Komisyonu Üyeliği yapmış ve 3 kanun teklifi sunmuştur (TBMM,2009).

Sevil KORUM

1939 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Sevil Korum, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Maliye ve İktisat Bölümlerinde okumuştur. Mezun olduğu yıl Maliye Bakanlığı'nda çalışmaya başlamış 1963 yılına kadar görevine devam etmiştir. 1963-1965 yılları arasında ABD Michigan Üniversitesi'nde öğrenimine devam etmiştir. 1973 yılında tekrar Michigan Üniversitesi'nde Türkiye için bir ekonomik model geliştirmeye çalışmıştır. Uzmanlık alanı olan ekonomi konusunda çeşitli yayın organlarında yayınlanan makaleleri de bulunmaktadır. 1977 seçimlerinde İstanbul ilinden CHP'den milletvekili seçilerek Meclis'te yerini almıştır. Meclis'te bulunduğu sürede KİT Komisyonu ile Parlamentolar arası Komisyon Üyeliği yapmıştır (Şahin, 2010).

Aysel UĞURAL

1935 yılında Manisa'da dünyaya gelmiştir. Manisa Kız Enstitüsü'nde okumuştur. Milletvekili seçilmeden önce restoran işletmeciliği yapmıştır. Milletvekili seçilene kadar geçen dönemde Adalet Partisi'nin çeşitli kademelerinde görev yapmıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Meclis'te bulunduğu süre boyunca İçişleri Komisyonu Üyeliği yapmıştır (TBMM,2009).

Danışma Meclisi Kadın Üyeleri ve Özgeçmişleri

Nermin ÖZTUŞ

29 Kasım 1930 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu'nun Resim Bölümünü tamamlamış ve hemen ardından öğretmen olarak göreve başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde "Program Geliştirme Heyeti'ne alınmıştır. Bu heyete girişiyle beraber Türkiye'de Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Bingöl, Muş ve Elazığ'da yurt dışında ise İsrail'de kadınların eğitimi ile ilgili bir takım araştırmalar ve incelemeler yapmakla görevlendirilmiştir. İlerleyen yıllarda kendisi Milli Eğitim Bakanlığı'nda başmüfettişlik unvanına kadar yükselmiştir. Kendisi Danışma Meclisi üyeliğine, Milli Güvenlik Kurulu tarafından seçilmiş ve Danışma Meclisi'nde de Milli Eğitim Komisyonu'nda görev yapmıştır. Yabancı dili Fransızca'dır (Şahin,2010).

Tülay ÖNEY

1939 yılında Ankara’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde İktisat-Maliye bölümünden mezun olmuştur ve mezun olduğu yıl Devlet Planlama Teşkilatı’nda uzman yardımcısı olarak görevine başlamıştır. California Üniversitesi’nde gönderilmiş ve burada ekonomi alanında yüksek lisansını tamamlamıştır.. Ülkemizi Avrupa Ekonomik Topluluğu, OECD ve RCD toplantılarında temsil etmiştir. Milli Güvenlik Konseyi kontenjanından Danışma Meclisi Üyeliği görevine atanmıştır. Danışma Meclisi’nde iki yıl boyunca Bütçe-Plan Komisyonu üyeliği yapmıştır. Yabancı dili ise İngilizce’dir. Yeni anayasa hazırlandığı sırada yargı denetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sendikalar ile siyasi partiler arasındaki ilişkileri düzenleyen önergeler vermiştir ve verdiği önergelerin çoğu kabul olmuştur. Danışma Meclisi’nde Öztuğ’un farklı konularda da 41 konuşması bulunmaktadır. Kendisi hakkında ilginç bir olay ve hatıralarını anlatırken bahsettiği bir anısı ‘‘eteğinin kısa olmasından dolayı Meclis lokantasına alınmadığı’’ olarak kayıtlara geçmiştir (Şahin,2010).

İmren AYKUT

İmren Aykut 1940 yılında Adana, Kozan’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun olmuştur ve aynı üniversite, aynı bölümde doktora eğitimini tamamlamıştır. 1964-1975 yılları arasında 10 yılı aşkın süre farklı sendikalarda görevler almıştır. Toplu pazarlıkların görüşme ile ilgili işlerini yürütmüş ve iş uyuşmazlıklarında ‘‘tarafsız aracılık’’ ve ‘‘hakemlik’’ görevleri yapmıştır. 1969 yılında Amerika’da Uzlaştırma-Arbuluculuk ve Tahkim konularında çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. 1971 ve 1972 yılları arasında Londra’da İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nda ve başka işçi sendikalarındaki işçi ile işveren arasındaki ilişkileri incelemiştir. 1973 ve 1974 akademik yılında Oxford Üniversitesi’nde ‘‘ihtisas yapmış, daha sonra ise Norveç Oslo Üniversitesi’nde ‘‘İşletmelerde Yönetim ve İşçinin Yönetime Katılması’’ konusunda bir eğitim alarak bu eğitimi tamamlamıştır. Brüksel’de ‘‘Uluslararası Endüstriyel İlişkiler’’ ve çeşitli ülkelerde ‘‘Sendikalar Arası Yapısal Farklılıklar’’ konusunda araştırmalarda bulunmuş, 1976 yılında da Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.’nin Endüstri İlişkiler Departmanı’nı kurmuştur. Yedi yıl boyunca da Türkiye Kâğıt Sanayi İşverenleri Sendikasının Genel Sekreterlik görevini yapmıştır. 27 Ekim 1981 tarihinden itibaren de Danışma Meclisi Üyesi görevine başlamıştır. Danışma Meclisi’nde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu’nda görev yapmış ve Kâtip Üyelik görevi yapmıştır. Yayınlanmış olan 17 makalesi ve 1 araştırma eseri bulunmaktadır. Yabancı dili İngilizce olmakla birlikte Danışma Meclisi’nde 1 kanun teklifi bulunmaktadır (Şahin,2010).

Türe TUNÇBAY

1932 yılında İzmir Çeşme’de dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden 1965 yılında mezun olmuş ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Kliniğine Fahri Asistan olarak girmiştir. Burada iki yıl çalışmanın ardından 1958 yılında ABD’ye giderek çalışmıştır. 1965 yılının sonunda Türkiye’ye geri dönmüştür. Dönüşünün ardından Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde uzmanlık sınavını başarıyla tamamlamış ve Ege’de başasistan olarak göreve başlamıştır. 1966 yılında Eczacıbaşı İlmi Araştırma Ödülü’nü kazanmıştır. 1970 yılında doçent, 1976 yılında profesör unvanını almıştır. Ege Üniversitesi Nöroloji Kürsüsü’nde öğretim üyesi profesör olarak görevine devam etmiştir. Danışma Meclisi’ne ise İzmir üyesi olarak seçilmiş ve Milli Eğitim Komisyonu’nda görev almıştır. 1958’de Prof. Dr. Erdem Tunçbay ile bir evlilik gerçekleştirmiş ve iki çocuk dünyaya getirmiştir. Yabancı dili İngilizce’dir ve Danışma Meclisi’nde 1 kanun teklifi ile birlikte farklı konularda 18 konuşması bulunmaktadır (Şahin,2010).

Cavidan TERCAN

1937 yılında Ordu’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olmuş ve kendisi İç Hastalıkları Uzmanı’dır. Danışma Meclisi’ne ise Ordu üyesi olarak seçilmiş ve 15 Ekim 1981 tarihinde Danışma Meclisi Üyesi olana kadar Ordu SSK Hastanesi’nde Başhekim olarak görev yapmıştır. Danışma Meclisi’nde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu’nda görev yapmış kendisi evli ve iki çocuk annesidir. Yabancı dili İngilizce olmakla birlikte Danışma Meclisi’nde 4 kanun teklifi bulunmaktadır (Şahin,2010).

1983 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Neriman ELGİN

Neriman Elgin 1921 yılında Malatya’da dünyaya gelmiştir. Kendisi lise mezunudur. TBMM’de milletvekili olmadan önce Ankara Belediyesi’nde Meclis Başkanvekilliği, Halkçı Parti’de kurucu üyelik yapmıştır. Daha sonra 1983 seçimlerinde Ankara’dan milletvekili adayı gösterilerek Meclis’e girmeye hak kazanmıştır. Kendisi yalnızca HP’de değil daha önce çok uzun yıllar CHP’de siyasi görevlerde bulunmuştur. 17 yıl CHP Kadın Kolları Genel Başkanlığı, Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Kadın hakları savunucusudur ve ayrıca sosyal demokratır. Meclis’te Dışişleri Komisyonu’nda görev yapmıştır, toplamda 1 kanun teklifi vermiştir ve farklı konularda toplam 9 konuşması bulunmaktadır. 1994 tarihinde hayata gözlerini yummuştur (Sezer,2005).

Göksel KALAYCIOĞLU

1936 Yılında Ankara’da doğmuştur. ABD Virginia Intermont College’nin eğitim bölümünden mezun olmuştur. Test ve Araştırma Bürosunda mütercimlik, Amerika Beynelminel Çalışmalar Merkezinde araştırmacılık ve Almanya’da özel sektörü yöneticiliği gibi iş alanlarında çalışmıştır. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dili vardır. Meclis kayıtlarına göre seçimden önceki dönemde ev hanımlığı yaptığını belirtmiş ve 1983 yılında ANAP’tan Ankara Milletvekili adayı olarak gösterilmiş olup, Meclis’e girmeye hak kazanmıştır. Bir sonraki seçim döneminde de tekrar aday gösterilerek Ankara Milletvekili olarak seçilmiştir. Meclis’te KİT ve Dışişleri Komisyonlarında üyelik ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Toplamda 3 kanun teklifi ve farklı konularda toplamda 12 konuşması bulunmaktadır. (Milliyet,2009)

Fatma Rezan ŞAHİNKAYA

1924 yılında Darıca’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden ziraat mühendisi olarak mezun olmuştur. Bir süre tarım okulunda öğretmenlik yaptıktan sonra üniversitede asistan olarak göreve başlamıştır. Asistanlık görevine devam ederken Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü de bitirmiştir. Akademik kariyerine devam ederek önce Doçent unvanını almıştır. Amerika’da çeşitli araştırmalarda bulunmuş ve Türkiye’de kürsü kurmuştur. ANAP’tan milletvekili seçilene kadar Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görevine devam etmiş ve daha sonra ANAP’tan 1.bölgeden milletvekili seçilmiştir. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki dil bilmektedir. Meclis’te kendi alanı ile ilgili olarak Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonunda ayrıca KİT, Milli Eğitim Komisyonunda ve Türkiye Amerika ve Türkiye İsveç Dostluk Gruplarında üyelik yapmıştır. Meclis’te içerikleri farklı olarak toplumda 11 konuşması bulunmaktadır (Şahin, 2008).

Türkan Turgut ARIKAN

1930 yılında Aydın’da dünyaya gelmiştir. Gazetecilik bölümünü bitirmiştir. Ardından İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinden de mezun olmuş ve Türk Eğitim Vakfı’nın bursunu kazanarak Amerika’da eğitimine devam etmiş ve master derecesini de başarıyla tamamlamıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi İşletme ve İktidar Fakültesinde asistan, öğretim görevlisi ve öğretim üyesi olarak uzun yıllar çalışmıştır. Almanya, Avusturya, İngiltere ve Amerika gibi ülkelerde işletmecilik alanında çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki yabancı dili konuşabilmektedir. 1983 yılında kendi mesleğinden emekli olmuş ve

akademik alanda çok çeşitli akademik eserleri literatüre miras bırakmıştır. Emekli olduktan sonra seçimlere girerek ANAP'tan milletvekili seçilmiştir. TBMM'de KİT Komisyonu, Avrupa Konseyi Türk Grubu ve Kültür – Yayın Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Türkiye-Avustralya, Türkiye-Endonezya, Türkiye-Kanada Dostluk Gruplarında da üyeliklerde bulunmuştur ve toplamda 8 kanun teklifi bulunmakla beraber 311 değişik konuda konuşması bulunmaktadır (Emiroğlu,2022).

Fatma Mihriban ERDEN

1917 yılında Denizli'de dünyaya gelmiştir. Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirmiş ve el sanatları alanında uzmanlaşarak mesleğini bu alanda icra etmiştir. Mezun olduktan sonra çeşitli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra müdür yardımcılığı ve müdürlük gibi görevlerde bulunmuştur uzun yıllar boyunca. 1 yıl Fransa'da da mesleği ile ilgili eğitim aldıktan sonra yurda dönerek mesleğine devam etmiştir. Daha sonra 1976 yılında öğretmenlik mesleğinden emekli olmuş, siyasi faaliyetlere girişmiş ve 1983 yılında Isparta'dan ANAP milletvekili seçilerek Meclis'e girmeye hak kazanmıştır. Yabancı dili Fransızca'dır. TBMM'de Milli Eğitim Komisyonu üyeliği yapmıştır ve 2 kanun teklifi bulunmaktadır. 2 değişik konuda da Meclis kürsüsünde konuşma yapmıştır ve 2004 yılında hayata gözlerini yummuştur (Yüzbaşı,2021).

Leyla YENİAY KÖSEOĞLU

1926 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Lise eğitimini Amerikan Kız Lisesinde tamamlamıştır, üniversite eğitimi almamıştır. Liseden mezun olduktan sonra çeşitli derneklerde faaliyetlerde bulunmuş ve İstanbul'da da bir dernek kurmuştur. Evlendikten sonra da bir şirket kurmuştur ve dünya ülkelerini dolaşarak Türk malı olan ürünleri tanıtmaya girişiminde ve ticari faaliyetlerde bulunmuştur. İngilizce ve Fransızca yabancı dillerini konuşabilmektedir. Daha sonra İstanbul 4.bölgeden ANAP milletvekili seçilmiştir. 13 ve 14.dönemlerde de milletvekili seçilerek görevine devam etmiştir. Meclis'te Dışişleri Komisyonu Üyeliği görevinde bulunmuştur. Bir konu hakkında konuşması bulunmakla beraber 2002 yılında vefat etmiştir (Emiroğlu,2022).

Günseli ÖZKAYA

1931 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulunu bitirmiştir. İstanbul Barosunda avukatlık görevine devam ederken de edebiyat okuyarak eğitimine devam etmiştir. Daha sonra gazetecilik hayatına

da girmiş ve çeşitli gazete ve dergilerde özellikle kadın hakları konusunda olmak üzere siyasi ve sosyal konularda birçok yazım da bulunmuştur. Daha sonra Türk Kadınlar Birliği kuruluşunun İstanbul il başkanlığı görevinde bulunmuştur ve çeşitli ülkelerde çeşitli etkinliklere katılmıştır. Bu etkinliklerden sonra Dünya Kadınlar Birliğinin 9 yıl boyunca yönetim kurulunda görev yapmıştır. Yabancı dili İngilizcedir. Birçok dernekte şeref üyesi olarak seçilmiş 30'un üzerinde ödül almıştır ve gazetecilik kimliğini de aktif olarak kullanarak birçok yazım eseri bırakmıştır. Yaşamı boyunca kadın hakları için mücadele etmiştir. 1983 yılında Halkçı Parti'den milletvekili seçilmiştir. Meclis görevi boyunca Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeliği yaparak Türkiye-Kanada Dostluk Grubu Üyeliğinde de bulunmuştur. Toplamda 6 kanun teklifi vermiş olmakla 52 değişik konuda da konuşması bulunmaktadır. Aktif bir milletvekilliği dönemi geçirmiştir (Emiroğlu,2022).

İşıl Saygın

1946 yılında dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde eğitimini tamamlayıp yüksek mimar olarak mezun olmuştur. Öncelikle Buca Belediyesinde imar müdürlüğü görevi yapmış olmakla beraber daha sonra 1977'de AP'den Buca Belediye Başkanı seçilmiştir. 1980 darbesiyle beraber görevine son verilmiştir. 2 yıl boyunca mimarlık görevini yerine getirerek siyasetten uzak durduktan sonra, 1983 seçimlerinden 1999 seçimleri de dâhil olmak üzere art arda milletvekili seçilmiştir. 5 dönem boyunca İzmir Milletvekilliği yapmıştır. 1983, 1987 ve 1991 seçimlerinde ANAP'tan, 1995 seçimlerinde DYP'den ve 1999 yılında tekrar ANAP'tan milletvekili seçilmiştir. İleri derecede İngilizce ve Almanca dillerini konuşabilmektedir. Meclis'te bulunduğu süre boyunca Bayındırlık, İmar, Turizm, Ulaştırma Komisyonlarında başkanlık görevi, Adalet Komisyonu Üyeliği görevi yapmış olmak beraber TBMM Divan Üyeliği görevi ile İlk Kadın Çevre Bakanı yapmış ayrıca 51. ve 52. Hükümet dönemlerinde Devlet Bakanı ve İlk Kadın Turizm Bakanı görev yapmıştır. 75 kanun teklifi ve değişik konularda 97 konuşması bulunmaktadır. Bu tarihe kadar incelemiş olduğumuz kadın vekillerimiz arasında en aktif ve en çok görevde bulunanlar arasındadır. Önemli bakanlık görevlerinde bulunmuştur ve 'ilk' unvanlarını almıştır (Emiroğlu,2022).

1987 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Birgen Keleş

Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine başlamış üniversite eğitimini tamamlamış ve California Üniversitesine giderek orda da master eğitimini tamamlamıştır. Harvard Üniversitesinde de eğitimine devam etmiş ve Dış Ekonomik İlişkiler alanında uzmanlaşarak İktisat alanında

kendini geliştirmiş ve yurda dönerek Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığında uzman olarak görev yapmıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Meslek hayatına yaklaşık 20 yıl devam ettikten sonra CHP, SODEP ve SHP'de görevler alarak meclis üyeliği, yönetim kurulu üyeliği ve genel sekreter yardımcılığı gibi görevlerde bulunmuştur. 18.Dönemde SHP, 20.dönemde CHP ve 22.dönemde tekrar CHP'den milletvekili seçilmiştir ardında da CHP'den Parti Meclis Üyesi olarak bir süre daha siyasi kimliğini sürdürmüştür. Uzun dönemler siyasetin içerisinde bulunan ve milletvekilliği yapan kadın milletvekillerimiz arasındadır. Hala yaşamına devam etmektedir. Birgen Keleş 18.Dönemde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda üye olarak görev yapmıştır. Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu'nda da üyelik görevi yapmıştır ve ayrıca Türkiye, İrlanda ve Japonya ülkeleri arasında Dostluk Grupları'nda da görev yapmıştır. Meclis'e sunduğu 5 kanun teklifi bulunmaktadır. Ayrıca 9 sözlü soru önergesi ile 3 Meclis Araştırma Önergesi mevcuttur. Kanun tasarıları hakkında 10 konuşması, Meclis araştırma önergeleri hakkında 3 konuşması, tezkereler hakkında 1 konuşması, gündem dışı olarak da yapmış olduğu 1 konuşması vardır (TBMM, 1991).

İmren Aykut'tan çalışmanın önceki kısımlarında bahsedilmiş olmakla 1987 yılında yapılan seçimlerde kendisine II. Özal Kabinesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevi verilmiştir. Kendisi o tarihe kadar da siyasetin içinde aktif görevlerde bulunmuştur ve seçimle bakan olan ilk kadın bakanımız olarak adını tarihe yazdırmıştır. Aynı zamanda 1989 kurulan Kabinede de aynı bakanlık görevine devam etmiştir. Mesut Yılmaz Hükümeti'nde Hükümet Sözcülüğü ve devamında Devlet Bakanlığı görevlerinde bulunmuş olmakla beraber II. Mesut Yılmaz Hükümeti'nde de Devlet Bakanlığı ve ilk kadın Çevre Bakanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Bakan olarak 53 soru önergesine cevap vermiş ve 31 kez konuşma yapmıştır (TBMM,1991).

1991 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Leyla ZANA

Diyarbakır Silvan'da doğmuştur. İlköğretim, ortaöğretim ve lise öğrenimini açık öğretimden tamamlamış olmakla siyasete eşinin cezaevine girmesiyle dâhil olmuştur. Öncelikle insan haklarıyla ilgili derneklerde görevlerde bulunmuştur daha sonra Sosyal Demokrat Halkçı Partiden Diyarbakır 2.Bölgeye aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Bir süre SHP'de görev yaptıktan sonra istifa ederek Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP)'ne katılmıştır. Daha sonra ÖZEP kendisini kapattığı için Halkın Emek Partisi (HEP)'e katılmış ve 1 sene HEP'de görev

yapmıştır. 1 senenin sonunda Leyla Zana partiden ihraç edilmiş ve HEP ile ilişkisi kesilmiştir. İlişgi kesildikten bir süre sonra Demokrasi Parti (DEP)'ne katılmış ve 1 sene sonra oradan da istifa ettikten sonra Anayasanın 84. Maddesinin son fıkrasına göre tutuklanmış ve milletvekilliği d r lm şt r. Yalnızca bir dönem milletvekilliği yapabilmiştir. Leyla Zana'nın Meclis'te görev yaptığı hiçbir komisyon bulunmamakla birlikte Meclis'e sunmuş olduğu 15 yazılı soru  nergeleri bulunmaktadır. Bu  nergelerde olağanüstü hal bölgesinde gerçekleşen faili meçhul cinayetlerin araştırılması, Bitlis'te gözaltında öldürüldüğü iddia edilen imam, DEP yöneticilerinin kolluk kuvvetleri tarafından ortadan kaybedildiği gibi iddiaları içeren konular bulunmaktadır. Soru  nergelerinin genelinin içeriği faili meçhul cinayetler olmakla beraber doğrudan İçişleri Bakanı'na yöneltilmiştir (HDP,2018).

Türkiye'nin ilk Kadın Bakanı: Tansu ÇİLLER

1946 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ortaöğretimini Amerikan Kolejinde tamamlamış ve Robert Kolejinde de lise eğitimini tamamlamıştır. Çiller, İngilizce Almanca olmak üzere iki yabancı dil bilmektedir. Ardından lisans öğrenimine başlamış ve Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi bölümünü bitirmiştir. Tansu  iller alanında çok donanımlıdır ve uzun zaman boyunca eğitimine devam etmiş, lisans öğrenimini bitirdikten sonra eğitim hayatına son vermemiştir. Yüksek lisans eğitimini University of New Hampshire de tamamlamış ve hemen ardından ABD'deki Connectiout  niversitesinde doktora eğitimine başlamıştır. Doktora eğitimini tamamladıktan sonra Yale  niversitesinde post doktora eğitimini de tamamladıktan sonra yurda geri dönmüştür. Yurtdışında eğitim gördüğü üniversitelerde asistanlık, yardımcı profesörlük, okutmanlık gibi görevlerde bulunmuş ve ülkeye döndükten sonra 1983 yılında Boğaziçi  niversitesinde profesör olmuştur. Bir süre görevine devam ettikten sonra 1990 yılında siyasete dahil olmuş ve DYP'ye katılmıştır. Katıldıktan sonra mesleğiyle bağlantılı olarak ekonomiden sorumlu genel başkan yardımcılığı görevini yapmıştır. Partiye girdikten 1 sene sonra 1991 seçimleri gerçekleşmiş ve Tansu  iller İstanbul Milletvekili olarak seçilmiştir. Ardından 1999 ve 2002 yıllarında da milletvekili seçilmiş ve toplamda 3 dönem milletvekilliği yapmıştır. 1993 ve 2002 yılları arasında DYP genel başkanlığı görevini yapmış olmakla birlikte 1993 ve 1996 yılları arasında Başbakanlık görevini de sürdürmüştür. Kendisi ilk kadın başbakanımızdır. 1996 yılından sonra Başbakan yardımcılığı görevi yapmış ve daha sonra Dışışleri Bakanı olmuştur. 1991 ve 1993 yılları arasında Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevini de yapmıştır. Kendisi en aktif ve en çok adını duyuran kadın siyasetçilerimizdendir. Görev yaptığı yılların üzerinden çok uzun zaman geçmiş olsa da bugün

hala kendisinden söz edilmekte, gençler ve yeni gelen nesiller tarafından da tanınmaktadır (Yılmaz,2016).

Demirel Hükümeti'nde Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmış olmakla beraber sonraki 3 hükümette (50,51,52) Başbakan olarak görev yapmıştır. Erbakan Hükümeti'nde de Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görevde bulunmuştur. Tansu Çiller milletvekili olarak Meclis'e girdiği dönemde 1 kanun teklifi vermiştir. Kendisi toplamda 60 yazılı soru önergesine Bakan olarak cevap vermiş, 1 Meclis araştırma önergesi vermiştir. Birçok konuda konuşması mevcuttur (Dışişleri Bakanlığı,1996).

Melike Tugay HASEFE

1933 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Kız meslek lisesinde liseyi bitirdikten sonra yabancı dil öğrenmek maksadıyla İngiltere'ye gitmiş ve neredeyse 20 yıl İngiltere'de yaşamıştır. İşletmecilik yaparak geçimini sağlamıştır. 1991 yılında milletvekili seçilmeden önce 1989 yılında gerçekleştirilen yerel seçimlerde Anavatan Partisinden Beşiktaş Belediye Meclis Üyesi seçilmiştir ve yalnızca bir dönem milletvekilliği yapmıştır. 2005 yılında da hayata gözlerini yummuştur. Meclis'te Milli Eğitim Komisyonu'nda üye olarak görev yapmıştır. AGİK Parlamenter Asamblesi Türk Grubu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi olarak görev yapmıştır. Melike Tugay Hasefe, 6 yazılı soru önergesi, 4 sözlü soru önergesi, 11 adet kanun teklifi ve tasarısı hakkında konuşması ve 1 tane de gündem dışı konuşması vardır (TBMM, 1995).

Fethiye ÖZVER

1952 yılında Malkara'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversite Maliye Bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. Kendisi İngilizce, İspanyolca, Fransızca ve Almanca olmak üzere 4 dil bilmektedir. Paris'te uluslararası ilişkiler ve İslam üzerine yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve İspanya, İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerindeki seçkin üniversitelerde dil üzerine eğitim almıştır. Kendisi iki meslekle uğraşmıştır birisi sinema eleştirmenliği diğeri ise ekonomi danışmanlığıdır. Ulusal ya da uluslararası çok bilinen filmlerde sinema eleştirmenliği yapmıştır. 1991 yılında gerçekleştirilen seçimlerde DYP'den milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve kazanmıştır. Bir dönem milletvekilliği yaptıktan sonra siyasi hayatına devam etmemiştir (Sabah,1999).

Fethiye Özver Meclis'te milletvekili olarak görev yaptığı dönemde Dışişleri, Sosyal İşler, Sağlık, Dilekçe Komisyonlarında üye olarak görev yapmıştır. Ek olarak Batı Avrupa Birliği Asamblesinin Türk grubu içerisinde ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nde üye olarak görev yapmıştır. Bütçe Komisyonu'nda başkan yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Bütçe ile ilgili olarak Meclis'te birden çok konuşma yapmıştır. Gündem dışı 2 konuşması, kanun tasarıları hakkında 2 konuşması bulunmaktadır (TBMM,1995).

Güler İLERİ

1948 yılında Tokat'ta dünyaya gelmiştir. Daha sonra Ankara'da Eczacılık eğitimini tamamladıktan sonra memleketi Zile'de iki tane eczane açmıştır. Milletvekili seçilene kadar eczacılık mesleğine devam etmiştir. Öncelikle Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den milletvekili seçilmiştir ve daha sonra partinin kendini kapatması üzerine CHP'ye geçmiştir. Yaklaşık 1 sene sonra CHP'den de istifa ederek bağımsız milletvekili olarak yoluna devam etmiştir. Demirel Hükümetin de Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevi de yapmıştır. Milletvekilliğinden sonra serbest eczacı olarak çalışmaya devam etmiştir. Güler İleri Bakanlık görevi yapmış kadın milletvekillerimiz arasındadır. Kadın ve Aliden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıca KİT Komisyonu, İnsan Hakları, Sağlık, Aile ve Sosyal İşler Komisyonu gibi komisyonlarda üye olarak görev yapmıştır. Kendisinin vermiş olduğu herhangi bir yazılı veya sözlü bir önerge bulunmamaktadır. Gündem dışı 5 konuşma yapmıştır, kanun tasarıları hakkında 7 konuşma yapmıştır 3 kez olmak üzere diğer konularda konuşma yapmıştır (TBMM,1999).

1995 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Sema TUTAR PIŞKİNSÜT

1952 yılında İstanbul'da doğmuştur. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başlamış ve 1976 yılında eğitimini tamamlayarak 1980 yılında mezun olduğu fakültede iç hastalıkları uzmanı olmuştur. Birkaç farklı devlet hastanesinde başhekimlik ve iç hastalıkları uzmanlığı görevlerinde bulunmuş ve yaklaşık 15 yıl mesleğini icra ettikten sonra 1994 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde CHP'den Aydın Belediye Başkan adayı olmuştur. Daha sonra 1995 yılında Demokratik Sol Parti'den milletvekili seçilmiş ve Meclis'e ilk adımını atmıştır. Ancak 2000 yılına gelindiğinde DSP'den istifa etmiş ve Toplumcu Demokrat Parti (TDP)'ye geçmiştir. TDP'de aynı zamanda kurucu üyelik ve genel başkanlık gibi görevlerde bulunmuştur. 2 yıl da TDP'de görev yaptıktan sonra 2002 yılında istifa ederek Özgürlük ve

Dayanışma Partisi'ne (ÖDP) geçmiştir. Bir süre de burada görev yaptıktan sonra siyaseti bırakmış mesleği olan doktorluğa geri dönmüş, mesleki alanda çalışmalarda bulunmuştur. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, Susurluk Komisyonu, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu gibi birçok komisyonda görev ve başkanlık yapmıştır. Sema Pişkinsüt 3 kanun teklifi, 4 sözlü soru önergesi ve 6 yazılı soru önergesi vermiştir. Değişik konularda 4 konuşması bulunmaktadır. Kendisi "Yeşil" kod adıyla tanınan Mahmut Yıldırım'ın yerini açıkladığı halde yetkili makamlara haber vermediği için dönemin Devlet Bakanı Eyüp Aşık hakkında gensoru vermiştir (Belen,2018).

Ümran AKKAN

1952 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini İstanbul'da tamamlamıştır ve üniversite eğitime başlamadan iş hayatına atılmıştır. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dil bilmektedir. İthalat ve ihracat alanında çalışmış, faaliyet sürdürdüğü Edirne'de 3.000 tane ev hanımını istihdam ederek onlara iş vermiştir Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif görevlerde bulunmuştur. DYP'de Merkez Karar Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuş ve 1995 yılı seçimlerinde Edirne'den 1.sıradan milletvekili adayı gösterilmiş ve seçilmiştir (Hürriyet,2017).

Ümran Akkan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda Başkanvekilliği görevinde bulunmuş ve Dünya İslam Ülkeleri Kadın Parlamenterleri 2. Başkanlığı yapmıştır. 8 yazılı soru önergesi, 2 kanun ve tasarı teklifi, 1'i Batı Karadeniz Bölgesinde meydana gelen sel felaketleri hakkında olmak üzere 2 değişik konularda konuşması bulunmaktadır (TBMM, 1997).

Oya ARASLI

1943 yılında Bursa'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanarak İstanbul'a gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı fakültede yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora eğitimini tamamlamıştır. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dil bilmektedir. Doçentlik ve profesörlük unvanlarına sahip olmuştur. Daha sonra üniversitede akademik kariyerine devam etmiştir. 1995 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde CHP'den İçel milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve nitekim seçilmiştir. 22. Dönem'de de CHP'den Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve yine seçilmiştir. Milletvekili seçildiği dönemden önce CHP'de il ve ilçe Gençlik Kolları Yönetim Kurulu üyeliği

ve genel sekreterlik gibi görevlerde bulunmuştur. 1999 yılı seçimlerinden sonra siyasete biraz ara vermiş yaklaşık iki yıl üniversitede görevine geri dönerek akademisyenlik yapmıştır. Milletvekilliği yaptığı dönemler boyunca 4 kez Grup Başkanvekilliği yapmıştır. Parti Meclis'i Üyeliği ve CHP Genel Sekreterliği gibi görevlerde bulunduktan sonra son olarak CHP Genel Başkan Yardımcılığı görevine getirilmiş ve 2001 yılında siyaseti bırakarak emekli olmuştur (BBC,2007).

Oya Araslı Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev yapmıştır. 8 yazılı soru önergesi, 10 kanun teklifi, 1 sözlü önergesi, 4 Meclis araştırması önergesi, 3 gensoru önergesi, 10 farklı konuda önermeleri bulunmakla beraber verdiği öneriler hakkında da konuşmaları bulunmaktadır. Oya Araslı şahsına ve partisine eleştiri geldiğinde de Meclis içerisindeki tartışmaların içerisinde yer alan kadın vekillerimizdendir (TBMM, 1997).

Ayfer YILMAZ

1956 yılında Ankara'da doğmuştur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye bölümünü kazanmış ve bu bölümden mezun olmuştur. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dili bulunmaktadır. Uluslararası İktisat Kamu Finansmanı Uzman Yardımcılığı, Hazine Genel Müdürlüğü, Müşavir Yardımcılığı, şeflik, müdürlük ve müdür yardımcılığı gibi Devlet kademesinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarda Türkiye Temsilciği yapmıştır. 20 ve 21. Dönemlerde Doğru Yol Partisinden Mersin Milletvekili seçilmiştir ve 21. Dönemde Devlet Bakanlığı görevi yapmıştır. Siyaset hayatına son verdikten sonra Başkent Üniversitesinde Stratejik Araştırmalar Merkezi Genel Sekreterlik görevini icra etmiştir (Cumhuriyet,2023).

Ayfer Yılmaz Refahyol Hükümeti'nde Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıca milletvekilliği döneminde Meclis'te Dışişleri Komisyonu, Avrupa Birliği ve İç ve Dış Borçlar ile ilgili olarak kurulan Meclis Araştırması Komisyonu ve POAŞ'ın özelleştirilmesiyle ilgili olarak kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu'nda üye olarak görev almıştır. 1 gündem dışı konuşma yapmış, 1 gündem dışı konuşmaya olarak bakan olarak cevap vermiş, 3 kanun tasarı ve teklifi vermiş olmakla birlikte 18 yazılı önergeye bakan olarak cevap vermiştir (TBMM, 1997).

Meral AKŞENER

Meral Akşener 1956 yılında İzmit'te dünyaya gelmiştir. Bursa Kız Öğretmen Lisesi'ni tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini Tarih Bölümü'nü kazanmış ve 1979 yılından bu bölümden mezun olmuştur. Mezun olduğu yıl öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır ve 1982 yılına gelindiğinde Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. Araştırma görevlisi olarak devam ederken kendi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladıktan sonra Kocaeli Üniversitesi Tarih Bölümü Başkanı olarak göreve başlamıştır. Bu sırada Zübeyde Hanım Şehit Aileleri Vakfı'nı kurmuş ve bir süre başkanlığını yapmıştır. 1995 yılında siyasi faaliyetlerine başlamış ve öncelikle DYP'de kadın kolları başkanlığı görevinde bulunmuştur. Aynı yıl içerisinde DYP'den milletvekili aday olarak gösterilmiş ve Kocaeli milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Refahiyol Hükümetinde Susurluk kazası sonrası görevinden istifa eden İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ın yerine İçişleri Bakanı olarak göreve getirilmiştir ve Türkiye'nin ilk kadın İçişleri Bakanı olmuştur. Görev süresi dolduktan sonra 1999 seçimlerinde DYP'den bu kez İstanbul milletvekili aday olarak gösterilmiş ve yeniden Meclis'e girmiştir. Sonra gerçekleşen 2002 genel seçimlerinde DYP baraj altında kalmıştır. Akşener 2001 yılında Milliyetçi Hareket Partisine katılmıştır ve 2007 seçimlerinde MHP'den İstanbul milletvekili aday olarak gösterilerek yeniden Meclis'e girmiştir. Milletvekili olarak yeniden göreve başlamadan önce MHP lideri Devlet Bahçeli'ye başkanışmanlık yapmış ve hatta 2004 yılında MHP'den İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı olarak gösterilmiştir. 2007 yılında milletvekili olduktan sonra TBMM Başkanvekilliği görevine seçilmiştir. Devam eden süreçte 2011 ve 2015 genel seçimlerinde yeniden MHP'den milletvekili aday olarak gösterilmiştir fakat 2015 Haziran seçimlerinde yeterli çoğunluk sağlanamadığından hükümet kurulamamış Kasım ayında tekrar genel seçim gerçekleştirilmiş fakat Meral Akşener bu kez partisi MHP'den milletvekili aday gösterilmemiştir. Kasım ayında gerçekleştirilen seçimlerden MHP'nin oy kaybına uğramış olduğu gerekçesiyle kurultay gerçekleştirilmesi talebinde bulunmuş ve Mahkeme kararıyla gerçekleşmesine olanak tanınan kurultayda genel başkan aday olmuştur. 15 Mayıs tarihi için kurultay kararı alınmasına rağmen MHP Genel merkezi bu kararı asla tanımadığını bildirmiştir ve Eylül 2016 yılında Meral Akşener MHP'den ihraç edilmiştir. Mahkemeye başvurarak ihraç kararına ihtiyati tedbir konulmasını talep etmiş fakat bu talep reddedilmiş ve böylece partiden ihraç kararı kesinleşmiştir (Erbaş,2018).

Tüm bunların üzerine Meral Akşener "Türkiye İyi Olacak" sloganıyla yeni partisinin ismi olan İyi Parti'yi 25 Ekim 2017 yılında kamuoyuna açıklamış ve kurmuştur. İyi Parti hala Meclis'te

temsil edilen bir siyasi parti olarak günümüzde devam etmektedir ve mevcut genel başkanı Meral Akşener'dir (SETA,2017).

Meral Akşener 1995 yılında milletvekili seçildiğinde Plan ve Bütçe Komisyonu ile Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonlarında görev yapmıştır. Bu dönemde kendisinin vermiş olduğu 1 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 4 yazılı soru önergesi, 1 soruşturma önergesi ve toplamda 153 tane soru önergesine İçişleri Bakanı olarak verdiği cevap mevcuttur. Genel Kurul'da gerçekleşen 4 gündem dışı konuşmaya İçişleri Bakanı olarak cevabı, 1 kanun tasarı teklifi, 1 Meclis soruşturma önergesi, 4 Meclis araştırması önergesi ve 1 Meclis soruşturma önergesi vermiştir. Tezkereler hakkında yapmış olduğu 1 konuşma bulunmaktadır. Kendisi bu dönemde Bulgaristan'dan göç eden Türklerin sorunlarını ele almış ve Meclis'te dile getirmiştir. Meclis'e vermiş olduğu soruşturma önergesi ise Başbakan Mesut Yılmaz hakkında soruşturma açılması hakkındadır. Akşener Susurluk kazasını, kazanın arkasında yatan nedenlerin araştırılmasını da dile getirmiştir (TBMM, 1997). Türkiye'nin ilk ve tek kadın Cumhurbaşkanı adaydır. 2024 yılında İyi Parti Genel Başkanlığı görevinden ayrılmış ve yerine seçilerek Musavat Dervişoğlu geçmiştir.

Şekibe Gencay GÜRÜN

1932 yılında İstanbul Üsküdar'da doğmuştur. Ankara Üniversite Hukuk Fakültesini kazanarak lisans eğitimini tamamlamıştır. London School of Economics'de Uluslararası İlişkiler ve diplomasi alanlarında yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve diplomasını aldıktan sonra Dışişleri Bakanlığı bünyesinde diplomat olarak göreve başlamıştır. Görev sürecinde Paris'te Konsolos olarak görev yapmış ve daha sonra Büyükelçi Kamuran Gürün ile evlenerek meslekten ayrılmıştır. Türkiye'ye döndükten sonra Ankara'da Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nde genel sekreterlik ve baş dramaturgluğu gibi görevlerde bulunduktan sonra İstanbul Şehir Tiyatroları'nda genel sanat yönetmenliği yapmıştır. Yıl 1995 olduğunda kendi şahsi tiyatrosu olan Tiyatro İstanbul'u kurmuştur ve bu tarihe kadar Türkiye'de oldukça tanınan biri olmuştur. Nitekim 1995 yılında DYP'den İzmir milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve Meclis'e girmiştir. 28 Şubat Döneminde partisi DYP'den diğer 37 milletvekili ile beraber istifa etmiştir ve bağımsız olarak yoluna devam etmiştir. 2004 yılında vefat etmiştir (İzmir Üniversitesi, 2015).

Gencay Gürün Meclis'te görev yaptığı sürede Dışişleri Komisyonu ve kadının statüsü konusu ile ilgili olarak kurulmuş olan Meclis Araştırması Komisyonu üyeliği görevlerinde

bulunmuştur. Gürün ayrıca Kuzey Atlantik Asamblesi Üyeliği ve Karma Parlamento Komisyonu Üyeliği görevlerini yapmıştır. Milletvekili olarak 1 kanun teklifi vermiş ayrıca 1 kanun ve tasarı teklifi ile alakalı konuşma yapmıştır. Gündem dışı olarak yapmış olduğu 1 konuşma vardır bu da mesleği olan Dünya Tiyatrolar Günü ile alakalı yapmış olduğu konuşmadır (TBMM,1997).

Zerrin YENİCELİ

1960 yılında İzmir’de doğmuştur. Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’ni tamamlamış ve eczacılık yapmaya başlamıştır. 20. Dönemde DSP’den milletvekili adayı olarak gösterilmiştir ve Meclis’e girmiştir. Daha sonra 1999 yılında partisinden istifa etmiştir. Gazete manşetlerinde “Son DSP’li Küskün İstifa Etti” başlıklarıyla haber yapılmıştır. Küskünler arasında 116 milletvekiline sahip partisinden hiçbir detaylı açıklama yapmadan yalnızca “Üyesi bulunduğum DSP’den istifa ediyorum” sözleriyle istifa etmiş ve DSP’nin milletvekili sayısı 60’a düşmüştür (Milliyet,1999).

Zerrin Yeniceli milletvekili olarak görev yaparken Meclis’te Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve ayrıca Plan ve Bütçe Komisyonu’nda yer almıştır. 2 sözlü soru önergesi, 6 yazılı soru önergesi, 2 Meclis araştırması önergesi hakkında konuşması, 5 kez kanun ve tasarı teklifleri hakkında konuşması ve 4 gündem dışı konuşması bulunmaktadır (TBMM,1997).

Hatice AKSELİ GÜNŞOY

1935 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Nişantaşı Kız Lisesi ve Ankara Zübeyde Hanım Kız Teknik Okulu’nu bitirdikten sonra resim alanında kendisini geliştirmeye başlamıştır. Uzun süren eğitimler ve özel derslerden sonra ressam olmuş ve sadece resim çizmekle kalmayıp şahsi sergi açmış ve çoklu sergilere de katılım sağlamıştır. İlerleyen yıllarda Türk Kadınlar Birliği Başkanlığına seçilmiştir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiği gün olan 5 Aralık’ta ve 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde çok gösterişli ve güzel törenler gerçekleştirmiştir. Buradan kendisinin kadın haklarıyla ne kadar yakından ilgili olduğunu ve savunduğunu görmekteyiz. Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı görevinde bulunmaya devam ederken Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde zihinsel engelli çocukların eğitimi ve ailelerinin de katılımı için eğitim ve sosyal faaliyet içerikli merkezler kurdu muştur. 20. Dönemde Doğru Yol Partisi’nden Manisa Milletvekili seçilmiştir ve 1996 yılında istifa etmiş önce bağımsız olmuş daha sonra da Demokratik Türkiye Partisi’ne (DTP) katılmıştır (Anadolu Ajansı,2023).

Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ayrıca kadının statüsü ile ilgili olarak Meclis Araştırması Komisyonu ve Adalet, Çevre ve Milli Eğitim Komisyonlarında üye olarak görev almıştır. Genel kurulda gündem dışı olarak 5, verilen sunulan tasarı ve kanun teklifleri hakkında 5 konuşması bulunmaktadır (TBMM,1999).

Lale AYTAMAN

1944 yılında İstanbul’da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü kazanmış ve Hamburg’da bu bölüm üzerine doktora eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışarak Almanca dersler vermiştir. 1991 yılında Turgut Özal’ın Cumhurbaşkanlığı döneminde Türkiye’nin İlk Kadın Valisi olarak Muğla’ya atanmıştır. 1995 yılına kadar Vali olarak görevini devam ettirmiştir. Vali olarak görev yaptığı yıllarda kadınların el emeğinin değerlendirilmesi konusunda çeşitli çalışmalar yapmış ve projelere öncülük etmiştir. 1995 yılında valilik görevi sona erdikten sonra Anavatan Partisi’nden Muğla milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve Meclis’e girmiştir. Meclis’te Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu Başkanlığı yapmıştır. Aynı zamanda ANAP Kurulu Üyeliği ve ANAP Merkez Karar Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerini yapmıştır (Anadolu Ajansı,2023). Aytaman; Türkiye’nin İlk Kadın Valisi unvanına sahip olmasının yanında Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu ve Çevre, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Komisyonu Başkanlığı yaparak Meclis’te komisyon başkanlığına seçilen ilk kadın vekil unvanına da sahiptir. Valilik göreviyle ilgili anılarını anlatan “İğneli Koltukta Dört Buçuk Yıl” adlı bir kitap yazmıştır. Almanca, İngilizce ve İtalyanca yabancı dillerini konuşabilmektedir (Kiriş, Köklü 2012). Lale Aytaman Meclis’te milletvekili olarak görev yaptığı sürece Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonlarında üye olarak yer almıştır. Ayrıca kadının statüsü konusu ile ilgili olarak kurulan Meclis Araştırması Komisyonu’nda Başkanlık görevi yapmıştır. Ayrıca Batı Avrupa Birliği Parlamenter Meclisi’nde de üyelik yapmış olmakla beraber Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türk Delegasyonu’nda da üyelik görevi yapmıştır. Aytaman’ın Meclis’e sunmuş olduğu 4 kanun teklifi bulunmakla beraber 7 tane sözlü soru önergesi, 4 yazılı soru önergesi ve değişik konularda 3 konuşması bulunmaktadır (TBMM,1997).

1999 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Tayyibe GÜLEK

1968 yılında Adana’da dünyaya gelmiştir. Harvard Üniversitesi’ne giderek orada Ekonomi Bölümünü okuyarak lisans eğitimini tamamlamış ve Londra’da Ekonomi alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Yabancı dilleri İngilizce ve Fransızca’dır. 1994 yılında ülkeye

dönerek Başbakan Danışmanlığı yapmıştır. Daha sonra alanıyla ilgili çeşitli alanlarda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Dünya Ekonomik Forumu tarafından “Geleceğin Genç Liderleri” arasına seçilmiş ve daha sonra Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu ‘nda (USAK) onursal başkanlık yapmıştır ve hala devam etmektedir. 1999 yılında DSP’den Adana ilinden aday gösterilmiştir ve seçilmiştir. Bu sırada DSP Genel Başkan Yardımcılığı görevinde de bulunmuştur (TASAM, 2022).

Gönül Saray ALPHAN

1953 yılında Amasya’da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde Gıda Teknolojisi Bölümü’nü bitirerek lisans eğitimini tamamlamıştır ve aynı üniversitenin aynı bölümünde yüksek lisans eğitimini de tamamlamıştır. İngilizce, Rusça, Arapça gibi birçok yabancı dili bilmektedir. Hatta Türkiye’nin Rusça eğitim veren ilk dil okulunun da sahibidir. (SOV-DİL) Kendisi öncelikle kadınlarla ilgili olan birçok konuda çalışma yapmış ve aynı zamanda Türkiye’nin Irak, Suriye, Habur gibi yakından ilgilendiği dış siyaset konularıyla ilgili de birçok çalışması vardır. Daha sonra 1976 yılından itibaren Ankara Belediyesi’nde Başkan Danışmanlığı görevinde bulunmaya başlamıştır. Bugüne kadar birçok alanda yaptığı çalışmalarla ve bulunduğu görevlerle adından söz ettiren Gönül Saray Alphan 1999 yılında DSP’den aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Daha sonra 2002 yılında DSP’den istifa etmiş ve Yeni Türkiye Partisi saflarına katılmıştır (Darıca Gazetesi, 2020).

Oya AKGÖNENÇ

1939 yılında İzmir’de dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi’nde öncelikle Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden mezun olmuş ve daha sonra da aynı üniversite de Hukuk Fakültesi’ni bitirmiştir. Washington’da uluslararası ilişkiler alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamış daha sonra sırasıyla doçent ve profesör unvanlarına sahip olmuştur. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dili vardır. The American University’de öğretim görevlisi olarak çalıştıktan sonra Çukurova Üniversitesi’nde görevine devam etmiştir. 1999 yılında Fazilet Partisi’nden aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir ve daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından FP’nin kapatılmasının ardından bağımsız vekil olarak görevine devam etmiştir. 2001 yılında Saadet Partisi saflarına katılmıştır ve Saadet Partisi Genel İdare Kurulu üyesi olarak devam etmektedir (Anadolu Ajansı, 2018).

Melda BAYER

1950 yılında Sivas ilinde dünyaya gelmiştir. Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi'nde İşletme ve Muhasebe Bölümlerini bitirmiştir. İlk iş tecrübesine Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü'nde başlamış ve bu kurum içerisinde birçok birimde görev yapmıştır. Daha sonraki yıllarda bankadan istifa etmiş, İngilizce öğretmenliği yapmaya başlamıştır. 1999 yılında DSP'den Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Aynı zamanda DSP'de Genel Başkan Yardımcılığı görevini de yerine getirmiştir (Cumhuriyet Gazetesi,2009).

Ayşe GÜROCAK

1949 yılında Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. Adana Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde ön lisans bölümünden mezun olmuş ve öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Yaklaşık 25 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Kültür Bakanlığı, İskân Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi birçok bakanlıkta çeşitli görevlerde bulunmuştur. Eğitim ve öğrencilerle ilgili uygulamalı ve yazılı olarak birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmalarıyla Ankara ilinde adını duyurduktan sonra 1999 yılında DSP'den Ankara Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (Milliyet,2002).

Esvet ÖZDOĞDU

1948 yılında Yugoslavya'da dünyaya gelmiştir. Ailesi Türkiye'ye göç etmiştir. Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirmiş ve Konya Devlet Hastanesi'ne atanarak ilk görevine orada başlamıştır. Daha sonra Devlet'e bağlı birçok sağlık kuruluşunda görev yaptıktan sonra Ankara'da serbest olarak çalışmaya başlamıştır. İngilizce ve Makedonca olmak üzere iki yabancı dili vardır. 1999 yılı seçimlerinde DSP'den Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. 5 sene DSP'de milletvekili olarak görev yaptıktan sonra 2002 yılında partiden istifa ederek Yeni Türkiye Partisi saflarına katılmıştır. Kurucu üyelik, Parti Meclisi Üyeliği, Parti Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Sekreter Yardımcılığı gibi birçok görevde bulunduğundan sonra 2002 yılında gerçekleştirilen seçimlerde aday olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. 2004 yılına gelindiğinde Yeni Türkiye Partisi ve CHP'nin birleşmesi üzerine CHP'de onur üyesi olmuştur (TBMM,1999).

Nesrin ÜNAL

1961 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitimine başlamış ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitimini tamamlamıştır. İngilizce bilmektedir. Devlet'e bağlı birçok sağlık kuruluşunda hekim olarak görev yapmış ve

daha sonraki dönemde dâhiliye alanında uzmanlığını alarak dâhiliye uzmanlığı yapmaya başlamıştır. 1999 yılında MHP'den Antalya milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. 2002 yılına kadar görevini ifa ettikten sonra partiden istifa etmiş ve siyasi hayatına bağımsız olarak devam etmiştir (TBMM,1999).

Sebahat VARDAR

1943 yılında Bilecik'te dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde eğitimini tamamlamış ve serbest olarak diş hekimliği yapmaya başlamıştır. Fransızca bilmektedir. 1999 yılında DSP'den aday gösterilen Sebahat Vardar seçilmiş ve ardından şu sözleri söylemiştir: ‘‘Bir işçi kızı olarak derin imkânsızlıklardan başlayıp başarıya giden yolu dürüstlük ve çalışkanlığımla aştım. Bu yoldaki tüm zorluk ve sıkıntıları ben de yaşadım. Yüce Allah'ın doğruya ve çalışana verdiği güç ve kudret ile bu zorluklarla mücadele ettim.’’ Nasıl zor şartlardan geldiğinin özetidir diyebiliriz (TBMM,1999).

Melek KARACA

1944 yılında Bursa'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra Devlet'in birçok sağlık kuruluşunda görev yapmıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Beyin ve sinir hastalıkları alanında uzmanlık eğitimini tamamlamış ve görev yaptığı Çorum Devlet Hastanesi'nin bulunduğu il olan Çorum'dan MHP milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Milletvekilliği görevi bittikten sonra MHP'de görev almaya devam etmiştir (TBMM,1999).

Yücel ERDENER

1941 yılında Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin Toprak Bilimi Bölümü'nü bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Yüksek ziraat mühendisi olarak göreve başlamıştır. Çeşitli illerde mühendislik görevi yapmıştır ve son olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü'ne atanmış ve uzun yıllar orada görev yaptıktan sonra 1994 yılında emekli olmuştur. Ziraat Mühendisleri Odası'nda şube başkanlığı ve genel başkanlık gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. Birçok projede kuruculuk ve görev yaptıktan sonra DSP'den İstanbul Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (TBMM,1999).

Ayşe Nazlı ILICAK

1944 yılında Ankara’da dünyaya gelmiştir. Notre Dome de Sion ve Lozan Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi’ni bitirmiştir. İngilizce ve Fransızca yabancı dillerini bilmektedir. Kendisi aynı zamanda gazetecilik ve yazarlıkta yapmaktadır. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra Akşam, Meydan ve Tercüman gazetelerinde çalışmıştır. TRT de Söz Meclis’ten İçeri programını yapmıştır ve adını duyurmaya başlamıştır. TRT’de yapmış olduğu programla beraber adını duyuran Ayşe Nazlı Ilıcak daha sonra birçok kanalda çeşitli programlarda sunuculuk ve yapımcılık yapmaya başlamıştır. Yayın hayatına devam eden Ilıcak 1999 seçimlerinde Fazilet Partisi’nden İstanbul adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Sonraki süreçte FP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldığı için bağımsız olarak siyasi hayatına devam etmiş ve 2002 yılında milletvekilliği düşmüştür. Siyasi hayatı son bulduktan sonra köşe yazarlığı ve bazı gazetelerde çeşitli görevlerde bulunmaya devam etmiştir. Nazlı Ilıcak’ın babası Muammer Ilıcak’ta siyasetin içerisinde adı duyulan birisidir. DP Hükümeti döneminde Ulaştırma ve Bayındırlık gibi Bakanlık görevlerinde bulunmuştur (Sözcü,2018).

Nazire KARAKUŞ

1947 yılında Balıkesir’de dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olduktan sonra stajını tamamlayarak serbest avukat olarak görev yapmaya başlamıştır. Kendisi daha sonraki süreçte İstanbul Kooperatifler Bölge Müdürlüğünde bir süre çalıştıktan sonra Maliye Bakanlığı’nda Hazine Avukatlığı yapmaya başlamıştır. 1999 yılına gelindiğinde de emekli olmuş ve siyasi hayata adım atmıştır. 1999 yılında gerçekleştirilen seçimlerde DSP’den İstanbul Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve nitekim seçilmiştir. 2001 yılında partisinden istifa etmiş ve 2002 yılında Toplumcu Demokratik Parti’ye geçiş yapmıştır. Burada kurucu üyelik ve Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Fakat buradaki görevi çok kısa sürmüş yaklaşık 9 ay sonra oradan da istifa ederek ÖDP’ye katılmıştır (TBMM,1999).

Nesrin NAS

1958 yılında Kayseri’de dünyaya gelmiştir. Marmara Üniversitesi’nde Ekonomi Bölümü’nü okuyarak lisans eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra İngiltere’ye gitmiş ve orada alanıyla ilgili çeşitli çalışmalar yaparak yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve daha sonra ülkeye dönerek mezun olduğu üniversite ve bölümde doktora eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra aynı bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamış yaklaşık 15 yıl devam etmiştir. Çeşitli uluslararası finans kuruluşlarda temsilcilikler yapmış ve daha sonra Sermaye Piyasası Kurulu’nda danışmanlık yapmaya başlamıştır. Siyasete girebilmek için istifa etmiş ve 1999

yılında İstanbul'dan aday gösterilerek ANAP milletvekili seçilmiş ve 2003 yılında ANAP Olağan Kongresi'nde Anavatan Partisi Genel Başkanı seçilmiştir. Bu görevi 1 sene yerine getirdikten sonra istifa etmiştir (TBMM,1999).

Sulhiye SERBEST

1960 yılında Bulgaristan'da dünyaya gelmiştir. 1972 yılında ailesiyle beraber Türkiye'ye göç etmişlerdir. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesini bitirmiştir. Belediyede nikâh, ruhsat, yazı işleri, evlendirme dairesi gibi çeşitli bölümlerde memurluklar yapmıştır. Daha sonra özel anaokulu kurmuştur. 1999 yılında DSP'den İstanbul milletvekili adayı gösterilmiş ve seçilmiştir. Bundan önce 1994 yılında gerçekleştirilen yerel seçimlerde Küçükçekmece'den belediye meclis adayı olarak gösterilmiş ardından 1995 yılı genel seçimlerinde İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiştir (TBMM,1999).

Perihan YILMAZ

1949 yılında Develi'de doğmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde Matematik ve Fizik Bölümü'nü bitirerek lisans eğitimini tamamlamıştır. Yabancı dilleri İngilizce ve Fransızca'dır. Devlete bağlı çeşitli okullarda Matematik öğretmeni olarak görev yapmıştır. Özel okullarda da öğretmenlik ve idarecilik gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. 1999 yılında İstanbul'dan DSP milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Daha sonra 2002'de partiden istifa etmiş ve Yeni Türkiye Partisi'ne geçmiştir. Bu partide kurucu üyedir (TBMM,1999).

Güler ASLAN

1947 yılında Konya'da doğmuştur. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde İngilizce Bölümü'nü okuduktan sonra Devlet'e bağlı birçok lise de İngilizce öğretmeni olarak görev yapmıştır. İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dil bilmektedir. 1999 yılında DSP'den İzmir adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Merkez Karar Kurulu Üyeliği ve Genel Başkan Danışmanlığı gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur (TBMM,1999).

Sevgi ESEN

1947 yılında Kayseri'de dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlamış ve stajlarını bitirdikten sonra serbest avukat olarak görev yapmaya başlamıştır. İngilizce bilmektedir. Kendisi birçok şirkette, sendikada ve bankada hukuk müşavirliği görevi yapmıştır. Birçok gönüllü kuruluştaki görev yapmıştır. Daha sonra gerçekleştirilen yerel seçimlerde Kayseri Belediyesi'nde Meclis Üyesi seçilmiş ve siyasi hayatı

böylelikle başlamıştır. Meclis içerisinde başkan yardımcılığı gibi görevlerde bulunmuş ayrıca Encümen Üyeliği yapmıştır. DYP’de de milletvekili seçilmeden önce yerel yönetimlerden sorumlu başkan yardımcılığı gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur ve 1999 yılında DYP’den Kayseri milletvekili adayı olarak gösterilerek seçilmiştir (TBMM,1999).

2002 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Nevin Gaye ERBATUR

1950 yılında dünyaya gelen Erbatur, lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Kimya Fakültesi Kimya Mühendisliği bölümünden mezun olarak tamamlamış ve yüksek lisansını da tamamlayarak Yüksek Kimya Mühendisi unvanını almıştır. İleri düzeyde İngilizce bilmektedir. Ardından doktora eğitimini tamamlamış ve Kimya Bilim Doktoru olmuş aynı zamanda Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi’nin kurucu öğretim üyesi olmuştur. En son profesör unvanı alarak uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yapmış ve yurtdışında da alanıyla ilgili çalışmalar gerçekleştirmiştir. Öğretim üyesi olarak mesleğini devam ederken Çukurova Üniversitesi’nde Kadın Sorunları Araştırma Merkezi’ni kurmuştur. Bu merkezin kurulmasıyla beraber Adana ilinin Karataş, Yumurtalık ve Ceyhan ilçelerinde köylerde yaşayan kadınlara çeşitli meslek alanlarında teknikler öğretilmiş ve eğitimler verilmiştir. Projeler Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler’den destekler almıştır. Rotary International tarafından The Jean Harris Avarad Uluslararası Ödülü’ne layık görülmüştür. Devam eden süreçte CHP kadın kollarına da dâhil olmuş ve orada da eğitimci kimliğiyle görevlerde bulunmuştur. Tüm bunlar gerçekleşirken sivil toplum kuruluşlarını da ihmal etmemiştir. CHP Parti Meclis’i üyesi de olan Nevin Gaye Erbatur 2002 seçimlerde CHP kadrosundan aday gösterilerek Adana milletvekili seçilmiştir. 22. ve 23. Dönem çalıştığı mecliste ise AB Uyum Komisyonu üyeliği ve Parlamentolar Arası Birlik Türk Grubu Başkan Yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir (Milliyet,2010).

Ayhan Zeynep TEKİN

1950 yılında Adana’da doğmuştur. Çukurova Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra PTT’de memur olarak göreve başlamıştır. Uzun yıllar boyunca aynı kurumda mühendislik, baş mühendislik, müdürlük ve daire başkan yardımcılığı gibi görevlerde bulunmuştur. Daha sonra Ak Parti ile siyasete ilk adımını atmış Ak Parti Ankara İl Başkanlığı’nda Danışma Meclisi Üyesi olarak görev yapmıştır. 2002 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Ak Parti listelerinden aday gösterilmiş ve Adana milletvekili seçilmiştir (Ak Parti, 2002).

Reyhan BALANDI

1969 yılında Afyon’da dünyaya gelmiştir. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü’nde öğrenciyken 2002 yılında Ak Parti listelerinden aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilmektedir. Balandı, aynı zamanda gazetecilik yapmış ve birçok gazetede kadın ve aile ile ilgili konularda yayımlar ve köşe yazarlığı yapmıştır. Afyon Görüntü Gazetesi’nin de kurucusu olmuştur. Kendisi aynı zamanda bir ithalat ve ihracat şirketinde ortak olarak ticari hayata da atılmış ve sürdürmüştür. Kadın haklarına sürekli vurgu yapması nedeniyle “Yılın Siyasetçisi” ödülüne de layık görülmüştür. 2002 yılında Ak Parti listelerinden milletvekili seçildikten sonra 2004 yılına gelindiğinde çeşitli nedenlerden Ak Parti’den istifa etmiştir. 1 yıl bağımsız olarak devam ettikten sonra 2005 yılında DYP’ye geçmiş fakat 4 ay sonra oradan da istifa ederek ANAP saflarına katılmıştır (CNN Türk,2005).

Ayşe Gülsün BİLGEHAN

1957 yılında Ankara’da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Paris Siyasal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde tamamlamıştır. İleri düzeyde İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Eğitim hayatına devam ederken gazetecilikle de yakından ilgilenmiş ve birçok yayım yapmış aynı zamanda da kitap yazmıştır. 5 yıl süreyle Bilkent Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış ve 2002 yılında CHP listelerinden aday gösterilerek Ankara milletvekili seçilmiştir. Deniz Baykal’a karşı muhalif grup oluşturan 11 vekil içerisinde 22., 24., 25. ve 26. Dönem olmak üzere 4 dönem Meclis’te görev yapmıştır. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Asamblesi Türk Delegasyonu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Kemal Kılıçdaroğlu’nun CHP Genel Başkanı seçilmesinin akabinde önce Parti Meclisi üyeliğine seçilmiş daha sonrasında ise CHP Genel Başkan Yardımcısı olmuştur (Gülsün, Bilgehan, 2024).

Remziye ÖZTOPRAK

1949 yılında Ankara’da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi’nde tamamlamış ve meslek alanında çeşitli kuruluşlarda delegelik gibi görevlerde bulunmuştur. Kendisi Ak Parti’nin kurucu üyelerinden olmakla beraber ilk seçimde de aday gösterilmiş ve Ankara milletvekili olarak Meclis’e girmiştir. Yabancı dili İngilizce’dir (Ak Parti,2002).

Özlem ÇERÇİOĞLU

1968 yılında Aydın'da doğmuştur. Kendisi eğitimini Selçuk Üniversitesi Makine-Resim Konstrüksiyon bölümünde tamamladıktan sonra sivil toplum kuruluşlarda görevlerde bulunmuştur. Halkla ilişkiler alanında çeşitli kurumlarda çalıştıktan sonra CHP Parti Meclis'i üyesi olmuştur. 2002 yılında seçimlerde aday gösterilerek CHP Aydın milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Aydın CHP Milletvekili Özlem Çerçioğlu TBMM Sanayi Ticaret Enerji Tabii Kaynaklar Bilgi ve Teknoloji Komisyonu üyesi olarak görev yapmıştır. 2009 Türkiye yerel seçimlerinde Aydın belediye başkanı seçilerek belediye başkanlığı yapmak üzere milletvekilliğinden istifa etmiştir. CHP'nin ve Aydın'ın ilk kadın belediye başkanı olarak 30 Mart 2009'da belediye başkanlığı görevine başlamıştır (CHP, 2021).

Semiha ÖYÜŞ

1960 yılında Muğla'da doğmuştur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlamış ve serbest avukat olarak çalışmaya devam etmiştir. İngilizce bilmektedir. Ak Parti kurulduktan sonra siyasete adım atan Semiha Öyüş 2002 yılında Ak Parti listelerinden aday gösterilerek Aydın milletvekili seçilmiştir. TBMM'de 22. ve 24. Dönem'de görev yapmıştır. Görev yapmış olduğu 22. Dönem'de Litvanya Dostluk Grubu Başkanlığı görevini üstlenmiştir (Ak Parti,2005).

Fatma ŞAHİN

1967 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünde tamamlamış ve daha sonra mühendis olarak çalışmaya başlamıştır. Çalıştığı Sanko Holding'te müdürlük gibi statülere yükselmiştir. Yabancı dili İngilizce'dir. Ak Parti kurulduktan sonra Kadın Kolları, Kadın Kolları Teşkilat Başkanlığı gibi çeşitli görevlerde bulunduktan sonra siyasi işlerden sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı görevine atanmıştır. Ak Parti Kadın Kolları Başkanı olarak görev yapmış ve MKYK'ya da seçilmiştir. 2002 yılında Gaziantep milletvekili olarak Meclis'e girmiştir (Milliyet 2024).

Güldal AKŞİT

1969 yılında Malatya'da dünyaya gelmiştir. Liseden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi'nde İngilizce eğitimi almıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiş, stajını tamamladıktan sonra çeşitli özel şirketlerde avukatlık yapmıştır. Kendisi Ak Parti kurulduğundan itibaren kuruluşunda bulunmuş ve çalışmalara katılmıştır. Hukuki ve Siyasi İşlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı gibi görevlerde bulunmakla beraber 2002

yılında İstanbul milletvekili seçilmiştir. 22 ve 23. Dönemlerde Devlet Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı da yapmıştır. Aynı zamanda ilerleyen yıllarda 2011-2014 arasında Ak Parti Kadın Kolları Başkanı olarak görev yapmıştır. Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi başdanışmanı olarakta görev yapmıştır. Kendisi 61 yaşında COVID-19 nedeniyle vefat etmiştir (Independent,2021).

Sıdika AYDOĞAN

1957 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamış ve çok uzun yıllar avukatlık mesleğini icra etmiştir. Yabancı dili İngilizce'dir. Kendisi SODEP'in kurucu üyelerindendir. SHP-CHP birleşmesi dönemlerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Her iki partide de çeşitli üyelikler ve başkanlıklar yapmıştır. 2002 yılında CHP'den İstanbul adayı gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir (Anadolu Ajansı, 2010).

Nimet ÇUBUKÇU

1965 yılında Karaman'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamış ve ardından serbest avukat olarak görev yapmaya başlamıştır. Yabancı dili Almanca'dır. Bir süre İstanbul Barosu'nda bölge temsilcisi olarak görev yapmıştır. Çocuk hakları ve insan haklarıyla ilgili çeşitli çalışmalarda bulunmuş ve Baro Komisyon'larında yer almıştır. Ak Parti kurulurken Kurucular Kurulu ve Merkez Disiplin Kurulu Üyesi olarak görevlerde bulunmuştur. 2002 yılında gerçekleştirilen seçimlerde İstanbul milletvekili seçilmiştir. 2003 yılında gerçekleştirilen olağan kongrede merkez karar ve yönetim kurulu üyesi olarak seçilmiştir. 2 Haziran 2005 tarihinde ise Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı görevine getirilmiştir. 2007 yılında yeniden AK Parti İstanbul milletvekili seçilmiş ve 60. Hükümette Devlet Bakanlığına atanmıştır. Devam eden süreçte Çubukçu, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmakta iken 3 Mayıs 2009 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına atanmıştır (Ak Parti,2005).

Zeynep Damla GÜREL

1964 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde tamamlamıştır. İngilizce dışında Almanca'da bilmektedir. Daha sonra üniversitede bir yıl kadar turizm ile ilgili eğitim görmüştür. Yurtdışında siyasetli ilgili çeşitli programlara katılmış ve kadınların siyasi hayattaki rolü ile ilgili çeşitli makaleler yazmıştır. Kendisi bu süreçte çeşitli sivil toplum kuruluşlarında da görev almıştır. 2002 yılında CHP listelerinden İstanbul milletvekili adayı olmuş ve seçilmiştir. 2008 yılından 2014 yılına

kadar da Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün başdanışmanlığını yapmıştır. 2014 yılında iş hayatına ve siyasi yaşantısına emekli olarak son vermiştir. NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi olarak çalışmalar yürütmüştür (TBMM, 2005).

Halide İNCEKARA

1959 yılında Antalya'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirmiş ve yüksek lisans eğitimini de tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra iş hayatına başlamış ve muhasebecilik, müdürlük gibi mali işlerle ilgili alanlarda çalışmıştır. Bu sırada sivil toplum kuruluşlarında da aktif çalışmalarda bulunmuştur. Kadınlarla ilgili olan birçok dernekte birçok çalışma yapmış ve projeler geliştirmiştir. 1999 yılında siyasete dâhil olmuş ve Fazilet Partisi'nden İl Genel Meclisi Üyesi seçilerek görev yapmıştır. Ak Parti'nin siyasi hayata dâhil olmasıyla beraber çeşitli görevlerde bulunmuştur. Ak Parti İstanbul Milletvekili Halide İncekara, 22. Dönemden başlayarak 3 dönem üst üste Mecliste görev yapmıştır. 22. Dönemde Avrupa Konseyi ve BAB üyeliklerinde bulunmuş olan İncekara, çocuklar ve gençlerde artan şiddet yönelimi ile 23. Dönemde kayıp çocukların problemlerinin araştırılması ve alınması zaruri olan önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonlarının Başkanlık görevini yürütmüştür. 24.Dönemde ise yine çocuklar ve gençler üzerine çalışmalarda bulunarak Üstün Yetenekli Çocuklar Araştırma Komisyonu Başkanlığı görevini yerine getirmiştir (Ak Parti, 2005).

Güldal OKUDUCU

1958 yılında Elazığ'da doğmuştur. Yüksekokul bitirmiştir. Öğretmenlik ve yayıncılık yaparken aynı zamanda aynı zamanda çeşitli öyküler ve ders kitapları da yazmıştır. CHP de siyasi hayatına başlamış ve kadın kolları başkanlığı, merkez yönetim kurulu üyeliği gibi görevlerde bulunmuştur. 2002 yılında CHP'den İstanbul milletvekili adayı gösterilmiş ve seçilmiştir. 1996 - 2007 yılları arasında CHP'de Kadın Kolları Genel Başkanı olarak görev yapmıştır. Töre cinayetleri konusunda, çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğilimi ve okullarda meydana gelen olaylar hakkında ve sokak çocuklarının sorunlarını araştırmak maksadıyla Meclis'te kurulan araştırma komisyonlarında görev almıştır (TBMM,2005).

İnci Gülser ÖZDEMİR

1952 yılında Tokat'ta doğmuştur. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitime devam ederken bırakmış ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü'nde okumaya başlamıştır. Öncelikle Türk Hava Yollarında çalışmaya başlamış ve hatta

buradan da emekli olmuştur. Ak Parti'nin kurulmasıyla beraber siyasete dâhil olmuş ve İl Yönetim Kurucu Kurulu Üyeliği ve Nüfus ve Kalkınma Grubu, Grup Yönetim Kurulu Üyeliği gibi görevlerde bulunduktan sonra 2002 yılında Ak parti İstanbul milletvekili seçilmiştir (TBMM,2007).

Bihlun TAMAYLIGİL

1966 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde tamamlamış ve ardından aile şirketinde çalışmaya başlamıştır. Çeşitli kurumlarda genel müdürlük ve genel müdür yardımcılığı gibi görevlerde bulunmuştur. Yıllarca sivil toplum örgütlerinde aktif olarak görev yapmıştır. Siyasete dâhil olmasıyla beraber CHP Merkez Yönetim Kurulu Üyeliğine seçilmiş ve ardından CHP'de genel başkan yardımcılığı yapmış. 22. ve 23.dönemlerde CHP'den İstanbul milletvekili seçilmiştir (Anadolu Ajansı, 2011).

Gülseren TOPUZ

1957 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tamamlamış ve ardından Marmara Üniversitesi'nde Ekonometri alanında yüksek lisans eğitimini tamamlayarak Para-Banka anabilim dalında da doktora eğitimini tamamlamıştır. İngilizce ve Almanca yabancı dillerini bilmektedir. Araştırma görevlisi olarak görev yaptıktan sonra doçent olarak Kocaeli Üniversitesi'ne atanmıştır. Akademik hayatını oldukça dolu ve verimli geçiren Gülseren Topuz, Kocaeli Üniversitesi'nde birçok çalışmaya imza atmıştır. Çok sayıda yayımlanan kitap ve makalesi bulunmaktadır. 2002 yılında Ak Parti listelerinden İstanbul milletvekili seçilmiştir. Yakın zamana kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde danışman olarak görev yapmaya da devam etmiştir (Ak Parti,2007).

Zeynep ARMAĞAN USLU

1969 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde tamamlamıştır ve gazetecilik yapmaya başlamıştır. İngilizce bilmektedir. Daha sonra mezun olduğu bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Doktora mezunudur. Çok sayıda yazmış olduğu makale ve kitap bulunmaktadır. Ak Parti'nin kurulmasıyla beraber parti içerisinde halkla ilişkiler başkan yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 2002 yılında gerçekleştirilen seçimlerde İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir. 22. Dönem TBMM'de Avrupa Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AAPA) Türk Grubu Başkanlığı'na getirilmiştir. Bu görevinin yanında Türkiye-Pakistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkan Vekilliği, Çevre Komisyonu Sözcülüğü, Türkiye İtalya Parlamentolararası

İşbirliği Protokolü Eş Başkanlığı görevlerinde de bulunmuştur. 24. Dönem’de tekrar girmiş olduğu TBMM’de Akdeniz İçin Birlik Parlamenter Asamblesi (AİBPA) Türk Grubu Başkanlığı görevine seçilmiştir. Aynı zamanda Türkiye İtalya Parlamentolararası İşbirliği Protokolü Eş Başkanı olarak çalışmıştır (Anadolu Ajansı,2011).

Canan ARITMAN

1950 yılında Ankara’da doğmuştur. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunudur. Uzmanlık alanı Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı’dır. İngilizce bilmektedir. Öğretim görevlisi ve serbest hekim olarak uzun yıllar görev yapmıştır. 2 dönem boyunca CHP’den Karşıya Belediye Meclis Üyesi seçilerek görev yapmıştır. Görev yaptığı sırada Meclis Başkan Vekili, Komisyon Başkanlığı, Grup Başkanvekilliği ve sözcülük gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. Kadın hastalıkları ve kadın hakları ile birçok dernek kurmuş ve çalışmalar yapmıştır. 22. ve 23. Dönemlerde CHP’den İzmir milletvekili olarak seçilmiştir (İHA,2022).

Fatma Seniha Nükhet HOTAR GÖKSEL

1961 yılında Malatya’da doğmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisat Bölümü’nde lisans eğitimini tamamlamış ve aynı alanda yüksek lisansını da tamamlayarak Çalışma Ekonomisi Bölümü’nde doktorasını bitirmiştir. İngilizce bilmektedir. Profesör unvanını alan Fatma Seniha Hanım uzun yıllar akademisyenlik yapmıştır. Yine Dokuz Eylül Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nün anabilim dalı başkanı iken 2002 yılında Ak Parti’den İzmir milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Kendi alanında yurtiçi ve yurtdışında oldukça fazla çalışması ve projesi bulunmaktadır. İzmir Milletvekili Nükhet Hotar Göksel, 2002 yılında siyasete atılmış ve 14 yıl boyunca Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı olarak çalışmıştır. TBMM 22., 23., 25. ve 26. Dönem milletvekilliği görevinde bulunan HOTAR, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyesi ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkan Vekili olarak görev yapmıştır (Anadolu Ajansı, 2024).

Türkan MİÇOOĞULLARI

1952 yılında İzmir’de doğmuştur. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Kimya Bölümü’nde tamamlamış ve kimyagerlik yapmaya başlamıştır. 1989 yılında siyasete dâhil olmuş ve SHP’de Parti Meclisi Üyeliği yaptıktan sonra 1992 yılında CHP’de kurucu ilçe başkanı olmuştur. Takip eden süreçte CHP’de de Parti Meclisi Üyeliği görevlerinde bulunmuş ve 1994 yerel seçimlerinde CHP’den İzmir Narlıdere Belediye Başkan Adayı gösterilmiştir. 1995 yılında da CHP’den milletvekili adayı olmuştur fakat seçilememiştir. 2002 yılında gerçekleştirilen

seçimlerde CHP listelerinden İzmir milletvekili seçilmiştir. 1994 yerel seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi Narlıdere Belediye Başkan Adayı olmuştur. 2002 genel seçimleri sonucunda TBMM'ye ilk adımını atan Miçooğulları, Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi olarak görev yapmıştır (TBMM,2007).

Serpil YILDIZ

1966 Yılında Ankara doğmuştur. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nden mezun olarak lisans eğitimini tamamlamış ve özel sektörde kendi mesleğini icra etmeye başlamıştır. İngilizce ve Osmanlıca dillerini bilmektedir. 1994'lü yıllarda DSP'de siyaset yaparken Bornova ve İzmir Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi görevini yapmıştır. Daha sonra Ege Üniversitesi'nde İngilizce, Osmanlıca ve tarih dersleri almıştır. Ak Parti'nin siyasi arenaya girmesiyle beraber siyasete tekrar dâhil olmuş Ak Parti Karşıyaka Kurucu İlçe Başkanlığı görevini icra etmiştir. Kendisi 2002 yılında İzmir'den aday gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir. Ancak 2005 yılında Ak Parti'den istifa ederek ANAP'a katılmıştır (Sabah,2004).

2007 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Fatoş GÜRKAN

1966 yılında Adana'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamış ve bir süre serbest olarak avukatlık yapmıştır. Yabancı dil olarak İngilizce bilmektedir. Türk Hukuk Enstitüsü, memleketi Karaisalı Derneği ve TEMA Vakfı gibi kuruluşlarda gönüllü olarak görev yapmıştır. Ak Parti'den milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin Kadın Kolları, il ve ilçe yönetimlerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2007 seçimlerinde Ak Parti'den Adana milletvekili aday olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Fatoş Gürkan Meclis'te Başkanlık divanı kâtip üyeliği, Anayasa Komisyonu Üyeliği ve sözcülüğü yapmıştır. Ak Parti Genel Merkezi'ne bağlı Sosyal İşler kolunun başkan yardımcılığını ve Yaşlılar Koordinasyon Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Aynı zamanda kendisi Türkiye-Estonya, Türkiye-Katar, Türkiye-İsviçre ve Türkiye-Meksika Parlamentolararası Dostluk Grupları Başkanvekili olarak görev yapmıştır (Ak Parti,2010).

Fatma SALMAN KOTAN

Milletvekili olarak seçildiği Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinde 1970 yılında doğmuştur. Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi İşletme Bölümü'nde tamamlamıştır ve mezun olduktan sonra sınavlarını kazanmış ve uzun yıllar Mali Müşavirlik yapmıştır. 2007 seçimlerinde Ak Parti'den

Ağrı milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. TBMM Başkanlık Divanı'nda Kâtip Üyeliği yapmıştır (Ak Parti,2010).

İlknur İNCEÖZ

1973 yılında Aksaray'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık yapmaya başlamıştır. İngilizce bilmektedir. Avukatlık görevini belediye ve kurum avukatlığı yaparak devam ettirmiştir. Sivil toplum kuruluşlarında ve Kadın Komisyon'larında çeşitli görevlerde bulunmuştur. Ak Parti'den milletvekili seçilmeden önce Kadın Kolları Başkanlığı yapmakla beraber il ve ilçe teşkilatlarında da çeşitli görevlerde bulunmuştur. Daha sonra 2007 yılında Ak Parti'den Aksaray milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz Meclis'te Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyeliği ile Çevre Araştırma Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 24. Dönemde tekrar seçildikten sonra Adalet Komisyonu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyeliği, Araştırma ve Soruşturma Komisyonu Üyeliği ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur (Ak Parti,2010).

Aşkın ASAN

1965 yılında Trabzon'da doğmuştur. Lisans eğitimini Riyad'da tamamlamış ve Riyadh İslami İlimler Bölümü'nü bitirmiştir. Yüksek Lisans Eğitimini ABD'de Bilgisayar ve Öğretim Teknoloji alanında tamamlamış ve daha sonra Türkiye'ye dönerek Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde doktora eğitimine tamamlamış ve bitirmiştir. Daha sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğretim Teknolojileri Bölümü'ne yardımcı doçent olarak ataması yapılmış ve Dubai'ye giderek doçentlik unvanını almıştır. Bir süre yurtdışında öğretim üyeliği, bölüm başkanlığı ve dekan yardımcılığı gibi görevlerde bulunduktan sonra ülkeye tekrar dönmüştür. Alanında yayınlanmış pek çok makalesi bulunmaktadır. 2007 yılında Ak Parti'den Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti Ankara Milletvekili Aşkın Asan öncelikle Akdeniz Parlamenter Asamblesi (APA)'da Türk Grubu Başkanlığı ve Türk Grubu Üyeliği yapmıştır. 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Başkanlığı'nda Bakan Yardımcılığı'na atanmış olmakla beraber hükümetin görevinin son bulmasıyla beraber Aşkın Hanım'ında görevi son bulmuş ve rektör olarak akademik kariyerine devam etmiştir (Ak Parti,2010).

Nesrin BAYTOK

1960 yılında Tarsus'ta dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini ODTÜ Maden Mühendisliği Bölümü'nde tamamlamış ve daha sonra mesleğini özel sektörde icra etmiştir. İngilizce bilmektedir. CHP'nin çeşitli kademelerinde görevlerde bulunmuş özel kalem müdürlüğü yapmıştır. Gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır ve 2007 yılında CHP'den aday gösterilerek Ankara milletvekili seçilmiştir (Anadolu Ajansı, 2010).

Zeynep DAĞI

1964 yılında Gölbaşı'nda dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Daha sonra aynı bölümde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır ve kendi bölümünde öğretim görevlisi olarak mesleğe başlamıştır. Daha sonra çeşitli üniversitelerde yardımcı doçent olarak öğretim üyeliği yapmıştır. Kimi dergi ve gazetelerde editörlük ve köşe yazarlığı gibi işler yapmış ve doçentlik unvanını aldıktan sonra çeşitli Devlet üniversiteleri ve özel üniversitelerde dersler vermiştir. Zeynep Dağı'nın yayınlanmış pek çok makalesi ve kitabı bulunmaktadır. 2007 yılında gerçekleştirilen seçimlerde Ak Parti'den Ankara milletvekili olarak gösterilmiş ve kazanmıştır. Ak Parti 23. Dönem Ankara Milletvekili seçilen Zeynep Dağı halen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi ve Avrupa - Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanı görevini yürütmektedir (Ak Parti,2010).

Ayşe AKBAŞ

1971 yılında Balıkesir'de doğmuştur. Kendisi Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin Açık Öğretim Fakültesi'nde İşletme Bölümü'nü okuyarak lisans eğitimini tamamladıktan sonra İngilizce eğitim almıştır. Özel sektörde bir dönem muhasebe ve mali işlerle ilgili alanlarda çalışmış, muhasebecilik ve mali müşavirlik yapmıştır. 2007 yılında milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin il ve ilçe teşkilatlarında çeşitli görevlerde bulunmuştur. Seçilmeden bir sene önce Balıkesir'de gerçekleştirilen il kongresinde yönetim kurulu üyesi olarak seçilmiştir. Nitekim 2007 yılında da Balıkesir'den aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir (Ak Parti,2010).

Ayla AKAT ATA

1976 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık yapmaya başlamıştır. İnsan hakları ve kadınlarla

ilgili birçok dernekte faaliyet göstermiştir. Daha sonra 2007 yılında Batman'dan bağımsız milletvekili seçilmiştir. Seçildikten sonra Demokratik Toplum Partisi'ne (DTP) katılmış ve Parti Meclis'i üyesi olmuştur. Daha sonra DTP kapatıldığı için 2009 yılında BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) 'ne katılmıştır. 2013 yılında Çözüm Süreci'nin ilk görüşmesi için İmralı'ya giden 1. Heyette yer almıştır. 2015 seçimlerinde parti tüzüğü nedeniyle partisinden milletvekili adayı gösterilmedi ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkanı Gültan Kışanak'ın gözaltına alınması sonrasında 26 Ekim 2016'da yapılan gösteri sırasında gözaltına alındı. 30 Ekim tarihinde terör örgütü üyeliği suçlamasıyla sevk edildiği mahkemece tutuklandı (HDP,2023).

Canan CANDEMİR ÇELİK

1974 yılında Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık yapmaya başlamıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Daha sonra aynı üniversite ve bölümde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Çeşitli derneklerde görev yapmış ve kitap yazmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin Gaziantep, Bursa gibi çeşitli il ve ilçe kademelerinde görevlerde bulunmuştur. 2007 yılında gerçekleştirilen seçimlerde Ak Parti'den Bursa milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti Bursa Milletvekili Canan Candemir Çelik TBMM 23. Dönem Başkanlık Divanı Kâtip Üyesidir. 12 Aralık 2013'te 2014 yılı genel bütçe görüşmeleri sırasında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü bütçesi üzerine yaptığı konuşması ile TBMM kürsüsünden başörtüsü ile hitap eden ilk milletvekili olmuştur (Anadolu Ajansı,2010).

Selma Aliye KAVAF

1912 yılında Denizli'de doğmuştur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya (DTCF)'den mezun olmuş ve öğretmenlik mesleğini icra etmeye başlamıştır. İngilizce bilmektedir. Ak Parti'den milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'de Kadın Kolları Genel Başkanlığı yapmıştır. 2007 yılında Denizli'den aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Ak Parti Denizli Milletvekili olarak 2007'den 2011 yılına kadar TBMM'de görev yapan Selma Aliye Kavaf, Denizli'den seçilmiş ilk kadın milletvekili olmuştur. Mecliste Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Sözcülüğü ve Peru Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 1 Mayıs 2009'da gerçekleşen kabine değişikliği sonrası Devlet Bakanı olarak 60. Hükümette yer almıştır. Siyasi kariyerine DEVA Partisinde devam KAVAF, 2023 yılında DEVA Partisi kontenjanından CHP Manisa milletvekili seçilmiştir (Deva Partisi, 2023).

Glten KİŞANAK

1961 yılında Elazığ'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nde tamamladıktan sonra gazeteci olarak çalışmaya başlamıştır. Diyarbakır Belediye'sinde de çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 2007 yılında Diyarbakır'dan bağımsız milletvekili seçilmiş ve daha sonra DTP'ye katılmıştır. 2009 yılında DTP kapatıldıktan sonra BDP'ye katılmıştır (Anadolu Ajansı,2020).

Aysel TUĞLUK

1965 yılında Elazığ'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık yapmıştır. İnsan hakları ve kadınlarla ilgili derneklerde üyelik ve kuruculuk görevlerinde bulunmuştur. 2007 yılında Diyarbakır'dan bağımsız milletvekili seçildikten sonra DTP'ye katılmıştır. DTP'nin kapatılma kararının Anayasa Mahkemesi tarafından kesinleşmesinin ardından milletvekilliği düşmüştür (Sözcü,2016).

Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK

1973 yılında Erzurum'da doğmuştur. Lisans eğitimini Zürich Winterthur Teknik Üniversitesi'nin Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde tamamladıktan sonra yüksek lisansını da aynı bölümde tamamlamıştır. Kendisi İngilizce, İtalyanca ve Fransızca dillerini bilmektedir. Daha sonra Zürich Dietikan Belediyesi'nde Türk vatandaşlarıyla ilgili olarak birçok sivil toplum çalışmasında bulunmuştur. Kendi alanıyla ilgili çeşitli projeler ve önemli analizler gerçekleştirmiştir. Ak Parti'de Genel Başkan Danışmanlığı yapmıştır. 2007 yılında Ak Parti'den Erzurum adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti Erzurum Milletvekili Fazilet Dağcı Çıgık, 23. Dönemde Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Sözcülüğü, TBMM Türkiye-İsviçre Dostluk Grubu Kurucu Başkanlığı, Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanlığı ve Dünya Kadın Parlamenterler Birliği Başkan Yardımcılığı görevlerini yürütmüştür. 24. Dönemde ise Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanlığı görevini yeniden üstlenmiştir (Ak Parti,2010).

Özlem MFTLU

1965 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Lisans eğitimini Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde tamamladıktan sonra pedagojik formasyon eğitimi almıştır ve öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Daha sonraki süreçte Şahinbey Belediyesi'nde Meclis yeliği yapmakla beraber Kent Konseylerinde ve çeşitli komisyonlarda

görevlerde bulunmuştur. Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele Derneği'ni kurmuştur. 2007 yılında milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'de kadın kolları, yönetim kurulu üyeliği, MKYK Üyeliği gibi birçok görevde bulunmuştur. 2007 yılında Gaziantep'ten aday gösterilerek Ak Parti Gaziantep Milletvekili seçilmiştir (Ak Parti,2010).

Pervin BULDAN

1967 yılında Hakkari'de dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimi almamıştır lise mezunudur. Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma Derneği'nde başkanlık görevinde bulunmuştur. Dernek tarafından 2005 yılında Nobel Ödülü'ne aday gösterilmiştir. Kadroları aynı kalan fakat kapatıldıktan sonra isim değiştirilerek yeniden kurulan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP) ve DTP'de Parti Meclisi Üyeliği görevinde bulunmuştur. 2007 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Iğdır'dan bağımsız milletvekili seçilmiştir. Seçildikten sonra DTP'ye katılmış ve DTP kapatıldıktan sonra BDP saflarına geçmiştir (Türkiye Gazetesi, 2018).

Ayşe Jale AĞIRBAŞ

1968 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Sosyal Antropoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Yabancı dili Almanca'dır. Eğitimini tamamladıktan sonra Viyana Üniversitesi'nde dil eğitimi almıştır. Milletvekili seçilmeden önce 1999 yıllarında DSP'den İl Genel Meclisi Üyesi seçilerek bir süre görev yapmıştır. Daha sonra 2007 yılında CHP'den İstanbul milletvekili olarak aday gösterilerek seçilmiş ve aynı yıl içerisinde istifa ederek DSP'ye geçmiştir (TBMM,2010).

Necla ARAT

1940 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Felsefe ve Sosyoloji Bölümü'nde tamamladıktan sonra yüksek lisans ve doktora eğitimini de aynı bölümde tamamladıktan sonra sırasıyla doçent ve profesör unvanlarını alarak öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. Anabilim Dalı Başkanlığı yapmış ve Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni kurmuştur. Çok fazla dernekte çalışmalar yürütmüş ve kurucu üyelik yapmıştır. Geneli kadınlar ve eğitimle ilgilidir. En bilinenleri Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Çağdaş Eğitim Vakfı'dır. Kadınlarla ilgili olan konularda birçok ödülü vardır. Yayınlanmış olan tam 14 kitabı bulunmakla beraber yüzlerce makalesi bulunmaktadır. 2007 yılında CHP'den İstanbul milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir (İstanbul Üniversitesi, 2014).

Ayşe Nur BAHÇEKAPILI

1954 yılında Trabzon'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra avukatlık yapmaya başlamıştır. İstanbul Barosu'nda Yönetim Kurulu Üyeliği ve genel sekreterlik gibi görevlerde bulunmuştur. Ayşe Nur Bahçekapılı'yı diğer vekillerden ayıran bir özellik vardır. Kendisi CHP'nin çeşitli il ve ilçe kademelerinde görevde bulunmuş, kadın kolları başkanlıkları, yönetim kurulu üyelikleri yapmıştır fakat 2007 yılında Ak Parti'den İstanbul milletvekili adayı gösterilmiş ve seçilmiştir. İdeolojik olarak birbirine zıt olan bir partiden diğeri geçmesi kendisini diğeri vekillerden ayırmaktadır. Ak Parti İstanbul Milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı, Türkiye Küba Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı görevini yerine getirmiş, Ak Parti Grup Başkanvekilliğini görevini ise 2009-2013 yılları arasında üstlenmiştir. Devam eden süreçte Temmuz 2013 - Haziran 2015 ve Kasım 2015 - Haziran 2018 tarihleri arasında olmak üzere iki kez Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili olarak görev yapmıştır (Ak Parti,2007).

Alev DEDEGİL

1958 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde tamamladıktan sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde İngilizce eğitim almıştır. Ardından bilgisayar programcılığı ve otel yöneticiliği programlarını bitirmiş ve özel sektörde yönetici olarak çalışmaya başlamıştır. Kendisi İstanbul Kadın Araştırmaları Merkezi Kurucu Üyesi olmuş ve bugün hâlâ yönetim kurulu başkanı olarak görev yapmaktadır. Ak Parti'den milletvekili seçilmeden önce parti kadın kollarında çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2007 yılında da Ak Parti'den İstanbul adayı olarak gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir. Ak Parti İstanbul Milletvekili Alev Dedegil, 23.,24.,25. ve 27. Dönem olmak üzere 4 dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapmıştır. 23.Dönem'de TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Kurucu üyesi olduğu İstanbul Kadın Araştırmaları Merkezinde halen Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yürütmektedir (Ak Parti,2007).

Canan KALSIN

1967 yılında Elazığ'da doğmuştur. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladıktan sonra Bahçeşehir Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve ardından Rutgers Üniversitesi'nde dil eğitimi almıştır. Yabancı dili İngilizce'dir. Dış ticaret alanında çalışmıştır. 2007 yılında İstanbul'dan aday gösterilmiş ve Ak Parti milletvekili olarak seçilmiştir. Ak Parti İstanbul Milletvekili Canan Kalsın 2001 yılında Ak Parti İstanbul İl Kadın Kollarını kurarak siyasete

başlamış devam eden süreçte 2018 yılında düzenlenen Türkiye Genel Seçimleri'nde İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'deki görevine başlamıştır. AK Parti Dış İlişkiler Başkan Yardımcılığı ve TBMM Dışişleri Komisyonu üyelik görevlerini yerine getirmiştir (Ak Parti, 2007).

Mesude Nursuna MEMECAN

1957 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde tamamlamış ve yüksek lisansını da ABD'de işletme alanı üzerine yapmıştır. İngilizce ve Almanca bilmektedir. Türkiye'ye döndükten sonra bankacılık alanında çalışmaya başlamıştır. Daha sonra bir yayın şirketi kurmuş dergi, reklam gibi alanlarda iş yapmıştır. 2007 yılında Ak Parti İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti İstanbul Milletvekili Mesude Nursuna Memecan, Türkiye - İngiltere Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı olarak görev yapmasının yanısıra Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanvekilliği görevinde de bulunmuştur. Ülkemizin dış ilişkileri konularında çeşitli çalışmalar yürüten Memecan, Türkiye - Avustralya Parlamentolararası Dostluk Grubu başkanvekili görevi ile birlikte Türkiye - Tunus ve Türkiye - Japonya Parlamentolararası Dostluk Grubu üyesi olarak görev yapmıştır (Ak Parti, 2010).

Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE

1976 yılında Ankara'da doğmuştur. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlamış ve daha sonra Londra'ya giderek Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Daha sonra bazı kamu kurumlarında uzman olarak çalıştıktan sonra birçok ilçede kaymakamlık yapmıştır. Ak Parti'den milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin çeşitli kademelerinde görev almış ve 2007 yılında aday gösterilerek İstanbul milletvekili seçilmiştir (Ak Parti,2010).

Fatma Nur SERTER

1948 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamlamış ve aynı fakültede yüksek lisans ile doktora eğitimini de tamamlamıştır. Londra'da doçenlik için çalışmalar yapmış ve İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamıştır. Profesör unvanını aldıktan sonra rektör yardımcı olmuş ve daha sonra aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmaya devam etmiştir. Kanada'da birçok üniversitede araştırmalar yapmıştır ve Avrupa'da birçok seminere katılmıştır. Çok fazla kitabı ve yayınlanmış makalesi bulunmaktadır. Tüm bunların yanında Atatürkçü Düşünce Derneği

gibi derneklerde de gönüllü görevlerde bulunmuş ve 2007 yılında CHP'den İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir. 23 ve 24. Dönem Milletvekili Serter, Parlamentolararası Birlik (PAB) Türk Grubu üyesidir (Anadolu Ajansı, 2011).

Edibe SÖZEN

1961 yılında Sivas'ta doğmuştur. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktorasını tamamlamış ve post doktora için Amerika'ya gitmiştir. İngilizce bilmektedir. Sırasıyla doçentlik ve profesörlük unvanlarını almış öğretim üyesi olarak uzun yıllar çalışmıştır. Çeşitli Avrupa ülkelerinde Türkler üzerine çalışmalarda bulunmuş ve yabancı üniversitelerden davetler almıştır. Daha sonra dekan yardımcısı, Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Üyesi olarak görevlerde bulunmuş ve alanıyla ilgili konularda danışmanlıklar yapmıştır. Ak Parti'de de çeşitli görevler aldıktan sonra 2007 genel seçimlerinde İstanbul'dan aday gösterilmiş ve seçilmiştir (Ak Parti, 2010).

Sebahat TUNCEL

1975 yılında Malatya'da dünyaya gelmiştir. Ön lisans eğitimini Mersin Üniversitesi Harita Kadastro Bölümü'nde tamamlamış ve harika teknikeri olmuştur. 2007 genel seçimlerinde İstanbul'dan bağımsız aday olmuş ve seçilmiştir. Sonraki süreçte DTP'ye katılmıştır. Önceki süreçlerde de HADEP içerisinde il ve ilçe teşkilatlarında çeşitli görevlerde bulunmuştur. DTP'nin kurucu üyelerindendir. DTP kapatıldıktan sonra 2009 yılında BDP'ye katılmıştır (HDP, 2022).

Şenol BAL

1956 yılında Bursa'da doğmuştur. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nde tamamlamış ve sitogenetik alanında yüksek lisans ve doktorasını da Gazi Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Doçent ve öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Kendi alanını kapsayan çok sayıda yayınlanan makalesi bulunmaktadır. 1970'li yıllarda Ülkücü Hanımlar Derneği'ni kurmuş ve daha sonra Türk Ocakları Genel Merkez Kadın Kolları Başkanı olarak yaklaşık 5 yıl görev yapmıştır. Ülkücü kökenli biri olan Şenol Bal MHP'de de çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 2007 genel seçimlerinde MHP'den İzmir milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeliği yapmıştır (MHP,2007).

Şükran GÜLDAL MUMCU

1951 yılında Denizli’de doğmuştur. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İşletmecilik Bölümü’nde tamamlamıştır. Devlet Yatırım Bankası’nda Proje Değerlendirme Uzmanı olarak çalışmıştır. Kendisi 1993 yılında öldürülen Uğur Mumcu’nun eşidir. Mumcu’nun ölümünden sonra Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfını kurmuştur. 2007 yılında CHP’den İzmir milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. 23. ve 24. Dönem’de TBMM’de görev yapan Mumcu, 10 Ağustos 2007’de TBMM Başkanvekilliğine getirilmiş bu görevini 2007 ile 2015 yılları arasında icra etmiştir (Ak Parti, 2011).

Azize Sibel GÖNÜL

1966 yılında İstanbul’da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nde tamamlamış ve mezun olduktan sonra mimar olarak çalışmıştır. Ortak olarak İnşaat Limited Şirketi kurmuştur. 2007 yılında Ak Parti’den milletvekili seçilmeden önce Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği ve İl Kadın Kolları Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Seçilmeden önce de Kocaeli’nde Ak Parti Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. 2007 yılında Kocaeli’nden aday gösterilmiş ve seçilmiştir (Ak Parti, 2010).

Ayşe TÜRK MENOĞLU

1965 yılında Konya’da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde tamamlamıştır ve uzun yıllar serbest avukat olarak görev yapmıştır. Kadın Hakları ve Çocuk Hakları Komisyonlarında görev almıştır. Daha sonra Şehit Anneleri Derneği’nde Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. 2007 yılında Ak Parti’den aday gösterilmiş ve Konya’dan milletvekili seçilmiştir. 2016 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Başdanışmanı olmuştur (Ak Parti,2007).

Öznur ÇALIK

1965 yılında Malatya’da doğmuştur. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nde tamamlamış ve mezun olduktan sonra mesleğini icra etmeye başlamıştır. İngilizce bilmektedir. Mesleği ve kadınlarla ilgili birçok sivil toplum kuruluşunca gönüllü olarak görev yapmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti’de MKYK Üyesi olarak görev yapmış ve 2007 yılı genel seçimlerinde Malatya’dan milletvekili adayı gösterilerek Ak Parti Malatya Milletvekili olmuştur. Ak Parti Malatya Milletvekili Öznur Çalık, kurulmuş olduğu 2001 yılından beri Ak Parti kadrolarında yer almıştır. İlk olarak 23. Dönem’de meclise girerek 5 dönem üst üste görev yapmış, TBMM Nüfus Kalkınma Grubu Başkanlığı ve Avrupa

Parlamentarler Forumu Başkan Yardımcılığı, TBMM Kadına Karşı Şiddet Araştırma Komisyonu başkanlığını görevlerini üstlenmiştir. ÇALIK, 2016 ile 2023 tarihleri arasında ise AK Parti Sosyal Politikalardan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olarak görev yapmıştır (Ak Parti,2007).

Emine AYNA

1968 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Çukurova Üniversitesi Ekonomi bölümünde tamamlayamadan son sınıfta okuldan ayrılmıştır. İngilizce bilmektedir. Gökkuşuğu Kadın Derneğini kurmuştur. HADEP Adana İl Temsilciliğinde Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Sekreter ve Kadın Komisyonu Başkanı olarak görev yapmıştır. 2007 yılında Mardin'den bağımsız aday olmuş ve seçilmiştir. Seçildikten sonra 2007 yılında DTP'ye katılmış ve Eşbaşkanlık yapmıştır. DTP kapatıldıktan sonra 2009 yılında BTP'ye katılım sağlamıştır (HDP,2022).

Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY

1970 yılında Mardin'de doğmuştur. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde tamamlamış ve mezun olduktan sonra mesleğini icra etmeye başlamıştır. İngilizce ve Arapça dillerini bilmektedir. Uzun yıllar eczacı olarak çalıştıktan sonra siyasete dâhil olmuş ve Mardin ilinde Ak Parti İl Yönetiminin çeşitli kademelerinde yer almıştır. 2007 yılında Ak Parti'den Mardin milletvekili adayları olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Ak Parti Mardin Milletvekili Gönül Bekin Şahkulubey, 23. ve 24. Dönem olmak üzere iki dönem mecliste görev yapmıştır. 23. Dönem'de Türkiye - Jamaika Parlamentolararası Dostluk Grubu, 24. Dönem'de ise Türkiye - Bahreyn Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı görevini yürütmüştür. Görev süresi içerisinde Meclis Dilekçe Komisyonu Başkanlığı da yapmıştır (Ak Parti, 2007).

Birnur ŞAHİNOĞLU

1952 yılında İzmir'de doğmuştur. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde tamamladıktan sonra Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. İngilizce bilmektedir. Jeoloji Yüksek Mühendisi unvanıyla Devlet Su İşleri ve belediyelerinde alanıyla ilgili çeşitli birimlerinde görev yapmıştır. Gazi Belediyesi'nde Meclis Üyesi olarak seçilmiştir. Sayısız sivil toplum kuruluşunda gönüllü olarak birçok görevde bulunmuştur ve oldukça aktif rol almıştır. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'de İl Kadın Kolları Başkanlığı ve ardından da Genel Merkez Kadın Kolları MKYK Üyeliği görevlerinde

bulunmuştur. 2007 genel seçimlerinde Ak Parti'den Samsun ilinden aday gösterilmiş ve seçilmiştir (Ak Parti, 2007).

Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ

1972 yılında Ardahan'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nde tamamlamış ve İngiltere'ye giderek dil eğitimi almıştır. İngilizce ve İtalyanca dillerini bilmektedir. Jeofizik Mühendisleri Odası'nda serbest müşavirlik ve oda temsilciliği gibi görevlerde bulunmuştur. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin Harran temsilciliğinde Kadın Kolları Başkanlığı yapmış ve 2007 yılında Şanlıurfa'dan aday gösterilerek Ak Parti Şanlıurfa milletvekili olarak seçilmiştir (Ak Parti,2007).

Sevahir BAYINDIR

1969 yılında Bingöl'de doğmuştur. Ege Üniversitesi'nde Hemşirelik Yüksek Okulu'ndan mezun olmuştur. 5-6 yıl boyunca Devlet hastanelerinde hemşirelik görevini icra etmiştir. Gökkuşluğu Kadın Derneğinde aktif olarak çalışmıştır. Sevahir Bayındır daha sonra siyasete dâhil olmuş ve DEHAP Kurucu Üyesi olmuştur. 2007 yılı genel seçimlerde Şırnak'tan bağımsız olarak milletvekili seçilmiş ve daha sonra DTP'ye katılmıştır. DTP'nin kapatılması üzerine Sevahir Bayındır da 2009 yılında BDP'ye katılan kadın milletvekilleri arasındadır (HDP, 2020).

Dilek YÜKSEL

1977 yılında Tokat'ta doğmuştur. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü'nde tamamlamış ve bankacılık alanında çeşitli eğitimler almıştır. İngilizce bilmektedir. Samsun Atakum Belediyesi ve Mamak Belediyesi'nde çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2007 yılında Ak Parti'den Tokat milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. KİT Komisyonu Üyesi, 24. Dönem'de ise Milli Savunma Komisyonu Sözcüsü ve Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi görevlerinde yer almıştır (Ak Parti,2007).

Safiye SEYMENOĞLU

1964 yılında Trabzon'da doğmuştur. Lisans eğitimini Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirerek tamamlamış ve mezun olduktan sonra kendi yerini açarak kendi mesleğini icra etmeye başlamıştır. 1999 yılında Sürmene Belediye Meclis Üyesi olarak seçilmiştir. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'de Trabzon İl Kadın Kolları Başkanlığı ve İl Yönetim Kurulu üyeliği gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2007 yılında aday gösterilerek Ak Parti Trabzon Milletvekili olarak seçilmiştir (Ak Parti, 2007).

Fatma KURTULAN

1964 yılında Kahramanmaraş'ta dünyaya gelmiştir. Kendisi lise mezunudur. Çalışma hayatına Küçükdikili Belediyesi'nde Sosyal Proje Organizatörlüğü yaparak başlamıştır ve daha sonra siyasete dâhil olmuştur. HADEP'te ve DTP'de il ve ilçe kademelerinde çeşitli olarak Merkez Yürütme Kurulu Üyesi, Kadın Kolları Genel Başkanlığı, Parti Meclisi Üyesi gibi birçok görevde bulunmuştur. Adana Kırçıçeği Kadın Derneğini kurmuştur. Van'dan bağımsız olarak aday olmuş ve 2007 seçimlerinde milletvekili olarak seçilmiştir. Daha sonra DTP'ye katılmış fakat Anayasa Mahkemesi kararıyla DTP'nin kapatılması üzerine 2009 yılında BTP'ye katılım sağlamıştır (HDP,2023).

Gülşen ORHAN

1970 yılında Van'da doğmuştur. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi DTCTF'de Arkeoloji Bölümü'nü bitirerek tamamlamıştır. Babası Bahçesaray Belediye Başkanı Naci Orhan'dır. Milletvekili seçilmeden önce kadınlara yönelik olarak çalışmalar yapacağını beyan etmiştir. 2007 yılı genel seçimlerinde Ak Parti'den Van milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Türkiye-Irak Parlamentolararası Dostluk Grubu Genel Sekreterliği görevinde bulunmuştur (Ak Parti,2007).

2011 Seçimlerinde Seçilen Kadın Milletvekilleri ve Özgeçmişleri

Tülay SELAMOĞLU

1966 yılında Kırıkkale'de dünyaya gelen Tülay Selamoğlu İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Mimarlık Fakültesi'ni tamamlayarak mezun olmuş ve Ankara Üniversitesi Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Daha sonraki süreçte siyasete dâhil olmuş ve Ak Parti içerisinde il başkan yardımcılığı, halkla ilişkiler başkanlığı ve Ankara İl Kadın Kolları Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Daha sonra siyasi hayatına Ak Parti Genel Merkezi'ne geçerek devam etmiş ve orada da çeşitli görevlerde bulunmuştur. Görev aldığı çok fazla dernek ve birlik bulunmaktadır. 24.Dönem de Ak Parti'den Ankara milletvekili olarak aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Görevi 25. Dönemde de devam etmiş ve bugün hala Ak Parti içerisindeki görevine devam etmektedir (Ak Parti, 2011).

Ülker GÜZEL

1944 yılında Kars'ta dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Maliye ve İktisat Bölümünü bitirerek lisans eğitimini tamamlamış ve mesleğini icra etmeye

başlamıştır. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Vakıflar Bankasından sorumlu Devlet Bakanlığı Danışmanlığı ve Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. Akademisyen olarakta görev yapan Güzel, Milli Güvenlik Akademisi ve Polis Akademisi'nde öğretim görevlisi unvanıyla dersler vermiştir. 2011 yılında Ak Parti'den Ankara Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (Ak Parti, 2011).

Nurdan ŞANLI

1954 yılında Ankara Nallıhan'da dünyaya gelmiş ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Mali Birimler ve Muhasebe Yüksekokulu'nda İşletme Bölümünü bitirmiştir. Mezun olduktan sonra bir süre Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Bankası'nda çalışmış ve daha sonra patent vekili olarak bazı şirketlerde çalışmıştır. 2011 yılında Ak Parti'den Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (Ak Parti,2011).

Emine Ülker TARHAN

1963 yılında Mersin'in Tarsus ilçesinde dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. 2011 yılında CHP'den milletvekili adayı olana kadar hâkimlik ve YARSAV başkanlığı görevini yapmakta olan Tarhan, CHP'den aday adayı olmak için görevlerinden istifa etmiştir. 12 Haziran 2011 tarihlerinde gerçekleştirilen seçimlerde 24.Dönem Ankara Milletvekili seçilmiş ve 2013 yılına kadar CHP'de grup başkanvekilliği yapmıştır. 2014 yılında "Beni Susturabilecek Tek Şey" isimli kitabını yayımlamıştır. 2014 yılında "Çatı Aday" olarak gösterilen ve CHP ile MHP'nin ortak adayı olan Ekmeleddin İhsanoğlu'nun aday gösterilmesiyle beraber içinde bulunduğu CHP'ye çok sert eleştirilerde bulunmuş ve hemen ardından CHP'den istifa etmiştir. İstifa ettikten yaklaşık 2 hafta sonra 2014 yılında Anadolu Partisi'ni kurmuş ve seçimlerde oy oranının hiç yok denilecek kadar az olması nedeniyle 2015 yılında kendisini feshetmiştir (Cumhuriyet, 2014).

Aylin NAZLIKA

1968 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Nazlıaka, ODTÜ İktisat Bölümü'nü bitirdikten sonra Harvard Üniversitesi'nde "Yükselen Liderler" programını tamamlamıştır. İleri düzeyde İngilizce bilmektedir.¹ Birçok sivil toplum kuruluşunda aktif rol almıştır. Girişimcilik ve insan kaynakları gibi konularda, kongrelerde, sempozyumlarda, konferanslarda konuşmalar yapmıştır. Tüm bu etkinlikleri devam ederken 2010 yılında siyasete dâhil olmuş ve CHP'de siyasi hayatına başlamıştır. 2011 yılında Ankara'dan CHP milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. 2015 yılında tekrar Ankara milletvekili seçilerek görevine devam etmiştir.

CHP'nin dört kurultayında da Parti Meclis'ine seçilmiş ve Kadın Kolları Genel Başkanlığı da yapmıştır (CHP, 2011).

Zühal TOPÇU

1960 yılında Şanlıurfa'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Sosyoloji-Felsefe Bölümü'nde tamamlamıştır. Daha sonra Gazi Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmış ve akabinde öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. Doktora tezini de tamamlamış ve ardından bölüm başkanlığı ve dekanlık görevleri yapmıştır. MHP'de Siyaset ve Liderlik Okulundan Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı görevini ifa ederken 2011 genel seçimlerinde Ankara milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Meclis'te Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Üyeliği görevlerini yapmıştır. Genel Kurulda Merkez Yönetim Kurulu üyesi olarak seçilmiş ve daha sonra Başkanlık Divanı Üyeliği görevine getirilmiştir. 2016 yılında genel başkan yardımcılığı görevinden istifa etmiştir (Türkiye Gazetesi, 2018).

Gökçen ÖZDOĞAN ENÇ

1976 yılında Antalya'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nde tamamlamıştır. Halkla ilişkiler uzmanı olarak hem kamu hem de özel sektörde mesleğini yerine getirmiştir. 2004 yılına Ak Parti Antalya İl Kadın Kolları'na girerek siyasi kariyerine başlamıştır. Sonra sırasıyla çeşitli kademelere getirilmiş ve Ak Parti Antalya İl Kadın Kolları Başkanı olarak görev yaptıktan sonra 2011 yılında Antalya milletvekili seçilmiştir. 24,25 ve 26.Dönemlerde milletvekilliği görevine devam etmiştir. 2014 yılından beri Ak Parti Genel Merkez Halkla İlişkiler Başkan Yardımcısı olarak görevine devam etmektedir. Meclis'te Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Anayasa Komisyonu, Bilişim ve İnternet Komisyonu Üyesi olarak görevleri olmuştur. Ak Parti Grup Yönetim Kurulu üyesi olarak görevde de bulunmakla beraber TBMM Türkiye-Kosta Rika Parlamentolar arası Dostluk Grubu Başkanlığı yapmıştır (Sözcü, 2017).

Tülay BABUŞÇU

1976 yılında Balıkesir'de dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olmuştur ve mezun olduktan sonra mesleğini yapmıştır. 2008 yılında endemik bitki türlerinin yetiştirilmesi ve ihracatı alanında 'Lalesan' adlı şirketi kurmuştur. Balıkesir Belediyesi'nde Meclis Üyesi olarak görev yapmıştır ve 24.Dönemde Ak Parti Balıkesir milletvekili olarak seçilmiştir. İngilizce bilmektedir (Ak Parti, 2012).

Ayşe Nedret AKOVA

1948 yılında Balıkesir’de dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde tamamlamıştır. 2011 genel seçimlerinde CHP’den aday gösterilerek Balıkesir milletvekili seçilmiştir (Anadolu Ajansı, 2011).

Tülin ERKAL KARA

1969 yılında Belçika’da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Fransız Filoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. Uluslararası Bursa Kadın Dayanışma Derneği Başkanlığı yapmıştır. 2011 seçimlerinde Ak Parti Bursa Milletvekili olarak seçilmiştir. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Grubu Üyeliği görevini yerine getirmiştir. 2016 yılında Makedonya Büyükelçisi olarak atanmıştır (Anadolu Ajansı, 2018).

Sena KALELİ

1956 yılında Bursa’da doğmuştur. Uludağ Üniversitesi İşletme Bölümü’nden mezun olmuştur. İsviçre’de İngilizce ve Almanca üzerine dil eğitimi almış ve bir dönem Norveç’te staj yapmıştır. Kamil Koç Otobüsleri AŞ Genel Müdürü olmuş ve daha sonra yönetim kurulu başkanı olarak görev yapmıştır. 2009 yılında CHP’den Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı adayı olarak gösterilmiş fakat seçilememiştir. 2011 yılındaki genel seçimlerde CHP Bursa milletvekili olarak seçilmiştir. TBMM’de Çevre Komisyonu’nda görev yapmıştır (Yankı, 2014).

Nurcan DALBUDAK

1979 yılında Afyon’da doğmuştur. Pamukkale Üniversitesi Tekstil Bölümü’nden mezun olmuştur. Farklı şirketlerde tekstil üzerine çalışmıştır. 2011 yılında Ak Parti Denizli Milletvekili olarak seçilmiştir. Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerini Araştırma Komisyonu’nda görev yapmıştır. Nüfus ve Kalkınma Grubu Üyesi ve Türkiye Bahreyn Dostluk Grubu Üyeliği yapmıştır. Ayrıca Türkiye Benin Dostluk Grubu Başkanvekili olarak görev yapmıştır. Milletvekili olarak olmasa da 2021 yılına kadar Ak Parti’nin çeşitli kademelerinde görev yapmıştır (Ak Parti, 2011).

Mine LÖK BEYAZ

1973 yılında Ankara’da doğmuştur. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde Belediye Meclis Üyeliği yapmıştır. 2011 yılında Ak Parti Diyarbakır Milletvekili olarak seçilmiştir. Genel Merkez Kadın Kollarında MYK ve MKYK Üyeliği yapmıştır. İngilizce bilmektedir (TBMM,2011).

Leyla ZANA

1961 yılında Diyarbakır Silvan’da dünyaya gelmiştir. Lise mezunudur. Bir dönem sivil toplum kuruluşlarında çalışmış ve gazetecilik yapmıştır. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır şubesinin kurucularından olan Zana, gazetecilikte yapmıştır. Kendisi öncelikle 1991 yılında Sosyaldemokrat Halkçı Parti listelerinden Diyarbakır ilinden milletvekili seçilmiş olmakla Meclis’te gerçekleştirilen yemin töreninde sözde Kürdistan renklerinde bir saç bandıyla Kürtçe yemin ederek sonuna “Bu yemini Türk ve Kürt halklarının kardeşliği adına ediyorum.” şeklinde etmiştir. Bu olay gerek Meclis’te gerekse kamuoyunda tepki ile karşılanmış ve TBMM Genel Kurulu’nda yapılan oylama da 5 kişiyle beraber milletvekilliği dokunulmazlığı kaldırılmıştır. 1994 yılında tutuklanmış ve cezaevine girmiştir. PKK terör örgütüne üye olmak suçundan 15 yıl hapis cezası almıştır. 2004 yılında tahliye olmuştur. Tahliye olduktan sonra siyasete yeniden atılmış ve 24. Dönemde Diyarbakır, 25. ile 26. Dönemlerde Ağrı milletvekili seçilmiştir (HDP, 2018).

Nursel AYDOĞAN

1958 yılında Bursa’da dünyaya gelmiştir. Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği mezunudur. Kendi alanıyla ilgili çeşitli kurumlarda çalışmıştır. Sendikalarda yöneticilik yapmıştır. Mersin Tutuklu Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanlığı, Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Dernekleri Federasyonu genel başkanlığı yapmıştır. 2005 yılında kurulan DTP’nin kurucu üyelerindendir. MYK üyeliği ve Eş Başkan yardımcılığı yapmıştır. 2011 yılı genel seçimlerinde Diyarbakır’dan Özgürlük ve Demokrasi Bloğu adı altında bağımsız milletvekili seçilmiş ve daha sonra BDP’ye geçmiştir. İngilizce bilmektedir (HDP, 2018).

Sermin BALIK

1972 yılında Tunceli’de doğmuştur. Tunceli Üniversitesi Tekstil Bölümü’nden mezun olmuştur. Özel sektörde yöneticilik yapmış ve Elazığspor ve başka sivil toplum örgütlerinde yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti’nin birçok teşkilatında çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2011 yılında Elazığ’dan Ak Parti milletvekili seçilmiştir. 2018 yılında gerçekleştirilen seçimlerde de tekrar milletvekili seçilmiştir. Yasama çalışmalarına katılmıştır. 2015 yılından itibaren başörtüsüyle Meclis’e girmiştir. İçişleri Komisyonu, Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu ve Bilişim

ve İnternet Araştırma Komisyonları üyeliği görevlerinde bulunmuştur. İngilizce bilmektedir (Ak Parti, 2011).

Ülker CAN

1963 yılında Eskişehir’de doğmuştur. Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2011 genel seçimlerinde Ak Parti’den Eskişehir milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (Anadolu Ajansı, 2011).

Derya BAKBAK

1972 yılında Gaziantep’te dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimi Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü ve Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü’nde tamamlamıştır. İnşaat mühendisliği üzerine yüksek lisans ve doktora eğitimini de tamamlamıştır. Gaziantep Üniversitesi ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi’nde yardımcı doçent olarak çalışmıştır ve daha sonra doçentlik unvanını almıştır. 2011 yılında yapılan seçimlerde Gaziantep milletvekili seçilmiştir ve ardından 27. ve 28. Dönemlerde de tekrar milletvekili seçilmiştir. Meclis’te Bayındırlık, İmar, Ulaştırma, Turizm ve Kadına Karşı Şiddet Araştırma Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Ak Parti de MYK ve MKYK üyesi olarak görev yapmıştır. İngilizce bilmektedir (Ak Parti, 2011).

Mihrimah Belma SATIR

1961 yılında Erzurum’da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukat olarak çalışmış ve hukuk danışmanlık hizmeti vermiştir. Kadınlarla ilgili birçok sivil toplum kuruluşunca aktif olarak görev yapmış olmakla beraber Ak Parti Kurucular Kurulu üyesidir. MKYK Üyeliği, Merkez Disiplin Kurulu Üyeliği ve İstanbul İl Genel Meclis’i Başkanvekilliği yapmıştır. 2011 genel seçimlerinde Ak Parti İstanbul milletvekili seçilmiş ve Anayasa Komisyonu Üyeliği, Genel Merkez Kadın Kolları Siyasi ve Hukuku İşler Daire Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. 2013 yılında Ak Parti Grup Başkanvekili olarak seçilmiştir (Ak Parti,2011).

Türkan DAĞOĞLU

1945 yılında Tekirdağ’da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’ni bitirmiş ve çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlığını aynı üniversitede almıştır. New York Üniversitesi’nde yeni doğan bilim dalında üst ihtisas yapmıştır. Amerikan Biyografi Enstitüsü’nün ‘Yılın Başarılı Kadınları’ listesine seçilmiştir. Oxford Üniversitesi’nden şeref madalyası almış ve üniversitelerarası kurul birliğine de seçilmiştir. Dağoğlu Meclis’te LGBT’nin bir tıp doktoru

olarak normal dışı bir durum olduğunu dile getirmiştir. 2011 yılında Ak Parti İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (İHA,2013).

Sevim SAVAŞER

1953 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'ndan mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları alanında doktora eğitimini almış mezun olmuş ve ardından 1995 yılında doçent, 2002 yılında profesör unvanlarını almıştır. Bugün hala akademisyenliğe devam etmektedir. 2011 yılında Ak Parti İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir. Milli Eğitim, Spor, AB Uyum, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyon'larında görev yapmıştır (TBMM, 2011).

Tülay KAYNARCA

1969 yılında İzmit'te dünyaya gelmiştir. Memleketi Ardahan olmakla birlikte Ahıska Türk'üdür. Gazi Üniversitesi Gazetecilik ve Halklar İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Halkla ilişkiler alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Gazetecilik mesleğini icra etmiş ve radyo haber programcılığı yapmıştır. İstanbul Gazeteciler Derneği Başkanlığı ve Türkiye Beyazay Derneği Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Ak Parti milletvekili seçilmeden önce İstanbul İl Yönetim Kurulu Üyeliği ile beraber siyasete dâhil olmuş ve Silivri İlçe Başkanlığı, İstanbul İl Kadın Kolları Başkan Yardımcılığı ve SKM başkanı olarak görevlerde bulunmuştur. 2011 yılında ilk kez olmak üzere devamında 25. 26 ve 27. Dönemlerde Ak Parti İstanbul Milletvekili olarak seçilmiş MKYK üyeliği ile beraber çeşitli görevlerde bulunmuştur. Meclis'te Ak Parti Grup Yönetim Kurulu Üyeliği, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nda sözcülük, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi Üyeliği ve Türkiye-Moritanya ile Kamerun Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur (Ak Parti, 2011).

Gülay DALYAN

1962 yılında İstanbul'da doğmuştur. Yıldız Teknik Üniversitesi Matematik Mühendisliği Bölümü mezunudur. Sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak görev yapmıştır. Çeşitli özel şirketlerde çalışmış genel müdürlük yapmıştır. 2011 genel seçimlerinde Ak Parti'den İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Yasama çalışmalarına katılmıştır. İngilizce bilmektedir (Anadolu Ajansı,2011).

Ayşe Eser DANIŞOĞLU

1962 yılında İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat mezunudur. İstanbul Üniversitesi'nde Avrupa Topluluğu'nun Ekonomik Yapısı bilim dalında ve Amsterdam Üniversitesi Uluslararası ve Avrupa ile İlişkiler alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve İstanbul Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra uzun yıllar öğretim görevliliği yapmıştır. Yayımlanmış çeşitli makaleleri bulunmaktadır. 2011 yılında CHP'den İstanbul milletvekili seçilmiştir. Dışişleri Komisyonu, AB Uyum Komisyonu ve Türkiye Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. İngilizce ve Fransızca bilmektedir (BBC,2020).

Şafak PAVEY

1976 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Bilkent Üniversitesi'nde siyaset bilimi okumuş ve o sırada tanıştığı müzisyen Paul Pavey ile evlenmiştir. 1996 yılında Almanya Zürih'te geçirdiği kaza sonucunda sol kolu ve sol bacağına kaybetmiştir. Westminster Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Politikaları Bölümü'nü dereceyle bitirmiş ve ardından milliyetçilik ve etnik kökenler üzerine yüksek lisansını Londra Ekonomi Okulu'nda tamamlamıştır. Alanıyla ilgili yazıları bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Engelli İnsan Hakları Sekreterliği görevini yapmış ve 15 yılın ardından ülkesine geri dönmüştür. 2011 yılında CHP listelerine girerek İstanbul milletvekili seçilmiştir. 2015 yılında CHP Meclis Başkanvekili olmuş ve Türkiye-Güney Kora Parlamentolararası Dostluk Grubu Üyeliği, Türkiye-Norveç Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanvekilliği yapmıştır. 2017 yılında sağlık sorunlarını öne sürerek milletvekilliğinden istifa etmiştir. İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Arapça ve Farsça dillerini bilmektedir (Bloomberght, 2017).

Sedef KÜÇÜK

1958 yılında İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler ve Sosyal Siyaset Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Tekstil sektöründe çalışmıştır. CHP Halk Evlerinde Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. 2011 yılı genel seçimlerde CHP'den İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. İngilizce ve İspanyolca bilmektedir (Milliyet, 2011).

Melda ONUR

1964 yılında Eskişehir'de doğmuştur. Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezundur. İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde

yüksek lisans yapmıştır ve mezun olduktan sonra gazetecilik yapmaya başlamıştır. Show TV, Kanal D, Star TV gibi büyük televizyonlarda çalışmıştır. Milletvekili olmadan önce CHP’de Parti Meclis’i Üyeliği ve Genel Başkan Yardımcılığı yapan Melda Onur, 2011 yılında CHP’den İstanbul milletvekili seçilmiştir (Independent, 2020).

Binnaz TOPRAK

1942 yılında Sivas’ta doğmuştur. City University of New York’da Siyaset Bilimi Bölümü’nü okumuş ve bitirmiştir. Doktora eğitimini de aynı üniversite de tamamlamıştır. Yurda döndükten sonra Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde doçent ve profesör olarak görev yapmıştır. Bahçeşehir ve Koç Üniversiteleri gibi özel üniversitelerde de eğitimler vermiştir. İngilizce ve Türkçe olmakla beraber çok sayıda kitap ve makalesi bulunmaktadır. 2011 yılı genel seçimlerinde CHP’den İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. LGBT’li bireylerin sorunlarının araştırılması amacıyla Meclis’e sunmuş olduğu bir önergesi bulunmaktadır fakat reddedilmiştir (Independent, 2020).

Sebahat AKKİRAZ

1957 yılında Mersin’de doğmuştur. Kendisi türküleri, sözleri ve uzun havalarıyla meşhur bir Türk halk müziği sanatçısıdır. Dünyaca tanınan ve dünyanın birçok yerinde konser veren bir sanatçıdır. 2011 yılında CHP’den İstanbul milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir (Milliyet,2021).

İlknur DENİZLİ

1964 yılında İzmir’de doğmuştur. Ege Üniversitesi Gıda Mühendisliği mezunudur. 2011 yılında Ak Parti’den İzmir milletvekili olarak seçilmiştir. 2014 yılında Ak Parti Konak Belediye Başkan adayı olmuş ama kazanamamıştır (TBMM,2011).

Nesrin ULEMA

1971 yılında Çankırı’da doğmuştur. Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nden mezun olmuş ve mesleğini yerine getirmeye başlamıştır. 2011 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerinde Ak Parti İzmir milletvekili olarak seçilmiştir (Ak Parti, 2011).

Hülya GÜVEN

1951 yılında Isparta’da dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olmuş ve Farmakoloji uzmanı olmuştur. Kendisi farmakoloji profesörüdür ve akademisyenlik

yapmıştır. Başhekim olarak görev yapmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı olarak görev yapmış ve CHP'de önce parti Meclis'i üyesi olmuş daha sonra 2011 yılında İzmir milletvekili olarak seçilmiştir (Anadolu Ajansı,2011).

Birgül GÜLER

1961 yılında İzmir'de dünyaya gelmiştir. Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi'ni bitirmiş ve ardından Ankara Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır. 2002 yılından 2011 yılına kadar Ankara Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış ve çok sayıda kitap ve makale yayımlamıştır. Sivil toplum kuruluşlarında ve derneklerde aktif görevlerde bulunmuştur. 2011 yılında CHP'den İzmir milletvekili olarak seçilmiştir. Kadın Örgütlenmesinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı ve Parti Meclisi Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Partiyi kamuoyu önünde tartışmaya açtığı için disipline sevk edilmiş ve ihraç talebinin ardından CHP'den istifa ederek bağımsız milletvekili olarak görevine devam etmiştir (Anadolu Ajansı, 2015).

Sevde BEYAZIT KAÇAR

1974 yılında Kahramanmaraş'ta dünyaya gelmiştir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halklar İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Bahçelievler Belediyesi'nde Belediye Meclis Üyeliği yapmış ve siyasete dâhil olmuştur. 24. ve 25. Dönemlerde Ak Parti Kahramanmaraş milletvekili olarak seçilmiş ve ilk kez başörtüsüyle Meclis'e giren kadın vekiller arasındadır (TBMM,2011).

Mülkiye BİRTANE

1964 yılında Kars'ta dünyaya gelmiştir. Atatürk Üniversitesi İngilizce Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2011 genel seçimlerinde Kars'tan bağımsız milletvekili olarak seçilmiş ve ardından Halkların Demokratik Partisi (HDP)'ne katılmıştır (HDP, 2015).

Pelin GÜNDEŞ BAKIR

1972 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nde tamamlamış ve İngiltere'de kendi alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra Türkiye'ye dönerek İstanbul Teknik Üniversitesi'nde deprem mühendisliği alanında doktora yaparak öncelikle doçent daha sonra da profesör unvanlarını almıştır. Boğaziçi Üniversitesi'nde akademisyen olarak görev yapmıştır ve Almanya'da da dersler vermiştir. Ak Parti'den Kayseri milletvekili seçilerek 2011 yılında Meclis'e girmiştir.

Kayseri'nin üçüncü kadın milletvekilidir. Bayındırlık, İmar ve Ulaştırma ile Turizm Komisyon'larında görev yapmış ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyeliği yapmıştır. Daha sonra İyi Parti'ye katılmıştır ve milletvekili seçilememiştir. Bunun üzerine istifa etmiştir (İTÜ, 2014).

Gülay SAMANCI

1977 yılında Norveç'te dünyaya gelmiştir. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlamış ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Milletvekili seçilmeden önce Ak Parti'nin il ve ilçelerinin birçok farklı kademesinde ve komisyonlarında görev yaparak Ak Parti içerisinde tanınır hale gelmiştir. 2011 yılında gerçekleştirilen seçimlerde Ak Parti'den Konya Milletvekili seçilmiştir ve 2 dönem ara verdikten sonra 27.Dönemde tekrar milletvekili seçilmiş olmakla beraber bugün Meclis'te Adalet Komisyonu sözcüsü olarak görevine devam etmektedir. 2013 yılında Nurcan Dalbudak, Sevede Beyazıt Kaçar ve Gönül Bekin Şahkulubey ile birlikte başörtüsü ile Meclis'e giren kadın vekiller arasındadır (Ak Parti, 2011).

Sakine ÖZ

1964 yılında Manisa'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde tamamlamış ve Salihli Belediyesi'nde mimar olarak göreve başlamıştır. Salihli Belediyesi'nde Meclis Üyeliği ve İmar Komisyonu Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 2011 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde CHP'den Manisa milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilmektedir (Sabah,2015).

Gülser YILDIRIM

1963 yılında Mardin Nusaybin'de dünyaya gelmiştir. Kendisi lise mezunudur. 2010 yılında KCK Davası kapsamında tutuklanmış ve tutukluluk halinin makul süreyi aşması ve seçilme hakkının ihlal edilmesi iddialarıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak haklı bulunmuştur. 2014 yılında ise tahliye edilmiştir. 24. ve 25. Dönem'de Mardin'den bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir. 2016 yılında içlerinde İdris Baluken, Figen Yüksekdağ, Selma Irmak, Leyla Birlik, Nursel Aydoğan ve Selahattin Demirtaşın'da bulunduğu 6 kişiyle birlikte tekrar tutuklanmıştır fakat kendisi 2017 yılında tahliye olmuştur (HDP,2014).

Çiğdem Münevver ÖKTEN

1961 yılında Mersin’de dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ile İngilizce Öğretmenliği Bölümlerini okuyarak tamamlamış ve daha sonra İngilizce öğretmeni olarak görev yapmıştır. Sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak görev yapmıştır. 24.Dönemde Ak Parti’den Mersin Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Yasama çalışmalarına dâhil olmuştur. İngilizce ve Almanca bilmektedir (Ak Parti, 2011).

Tülay BAKIR

1947 yılında Diyarbakır’da dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olduktan sonra çeşitli Devlet kurumlarında doktorluk mesleğini icra etmiştir. Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde gastroenteroloji bölümünü kurmuştur. Daha sonra siyasete dâhil olmuş ve 2011 genel seçimlerinde Ak Parti’den Samsun milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. Meclis’te Milli Eğitim, Kültür ve Gençlik-Spor Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur (İHA, 2013).

Ayşenur İSLAM

1958 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümü’nde tamamlamış ve Ankara DTCTF’de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü okumuştur. Ankara Üniversitesi’nde yüksek lisans ve Gazi Üniversitesi’nde doktora eğitimini tamamlamıştır. Daha sonraki süreçlerde çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi olarak görev yapmıştır. 2011 yılında Ak Parti Sakarya Milletvekili olarak seçilmiştir. 2013 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak göreve başlamıştır ve 2015 genel seçimlerinde de tekrar milletvekili seçilmiştir (TGRT, 2015).

Selma IRMAK

1971 yılında Kızıltepe Mardin’de doğmuştur. Selçuk Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü’nde okurken üniversitede örgütlenme yapmak suçundan tutuklanmış ve cezaevine girmiştir. Daha sonra PKK terör örgütü üyeliğinden tekrar ceza almış ve 10 yıla yakın bir süre cezaevinde kalmış ardından çıkmıştır. 2009 yılına gelindiğinde tekrar olaylar alevlenmiş ve terör örgütü üyesi olmak iddiasıyla gözaltına alınarak PKK terör örgütü üyeliğinden tekrar tutuklanmış ve cezaevine girmiştir. 2014 yılında tahliye olmuştur. 2009 yılında kapatılan DTP’nin eski genel başkan yardımcısı ve parti meclisi üyesidir. 2014 ve 2016 yılları arasında Demokratik Toplum Kongresi eş başkanlığı yapmıştır. Terör soruşturmaları kapsamında 2016

yılında tekrar gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. ‘Silahlı terör örgütü üyesi olmak’ ve ‘terör örgütü propagandası yapmak’ yapmak suçlarından 10 yıl hapis cezası almıştır. Kesin cezaya ilişkin tezkere okunduktan sonra milletvekilliği düşürülmüştür (HDP, 2017).

Özlem YEMİŞÇİ

1971 yılında Tekirdağ’da doğmuştur. Trakya Üniversitesi Kırklareli Meslek Yüksek Okulu’nda İnşaat Bölümü’nü bitirmiştir. Orta düzeyde İngilizce bilmektedir. Sigorta, inşaat ve otomotiv sektörlerinde çalışmıştır. Kadınlarla ilgili çeşitli girişimcilik faaliyetlerinde bulunmuştur. ‘‘Tekirdağ Başarılı İş Kadını’ ödülü almıştır. 2011 yılı genel seçimlerinde Ak Parti’den Tekirdağ milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve seçilmiştir. TBMM’de yasama çalışmalarına katkı sağlamış ve Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği yapmıştır. Milli Piyango İdaresi Yönetim Kurulu Üyeliği yapmış ve 2016 yılında Binali Yıldırım’ın danışmanlığını yapmıştır (Ak Parti, 2011).

Candan YÜCEER

1973 yılında Malatya’da dünyaya gelmiştir. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye’nin çeşitli illerinde Devlet hastanelerinde çalışmıştır. Sivil toplum örgütlerinde aktif olarak görev yapmıştır. 2011 yılı ve 2015 yılı genel seçimlerinde CHP’den Tekirdağ milletvekili seçilmiştir. CHP’nin 2012, 2016 ve 2020 yıllarında gerçekleştirdiği kurultaylarda Parti Meclis’ine girmiştir (CHP, 2015).

Dilek AKAGÜN YILMAZ

1963 yılında Uşak’ta dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamış ve serbest avukat olarak çalışmıştır. 1989 yılında Uşak Belediyesi’nde Meclis Üyesi olarak seçilmiştir. Sivil toplum örgütlerinde aktif görev yapmıştır. 24.Dönem genel seçimlerinde CHP’den aday gösterilmiş ve Uşak milletvekili olarak seçilmiştir (Yankı, 2011).